

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ธาริณี มณีรอด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2559

Legal issues concerning the protection of personal data

Tarinee Maneerod

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2016

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
ชื่อผู้เขียน	นางสาวธาริณี มณีรอด
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.วิระ โลจายะ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยเริ่มมีการให้ความคุ้มครองข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา กล่าวคือ มีการตราพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทย ได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญในฐานะกฎหมายสูงสุดขึ้นและบัญญัติหลักการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนตัวไว้เป็นฉบับแรก คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 35 มาตรา 56 และมาตรา 303 (1) นอกจากนี้ยังได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล นอกจากกฎหมายในรูปแบบของพระราชบัญญัติแล้วยังมีการตรากฎหมายโดยอาศัยตามอำนาจของพระราชบัญญัติอีกด้วย เช่น ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553 เป็นต้น

แม้ในปัจจุบันประเทศไทยจะมีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในประเด็นเรื่องข้อมูลส่วนบุคคล แต่ประชาชนชาวไทยยังคงถูกล่วงละเมิดในข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองเป็นจำนวนมากและยังไม่ได้รับการคุ้มครองเยียวยาอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาทางกฎหมายที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลควรที่จะมีกฎหมายกำหนดวิธีการและเงื่อนไขของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการกระทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลในวงกว้างและยากต่อการเยียวยาหากว่ามีการจับตัวผู้กระทำการละเมิดมาลงโทษได้ จึงควรที่จะมีกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะนั่นเอง

2. ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล การให้ความยินยอมในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะหากว่าไม่มีการ กำหนดวิธีการให้ความยินยอมไว้เป็นการเฉพาะแล้ว เมื่อมีการลักลอบหรือกระทำละเมิดต่อข้อมูล ส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก็อาจที่จะเสียหาย ได้ กฎหมายของประเทศไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการให้ความยินยอมในการเปิดเผยข้อมูล ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างเพียงพอ ทำให้สิทธิส่วนบุคคลของประชาชนไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเพียงพอ

3. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจุบันมีปัญหาการล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ และสร้างความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในทางชื่อเสียง เกียรติยศและความเป็นอยู่ ส่วนตัว ตลอดจนผลกระทบในทางเศรษฐกิจทั้งของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและระบบเศรษฐกิจ ในภาพรวมอย่างกว้างขวาง แต่ทว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังขาด มาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

Thesis Title	Legal issues concerning the protection of personal data
Author	Tarinee Maneerod
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Vira Lochaya
Department	Law
Academic Year	2015

ABSTRACT

Protection of personal data has been enforced in Thailand since 1997 as to an enactment of the two substantive acts, namely, the Official Information Act, B.E. 2540 (1997) and the Electronic Transaction Acts B.E. 2544 (2001). Subsequently, the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 (2007) was the first Constitution which provided for the protection of rights to the personal data under section 35 section 56 and section 303 (1). The provisions for safeguarding the personal data has also been stipulated in the Act on Computer Crime B.E. 2550 (2007). Besides legislative acts, there are laws or regulations authorized by the Act, such as the Notification of the Electronic Transactions Committee on the Policy and Guidelines on the Protection of Personal Information by government agencies B.E. 2553

Even if several legal measures have been exercised, it is apparent that rights to personal data recognized by this Constitution have still been violated and legal remedies are inadequate. These remaining legal problems are in need of solutions as follows:

1. A lack of specific laws in relation to the protection of rights to personal data

It is necessary that the laws should specifically provide for procedures and requirements for the protection of personal data. Due to the fact that an infringement of personal data has wide scale impacts on owners of those data and results in a difficulty to seek to remedy even though the punishment is imposed on offenders. As such, the specific law which prescribes all procedures relating to an infringement of personal data is requisite.

2. Problems stemming from a certain extent of owners' permission to disclose his/her own personal data

Since owners' permission for disclosure of such personal data is a core matter of this issue, any acts of infringing the rights to personal data by way of stealing are unlawful. If a

specific legal measure on such permission does not clarify and the infringement on personal data occurs consistently, it will cause damage to owners of those personal data. In the Thai legal system, it is obvious that owners' permission for disclosure of personal data seems irrelevant.

3. Problems pertaining to provision of remedies for owners affected by an encroachment of the personal data

In the current situation, an infringement of personal data can cause detrimental effects to owners in a variety of aspects such as reputation, dignity and the right of privacy. These problems not only adversely affect owners of personal data on his/her economic status, but also obstruct a wide scale of economic system. Nonetheless, the provisions of laws are still lacking in measures of remedies for owners of affected by an encroachment of the personal data.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความเมตตาและอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.วิระ โลจายะ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์และให้ความรู้และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนตรวจความเรียบร้อยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนแล้วเสร็จ จึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ประเสริฐ ตัณศิริ และ ดร.ปัญญา อุดชาชน คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาชี้แนะประเด็น ข้อคิดเห็นและข้อสังเกตต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเมตตา ตลอดจนช่วยเหลือในการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณดร.ปัญญา อุดชาชน ที่เป็นผู้บังคับบัญชาของผู้เขียนและเป็นผู้ให้ความรู้และข้อเสนอแนะต่าง ๆ กับผู้เขียนทั้งในเรื่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้และในเรื่องของการทำงาน

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณต่อบิดา มารดา (นายณรงค์ – นางวันเพ็ญ มณีรอด) อันเป็นผู้ให้กำเนิดและเป็นที่รักเคารพของผู้เขียนเป็นอย่างยิ่ง ที่ให้การสนับสนุนในการศึกษาพร้อมทั้งเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนเสมอมารวมทั้งครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ผู้เขียนและขอขอบคุณผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานที่ให้การสนับสนุนและเข้าใจในการศึกษาเป็นอย่างดี ที่ให้ความช่วยเหลือในการให้คำแนะนำข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจอยู่บ้าง ผู้เขียนขออุทิศให้แก่บุพการี คณาจารย์ ตลอดจนผู้แต่งตำรา บทความต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้า หากมีความบกพร่องประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ธาริณี มณีรอด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง	๘
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. แนวคิด ทฤษฎีและหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล	7
2.1 แนวคิดและหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย	7
2.2 หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม	12
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ.....	22
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล.....	41
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.....	50
2.6 ทฤษฎีและหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน.....	56
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศต่างประเทศ และประเทศไทย	66
3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ.....	66
3.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศ.....	78
3.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย.....	125

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลและ แนวทางแก้ไข.....	160
4.1 ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิใน ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ	160
4.2 ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับวิธีการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล	169
4.3 ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับมาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล	174
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	180
5.1 บทสรุป.....	180
5.2 ข้อเสนอแนะ	182
บรรณานุกรม	185
ภาคผนวก	192
ประวัติผู้เขียน	223

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 เปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของต่างประเทศ.....	124
3.2 หลักการสำคัญของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540	133
3.3 กรอบในการคุ้มครองข้อมูลของ OECD.....	145
3.4 หลักการสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550.....	153

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวหรือสิทธิส่วนบุคคล (Rights of Privacy) ในฐานะที่เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด มนุษย์ย่อมมีอิสระที่จะกำหนดวิถีชีวิตของตนเองอย่างไรก็ได้ ตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่สงบสุขแก่สังคม โดยสิทธิส่วนบุคคลมีสาระสำคัญหลายประการ อาทิเช่น การรักษาความลับในการจำกัดมิให้ผู้อื่นรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง การปิดบังไม่เปิดเผยตัวตน และการอยู่ตามลำพังไม่ให้ผู้อื่นมารบกวนความเป็นส่วนตัวของตนเอง เป็นต้น ข้อมูลส่วนบุคคลจึงถือเป็นสิทธิส่วนบุคคลประการหนึ่งที่ประชาชนควรได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเพียงพอ

จากความสำคัญดังกล่าว องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ โออีซีดี (Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD) ได้จัดทำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและการไหลเวียนของข้อมูลส่วนบุคคลข้ามเขตแดน (Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data) ในปี ค.ศ. 1980 และแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. 2013 คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป (Council of the European Union) ได้เปิดให้มีการลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลและการประมวลผล โดยอัตโนมัติ (Convention for the Protection of Individuals with Regard to Automatic Processing of Personal Data) ในปี ค.ศ. 1981 และสหภาพยุโรป (European Union) โดยสภาแห่งยุโรป (European Parliament) ได้มีข้อมติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของบุคคลจากการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูล (Resolution on the Protection of the Rights of the Individual in the Face of Technological Development in Data Processing) ในปี ค.ศ. 1982 สหประชาชาติได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกจัดเก็บในระบบคอมพิวเตอร์

(Guidelines Concerning Computerized Personal Data Files) ค.ศ. 1990 และสหภาพยุโรปได้ออกกฎที่ 95/46 ค.ศ. 1974 (Directive 95/46/EC ค.ศ. 1974)¹ ในปี ค.ศ. 1995

นอกจากนี้ประเทศต่าง ๆ ยังได้มีการจัดทำกฎหมายที่มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ เช่น สหรัฐอเมริกาได้ตราบัญญัติว่าด้วยความความเป็นส่วนตัว (Privacy Act 1974) ในปี ค.ศ. 1974 สวิตเซอร์แลนด์ได้ตรากฎหมายระดับสหพันธรัฐที่เรียกว่า กฎหมายสหพันธรัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Federal Law on Data Protection 1993) ในปี ค.ศ. 1993 โปรตุเกสได้ตรากฎหมายชื่อว่าพระราชบัญญัติเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Act on the Protection of Personal Data 1995) ในปี ค.ศ. 1995 อิตาลีได้ตรากฎหมายชื่อว่าการคุ้มครองบุคคลและเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Protection of Individuals and other Subjects With Regard to the Processing of Personal Data 1996) ในปี ค.ศ. 1996 เยอรมันได้ตรากฎหมายชื่อว่าการคุ้มครองข้อมูลจากกิจการโทรคมนาคม (Teleservices Data Protection Act 1997) ในปี ค.ศ. 1997 และอังกฤษได้ตรากฎหมายชื่อว่าการคุ้มครองข้อมูล (Data Protection Act 1998²) ในปี ค.ศ. 1998 เห็นได้ว่าประเทศต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ด้วยการตรากฎหมายขึ้นมาเป็นการเฉพาะเพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนไว้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามในวิทยานิพนธ์นี้ผู้เขียนขอจำกัดการศึกษาเฉพาะกฎหมายการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ ประกอบด้วย การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์การสหประชาชาติ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป กฎหมายการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศในระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) ได้แก่ ประเทศอังกฤษ และประเทศแคนาดา และประเทศในระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) ได้แก่ ประเทศอิตาลี ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น

สำหรับกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย อาจแบ่งพัฒนาการของการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลออกได้เป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะทั่วไป อันได้แก่ การคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะละเมิดตามมาตรา 420 หรือตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และมาตรา 328 ในเรื่องของการหมิ่นประมาท เท่านั้น ส่วนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระยะที่สองเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือ

¹ จาก ปัญหาและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (รายงานผลการวิจัย) (น. 9), โดย ทวีเกียรติ ดุริยะประพันธ์, 2547, กรุงเทพฯ: วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.

² แหล่งเดิม.

ภายหลังที่เทคโนโลยีได้มีการพัฒนาเรื่อยมา มีการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในสื่อและอุปกรณ์ประมวลผลทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นจำนวนมาก การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในระยะที่สองนี้เป็นการละเมิดข้อมูลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่นำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องในการละเมิดซึ่งมีความแตกต่างกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในระยะแรก คือ การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในระยะแรกนั้นเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องใช้ระยะเวลาระยะหนึ่ง เช่น มีการนำเอารูปถ่ายของบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไปกล่าวแสดงกับบุคคลในวงจำกัด เป็นต้น แต่การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในระยะที่สองนั้นเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลที่กระทำได้ง่ายและส่งผลกระทบต่อบุคคลเป็นจำนวนมาก เป็นการกระทำละเมิดขึ้นภายหลังที่เทคโนโลยีเริ่มมีการใช้กันอย่างแพร่หลาย หรืออาจมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปจัดเก็บไว้ในลักษณะของฐานข้อมูลออนไลน์ วิธีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในระยะที่สอง เช่น การนำเอารูปของดารานักแสดงไปแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือแสดงว่ามีความใกล้ชิดกับบุคคลที่มีชื่อเสียงในอินเทอร์เน็ต เป็นต้น การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในระยะแรกนั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้หรือความเชี่ยวชาญอย่างไร ๆ ก็สามารถที่จะละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลได้โดยง่าย แต่การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในระยะที่สองนั้นเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถที่เชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะของผู้ที่กระทำการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระยะที่สอง ประเทศไทยเริ่มมีการให้ความคุ้มครองข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา กล่าวคือ มีการตราพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญในฐานะกฎหมายสูงสุดขึ้นและบัญญัติหลักการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนตัวไว้เป็นฉบับแรก คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 35 มาตรา 56 และมาตรา 303(1) นอกจากนี้ยังได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล นอกจากกฎหมายในรูปแบบของพระราชบัญญัติแล้วยังมีการตรากฎหมายโดยอาศัยตามอำนาจของพระราชบัญญัติอีกด้วย กล่าวคือ ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก ทั้งกฎหมายในระดับรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และกฎหมายที่มีสถานะที่ต่ำกว่าพระราชบัญญัติเป็นจำนวนมากแต่การให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวยังไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอที่จะเห็นได้จากมีการล่วงละเมิดต่อสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนชาวไทย

อยู่ตลอดเวลา เช่น ในคดีหมายเลขคำที่ อ.233/2555 ที่พนักงานอัยการฝ่ายคดีอาญา 3 เป็นโจทก์ฟ้อง นายประเสริฐ เบญจวรรเดชกุล อายุ 33 ปี ประกอบอาชีพส่วนตัว ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจำเลยในความผิดฐานนำเข้า เผยแพร่ ส่งต่อ ภาพลักษณะลามกเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดย นายประเสริฐ เบญจวรรเดชกุล ในฐานะจำเลยได้เผยแพร่ภาพการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างจำเลย กับ น.ส.ชมพู่ (นามสมมติ) อดีตแฟนสาว ผู้เสียหาย ลงในคอมพิวเตอร์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตและ เว็บไซต์ที่จำเลยเป็นผู้ดูแล ทำให้ น.ส.ชมพู่ ได้รับความเสียหาย ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่าจำเลย ได้กระทำความผิดจริงตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14(4) และมาตรา 27 เป็นความผิดหลายกรรม ฐานนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ 3 กระทั่ง จำคุกกระหนงละ 1 ปี รวมจำคุก 3 ปี ฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงานปรับ 50,000 บาท และปรับวันละ 300 บาท จำนวน 353 วัน รวมเป็นเงิน 105,900 บาท จำเลยรับสารภาพลดโทษกึ่ง หนึ่งคงจำคุก 1 ปี 6 เดือน ปรับ 77,950 บาท³ หรือกรณีของนายสุภกิจ ดังทัตสวัสดิ์ หรือแมน⁴ บี้ สุกฤษฎี หรือ บี้ เดอะสตาร์⁵ ดารานักแสดงชื่อดัง เข้าให้ปากคำต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีมีภาพถ่าย ร่วมกับแม่ข่ายบริษัทยูทูบต่างๆ ถูกเผยแพร่ออกมาว่าเป็นผู้ร่วมกับธุรกิจดังกล่าว เป็นต้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตามที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ แม้ในปัจจุบันประเทศไทยจะมีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล ในประเด็นเรื่องข้อมูลส่วนบุคคล แต่ประชาชนชาวไทยยังคงถูกล่วงละเมิดในข้อมูลส่วนบุคคล ของตนเองเป็นจำนวนมากและยังไม่ได้รับการคุ้มครองเยียวยาอย่างเพียงพอ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาในเรื่องดังกล่าวเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และกำหนดมาตรการในการป้องกันแก้ไข ปัญหาดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในประเทศไทยและ ในต่างประเทศ

³ คดีหมายเลขคำที่ อ.233/2555.

⁴ มติชน. สืบค้นจาก www.matichon.co.th

⁵ สำนักข่าว ไอ.เอ็น.เอ็น. จำกัด. สืบค้นจาก <http://www.innnews.co.th>

4. เพื่อศึกษาปัญหาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นในประเทศไทยพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.3 สมมุติฐานของการศึกษา

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังมีปัญหาหลายประการที่ต้องแก้ไข โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการให้ความยินยอมในการอนุญาตให้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคล การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ถูกใช้ข้อมูลอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือต้องมีการตรากฎหมายเฉพาะมาให้ความคุ้มครอง อาจจะทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้จะมุ่งศึกษาถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ โดยศึกษาวิเคราะห์ถึงบรรดากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. และศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของตามกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์การสหประชาชาติและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศในระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) ได้แก่ ประเทศอังกฤษและประเทศแคนาดา ประเทศในระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) ได้แก่ ประเทศอิตาลี ประเทศฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่น

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าจากตัวบทกฎหมาย ตำรากฎหมาย ความเห็นทางกฎหมาย ตลอดจนคำสั่งคำพิพากษาของศาล เอกสาร บทความวิชาการ หนังสือพิมพ์ วารสารและจุลสารที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาถึงปัญหาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ประมวลข้อมูลและนำข้อมูลมาเรียบเรียงโดยวิธีการพรรณนาและวิเคราะห์ ตลอดจนสรุปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาลง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติมีแนวทางการปฏิบัติตามแบบแผนของกฎหมายที่ถูกต้อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย
2. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
3. ทำให้ทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบถึงปัญหาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นในประเทศไทยพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล

เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งถือเป็นสิทธิประเภทหนึ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่แรกเกิด หรืออีกนัยหนึ่งคือสิทธิมนุษยชนที่รัฐในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะให้ความสำคัญและการคุ้มครองเป็นพิเศษ บทนี้ผู้เขียนจะนำเสนอแนวคิดทฤษฎีและหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยเริ่มจากแนวคิดของการปกครองระบอบประชาธิปไตย หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และทฤษฎีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามลำดับ ดังนี้

2.1 แนวคิดและหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ก่อนที่มนุษย์จะมีการรวมตัวกันจนเป็นสังคมนั้น มนุษย์ยังมีความเป็นอยู่ที่เป็นเอกเทศ ต่อมาภายหลังได้มีการรวมตัวกันขึ้นจึงได้ก่อกำเนิดรัฐหรือสังคมนั้นขึ้น โดยมีการอธิบายแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำเนิดรัฐไว้ว่ารัฐหรือสังคมนั้นเกิดขึ้น โดยเจตจำนงของมนุษย์หรือจากปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ แนวคิดหรือทฤษฎีดังกล่าวมี 4 ทฤษฎีด้วยกัน ประกอบด้วยทฤษฎีเทวสิทธิ์ ทฤษฎีพลละกำลัง ทฤษฎีสัญญาประชาคมและทฤษฎีวิวัฒนาการ¹ การกำเนิดขึ้นของรัฐหรือสังคมนั้น ไม่ว่าจะมีการอธิบายถึงการเกิดขึ้น โดยเจตจำนงของมนุษย์เอง หรือจากปรากฏการณ์ตามธรรมชาติก็ตาม มนุษย์รวมตัวอยู่ด้วยกันเป็นรัฐก็เพราะมนุษย์คำนึงถึงประโยชน์ที่จะมีขึ้นจากการอยู่ร่วมกันนั่นเอง เหมือนกับนักปราชญ์ในสมัยโบราณ คือ อริสโตเติล ที่กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม โดยเชื่อว่ามนุษย์โดยธรรมชาติจะต้องมีชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นๆ ติดต่อกันสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระตามลำพังแต่เพียงผู้เดียวได้

¹ จาก *หลักกฎหมายมหาชน* (น. 41), โดย ผจกญ คงเมือง, 2550, กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สังคมจึงเกิดขึ้น² ในยุคแรกของการปกครองของสังคมรัฐ มีการปกครองโดยบุคคลที่ถูกแต่งตั้ง หรืออาจจะเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งมากที่สุดก็ได้ บุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่ผู้นำอาจมีชื่อเรียกขานแตกต่างกันไป เช่น ผู้นำชนเผ่า กษัตริย์ ฮองเต้ จักรพรรดิ เป็นต้น ขึ้นอยู่กับสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ แต่ไม่ว่าจะเรียกบุคคลที่เป็นผู้นำของสังคมรัฐว่าอะไรก็ตาม ในทางวิชาการเรียก รูปแบบการปกครองนั้นว่า การปกครองในระบอบเผด็จการ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเกิดขึ้นครั้งแรกในกรุงเอเธนส์ ในสมัยของ Cleisthenes (ช่วง 507 ปีก่อนคริสตกาล) ซึ่งขึ้นเป็นผู้ปกครองเอเธนส์ต่อมาจาก Peisistratos โดย Cleisthenes ได้มีการปฏิรูปการปกครองของเอเธนส์เสียใหม่ ตามหลักความเชื่อที่ว่าทุกคนต้องมีสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน ต่อมาภายหลังจากที่ Cleisthenes ตายลงมีการเปลี่ยนแปลงในเอเธนส์ จนทำให้ชนชั้นต่ำซึ่งไร้สมบัติแห่งเอเธนส์เริ่มมีความมั่นใจในตนเองและในที่สุดโดยการนำของ Ephialtes และ Pericles สามารถนำการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาสู่เอเธนส์ได้ในปี 462 ก่อนคริสตกาล³

Ephialtes และ Pericles ได้จัดให้มีสภาประชาชน หรือ Ekklesia ที่ประกอบไปด้วยพลเมืองทุกคนที่เป็นเพศชายและบรรลุนิติภาวะแล้ว โดยสมาชิกทุกคนจะมีสิทธิในการพูดสิทธิในการเสนอญัตติและมีสิทธิในการลงคะแนน มีการกำหนดให้ในแต่ละปีจะต้องมีการประชุมไม่น้อยกว่า 40 ครั้งต่อปี ส่วนตุลาการนั้นในสมัยของ Ephialtes และ Pericles ก็จัดให้มีการเลือกบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่ตุลาการด้วยวิธีการจับสลากกัน โดยกำหนดให้พลเมืองของเอเธนส์ที่จะสามารถทำหน้าที่ตุลาการและมีสิทธิจับสลากได้นั้นต้องมีอายุเกินกว่า 30 ปีขึ้นไป โดยเรียกศาลที่เกิดจากการจับสลากนี้ว่าศาลประชาชนหรือ Heliaia ตุลาการในศาลประชาชนจะมีจำนวนที่แตกต่างกันไปตั้งแต่ 201 คน จนถึง 1,501 คน⁴

ต่อมาทฤษฎีเสรีนิยมประชาธิปไตยได้พัฒนามากขึ้นดังแนวความคิดของนักทฤษฎีหรือนักปรัชญาทางการเมือง เช่น จอห์น ล็อก (John Locke) ฌองฌัก รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) และมองเตสกีเออ (Montesquieu) เป็นต้น จอห์น ล็อก ปฏิเสธลัทธิเทวสิทธิ์และเชื่อว่า โดยธรรมชาติมนุษย์จะมีเสรีภาพโดยสมบูรณ์ กล่าวคือ ทุกคนมีเสรีภาพจะทำอะไรก็ได้ภายในขอบเขตของ

² จาก หลักนิติธรรมสากลกับวิชาชีพทนายความ, โดย ภัทระ ลิ้มปิติระ, 2557 (กันยายน – ธันวาคม), 2557, หลักนิติธรรมสากลกับวิชาชีพทนายความ, *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, น. 35.

³ จาก *กฎหมายรัฐธรรมนูญ* (น. 9), โดย บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ก, 2553, กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

⁴ แหล่งเดิม.

กฎหมายธรรมชาติ เช่น สิทธิในทรัพย์สินและมีความเสมอกัน จากสิทธิเสรีภาพที่แต่ละคนมีอยู่ตามธรรมชาติและแต่ละคนจะสละสิทธิและเสรีภาพของตนเองเพื่ออยู่ภายใต้อำนาจรัฐโดยลักษณะสัญญาประชาคม (Social Contract) และขณะเดียวกันรัฐจะต้องปกครองด้วยความชอบธรรมเคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามธรรมชาติ ดังนั้นหากรัฐใช้อำนาจเกินขอบเขตตามที่ได้กำหนดไว้ ประชาชนก็มีสิทธิที่จะขัดขืนการใช้อำนาจรัฐได้ แนวความคิดของล๊อคคิงกล่าวได้มีอิทธิพลต่อการปฏิวัติในอเมริกาและฝรั่งเศสต่อมา และเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตย ฌองฌาค รูสโซ มองว่าประชาชนทุกคนได้มอบสิทธิและเสรีภาพของตนให้อยู่ภายใต้เจตจำนงทั่วไป (General Will) กล่าวคือ อยู่ภายใต้ประโยชน์สาธารณะของส่วนรวม และแต่ละคนจะมีภาระผูกพันกันทั้งหมดในประชาคมความเสมอภาคกัน ฌองฌาค รูสโซ จะให้ความสำคัญกับเจตจำนงร่วมกันของประชาชน จึงส่งผลให้ประชาชนใช้สิทธิและเสรีภาพโดยตรง ในรูปลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตรง ส่วนมองเตสกีเออเชื่อว่าเสรีภาพในการกระทำสิ่งใดที่ปราศจากความรับผิดชอบมิใช่เสรีภาพที่แท้จริง เสรีภาพในความหมายที่แท้จริง คือ เสรีภาพภายใต้กฎหมายที่อนุญาตให้กระทำในสิ่งที่ควรกระทำและห้ามกระทำในสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ดังนั้น รัฐจึงสามารถออกกฎหมายที่ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ แต่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องเป็นกรณีจำเป็นและเหมาะสมเท่านั้น เขาจึงเชื่อมั่นในทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจอริปไตย⁵

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของคำว่าประชาธิปไตย ซึ่งมาจากคำ 2 คำที่นำมารวมกัน คือ คำว่า “ประชาชน” และคำว่า “อริปไตย” ซึ่งแปลว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เมื่อคำ 2 คำนี้มารวมกันเข้าจึงมีความหมายถึง การปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนนั่นเอง⁶

นักกฎหมายประเทศต่าง ๆ ให้คำนิยามความหมายของประชาธิปไตยไว้แตกต่างกัน เช่น Prof. Carl Schmitt ซึ่งเป็นศาสตราจารย์ในช่วงปลายสมัยของรัฐธรรมนูญฉบับไวมาร์ของเยอรมัน กล่าวว่า ประชาธิปไตย คือ การที่ผู้ปกครองกับผู้ที่ถูกปกครองหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้ออกคำสั่งกับผู้รับคำสั่งกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือเป็นคน ๆ เดียวกันนั่นเอง⁷

⁵ จาก สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองอเมริกันภายใต้หลักประชาธิปไตย, โดย ปัญญา อุดชาชน, 2558, รวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ 13 “ศาลรัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมืองภายใต้หลักนิติธรรม, น. 380-381.

⁶ จาก กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง (น. 103), โดย พรชัย เลื่อนฉวี, 2555, กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

⁷ กฎหมายรัฐธรรมนูญ (น. 330). เล่มเดิม.

ชาลส์ อี.เมอริยม ได้อธิบายว่า ประชาธิปไตยเป็นแนวความคิดและการปฏิบัติที่มุ่งไปสู่ความผาสุกร่วมกันของปวงชน โดยมีเจตนาร่วมกันของปวงชนเป็นเครื่องนำทาง⁸

กมล สมวิเชียร เห็นว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีหลักเกณฑ์ขั้นต่ำสุด 3 ประการ คือ ผู้ปกครองจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใต้ปกครอง ผู้ใต้ปกครองมีสิทธิที่จะเปลี่ยนตัวผู้ปกครองได้เป็นครั้งคราว และสิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐานของประชาชนจะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง⁹

ชัยอนันต์ สมุทวณิช เห็นว่าระบอบประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมือง คือ การจัดรูปแบบการปกครอง กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง บทบาท อำนาจ และหน้าที่ของสถาบันการเมือง ตลอดจนวิธีที่ใช้ในการตัดสินใจหาข้อขัดแย้งในทางปฏิบัติตามแนวความคิดประชาธิปไตย¹⁰

นอกจากความหมายโดยทั่วไปดังกล่าวแล้ว ประชาธิปไตยยังมีการแบ่งความหมายได้เป็น ประชาธิปไตยในความหมายอย่างกว้าง และประชาธิปไตยในความหมายอย่างแคบ กล่าวคือ ประชาธิปไตยในความหมายอย่างกว้าง เป็นการมองลักษณะของประชาธิปไตยในลักษณะของกิจกรรมสัมพันธ์ภาพและความเกี่ยวข้องกันในระหว่างประชาชนด้วยกันในลักษณะ 3 ประการคือ การเคารพสิทธิของกันและกัน การตกลงกันโดยสันติวิธี และความยุติธรรมในสังคม ส่วนประชาธิปไตยในความหมายอย่างแคบ เป็นการมองประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองหรือในฐานะที่เป็นรูปแบบของการปกครองเท่านั้น¹¹

ระบอบประชาธิปไตยมีรูปแบบของการแสดงสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการปกครองหรือมีส่วนร่วมในการปกครองในอดีตนั้นแบ่งเป็น 2 รูปแบบ¹² คือ รูปแบบประชาธิปไตยโดยตรงและรูปแบบประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน สำหรับรูปแบบประชาธิปไตยโดยตรงนั้น หมายความว่าประชาชนทุกคนจะต้องร่วมกันตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปัญหา เมื่อฝ่ายเสียงข้างมากตัดสินใจไปในทิศทางใดก็ต้องเป็นไปตามนั้นหรืออาจทำในรูปแบบของสภาโซเวียต กล่าวคือ จะมีการแบ่งประชาชนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ แต่ละกลุ่มย่อยก็จะส่งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ในสภาโซเวียต โดยที่ผู้แทนเหล่านั้นต้องผูกพันกับการตัดสินใจภายในกลุ่มย่อยที่ตนเป็นผู้แทน ส่วนรูปแบบประชาธิปไตย

⁸ กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง (น. 103). เล่มเดิม.

⁹ จาก เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชน (น. 192-193), โดย วีระ โลจายะ, 2531, กรุงเทพฯ.

¹⁰ แหล่งเดิม.

¹¹ กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง (น. 104). เล่มเดิม.

¹² กฎหมายรัฐธรรมนูญ (น. 343-346). เล่มเดิม.

โดยทางผู้แทนนั้น ประชาชนในรัฐยังคงต้องมีการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพในชีวิตประจำวันทั้งของตนเองและของครอบครัว เมื่อประชาชนมีภารกิจอื่น ๆ ที่ต้องกระทำจนไม่อาจที่จะเข้าร่วมการตัดสินใจในระดับชาติด้วยตนเองตลอดเวลาจึงอาจมอบหมายให้บุคคลอื่นเข้าไปดำเนินการแทนตน โดยการเลือกตัวแทนเข้าไปตัดสินใจแทน รูปแบบประชาธิปไตยโดยทางผู้แทนนั้นมีขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1265 แม้ว่าจะไม่ได้เป็นรูปแบบประชาธิปไตยโดยทางผู้แทนที่มาจากพรรคเลือกโดยประชาชนโดยตรงหรือประชาชนเป็นผู้เลือกผู้แทนโดยตรงก็ตาม แต่ก็เทียบเคียงได้กับการที่ประชาชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดงานในการบริหารประเทศ โดย ซิมอง เดอ มงฟอร์ด (Simon de Montfort) ได้ทำการเรียกตัวอัศวิน 2 คน จากแต่ละชายรั¹³ และผู้แทน 2 คนจากแต่ละมณฑลให้มาร่วมประชุมกับพวกชนชั้นขุนนางเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินด้วย เรียกการประชุมในครั้งนี่ว่า พาเลียเมนต์ (Parliament) ซึ่งถือเป็นครั้งแรกภายหลังที่มีการประกาศใช้ Magna Carta ที่ให้ตัวแทนจากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน¹⁴ แต่ในยุคปัจจุบันได้มีการควมรวมรูปแบบประชาธิปไตยทั้ง 2 รูปแบบเข้าด้วยกัน เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) คือ การมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง ตลอดจนการกำหนดวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ตามระบอบการเมืองการปกครองที่ไม่ไปก้าวท้าวหรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นหรือสังคมส่วนรวม การมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ดังนั้นหลักเกณฑ์ของการปกครองในระบบประชาธิปไตย จึงมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ¹⁵ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

(1) ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ถือว่า ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศหรือเป็นเจ้าของรัฐและเป็นเจ้าของการปกครอง ดังนั้น อำนาจของรัฐบาลจึงมาจากการเห็นชอบของราษฎรทั่วไป อำนาจอธิปไตยในระบบประชาธิปไตยนั้นไม่ได้มาจากอำนาจอธิปไตยหรือมาจากบุคคลหนึ่งบุคคลใด หลักนี้ถือตามทฤษฎีของอริสโตเติลที่ว่า ประชาชนเป็นที่มาหรือเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง ผู้ปกครอง

¹³ ชายรั คือ เขตการปกครองที่ใหญ่ที่สุด โดยการปกครองในสมัยนั้นมีการแบ่งการปกครองออกเป็น 4 ส่วนด้วยกันคือ ชายรั (Shire) ฮันเดรด (Hundred) ทาวน์ชิพ (Township) และวิล (Vill).

¹⁴ จาก *ระบบกฎหมายอังกฤษ* (น. 79), โดย สุนัย มโนมัยอุดม, 2555, กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

¹⁵ โดยในส่วนนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเนื้อหาจากอาจารย์ทางกฎหมายมหาชนที่มีชื่อเสียง 2 ท่าน คือ ผศ.ดร.พรชัย เลื่อนฉวี และ ศ.ดร. บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ โดยในข้อที่ 1-4 นั้น ปรากฏจากตำรากฎหมายของ ผศ.ดร. พรชัย เลื่อนฉวี และในข้อที่ 5 นั้นปรากฏจากตำรากฎหมายของ ศ.ดร. บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ.

เป็นเพียงตัวแทนของปวงชน ที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความยินยอมไปทำหน้าที่บริหารแทนตนเท่านั้น

(2) ประชาธิปไตยจะต้องมีการเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งผู้นำโดยเสรี กล่าวคือ การเลือกตั้งผู้นำนั้นประชาชนทุกคนที่มีสิทธิและคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดสามารถที่จะไปใช้สิทธิของตนในการเลือกตั้งผู้นำได้โดยเสรี ไม่ได้เกิดจากการบังคับขู่เข็ญแต่อย่างใด นอกจากการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำแล้วประชาชนที่มีสิทธิและคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดยังสามารถที่จะลงรับสมัครเพื่อเป็นผู้นำได้อีกด้วย

(3) ผู้ปกครองจะต้องมีวาระการดำรงตำแหน่งที่แน่นอน ผู้ปกครองที่ได้รับเลือกตั้งให้เข้ามาเป็นตัวแทนของปวงชนนั้นเป็นการเข้ามาเป็นตัวแทนเพียงชั่วคราว หาได้เป็นผู้แทนโดยถาวรแต่อย่างใดไม่ เมื่อวาระดังกล่าวสิ้นสุดลงผู้ปกครองก็ต้องพ้นออกจากตำแหน่ง

(4) สิทธิขั้นมูลฐานของประชาชนจะต้องได้รับการปกป้อง แม้ว่าประชาชนจะมีสิทธิเลือกผู้ปกครองโดยเสรีแล้วก็ตาม แต่ถ้าหากผู้ปกครองยังคงล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน แม้ว่าจะในช่วงระยะเวลาอันสั้นก็ตาม การปกครองนั้นก็ไม้อาจถือได้ว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สิทธิขั้นมูลฐานนี้เป็นสิ่งที่องค์การสหประชาชาติเรียกว่า “สิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐาน” ซึ่งได้แก่สิทธิในร่างกาย ในเคหสถาน ในการเลือกประกอบอาชีพ ในการพูด เขียนและพิมพ์โฆษณา เป็นต้น

(5) การถือเสียงข้างมาก ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยสิ่งที่ไม่ได้ก็คือ ความหลากหลายในด้านความคิดเห็นในหมู่ประชาชน ผิดกับการปกครองแบบสังคมนิยมหรือเผด็จการซึ่งจะมีการผูกขาดความคิดเพียงด้านเดียวเท่านั้น การต่อสู้ด้านความคิดตามครรลองประชาธิปไตยนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับระบอบประชาธิปไตย แต่ในระบอบการปกครองนี้ยังต้องมีการตัดสินใจท่ามกลางความหลากหลายทางความคิดจึงต้องใช้หลักเสียงข้างมากมาตัดสินใจว่าการถือเสียงข้างมากนี้ต้องเคารพเสียงส่วนน้อยไปในทิศทางใด

2.2 หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม

กฎเกณฑ์ทางกฎหมายเป็นสิ่งที่นำมาใช้ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข โดยผู้มีอำนาจปกครองมีหน้าที่ออกกฎเกณฑ์ทางกฎหมายเพื่อนำมาใช้บังคับกับมนุษย์ในสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการปกครองด้วยกฎหมาย ผู้ปกครองจะกระทำการใด ๆ ที่ขัดต่อกฎเกณฑ์ทางกฎหมายไม่ได้ ซึ่งหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมเป็นหลักการที่ได้รับการพัฒนามาจากโลกตะวันตกที่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะจำกัดอำนาจของผู้ปกครองให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 หลักนิติรัฐ

นิติรัฐ (Legal State) เป็นคำที่นักประวัติศาสตร์และนักปรัชญาการเมืองทางตะวันตกใช้เรียกรัฐประเภทหนึ่ง ซึ่งยอมรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อที่ราษฎรจะได้ใช้สิทธิเสรีภาพเช่นว่านั้นพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้ตามแต่ละคนเห็นสมควร¹⁶ นิติรัฐ มีการศึกษาทางวิชาการในปลายศตวรรษที่ 19 โดยในช่วงนั้นนิติรัฐ หมายถึง รัฐที่ออกกฎหมายอย่างมีเหตุมีผล มิได้หมายถึงเป้าหมายหรือเนื้อหาของรัฐแต่หมายถึงวิธีการหรือลักษณะของการกระทำเป้าหมายหรือเนื้อหาของรัฐให้เป็นรูปธรรม¹⁷

การ์เร เดอ มาลแบร์ นักนิติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส อธิบายว่า “นิติรัฐในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนนั้น หมายถึงรัฐที่ยอมตนอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายและยอมผูกพันการกระทำใด ๆ ของตนกับกฎเกณฑ์ของกฎหมายซึ่งส่วนหนึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพต่างๆ ของประชาชนเอาไว้ อีกส่วนหนึ่งได้บัญญัติไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับเงื่อนไขและข้อจำกัดต่างๆ เกี่ยวกับวิธีการซึ่งฝ่ายปกครองจะกระทำได้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย” คำอธิบายลักษณะนี้ “นิติรัฐ” จึงหมายถึงรัฐที่ปกครองโดยถือกฎหมายเป็นใหญ่หรือรัฐที่ปกครองโดยกฎหมายมิใช่โดยมนุษย์ (Government of law, not of men) เพราะแม้แต่องค์กรผู้ตรากฎหมายและใช้บังคับกฎหมายก็ต้องถูกผูกพันอยู่ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมายที่ตนได้ตราขึ้นด้วย¹⁸

ดังนั้น ใน “นิติรัฐ” การกระทำของรัฐต่อปัจเจกชนจึงมีอยู่สองนัย คือ¹⁹ รัฐกำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และรัฐกำหนดวิธีการและมาตรการซึ่งรัฐหรือหน่วยงานของรัฐสามารถใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด กฎเกณฑ์ทั้งสองประการนี้จึงทำให้เกิดผล คือ “การจำกัดอำนาจรัฐ” หมายความว่า การใช้อำนาจรัฐต้องอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายที่รัฐกำหนดเท่านั้น

กฎหมายมหาชนจึงมีหลักทั่วไปว่า “หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ย่อมกระทำไม่ได้” ในขณะที่กฎหมายเอกชนมีหลักว่า “หากไม่มีกฎหมายห้ามไว้ย่อมกระทำได้” ด้วยเหตุนี้เมื่อฝ่ายปกครองเข้าไปมีนิติสัมพันธ์กับประชาชน ฝ่ายปกครองก็ไม่สามารถจะฝ่าฝืนหรือหลีกเลี่ยง

¹⁶ จาก ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชน, โดย วรพจน์ วิสวุฒิชัย ก, 2540, รวมบทความบางเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายปกครองและกฎหมายรัฐธรรมนูญ, น. 1.

¹⁷ จาก หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน (น. 107), จาก กมลชัย รัตนสกววงศ์ ก, 2537, กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

¹⁸ จาก “หลักนิติธรรม” เรื่อง มุมมองหลักนิติธรรมในสังคมไทย (หลักสูตร หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 2) (รายงานผลการวิจัย), โดย อนันต์ อริยะชัยพาณิชย์, 2557, กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

¹⁹ อังกูร วัฒนรุ่ง. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก <http://www.bpp.go.th>

กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นได้ ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าเป็นนิติรัฐที่มีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างสมบูรณ์แล้ว กรณีก็จะเข้มงวดถึงกับว่าถ้าไม่มีกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นให้อำนาจฝ่ายปกครองไว้ ฝ่ายปกครองก็ไม่อาจจะกระทำการใด ๆ อันเป็นการบังคับประชาชนได้เลย ถ้าประชาชนไม่สมัครใจ กล่าวคือ ถ้าไม่มีกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นให้อำนาจฝ่ายปกครองไว้โดยตรงหรือโดยปริยาย ฝ่ายปกครองก็จะไม่สามารถใช้มาตรการอย่างใด ๆ ต่อประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครองได้

ผลอีกประการหนึ่งที่เกิดตามมาก็คือใน “นิติรัฐ” แม้จะมีกฎหมายให้อำนาจฝ่ายปกครองไว้ ฝ่ายปกครองก็จะต้องดำเนินการตาม “รูปแบบ” “ขั้นตอน” และ “วิธีการ” ที่กฎหมายซึ่งให้อำนาจนั้นกำหนดไว้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม มีผู้ให้นิยามของนิติรัฐไว้หลายประการ เช่น นิติรัฐหมายความว่า รัฐซึ่งยอมรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ เพื่อที่ราษฎรจะได้ใช้สิทธิเสรีภาพเช่นว่านั้น พัฒนาบุคลิกภาพของตนได้ตามที่แต่ละคนจะเห็นสมควร ดังนั้นรัฐประเภทนี้จึงเป็นรัฐที่มีอำนาจจำกัดโดยยอมอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัด²⁰ ความคิดเรื่องนิติรัฐเป็นความคิดของประชาชนที่ฝึกฝนในลัทธิปัจเจกนิยมและรัฐธรรมนูญของรัฐที่เป็นนิติรัฐนี้ จะต้องมิบัพัญญัติบางประการที่ให้ความสำคัญถึงเสรีภาพของราษฎร เช่น เสรีภาพในร่างกาย ในทรัพย์สิน ในการทำสัญญาและในการประกอบอาชีพ ในฐานะนี้รัฐจึงมีสภาพเป็น คนรับใช้ของสังคมโดยถูกควบคุมอย่างเคร่งครัด จะเห็นได้ว่า การที่รัฐจะเคารพต่อเสรีภาพต่าง ๆ ของราษฎรได้มีอยู่วิธีเดียว คือ ยอมตนอยู่ใต้บังคับแห่งกฎหมายโดยเคร่งครัดเท่านั้นและตราใบใดที่กฎหมายยังใช้อยู่ กฎหมายนั้นก็จะผูกมัดเสมอ และการที่มิบัพัญญัติให้ราษฎรเป็นองค์กรของรัฐ ในการบัญญัติกฎหมายโดยตรง สำหรับรัฐที่ใช้หลักประชาธิปไตยโดยตรงหรือให้เลือกตั้งผู้แทนราษฎรมาออกกฎหมายแทนตน (สำหรับรัฐที่ใช้หลักประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน) การที่รัฐจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของราษฎรได้ก็โดยความยินยอมของราษฎรให้จำกัดสิทธิเสรีภาพเอง ฉะนั้นกรณีของรัฐเป็นนิติรัฐจึงเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของราษฎร²¹ หรือนิติรัฐเป็นรัฐที่กำหนดเป็นเป้าหมายที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและประกันความเป็นธรรมภายในรัฐ และในขอบเขตที่รัฐสามารถแผ่อิทธิพลเข้าไปถึงได้ ในรัฐดังกล่าวนี้ การใช้อำนาจรัฐจะกระทำโดยกฎหมายหรืออาศัย

²⁰ จาก คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป (น. 127), โดย สมยศ เชื้อไทย ก, 2535, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

²¹ จาก หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป (น. 123-124), โดย หยุต แสงอุทัย ก, 2538, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

อำนาจตามกฎหมายเท่านั้น²² หรือนิติรัฐหมายถึง รัฐที่ออกกฎหมายอย่างมีเหตุมีผลหรือรัฐที่ให้ความสำคัญในเรื่องความยุติธรรม หมายถึงวิธีการหรือลักษณะของการทำเป้าหมายหรือเนื้อหาของรัฐให้เป็นรูปธรรม คือ รูปแบบที่ทำให้เกิดความมั่นคงในเสรีภาพของประชาชนต่อการใช้อำนาจของรัฐหรือล้มเลิกการปกครองโดยตัวบุคคลมาเป็นการปกครองโดยกฎหมาย²³

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า นิติรัฐ คือ รัฐที่อยู่ภายใต้กฎหมาย องค์การของรัฐทุกองค์การจะกระทำการใด ๆ ไปกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่อาจกระทำได้ เว้นแต่มีกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติให้อำนาจกระทำได้เท่านั้น เมื่อพิจารณาหลักการสำคัญของหลักนิติรัฐพบว่าประกอบด้วยหลักสำคัญหลายประการ อันได้แก่ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา หลักไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ²⁴ จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักนิติรัฐเป็นหลักที่มีความมุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคลจากการใช้อำนาจมหาชนของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจรัฐ หรือเพื่อถ่วงดุลตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ

ส่วนหลักการปกครองโดยกฎหมายในประเทศอื่นนอกจากประเทศอังกฤษนั้น เกิดขึ้นภายหลังจากการปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 ได้มีการเผยแพร่แนวความคิดเสรีนิยมโดยเน้นในหลักเรื่องของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำให้เกิดแนวความคิดว่ากฎหมายที่ถูกร่างขึ้นโดยรัฐหรือองค์การภายในของรัฐจะต้องมีเหตุผล ในประเทศเยอรมันจะเรียกหลักการปกครองโดยกฎหมายนี้ว่า หลักนิติรัฐ ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 19 หลักนิติรัฐจะหมายถึงรัฐที่ออกกฎหมายอย่างมีเหตุผลหรือรัฐที่ให้ความสำคัญในเรื่องความยุติธรรม ต่อมาภายหลังหลักนิติรัฐจะไม่ได้หมายถึงเป้าหมายหรือเนื้อหาของรัฐ แต่หมายถึงวิธีการหรือลักษณะของการทำเป้าหมายหรือเนื้อหาของรัฐให้เป็นรูปธรรมหรือก็คือรูปแบบที่จะทำให้เกิดความมั่นคงในสิทธิและ

²² จาก คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ: รัฐธรรมนูญเยอรมัน (น. 157), โดย บุญศรี มีวงศ์โสม ข, 2535, กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

²³ หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน (หน้าเดิม). เล่มเดิม.

²⁴ จาก หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ (น. 25-36), โดย บรรเจิด สิงคะเนติ ก, 2547, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

เสรีภาพของประชาชนต่อการใช้อำนาจของรัฐหรือการล้มเลิกการปกครองโดยตัวบุคคลมาเป็นการปกครองโดยตัวบทกฎหมาย²⁵

พัฒนาการแนวคิดในการปกครองภายใต้หลักนิติรัฐจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีอิทธิพลต่อการปกครองในทุกประเทศทั่วโลก ปัจจุบันไม่มีประเทศใดหรือรัฐใดในโลกที่ไม่ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปกครอง และการจำกัดอำนาจของรัฐ²⁶ รัฐแม้ว่าจะมีอำนาจอธิปไตยและเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดก็ตาม แต่ก็เชื่อว่ารัฐจะมีอำนาจสูงสุดเด็ดขาดอย่างไรขอบเขตเพราะว่ารัฐเองก็ถูกจำกัดอำนาจด้วยกฎหมายที่ถูกตราขึ้นโดยรัฐเช่นกัน ซึ่งการที่รัฐต้องถูกจำกัดอำนาจนั้นสามารถอธิบายได้จากทฤษฎี 2 ทฤษฎีด้วยกัน คือ ทฤษฎีว่าด้วยการจำกัดอำนาจรัฐด้วยความสมัครใจ และหลักนิติรัฐ

ทฤษฎีว่าด้วยการจำกัดอำนาจรัฐด้วยความสมัครใจ (Auto-limitation) มีหลักว่ารัฐไม่อาจถูกจำกัดอำนาจโดยกฎหมายได้ เว้นแต่รัฐจะสมัครใจผูกมัดตนเองด้วยกฎหมายที่ตนสร้างขึ้นและกฎหมายหลักที่รัฐสร้างขึ้นก็คือ รัฐธรรมนูญที่กำหนดสถานะของอำนาจการเมืองในรัฐว่าอยู่ที่องค์กรใด ต้องใช้อย่างไรและมีข้อจำกัดเพียงไร ส่วนหลักนิติรัฐนั้นมีหลักว่า รัฐและหน่วยงานของรัฐทำการเพื่อประโยชน์สาธารณะและอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าหน่วยงานเอกชนมีอำนาจก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในสิทธิหน้าที่แก่เอกชนฝ่ายเดียวโดยปัจเจกชนไม่ต้องสมัครใจก็ได้ กฎหมายมหาชนให้อำนาจรัฐหรือหน่วยงานของรัฐสามารถดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะได้ในฐานะที่เหนือกว่าเอกชน แต่กฎหมายนั้นเองก็จำกัดอำนาจรัฐหรือหน่วยงานของรัฐไม่ให้ใช้อำนาจนอกกรอบที่กฎหมายกำหนด²⁷

หลักนิติรัฐ มีหลักว่า รัฐและหน่วยงานของรัฐทำการเพื่อประโยชน์สาธารณะและอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าเอกชน มีอำนาจก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในสิทธิหน้าที่แก่เอกชนฝ่ายเดียวโดยปัจเจกชนไม่ต้องสมัครใจก็ได้²⁸

²⁵ จาก *พื้นฐานความรู้ทั่วไปหลักกฎหมายปกครองเยอรมัน* (น. 72), โดย กมลชัย รัตนสกาววงศ์ ข, 2537, กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

²⁶ แม้จะมีการอธิบายในตอนต้นว่าเป็นการจำกัดอำนาจของผู้ปกครองหรือกษัตริย์ แต่ไม่ว่ากษัตริย์หรือผู้ปกครองก็ดีล้วนแล้วแต่ต้องใช้อำนาจของรัฐหรืออำนาจรัฐทั้งสิ้นในการปกครอง.

²⁷ จาก *รัฐประศาสนศาสตร์: ว่าด้วยกฎหมายปกครอง* (น. 68-69), โดย จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2551, ปทุมธานี: Punch Group.

²⁸ แหล่งเดิม.

หยุด แสงอุทัย ได้อธิบายหลักนิติรัฐ ไว้ว่า รัฐตามรัฐธรรมนูญสมัยใหม่ย่อมเป็นนิติรัฐ คือ เป็นรัฐที่ยอมตนอยู่ใต้บังคับแห่งกฎหมาย ซึ่งรัฐเป็นผู้ตราขึ้นเองหรือยอมบังคับใช้กฎหมายประเทศที่ใช้การปกครองโดยใช้หลักนิติรัฐนั้นจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้²⁹

1. ประเทศนั้นจะต้องกำหนดให้กฎหมายเป็นสิ่งสูงสุดและอยู่เหนืออำนาจอื่นใด การกระทำต่าง ๆ ในทางปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำของตำรวจจะต้องเป็นไปตามกฎหมายและชอบด้วยกฎหมาย หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของราษฎรอยู่ที่กฎหมาย ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาทำลายสิทธิและเสรีภาพของราษฎรโดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ เจ้าหน้าที่ผู้นั้นก็จะต้องมีความผิดกฎหมายอาญา

2. ในประเทศที่เป็นนิติรัฐนั้น ขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของรัฐย่อมกำหนดไว้แน่นอน เริ่มตั้งแต่การแบ่งแยกอำนาจออกเป็น 3 อำนาจ คือ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจตุลาการ อีกทั้งยังต้องมีกรอบหรือขอบเขตของการใช้อำนาจทั้ง 3 นี้อีกด้วย นอกจากนี้ยังต้องมีการจำกัดการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะต้องมีความหมายกำหนดกรอบหรือขอบเขตของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างชัดเจน บุคคลหรือประชาชนในรัฐต้องทราบว่าตำรวจมีหน้าที่เพียงใด

3. ในประเทศที่เป็นนิติรัฐ ผู้พิพากษาจะต้องมีอิสระภาพในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยจะต้องมีการประกันหลักการดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ ความสำคัญของหลักความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษานั้นอยู่ที่จะต้องให้ผู้พิพากษาเป็นผู้ควบคุมฝ่ายปกครอง กล่าวคือ ต้องให้อำนาจผู้พิพากษาที่จะวินิจฉัยการกระทำของเจ้าพนักงานได้ โดยนัยนี้นิติรัฐจึงเป็นรัฐยุติธรรม

ส่วนบุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ได้อธิบายว่าประเทศที่ใช้การปกครองโดยใช้หลักนิติรัฐนั้นจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้³⁰

1. หลักการแบ่งแยกอำนาจ คือ การที่จะไม่ยอมให้อำนาจรัฐทั้งหมดแก่ผู้ใดผู้หนึ่งใช้อำนาจแต่เพียงผู้เดียว โดยจะต้องมีการแยกอำนาจรัฐออกไปยังองค์กรต่างๆ เช่น องค์กรบริหาร องค์กรนิติบัญญัติ และองค์กรตุลาการ เป็นต้น เพื่อให้แต่ละองค์กรมีอำนาจตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน

2. หลักไม่มีกฎหมาย ไม่มีอำนาจ คือ การดำเนินการของฝ่ายปกครองหรือรัฐนั้นหากจะดำเนินการใด ๆ จะต้องมีความหมายให้การรับรองหรืออำนาจให้ดำเนินการได้

²⁹ จาก คำอธิบายรัฐธรรมนูญทั่วไป (น. 96-97), โดย หยุด แสงอุทัย ข, 2520, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

³⁰ กฎหมายรัฐธรรมนูญ (น. 419-428). เล่มเดิม.

3. ต้องมีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและต้องมีการกำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้ต้องรับผิดชอบได้ กล่าวคือ ต้องมีมาตรการในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งจะต้องมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ

4. กฎหมายจะต้องมีลักษณะที่แน่นอนชัดเจน กล่าวคือ กฎหมายต้องมีความแน่นอนและความน่าเชื่อถือ โดยอาศัยการบัญญัติกฎหมายที่มีลักษณะผูกมัดสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในรัฐด้วยกันเอง ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง

จากคำอธิบายของความหมายของหลักนิติรัฐของหยุด แสงอุทัย และบุญศรี มีวงศ์อุโฆษสรุปได้ว่าหลักนิติรัฐควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. รัฐต้องกำหนดให้กฎหมายเป็นสิ่งสูงสุดและอยู่เหนืออำนาจอื่นใดและกฎหมายนั้นจะต้องมีลักษณะที่แน่นอนชัดเจนอีกด้วย

2. รัฐต้องปกครองโดยยึดถือหลักการแบ่งแยกอำนาจ

3. การใช้อำนาจของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจ และจะต้องมีกรอบหรือขอบเขตของการใช้อำนาจของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4. ผู้พิพากษาจะต้องมีอิสรภาพในการพิจารณาพิพากษาคดี

5. ต้องมีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและต้องมีการกำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้ต้องรับผิดชอบได้

2.2.2 หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมมีพัฒนาการมาจากการปกครองของอังกฤษภายหลังจากปี ค.ศ. 1215 ซึ่งเป็นปี ค.ศ. ที่มีการประกาศใช้แมกนาคาร์ตา (Magna Carta) และถูกพัฒนาจนเป็นหลักกฎหมายที่มีความชัดเจน โดย Dicey (มีชีวิตในช่วง ค.ศ. 1835 ถึง 1922) Dicey เป็นนักกฎหมายรัฐธรรมนูญชาวอังกฤษได้อธิบายหลักนิติธรรม หรือ The Rule of Law ไว้ในตำราที่มีชื่อว่า Introduction to the Study of the Law of the Constitution (พิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 1885) ว่าจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการที่สำคัญ³¹ คือ

1. ฝ่ายบริหารไม่มีอำนาจตามอำเภอใจ ซึ่งหมายถึงบุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษนั้นจะต้องเป็น

³¹ จาก เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชน (น. 73-74), โดย วิษณุ เครืองาม, 2531, กรุงเทพฯ.

โทษตามกฎหมาย อันแสดงให้เห็นว่าบุคคลจะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพก็แต่โดยอำนาจของกฎหมายเท่านั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจตามอำเภอใจไม่ได้

2. บุคคลทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันและศาลเดียวกันจะเป็นผู้พิจารณาพิพากษา ซึ่งหมายถึง บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ไม่เลือกฐานะและตำแหน่งหน้าที่เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นในระหว่างเอกชนกับเอกชน หรือเอกชนกับรัฐ ทั้งตามกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นๆ

3. หลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญต้องเป็นผลมาจากกฎหมายธรรมดาของประเทศ กล่าวคือ ศาลนั่นเองเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของเอกชน

กล่าวโดยรวมแล้ว Dicey เห็นว่า บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งปวงของรัฐบาลและฝ่ายปกครองจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย จะต้องไม่กระทำการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของราษฎรตามอำเภอใจ หากปรากฏว่ารัฐบาลหรือฝ่ายปกครองกระทำการอันขัดต่อกฎหมาย การกระทำดังกล่าวย่อมต้องถูกฟ้องคดียังศาลยุติธรรมหรือศาลธรรมดาได้ เพราะรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ย่อมจะมีสิทธิพิเศษใด ๆ เหนือกว่าราษฎรไม่ได้ จะเห็นได้ว่าหลักนิติธรรมตามแนวความคิดของ Dicey นี้มุ่งเน้นไปที่ความผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายบริหาร ไม่ได้เรียกร้องฝ่ายนิติบัญญัติให้ต้องผูกพันต่อกฎเกณฑ์อื่นใดในการตรากฎหมาย

การที่ Dicey อธิบายเนื้อหาของหลักนิติธรรมในแง่ที่คนทุกคนต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายและภายใต้ศาลเดียวกันตามหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย ส่งผลให้ Dicey ปฏิเสธการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นมาเป็นอีกระบบศาลหนึ่งเคียงคู่ขนานกันไปกับศาลยุติธรรม หรือศาลธรรมดา โดย Dicey เห็นว่าหากจัดให้มีศาลปกครองหรือองค์กรอื่นซึ่งไม่ใช่ศาลยุติธรรมหรือศาลธรรมดาทำหน้าที่ตัดสินคดีปกครอง (ดังที่ปรากฏอยู่ในประเทศฝรั่งเศสในเวลานั้น) แล้วบรรดาข้าราชการต่างๆ ที่ถูกฟ้องในศาลปกครองว่ากระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายย่อมอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบกว่าราษฎรทั่วไป ซึ่ง Dicey เห็นว่าไม่ถูกต้อง แนวความคิดนี้ได้รับการยึดถือและเดินตามในบรรดาประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายอังกฤษจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้แล้ว บรรดาสิทธิทั้งหลายทั้งปวงของราษฎรนั้นย่อมเกิดจากกฎหมายที่รัฐสภาได้ตราขึ้นและเกิดจากกฎหมายประเพณีที่พัฒนามาโดยศาล อาจกล่าวได้ว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของราษฎรอังกฤษไม่ได้รับการคุ้มครองและปกป้องโดยรัฐธรรมนูญ แต่ได้รับการปกป้องและคุ้มครองโดยรัฐสภาและศาล โดยเหตุที่ในระบบกฎหมายอังกฤษ รัฐสภาเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ศาลของอังกฤษไม่มีอำนาจที่จะตรวจสอบว่ากฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือชอบด้วยกฎหมายใดๆ หรือไม่ กล่าวในทางทฤษฎีแล้ว รัฐสภาอังกฤษสามารถตรากฎหมายให้มีเนื้อหาสาระอย่างไรก็ได้ทั้งสิ้น สิทธิมนุษยชนหรือสิทธิพลเมืองไม่ได้มีฐานะ

เป็นกฎหมายที่สูงกว่ากฎหมายอื่นใดที่จะผูกพันรัฐสภาอังกฤษได้ ระบบการประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลในอังกฤษจึงแตกต่างจากหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศในภาคพื้นยุโรปที่ถือว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลนั้นมีค่าบังคับในระดับรัฐธรรมนูญ และยอมผูกพันรัฐสภาในการตรากฎหมายด้วย อย่างไรก็ตามไม่เพียงเข้าใจว่าระบบกฎหมายอังกฤษไม่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ในทางปฏิบัติสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายของรัฐสภาและโดย Common Law ที่พัฒนามาโดยศาลในมาตรฐานที่ไม่ต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ ในภาคพื้นยุโรปเลย³²

ปัจจุบันได้มีการอธิบายความหมายของหลักนิติธรรมไว้ โดยนักนิติศาสตร์เป็นจำนวนมาก ในส่วนนี้ผู้เขียนจะขอหยิบยกเอาคำอธิบายของนักกฎหมายที่มีชื่อเสียง 4 ท่าน คือ Lon L. Fuller, Rachel Kleinfeld Belton ซึ่งทั้ง 2 ท่านนี้เป็นนักกฎหมายชาวสหรัฐอเมริกา Joseph Raz นักกฎหมายเชื้อสายอิสราเอลและวิชฌุ เกรืองาม นักกฎหมายชาวไทย

Lon L. Fuller นักนิติศาสตร์ชาวอเมริกันเห็นว่ากฎหมายที่จะทำให้หลักนิติธรรมปรากฏเป็นจริงได้นั้นต้องมีลักษณะสำคัญ คือ³³

1. กฎหมายจะต้องบังคับเป็นการทั่วไปกับบุคคลทุกคน ไม่เว้นแม้แต่องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐ
2. กฎหมายจะต้องได้รับการประกาศใช้อย่างเปิดเผย
3. กฎหมายจะต้องได้รับการตราขึ้นให้มีผลบังคับไปในอนาคต ไม่ใช่ตราขึ้นเพื่อใช้บังคับย้อนหลังไปในอดีต
4. กฎหมายจะต้องได้รับการตราขึ้นโดยมีข้อความที่ชัดเจน เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดการบังคับใช้ที่ไม่เป็นธรรม
5. กฎหมายจะต้องไม่มีข้อความที่ขัดแย้งกันเอง
6. กฎหมายจะต้องไม่เรียกร้องให้บุคคลปฏิบัติในสิ่งที่ไม่อาจเป็นไปได้
7. กฎหมายต้องมีความมั่นคงตามสมควร แต่ก็จะต้องเปิดโอกาสให้แก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้
8. กฎหมายที่ได้รับการประกาศใช้แล้วจะต้องได้รับการบังคับให้สอดคล้องต้องกัน กล่าวคือ ต้องบังคับการให้เป็นไปตามเนื้อหาของกฎหมายที่ได้ประกาศใช้แล้วนั้น

Rachel Kleinfeld Belton นักกฎหมายชาวสหรัฐอเมริกาให้คำจำกัดความว่า หลักนิติธรรมจะต้องมีองค์ประกอบดังนี้³⁴

³² จาก หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม, โดย วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2555 (มกราคม-กุมภาพันธ์), *อุทธรณ์*, น. 60.

³³ แหล่งเดิม.

1. รัฐบาลผูกพันภายใต้กฎหมาย
 2. มีความเสมอภาคทางกฎหมาย
 3. มีการออกกฎหมายและคำสั่งที่ชัดเจน
 4. ความมีประสิทธิภาพและความคาดหมายได้ของความยุติธรรม
 5. ปกป้องสิทธิมนุษยชน
 6. กฎหมายหรือรัฐธรรมนูญต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยินยอมของประชาชน
 7. มีสถาบันตุลาการที่เป็นระบบ
 8. มีการจัดตั้งหน่วยงานทางกฎหมายและมีเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ
- Joseph Raz นักกฎหมายเชื้อสายอิสราเอลเห็นว่า หลักนิติธรรมนั้นจะต้องมีองค์ประกอบ

ดังนี้³⁵

1. หลักการกฎหมายต้องไม่ใช่บังคับย้อนหลังและต้องเปิดเผยและชัดเจน
 2. หลักการกฎหมายจะต้องมีความมั่นคงตามควร
 3. บทกฎหมายจะต้องเป็นไปตามแนวทางของหลักการทั่วไปที่เปิดเผยมั่นคงและชัดเจน
 4. หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา
 5. มีกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรม
 6. ศาลจะต้องมีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นและมีอำนาจในการตรวจสอบการกระทำของฝ่ายปกครอง
 7. บุคคลต้องสามารถนำคดีเข้าสู่ศาลได้โดยง่าย (ขั้นตอนไม่ยุ่งยากค่าใช้จ่ายไม่สูงระยะเวลาพิจารณาคดีไม่นานเกินไป)
 8. องค์กรป้องกันอาชญากรรมไม่ควรมีดุลพินิจที่บิดเบือนกฎหมาย
- ส่วนวิชญ์ เครื่องาม นักกฎหมายชาวไทยได้อธิบายหลักนิติธรรมของอังกฤษไว้ว่าเป็นการปกครองประเทศโดยกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลเสมอกันโดยกฎหมายและบุคคลจะต้องรับโทษเพื่อการกระทำผิดอันใดต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดและ

³⁴ จาก *หลักนิติธรรมสากลกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน* (รายงานผลการวิจัย) (น. 17), โดย ภาควิชานิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, 2556, ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

³⁵ จาก *หลักนิติธรรม (Rule of Law)*, โดย ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, 2541, *รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 90 ปี ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์*, น. 32.

ได้กำหนดโทษไว้ อีกทั้งจะต้องได้รับการพิจารณาจากศาลยุติธรรม ที่มีความเป็นอิสระซึ่งขาดอคติ คดีไม่ว่าจะเป็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชนด้วยกันเองหรือเอกชนกับรัฐ³⁶

เมื่อยอมรับว่ารัฐสภามีอำนาจสูงสุดในทางทฤษฎี กรณีจึงอาจเป็นไปได้ที่รัฐสภานั้นเอง จะกระทำการอันก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพของบุคคล โดยตรากฎหมายจำกัดคตัดทอนสิทธิของบุคคลเสีย โดยไม่เป็นธรรม และเมื่อหลักความมีอำนาจสูงสุดของรัฐสภาอยู่เหนือกว่าหลักนิติธรรมเสียแล้ว ก็ไม่มีอะไรเป็นเครื่องประกันสิทธิและเสรีภาพของราษฎรจากการคุกคามโดยรัฐสภาได้ แต่ทางปฏิบัติ ที่เกิดขึ้นในอังกฤษ ไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพราะตามจารีตประเพณีแล้วรัฐสภาจะไม่ตรากฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับหลักนิติธรรม ยิ่งไปกว่านั้น โดยเหตุที่การตรากฎหมายของรัฐสภาย่อมขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนของรัฐบาล และพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลย่อมเป็นพรรคการเมืองที่ครองเสียงข้างมาก ในสภาผู้แทนราษฎร หากพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลซึ่งครองเสียงข้างมากสนับสนุนให้ตรากฎหมาย ที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างรุนแรงแล้ว ผลที่จะเกิดขึ้นจากการเลือกตั้งครั้งถัดมา ย่อมเป็นที่คาดหมายได้ ในที่สุดแล้ว การตรากฎหมายของรัฐสภาจึงขึ้นอยู่กับเจตจำนงของประชาชน กล่าวให้ถึงที่สุดแล้วประชาชนอังกฤษนั่นเองที่จะเป็นผู้กำหนดทิศทางหลัก ๆ ของการตรากฎหมาย และเมื่อกล่าวว่ารรัฐสภาเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดในระบอบประชาธิปไตยที่พัฒนามาในอังกฤษ ย่อมต้องเข้าใจว่ารัฐสภาย่อมทรงอำนาจสูงสุดในหมู่องค์กรต่าง ๆ ของรัฐ แต่ในที่สุดแล้ว ในทาง การเมืองก็อยู่ได้ประชาชน ดังนั้น ในประเทศอังกฤษ การจำกัดอำนาจของรัฐสภาจึงไม่ได้เกิดจาก กฎหมายเหมือนกับในภาคพื้นยุโรป แต่เกิดจากธรรมชาติทางการเมืองและจารีตประเพณีที่รับสืบทอด กันมา ในประเทศที่สิทธิเสรีภาพฝังลึกอยู่ในจิตวิญญาณประชาชาติเช่นประเทศอังกฤษนี้ ย่อมไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใดเลยที่จะต้องบัญญัติกฎหมายว่าด้วยความเป็นนิติธรรม หรือบัญญัติ รัฐธรรมนูญกำหนดสิทธิเสรีภาพเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นมาตราๆ ไป³⁷

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ

แนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมีจุดเริ่มต้นในศตวรรษ ที่ 16 ซึ่งเป็นยุคของอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นที่เชื่อกันว่ารัฐมีความสำคัญกว่าปัจเจกชน ประชาชนจึงต้อง ยินยอมให้รัฐใช้อำนาจในการออกกฎหมาย กฎเกณฑ์ คำสั่ง เพื่อให้รัฐได้เข้ามาจัดระเบียบทางสังคม เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข ซึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐในยุคอำนาจอธิปไตยนี้ ใช้อำนาจทางการเมืองเข้ามา กำกับดูแลประชาชนของรัฐ โดยนักปรัชญาที่มีอิทธิพลในยุคนี้ได้สนับสนุนให้รัฐมีอำนาจเด็ดขาด

³⁶ เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชน (น. 74). เล่มเดิม.

³⁷ หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม (น. 61-62). เล่มเดิม.

ที่จะให้เสรีภาพกับประชาชนในรัฐหรือที่เรียกว่าหลักการอำนาจอธิปไตย ซึ่งหมายถึงรัฐต้องมั่นคงที่จะกำหนดกฎหมายศาสตร์ให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง รักษาไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองและมุ่งที่จะขยายอำนาจโดยแยกหลักการแบ่งแยกอำนาจและความเชื่อในเรื่องคุณธรรมออกจากกัน กล่าวคือ รัฐต้องมีความปลอดภัยที่จะรักษาชีวิตของผู้ปกครองและเสรีภาพของรัฐให้ยั่งยืน เสรีภาพของประชาชนจึงเป็นเรื่องที่ไม่ได้ถูกหยาบคายมากว่าถึง³⁸ ดังนั้นในยุคของอำนาจอธิปไตยนี้รัฐจะไม่คำนึงถึงเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม เพราะรัฐจะทำทุกวิถีทางเพื่อรักษาอำนาจและขยายอำนาจของรัฐไปพร้อม ๆ กัน

ต่อมาในศตวรรษที่ 17 และศตวรรษที่ 18 ได้มีกลุ่มชนชั้นกลางซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ที่มีความไม่พอใจต่อการใช้อำนาจรัฐของผู้มีอำนาจปกครองและเริ่มมีการต่อต้านการใช้อำนาจรัฐของผู้มีอำนาจปกครองที่ใช้อำนาจดังกล่าวมากระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดและทฤษฎีใหม่ ๆ ที่นำมาใช้กับผู้มีอำนาจปกครอง หรือผู้ที่ใช้อำนาจรัฐในการปกครองรัฐด้วย ทฤษฎีใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ในการปกครองรัฐ ได้แก่ ทฤษฎีอิสราฟานิยมหรือทฤษฎีเสรีนิยม ด้วยเหตุผลพื้นฐานที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนที่อยู่รวมตัวกันเป็นสังคมย่อมมีเหตุผลในการแสดงความคิดเห็นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์รัฐเป็นสิทธิของประชาชนที่รัฐจะต้องให้ความเคารพและให้ความสำคัญในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพราะเป็นสิทธิเสรีภาพพื้นฐานที่รัฐไม่อาจจะลิดรอนได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า ทฤษฎีเสรีนิยมหมายถึงความต้องการของมนุษย์ที่จะมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นโดยปราศจากอำนาจรัฐที่เป็นอำนาจภายนอกเข้ามาควบคุมเป็นความต้องการสิทธิของมนุษย์ที่จะมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงออก³⁹

การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมีจุดเริ่มต้นจากสมัยของพระเจ้าจอห์น (King John) ของอังกฤษที่มีการปกครองที่อ่อนแอต้องเสียดินแดนหลายแห่ง พระเจ้าจอห์นมีเรื่องบาดหมางกับพระสันตะปาปาแห่งกรุงโรม ทรงทำสงครามกับฝรั่งเศส มีการริบทรัพย์สินของชาวออร์แมน มีการเรียกเก็บภาษีจากประชาชนเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการต่อสู้เรียกร้องของชนชั้นกลางในประเทศอังกฤษ จนนำไปสู่การจัดทำ “มหากฎบัตรที่ยิ่งใหญ่” หรือที่เรียกว่า Magna Carta ในปี ค.ศ. 1215 มีการเรียกร้องให้พระเจ้าจอห์นลงนามในเอกสารที่เรียกว่า Magna Carta โดยมีสาระสำคัญประการหนึ่งที่ว่า พระมหากษัตริย์จะเก็บภาษีบางอย่างโดยไม่ได้รับความเห็นชอบ

³⁸ จาก *กฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน* (น. 19), โดย พิศิษฐ์ ขวลาธวัช, 2547, กรุงเทพฯ: โกสินทร์.

³⁹ จาก *ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 9), โดย วิทวัส อรรถนชัย, 2556, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

จากสภานางไม่ได้ นอกจากนี้เพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบจากศาลของพระมหากษัตริย์ จึงได้มีการกำหนดไว้ในมาตรา 39 ว่า “อิสระชนไม่อาจถูกจับกุม คမ်းขัง ถูกประหารหรือถูกเนรเทศหรือถูกกระทำด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง เว้นแต่จะอาศัยพื้นฐานคำวินิจฉัยตามบทบัญญัติของกฎหมาย”⁴⁰ (“No freemen shall be taken or imprisoned or disseised or exiled or in any way destroyed, nor will we go upon him nor send upon him, except by the lawful judgment of his peers or by the law of the land.”)

นอกจากมาตรา 39 ที่เป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในด้านของกระบวนการยุติธรรมแล้วยังมีมาตราอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการพิจารณาคดีโดยศาลและการเก็บภาษีจากรัฐอีกด้วย⁴¹ เช่น มาตรา 17 กำหนดให้มีศาลคอมมอนพลีสต์ตั้งอยู่ ณ ที่หนึ่งใด โดยเฉพาะแทนที่จะติดตามกษัตริย์ไป มาตรา 18 ผู้พิพากษาจากศาลหลวงต้องเดินทางไปพิจารณาคดี Possessory Assize ทุก 4 เดือน มาตรา 34 กษัตริย์จะไม่ออก Writ of Praeceptum ลิดรอนอำนาจศาลพิวคัล เป็นต้น

ปี ค.ศ. 1628 สภานางและสภาสามัญของประเทศอังกฤษได้ร่วมกันยื่นเอกสารต่อกษัตริย์อังกฤษ โดยบังคับให้พระองค์ทรงยอมรับเอกสารที่เรียกว่า “Petition of Right” ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ (1) บุคคลจะไม่ถูกบังคับให้เสียภาษีใดๆ โดยปราศจากความยินยอมโดยพระราชบัญญัติของสภา (2) บุคคลจะไม่ถูกจำคุกหรือคุมขังเว้นไว้จะเป็นไปตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติของราชอาณาจักร (3) การบังคับให้หาที่อยู่อาศัยและการเลี้ยงดูแก่ทหารบกทหารเรือจะต้องถูกยกเลิก (4) การสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยอาศัยกฎอัยการศึกจะต้องถูกเพิกถอนและแสดงว่าเป็นโมฆะ⁴²

ต่อมาในสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 3 พระองค์ทรงพยายามที่จะแย่งชิงอำนาจของกษัตริย์กลับคืนมา โดยมีการประกาศยกเลิก Magna Carta แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ ผลจากการกระทำนี้เพื่อประกาศยกเลิก Magna Carta ของพระเจ้าเฮนรีที่ 3 ในครั้งนั้นทำให้พระองค์ถูกขุนนางบังคับให้พระองค์ทรงออกบทบัญญัติออกซ์ฟอร์ด (Provisions of Oxford) เพื่อทำการแก้ไข Magna Carta โดยเป็นการจำกัดอำนาจของกษัตริย์เพิ่มมากขึ้น จากแต่เดิมอำนาจบริหารประเทศเป็นของกษัตริย์เพียงพระองค์เดียวเท่านั้นแต่บทบัญญัติออกซ์ฟอร์ดนั้นกำหนดให้มีสภาประกอบด้วยขุนนาง

⁴⁰ หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ (น. 40). เล่มเดิม.

⁴¹ ระบบกฎหมายอังกฤษ (น. 46). เล่มเดิม.

⁴² จาก คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2511) เรียงมาตรา (น. 134), โดย หยุด แสงอุทัย ค, 2511, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

15 คน โดยให้มีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดินด้วย⁴³ ซึ่งผู้ที่เป็นหัวหน้าสภาในสมัยนั้น คือ ซีมอง เดอ มงฟอร์ต (Simon de Montfort)

ในปี ค.ศ. 1265 ซีมอง เดอ มงฟอร์ต (Simon de Montfort) ได้ทำการเรียกตัวอัศวิน 2 คนจากแต่ละชายรัและผู้แทน 2 คนจากแต่ละมณฑลให้มาร่วมประชุมกับพวกชนชั้นขุนนาง เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินด้วย เรียกการประชุมในครั้งนี่ว่า พาเลียเมนต์ (Parliament)⁴⁴ ซึ่งถือเป็นครั้งแรกภายหลังที่มีการประกาศใช้ Magna Carta ที่ให้ตัวแทนจากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน⁴⁵

แนวคิดของความต้องการของประชาชนในการได้รับการคุ้มครองตามสิทธิและเสรีภาพของตนจากรัฐนั้น ได้ขยายวงกว้างและมีอิทธิพลต่อนานาประเทศในสมัยต่อ ๆ มา เช่น ในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น ประเทศอังกฤษได้มีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการรับรองสิทธิเสรีภาพมาเป็นลำดับที่สืบเนื่องมาจาก Magna Carta ค.ศ. 1215 และ Petition of Right ค.ศ. 1628 หลายฉบับ เช่น Bill of Right ค.ศ. 1689, Act of Settlement ค.ศ. 1701 เป็นต้น เอกสารต่าง ๆ เหล่านี้คือหลักประกันในการได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการกระทำตามอำเภอใจของกษัตริย์ แต่การคุ้มครองดังกล่าวต้องเป็นไปตามสภาพและเงื่อนไขแห่งยุคสมัยของเอกสารแต่ละฉบับด้วย ด้วยเหตุนี้ อำนาจของกษัตริย์จึงลดน้อยลงและอำนาจของรัฐสภาได้เข้ามาแทนที่อำนาจของกษัตริย์ เอกสารเหล่านี้ได้แสดงรูปธรรมที่ชัดเจนถึงการคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนอังกฤษ หรือในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ ซึ่งเรียกเอกสารนี้ว่า “คำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา” The Declaration of Independence ซึ่งร่างโดย นายโทมัส เจฟเฟอร์สัน (Thomas Jafferson) และได้ประกาศเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 1776 คำประกาศอิสรภาพนี้ได้ยืนยันถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนในลักษณะที่เป็นการสากล ซึ่งได้ฝังรากลึกในชีวิตจิตใจของประชาชนชาวอเมริกันตลอดมา ดังนี้

“เราถือความจริงซึ่งได้แจ้งประจักษ์โดยตัวของมันเองแล้วว่า มนุษย์เราเกิดมาพร้อมเท่าเทียมกัน พระผู้เป็นเจ้าผู้สร้างมนุษย์ได้ทรงประทานสิทธิติดตัวบางประการ อันไม่อาจพรากจากมนุษย์ไปได้ สิทธิเหล่านี้ก็คือ สิทธิในชีวิต สิทธิในเสรีภาพ และสิทธิในการแสวงหาความสุข และเพื่อที่จะป้องกันสิทธิดังกล่าวนี้ มนุษย์จึงได้จัดตั้งรัฐบาลที่ได้รับมอบอำนาจอันชอบธรรม โดยความยินยอมของประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครอง ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่รัฐบาลดำเนินการปกครอง

⁴³ ระบบกฎหมายอังกฤษ (น. 48). เล่มเดิม.

⁴⁴ แหล่งเดิม.

⁴⁵ แหล่งเดิม.

ไปในทางที่ทำลายจุดมุ่งหมายดังกล่าวก็เป็นสิทธิของประชาชนที่จะเปลี่ยนหรือล้มเลิกรัฐบาลนั้นเสียได้ และก่อตั้งรัฐบาลใหม่ให้ดำเนินการตามหลักการเช่นว่า และให้มีอำนาจที่จะบันดาลความปลอดภัยและความผาสุกให้ได้มากที่สุด”

สำหรับการจัดทำรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 17 กันยายน ค.ศ. 1787 นั้น ไม่ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ อาจเป็นด้วยผู้ร่างรัฐธรรมนูญมีแนวความคิดว่า “ผู้มีอำนาจปกครอง” ในระดับสหรัฐ ไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชน พลเมืองของสหรัฐ จนต่อมาในปี ค.ศ. 1789 ก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1787 ตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 10 แต่ได้รับสัตยาบันใน ค.ศ. 1791 บทแก้ไขเพิ่มเติมเหล่านี้ ได้บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนอย่างชัดเจนและกว้างขวาง มีการเรียกบทแก้ไขทั้ง 10 บท นี้ว่าเป็น อเมริกัน “Bill of Right” นอกจากนี้ ก็ยังมีบทแก้ไขที่ 15 (ค.ศ. 1868) ที่ห้ามมลรัฐต่าง ๆ ออกกฎหมายพรากชีวิต เสรีภาพหรือทรัพย์สินของบุคคลโดยปราศจาก Due Process of Law” เป็นต้น

สำหรับประเทศฝรั่งเศสภายหลังจากที่ได้มีการปฏิวัติใหญ่ของชาวฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1789 ได้มีการตั้งสมัชชาแห่งชาติขึ้น ทำหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติและสภาร่างรัฐธรรมนูญ แต่พอวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 สมัชชาแห่งชาติได้ประกาศใช้ “คำประกาศสิทธิของมนุษย์ชนและพลเมือง” ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 17 มาตราด้วยกัน คำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ได้วางหลักการสำคัญไว้ดังนี้

1. หลักว่าด้วยเสรีภาพถือว่าเป็นสิทธิประการแรกของมนุษย์ มาตรา 4 อธิบายเสรีภาพว่าหมายถึง “อำนาจที่จะกระทำในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น” และมาตรา 5 “...สิ่งที่ยกกฎหมายไม่ได้ห้ามไว้ไม่อาจถูกขัดขวางไม่ให้กระทำ...” จะเห็นว่าเป็นการวางหลักเรื่อง เสรีภาพไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งถ้าพิจารณาโดยเจาะจงแล้ว ย่อมหมายความว่าครอบคลุมถึงเสรีภาพบุคคล เสรีภาพในความคิด เสรีภาพในการประท้วง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการรวมกลุ่ม ฯลฯ

2. หลักว่าด้วยความถูกต้องตามกฎหมาย ในมาตรา 6 กฎหมาย คือ การแสดงออกของเจตจำนงทั่วไป และคำว่ากฎหมายนี้ คำประกาศฯ ใช้ทั่วไปในเกือบทุกมาตรา (มีทั้งหมด 17 มาตรา นั่นคือยอมรับว่า การจำกัดขอบเขตของเสรีภาพต้องกระทำโดยกฎหมาย แต่ขณะเดียวกันผู้ร่างฯ ก็มีความวิตกว่า กฎหมายอาจก้าวเข้าไปล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพอย่างไม่ถูกต้องได้ ด้วยเหตุนี้ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงสิทธิเสรีภาพที่สำคัญที่สุดคือ เสรีภาพในร่างกาย มาตรา 8 แห่งคำประกาศฯ จึงต้องกำหนดว่า “กฎหมายพึงกำหนดโทษไว้อย่างเคร่งครัดและจำเป็นเท่านั้น และบุคคลจะถูกลงโทษก็โดยอาศัย

กฎหมายที่มีอยู่แล้วได้ประกาศใช้ก่อนการกระทำความคิด ทั้งต้องบังคับใช้อย่างถูกต้อง” หรือ มาตรา 9 “บุคคลทุกคนได้รับการสันนิษฐานว่า บริสุทธิ์จนกว่าจะถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิด...”

หลักข้างต้นได้กลายมาเป็นหลักที่ปรากฏในกฎหมายอาญา และในรัฐธรรมนูญของหลายประเทศต่อมา

3. หลักว่าด้วยความเสมอภาค มาตรา 1 บัญญัติไว้ว่า “มนุษย์ทั้งปวงเกิดมาอิสระและเสมอภาคกันในทางสิทธิ...” มาตรา 6 รับรองความเสมอภาคในการเข้ามาทำงานในภาครัฐ และมาตรา 13 รับรองความเสมอภาคในการเสียภาษี ความเสมอภาคที่นักปฏิวัติฝรั่งเศสมองในที่นี้ หมายถึงความเสมอภาคในทางกฎหมาย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในสังคมมีการเรียกร้องหลักประกันที่เป็นลายลักษณ์อักษรจากการถูกล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจากการกระทำหรือใช้อำนาจของรัฐหรือกษัตริย์ในฐานะผู้ปกครองรัฐเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันการเรียกร้องให้มีหลักประกันการรับรองคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้รับการยอมรับในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก ดังจะเห็นได้จากบัญญัติของกฎหมายที่มีผลบังคับในรัฐต่างๆ นั่นเอง

2.3.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ

การให้ความหมายของสิทธิและเสรีภาพมีการให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า “สิทธิและเสรีภาพ” อยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งนักกฎหมายในต่างประเทศและประเทศไทย ดังนี้

สิทธิ (Right) ในทางกฎหมายนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Thomas Aquinas ได้ให้ความหมายว่า สิทธิเป็นบางสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ที่บุคคลพึงมี และเป็นคุณค่าในทางศีลธรรม สิทธิมีความเป็นพิเศษในตัวเอง⁴⁶

Thomas Hobbes ได้ให้ความหมายว่า สิทธิเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่มนุษย์ทุกคนพึงมีสิทธิในการกระทำทุกเรื่องและเห็นว่าสิทธินั้นมีความใกล้เคียงกับเสรีภาพ⁴⁷

Michael S. Berliner ได้ให้ความหมายว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองไว้ให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำได้ตามสิทธิที่บัญญัติไว้⁴⁸

⁴⁶ จาก ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาค: ศึกษาเฉพาะกรณีสิทธิในความเสมอภาคของผู้พื้น โทษในการศึกษาและทำงาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 28), โดย ศรีธนา กลิ่นสุคนธ์, 2554, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

⁴⁷ แหล่งเดิม.

⁴⁸ จาก ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของคนต่างด้าวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 10), โดย นิสารัตน์ ท้าวโสม, 2555, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความหมายว่า สิทธิ หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้และเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ประโยชน์แก่บุคคลไว้โดยเจาะจงและกฎหมายได้คุ้มครองประโยชน์นี้ โดยบุคคลผู้ได้รับประโยชน์สามารถใช้สิทธิทางศาล⁴⁹

โกคิน พลกุล ได้ให้ความหมายว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้⁵⁰

วิญญู เครื่องงาม ได้ให้ความหมายว่า สิทธิ หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ กล่าวคือ สิทธิของประชาชนได้รับการรับรองไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิในครอบครัว สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการรับมรดก สิทธิในชีวิตร่างกาย เป็นต้น⁵¹

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้ให้ความหมายว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจที่จะให้ผู้อื่นต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำการบางอย่างตามที่เรามีสิทธิอันเป็นการบังคับให้คนอื่นต้องกระทำการตามสิทธิของเรา⁵²

วรพจน์ วิศรุดพิชญ์ ได้ให้ความหมายว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการใดที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของตนหรือบุคคลอื่น (เช่น สิทธิทางหนี้ กรรมสิทธิ์ ฯลฯ) เป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลหนึ่งในอันที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน หรือให้ละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง⁵³

คณิน บุญสุวรรณ ได้ให้ความหมายว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมที่บุคคลสามารถที่จะมีหรือทำอะไรก็ได้ที่มีกฎหมายรองรับ แต่คำว่าทำอะไรก็ได้ในที่นี้ มิได้หมายความว่าทำอะไรได้ตามใจ เพราะหากทำอะไรลงไปแล้วเกิดไปกระทบสิทธิของคนอื่น หรือทำให้คนอื่นต้องเดือดร้อนเสียหาย หรือสูญเสียอะไรบางอย่าง การกระทำดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่ต้องห้าม เช่น สิทธิในการมีทรัพย์สินส่วนตัว สิทธิในที่ดิน สิทธิในการป้องกันตัวเอง หรือสิทธิในการใช้รถใช้ถนน สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เป็นต้น⁵⁴

⁴⁹ จาก *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป* (น. 23), โดย หยุด แสงอุทัย ง, 2518, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

⁵⁰ จาก *หลักกฎหมายมหาชน* (น. 138-139), โดย โกคิน พลกุล, 2539, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

⁵¹ จาก *กฎหมายรัฐธรรมนูญ* (น. 640), โดย วิญญู เครื่องงาม, 2530, กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

⁵² จาก *กฎหมายมหาชนเล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี* (น. 348), โดย บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2538, กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

⁵³ จาก *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540* (น. 21), โดย วรพจน์ วิศรุดพิชญ์ ข, 2543, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

⁵⁴ จาก *คู่มือการใช้สิทธิของประชาชน* (น. 20 – 21), โดย คณิน บุญสุวรรณ, 2547, กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

บรรเจิด สิงคะเนติ ได้แบ่งแยก “สิทธิตามรัฐธรรมนูญ” ออกจากความหมายของคำว่า “สิทธิตามความหมายทั่วไป” โดยสิทธิตามรัฐธรรมนูญ หมายถึง อำนาจที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรอง ค้ำครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใด หรือไม่กระทำการใด ซึ่งการให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียกร้องต่อองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตสิทธิของตน ในบางกรณีการรับรองดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิตามรัฐธรรมนูญยังหมายรวมถึง การให้หลักประกันในทางหลักการ ซึ่งหมายถึงการมุ่งคุ้มครองต่อสถาบันในทางกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังนั้น สิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ และสิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิที่ผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหลายต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติ⁵⁵

หากนำหลักการและความคิดเกี่ยวกับสิทธิมาประมวลแล้วก็จะเห็นได้ว่าสิทธิมีลักษณะสำคัญที่ตรงกันอยู่หลายประการ ได้แก่⁵⁶

1. สิทธินั้นจะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของสิทธิที่จะเลือกใช้สิทธิ สิทธิจะเป็นการรับรองให้เจ้าของสิทธิมี “อำนาจ” สามารถ “ใช้” สิทธินั้นได้ หรืออาจจะไม่ใช้สิทธินั้นก็ได้ตามเจตจำนงของเจ้าของสิทธิ ในบางกรณีก็อาจจะให้ผู้อื่นใช้สิทธิแทนได้ ซึ่งการให้ผู้อื่นใช้สิทธิแทนนี้มักพบในกฎหมายแพ่ง
2. สิทธินั้นเรียกร้องให้ผู้อื่นมีหน้าที่ต้องเคารพสิทธิของตน กล่าวคือ ถ้าเป็นสิทธิในทางแพ่งจะสามารถเรียกร้องต่อทรัพย์ (ทรัพย์สินสิทธิ) บุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องยอมรับและไม่ละเมิดต่อสิทธิในทรัพย์อันผู้อื่นมีสิทธิอยู่นั้น หรือเรียกร้องให้บุคคลดำเนินการหรือไม่ดำเนินการ (บุคคลสิทธิ) หรือในทางกฎหมายมหาชน สิทธินั้นจะเรียกร้องให้รัฐโดยหน่วยงานของรัฐกระทำการ หรือไม่กระทำการใด ๆ เพื่อตนได้ ทุกกรณีนั้นแสดงถึง “หน้าที่” ที่ผู้อื่นจะกระทำต่อสิทธินั้น
3. สิทธิจะเกิดขึ้นก็แต่โดยกฎหมายเท่านั้น เนื่องจากสิทธิเป็นเรื่องของอำนาจและหน้าที่ที่จะบังคับต่อบุคคลอื่นหรือรัฐ โดยปัจเจกชนทั่วไปจะบังคับต่อบุคคลอื่นหรือรัฐได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายรับรองสิทธิของตน และกำหนดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นเท่านั้น ทั้งนี้แม้ในทางแพ่งบุคคลมีสิทธิจะทำนิติกรรมผูกพันได้โดยเสรี แต่การที่บุคคลสามารถทำนิติกรรมกันได้นั้นก็ต้องชอบด้วยเงื่อนไขที่

⁵⁵ หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ (น. 58). เล่มเดิม.

⁵⁶ จาก การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยศาลรัฐธรรมนูญ (รายงานผลการวิจัย) (น. 7), โดย สมคิด เลิศไพฑูรย์ และกล้า สมทวนิช, 2546, กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสิทธิจะเกิดขึ้นได้ก็แต่โดยกฎหมายเท่านั้น โดยกฎหมาย อาจกำหนดสิทธิไว้โดยชัดเจน หรือให้อำนาจแก่ปัจเจกชนไปก่อตั้งสิทธิระหว่างกันและกันได้ โดยเสรี ตราบใดที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีของประชาชน สำหรับสิทธิต่อรัฐจะต้อง เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายบัญญัติเท่านั้น

จากความหมายของสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า “สิทธิ” (Right) หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด ซึ่งสิทธิดังกล่าวจะ ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลอื่นบุคคลใดแทรกแซงสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสิทธิที่จะเรียกร้องต่อรัฐหรือองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตแห่ง สิทธิของตนได้

เสรีภาพ (Liberty) ในทางกฎหมายนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Michael S. Berliner ได้ให้ความหมายว่า เสรีภาพ หมายถึง บุคคลที่ไม่อยู่ในภาวะ ถูกควบคุม หรือครอบงำจากผู้หนึ่งผู้ใด⁵⁷

Horace M. Kallen ได้ให้ความหมายว่า เสรีภาพ หมายถึง ความเคลื่อนไหวหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามใจปรารถนา โดยปราศจากการยับยั้งหรือการจำกัดคัดค้าน⁵⁸

Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายว่า เสรีภาพ หมายถึง ความอิสระที่จะกระทำการ ใด ๆ⁵⁹

โกลิน พลกุล ได้ให้ความหมายว่า “เสรีภาพ” หมายถึง สถานภาพของมนุษย์ที่จะไม่ตก อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของใคร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นอำนาจที่จะกระทำการอย่างหนึ่ง อย่างใด หรือที่จะไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด⁶⁰

วิษณุ เครืองาม ได้ให้ความหมายว่า เสรีภาพ หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการหรือ งดเว้นกระทำการ เสรีภาพจึงมีความหมายต่างจากสิทธิ แต่ถ้าเสรีภาพใดมีกฎหมายรับรองและ คุ้มครอง เสรีภาพนั้นก็อาจเป็นสิทธิด้วย จึงมักเรียกรวม ๆ กันว่าสิทธิและเสรีภาพ หรือสิทธิ ในเสรีภาพ⁶¹

⁵⁷ ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของคนต่างด้าวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 10). เล่มเดิม.

⁵⁸ จาก การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ, โดย สาโรช โชติพันธุ์, 2549, รวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ 6, น. 287.

⁵⁹ แหล่งเดิม.

⁶⁰ หลักกฎหมายมหาชน (น. 138-139). เล่มเดิม.

⁶¹ กฎหมายรัฐธรรมนูญ (น. 641). เล่มเดิม.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้ให้ความหมายว่า เสรีภาพ หมายถึง อำนาจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง (มีอำนาจที่จะเลือกปฏิบัติ) ซึ่งก่อให้เกิดหน้าที่เชิงปฏิเสธแก่ผู้อื่นที่จะได้เข้ามารบกวนการใช้อำนาจเลือกปฏิบัติของเรา และในทำนองเดียวกันก็ก่อให้เกิดหน้าที่ให้เราไม่สามารถเข้าไปรบกวนการใช้อำนาจเลือกประพฤติปฏิบัติของผู้อื่น⁶²

วรพจน์ วิสสุตพิชญ์ ได้ให้ความหมายว่า เสรีภาพ หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่ไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น เป็นภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง บุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีเสรีภาพอยู่ตราบเท่าที่เขาไม่ถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่เขาไม่ประสงค์จะกระทำและไม่ถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวางไม่ให้กระทำในสิ่งที่เขาประสงค์จะกระทำ โดยสรุปแล้ว เสรีภาพ คือ อำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ด้วยตนเองตามใจปรารถนา เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง⁶³

พิชัย พืชมงคล อธิบายว่า เสรีภาพ หมายถึง “ความมีเสรีหรือสภาพที่ทำได้โดยปลอดอุปสรรค สภาพที่มีสิทธิที่จะทำ จะพูดได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น” กล่าวคือ เสรีภาพเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองแก่บุคคลที่จะกระทำการหรือไม่กระทำการใด ๆ ตามที่เขาต้องการได้โดยอิสระ หรือโดยปลอดจากอุปสรรคหรือการบังคับขัดขวาง เสรีภาพจึงก่อให้เกิดหน้าที่ตามกฎหมายให้รัฐและบุคคลอื่นในการที่จะต้องเคารพและไม่ไปรบกวนขัดขวางการใช้เสรีภาพของเขา⁶⁴

จากความหมายของเสรีภาพดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า “เสรีภาพ” (Liberty) หมายถึง อำนาจของมนุษย์ในอันที่จะกำหนดตนเอง และภายใต้อำนาจนี้บุคคลย่อมสามารถเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ตามความต้องการ หรืออีกนัยหนึ่งคือการทำที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามความประสงค์ของตนเอง โดยบุคคลจะมีเสรีภาพได้นั้นจะต้องไม่ถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่ไม่ประสงค์ และจะต้องไม่ถูกขัดขวางไม่ให้กระทำในสิ่งที่ตนประสงค์ ด้วยเหตุนี้การที่กฎหมายกำหนดรับรองเสรีภาพอย่างหนึ่งอย่างใดให้แก่บุคคลก็ย่อมก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นที่จะต้องเคารพเสรีภาพดังกล่าว โดยผู้ทรงเสรีภาพย่อมสามารถเรียกร้องให้บุคคลอื่นละเว้นจากการรบกวนขัดขวางการใช้เสรีภาพของตน แต่ผู้ทรงเสรีภาพไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเรียกร้องบุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นการส่งเสริมการใช้เสรีภาพของตนแต่ประการใด

⁶² กฎหมายมหาชนเล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี (น. 348). เล่มเดิม.

⁶³ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (น. 22). เล่มเดิม.

⁶⁴ พิชัย พืชมงคล. (ม.ป.ป.). การปฏิรูปทางการเมืองกับรัฐธรรมนูญใหม่ (ตอนที่ 2). สืบค้นจาก,

สิทธิกับเสรีภาพมีความคล้ายคลึงกันในข้อที่ว่าต่างก็เป็นอำนาจอันชอบธรรมที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคล และยังมีความเกี่ยวพันอีกหลายประการ กล่าวคือ สิทธินั้นหมายความรวมถึงสิทธิที่จะมีเสรีภาพต่าง ๆ ตามควรแก่สภาพและฐานะของบุคคลด้วย และเสรีภาพที่สำคัญคือเสรีภาพที่จะกระทำการหรือไม่กระทำการใด ๆ ได้ตามสิทธิของตน สิทธิยังเป็นตัวบ่งชี้สำคัญถึงระดับความมีเสรีภาพ เนื่องจากความหมายของสิทธิและเสรีภาพใกล้เคียงกัน และสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ปัจจุบันจึงมีการใช้ปะปนกัน บางครั้งก็ใช้สลับกันหรือแทนกัน อาทิคำว่า สิทธิมนุษยชน (Human Right) นั้น หมายความรวมถึงบรรดาสิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์ทุกคนมีในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ มิได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่สิทธิเท่านั้น เป็นต้น แต่คนส่วนใหญ่มักจะใช้ควบคู่กันไปโดยเรียกรวม ๆ ว่า “สิทธิเสรีภาพ” ซึ่งหมายถึง อำนาจอันชอบธรรมตามกฎหมายของบุคคลที่จะกระทำหรือไม่กระทำการต่าง ๆ โดยปลอดจากการรบกวนขัดขวางของรัฐหรือบุคคลอื่น⁶⁵

อย่างไรก็ตาม เสรีภาพมีความแตกต่างจากสิทธิ เนื่องจากสิทธิเป็นอำนาจที่บุคคลใช้ในการความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น โดยการเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นประโยชน์แก่ตน แม้ว่าการที่กฎหมายรับรองเสรีภาพอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่บุคคล ย่อมมีผลก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้อื่นด้วยก็ตาม แต่หน้าที่ที่เกิดขึ้นแก่ผู้อื่นอันเนื่องมาจากกฎหมายรับรองเสรีภาพให้แก่บุคคลคนหนึ่ง เป็นแต่เพียงหน้าที่ที่จะต้องเคารพเสรีภาพของเขา ผู้ทรงเสรีภาพคงมีอำนาจแต่เพียงที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นละเว้นจากการรบกวนขัดขวางการใช้เสรีภาพของตนเท่านั้น หากได้มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นการส่งเสริมการใช้เสรีภาพของตน หรือเอื้ออำนวยให้ตนใช้เสรีภาพได้สะดวกขึ้นไม่

สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญถือเป็นสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายมหาชนหรือเป็นสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองแก่ปัจเจกชนในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดได้ โดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐหรือองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐ ดังนั้นสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจึงมิใช่เพียงทำหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองปัจเจกชนจากรัฐเท่านั้น หากแต่ยังสามารถสร้างอำนาจในการเรียกร้องต่อรัฐให้กระทำการใดหรือไม่กระทำการใดได้อีกด้วย ดังนั้น สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจึงก่อให้เกิดความสัมพันธ์หรือความผูกพันระหว่างปัจเจกชนกับรัฐขึ้น ส่งผลให้รัฐหรือองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐต้องให้ความเคารพ ปกป้องและคุ้มครองสิทธิและ

⁶⁵ จาก *สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ* (ศึกษารูปแบบการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ไว้ อย่างเหมาะสม) (รายงานผลการวิจัย) (น. 39), โดย วรพจน์ วิสชุดพิชญ์ ค, 2538, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เสรีภาพของปัจเจกชน ให้มีผลในทางปฏิบัติ ดังนั้น สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจึงมีภาระในการก่อความผูกพันต่อฝ่ายต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญเดียวกัน ดังนี้⁶⁶

1. สิทธิและเสรีภาพในฐานะที่ทำหน้าที่ในการปกป้องปัจเจกชนให้ปลอดภัยจากการแทรกแซงของอำนาจมหาชน เพื่อคงความมั่นคงหรือสร้างหลักประกันให้แก่ปัจเจกชนในอันที่จะไม่ถูกบังคับหรือแทรกแซงจากรัฐหรือองค์กรใช้อำนาจรัฐทั้งปวง

2. สิทธิและเสรีภาพในฐานะที่ทำหน้าที่คุ้มครองปัจเจกชนมิให้ถูกเลือกปฏิบัติโดยพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพแล้วนั้น ผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพจะต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติหรือต้องได้รับความเสมอภาคโดยเท่าเทียมกันต่อการใช้อำนาจของฝ่ายมหาชน สิทธิและเสรีภาพในประการดังกล่าวนี้ เช่น สิทธิและเสรีภาพในการเรียกร้องต่อรัฐให้กระทำกรอย่างหนึ่งอย่างใดให้เหมือนกันในสิ่งที่มีสาระสำคัญอย่างเดียวกัน และแตกต่างกันในสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกัน โดยรัฐต้องให้เหตุผลด้วยว่าการปฏิบัติเช่นนั้นเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และมีกฎหมายรับรองคุ้มครองให้กระทำเช่นนั้นหรือไม่ เป็นต้น

3. สิทธิและเสรีภาพในฐานะที่ทำหน้าที่เรียกร้องให้รัฐกระทำการ สิทธิและเสรีภาพที่เกี่ยวกับการเรียกร้องให้รัฐกระทำกรนี้มักจำกัดอยู่กับสิทธิและเสรีภาพที่เรียกว่า “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทางสังคม” อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่คุ้มครองผลประโยชน์ของปัจเจกชนในเรื่องที่เกี่ยวกับความจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์

4. สิทธิและเสรีภาพในฐานะที่ทำหน้าที่คุ้มครองบุคคลให้พ้นจากการแทรกแซงของบุคคลที่สาม แม้ว่าตามหลักทั่วไปแล้วจะมีสิทธิและเสรีภาพบางอย่างที่มีผลผูกพันต่อบุคคลที่สามโดยทางอ้อม ซึ่งในกรณีนี้ย่อมเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในประการดังกล่าวแก่บุคคลด้วยมาตรการคุ้มครองของรัฐอาจกระทำได้ทั้งในรูปของการออกกฎหมายเพื่อรับรองคุ้มครองสถานะของบุคคลเป็นการเฉพาะ หรืออยู่ในรูปแบบของข้อห้ามมิให้สาธารณะกระทำการอันเป็นการรบกวนปัจเจกชนที่เรียกว่า “การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพความเป็นอยู่ส่วนบุคคลนั่นเอง”

5. สิทธิและเสรีภาพในฐานะที่เป็นหลักประกันในเชิงสถาบัน หมายถึง หลักประกันที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองหลักกฎหมายทั่วไปในทางหลักการต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งจะมีลักษณะที่แตกต่างจากสิทธิและเสรีภาพที่ให้ความคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคล และยังมีลักษณะที่มุ่งหมายในการคุ้มครองต่อสิ่งที่เป็นหลักเกณฑ์หรือหลักการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ไม่เกี่ยวกับปัจเจกบุคคลคนใดคนหนึ่งเป็นการเฉพาะด้วย ซึ่งสิทธิและ

⁶⁶ หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ (น. 66-72). เล่มเดิม.

เสรีภาพในฐานะที่เป็นหลักประกันเชิงสถาบัน ได้แก่ สิทธิและเสรีภาพในการเป็นครอบครัวของ การสมรส เสรีภาพในการแสดงออกโดยสื่อทางวิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อสารมวลชนอื่น ๆ เป็นต้น

6. สิทธิและเสรีภาพในฐานะที่ก่อให้เกิดหน้าที่แก่ฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งสิทธิและเสรีภาพ ประเภทนี้มักเกิดขึ้นจากเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดภาระผูกพันให้แก่ฝ่ายนิติบัญญัติเป็นการ เฉพาะ เช่น การกำหนดให้ผู้สูงวัยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ เป็นต้น เงื่อนไขของรัฐธรรมนูญจะผูกพันมิให้ฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายนอกเหนือไปจากหลักการ ดังกล่าว หากฝ่ายนิติบัญญัติละเมิดหรือฝ่าฝืนเงื่อนไขดังกล่าวปัจเจกชนหรือมหาชนย่อมยกสิทธิ และเสรีภาพในกรณีเช่นนี้ขึ้นต่อสู้และเรียกร้องจากรัฐได้

7. สิทธิและเสรีภาพในฐานะที่เป็นหลักประกันในทางศาล ถือเป็นเรื่องที่มีสาระสำคัญ สำหรับการใช้สิทธิและเสรีภาพของผู้ทรงสิทธิ เพราะหากมีเพียงการรับรองคุ้มครองว่าปัจเจกบุคคล หรือสาธารณชนมีสิทธิและเสรีภาพกว้างขวางมากน้อยเพียงใด แต่ถ้าไม่มีหลักประกันในกระบวนการ ทางศาล ที่จะทำให้สิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นไปได้ในทางปฏิบัติแล้ว สิทธิและเสรีภาพที่กำหนดไว้ใน รัฐธรรมนูญก็จะไม่มีความหมายหรือประโยชน์อันใดทั้งสิ้น การรับรองให้สิทธิและเสรีภาพเป็น หลักประกันในทางศาล จึงเท่ากับเป็นการยอมรับว่าสิทธิและเสรีภาพมีฐานะเป็นสิทธิเรียกร้อง และเป็นสิทธิเรียกร้องของมหาชนอันเป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญโดยตรง

2.3.2 ประเภทของสิทธิและเสรีภาพ

การจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งดำเนินการโดย สภาร่างรัฐธรรมนูญ มีการพิจารณาอย่างเป็นระบบและมีการกล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ โดย การเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายอย่างกว้างขวาง จนถือได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิและเสรีภาพประชาชนชาวไทยมากที่สุดฉบับหนึ่ง โดยในการยกร่างรัฐธรรมนูญได้แยกประเภทของสิทธิเสรีภาพโดยพิจารณาจากภารกิจของสิทธิ เสรีภาพได้ 2 ประเภท คือ

ประเภทแรก “สิทธิขั้นมูลฐาน” หรือสิทธิที่มีมาแต่กำเนิด เป็นสิทธิที่สำคัญยิ่งซึ่งบุคคล มีมาตั้งแต่เกิด เช่น สิทธิเสรีภาพในร่างกาย ชีวิต การนับถือศาสนา และสิทธิในความเป็นส่วนตัว เป็นต้น

ประเภทที่สอง “สิทธิเสรีภาพของพลเมือง” เป็นสิทธิที่ได้มาเพราะการเป็นพลเมืองของรัฐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพไว้ในมาตรา 27 ว่า “สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา

คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง”

สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้การรับรอง และคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลไว้โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายนี้ อาจจำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น จำแนกตามแนวคลาสสิกของเยอรมัน จำแนกตามวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาของสิทธิและเสรีภาพ จำแนกจากกำเนิดของสิทธิและเสรีภาพ และจำแนกตามอาการที่ใช้ ดังนี้

1) การจำแนกสิทธิและเสรีภาพตามแนวคลาสสิกของเยอรมัน⁶⁷

Georg Jellinek เป็นผู้เสนอแนวคิดในการแบ่งสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว โดย Jellinek ได้แบ่งแยกสิทธิออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สิทธิปฏิเสธ (Status negativus) หมายถึงสิทธิที่จะป้องกันแดนสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลจากการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งโดยสิทธินี้ ราษฎรย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้รัฐและเจ้าพนักงานของรัฐ ละเว้นที่จะไม่กล้ากรายหรือล่วงสิทธินี้ สิทธิดังกล่าวนี้ ได้แก่ สิทธิตามรัฐธรรมนูญและสิทธิมนุษยชน (Human Right)

สิทธิประเภทนี้ สมยศ เชื้อไทย ยกตัวอย่างคือ สิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญประเภทเสรีภาพของพลเมือง⁶⁸ หยุต แสงอุทัย ยกตัวอย่างสิทธิประเภทนี้ คือ สิทธิตามรัฐธรรมนูญและสิทธิมนุษยชน⁶⁹

2. สิทธิกระทำการ (Status actives) หมายถึง สิทธิที่จะเข้ามามีส่วนช่วยในการปกครองประเทศซึ่งเป็นสิทธิที่ราษฎรที่จะมีต่อรัฐ สิทธิประเภทนี้ได้มีการบัญญัติรับรองออกมาในรูปของ “สิทธิของพลเมือง” เช่น สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นสิทธิที่ให้ไว้แก่ราษฎรในการที่จะก่อตั้งชีวิตในทางการเมืองของรัฐ

3. สิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการ (Status positivus) หมายถึง กลุ่มของสิทธิที่ใช้สิทธิของปัจเจกบุคคลมีอาจจะบรรลุความมุ่งหมายได้หากปราศจากการเข้ามาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งจากฝ่ายรัฐ สิทธิประเภทนี้แสดงออกมาในรูปของสิทธิประเภท “สิทธิเรียกร้อง” สิทธิเรียกร้องให้

⁶⁷ แหล่งเดิม.

⁶⁸ จาก คำอธิบายกฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป (น. 60), โดย สมยศ เชื้อไทย ข, 2548, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

⁶⁹ จาก ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (น. 37), โดย หยุต แสงอุทัย จ, 2545, กรุงเทพฯ: ปรกาศพริก.

กระทำการ สิทธิในการดำเนินคดี ตามทัศนะของ Jellinek เห็นว่าสิทธิที่เป็นศูนย์กลางของสิทธิประเภทนี้คือสิทธิเรียกร้องที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

2) การจำแนกสิทธิและเสรีภาพโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาของสิทธิและเสรีภาพ⁷⁰

เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาของสิทธิและเสรีภาพแล้วอาจจำแนกสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ออกได้เป็น 7 ประเภท คือ

1. สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล ได้แก่ สิทธิในความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติให้ความคุ้มครองจากการใช้อำนาจรัฐป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดทางอาญา เช่น บทบัญญัติที่ว่าบุคคลจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ซึ่งเป็นการรับรองหลัก “ไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” บทบัญญัติที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่มีความผิด ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ บทบัญญัติที่ห้ามจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคล เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย สิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัว เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร และเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน ในทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

2. สิทธิและเสรีภาพในทางความคิดและการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ เสรีภาพในการถือศาสนา นิกายศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน สิทธิในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการเท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่พลเมือง หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

3. สิทธิและเสรีภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น สิทธิในทรัพย์สินและสิทธิในการสืบมรดก สิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนที่เป็นธรรมในกรณีที่อยู่อาศัยหรือทรัพย์สินถูกเวนคืน เสรีภาพในการทำสัญญาก่อนนิติสัมพันธ์กับผู้อื่น สิทธิในการประกอบกิจการหรืออาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม สิทธิที่จะได้รับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และสิทธิที่จะได้รับการ

⁷⁰ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (น. 33-39). เล่มเดิม.

รักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในกรณีที่เป็นผู้ยากไร้ สิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวในอันที่จะได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม สิทธิของเด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลในอันที่จะได้รับ การเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ สิทธิของบุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้ เพียงพอแก่การยังชีพในอันที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ สิทธิของบุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ ในอันที่จะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ

4. สิทธิและเสรีภาพในการรวมกลุ่ม ได้แก่ เสรีภาพในการรวมกันเป็นสหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

5. สิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ได้แก่ เสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็น พรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน และเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองให้ เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ สิทธิของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนในอันที่จะเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้ รัฐสภาพิจารณากฎหมาย สิทธิของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอันที่จะออกเสียงประชามติเพื่อประโยชน์ใน การให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกิจการเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะอาจ กระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศ สิทธิของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนในอันที่จะ เข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน ตุลาการศาล รัฐธรรมนูญ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ฯลฯ

6. สิทธิที่จะตรวจสอบการกระทำของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ สิทธิของ บุคคลในอันที่จะได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในความครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น สิทธิของบุคคลในอันที่จะได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาต หรือดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว สิทธิของบุคคลในอันที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของ เจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและ เสรีภาพของตน สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วน

ท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลให้รับผิดจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น

7. สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน ได้แก่ บทบัญญัติที่รับรองว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน บทบัญญัติที่รับรองว่า ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน บทบัญญัติที่ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง บทบัญญัติที่คุ้มครองบุคคลมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิ หรือทำให้เสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อที่แตกต่างจากบุคคลอื่น

3) การจำแนกสิทธิและเสรีภาพโดยพิจารณาจากกำเนิดของสิทธิและเสรีภาพ⁷¹

การจำแนกสิทธิและเสรีภาพโดยพิจารณาจากกำเนิดของสิทธิและเสรีภาพ สามารถจำแนกสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้เป็น 2 ประเภท คือสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมือง

1. สิทธิมนุษยชน (Human Rights) หมายถึง บรรดาสิทธิและเสรีภาพที่ตามสภาพธรรมชาติที่คิดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่กำเนิด เป็นคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์แต่ละคน และมนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพนี้อยู่ก่อนแล้วก่อนที่จะเกิดรัฐขึ้น โดยรัฐธรรมนูญมุ่งให้ความคุ้มครองสิทธินี้แก่คนทุกคน โดยเท่าเทียมกัน และมีได้แบ่งแยกว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนของชาติใด เชื้อชาติใด หรือศาสนาใด หากบุคคลนั้นเข้ามาอยู่ในขอบเขตอำนาจรัฐที่ใช้รัฐธรรมนูญ บุคคลนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญนั้นด้วย เช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการเดินทาง และเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร เสรีภาพในการสื่อสารถึงกันในทางที่ชอบด้วยกฎหมาย สิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัว เสรีภาพในการถือศาสนา นิกายศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน เสรีภาพในการศึกษาอบรม เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น สิทธิในทรัพย์สิน เสรีภาพในการทำสัญญาก่อนนิติสัมพันธ์กับผู้อื่น

2. สิทธิพลเมือง (Citizen Rights) หมายถึง สิทธิและเสรีภาพที่บุคคลซึ่งเป็นพลเมืองของรัฐนั้น ๆ เท่านั้น จึงจะเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพได้ โดยเป็นสิทธิที่ประชาชนสามารถเรียกร้องจากรัฐในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ให้การสนองตอบในรูปของบริการสาธารณะ

⁷¹ แหล่งเดิม.

และไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบหรือความช่วยเหลือด้วยการละเลยเพิกเฉย ไม่กระทำการตอบสนองตามความเรียกร้องต้องการของประชาชนได้ ทั้งนี้ สิทธิของพลเมืองจะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ “รัฐ” เกิดขึ้นแล้วและสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวมักจะเป็นสิทธิในทางการเมือง เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง เสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบและปราศจากอาวุธ สิทธิในการรวมตัวจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น

นอกจากนั้น หลักเกณฑ์การแบ่งแยกสิทธิและเสรีภาพอาจแบ่งได้ตามแนวคิดด้านเนื้อหาสามารถที่จะแบ่งแยกได้ดังนี้

1. สิทธิตามธรรมชาติกับสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ การพิจารณาประเภทนี้ ต้องพิจารณาว่าสิทธิที่ปัจเจกชนในรัฐพึงได้รับการคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นสิทธิที่มีอยู่ติดตัวของปัจเจกชนแล้วตั้งแต่แรกเกิดของความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิดังกล่าวนั้นมีอยู่หลังจากที่มีความเป็นมนุษย์แล้วตามอำนาจของกฎหมาย สิทธิที่มนุษย์มีอยู่และติดตัวมนุษย์มาไม่มีอำนาจใดที่จะสามารถพรากสิทธิดังกล่าวไปจากมนุษย์ผู้ทรงสิทธิได้แม้จะเป็นอำนาจรัฐก็ตาม สิ่งที่สามารถพรากสิทธิดังกล่าวไปจากมนุษย์ได้นั้นมีเพียงธรรมชาติเท่านั้น เช่น ความตาย หรืออาการป่วย เป็นต้น สิทธิประเภทนี้เรียกว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เช่น สิทธิในความคิด สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่หรือสิทธิในการกินอาหาร เป็นต้น ส่วนสิทธิที่มีขึ้นภายหลังจากที่มีความเป็นมนุษย์แล้วนั้นอาจเรียกได้ว่า “สิทธิที่ได้รับจากกฎหมาย” สิทธิดังกล่าวไม่ได้มีอยู่คู่กับความเป็นมนุษย์ สิทธิดังกล่าวไม่ได้เกิดจากรธรรมชาติเป็นผู้กำหนดแต่หากเป็นสิทธิที่กฎหมายเป็นผู้กำหนด ดังนั้นกฎหมายจึงสามารถที่จะพรากหรือทำลายสิทธิดังกล่าวได้ เช่น สิทธิในการรับมรดก แม้ว่าผู้ทรงสิทธิจะอยู่กับผู้ตายอย่างเปิดเผยเป็นที่รับรู้กันในสังคมว่าเป็นสามีภริยากัน แต่เมื่อใดที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสทั้งคู่ก็หาได้เป็นสามีภริยากันในทางกฎหมายแต่อย่างใด เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตายสิทธิในการรับมรดกก็หาได้เกิดขึ้นแต่ประการใดไม่ สิทธิในการรับมรดกนี้เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือสิทธิในการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในที่ดินที่มีโฉนดก็เป็นสิทธิในทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่มีขึ้นก็แต่ด้วยอำนาจของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การที่รัฐจะพรากสิทธิดังกล่าวไปจากปัจเจกชนผู้ทรงสิทธิก็สามารถทำได้ ด้วยอาศัยอำนาจของบทบัญญัติของกฎหมายเช่นกัน เป็นต้น

2. สิทธิในเสรีภาพกับสิทธิในความเสมอภาค สิทธิดังกล่าวถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” สิทธิทั้งสองประการนี้เป็นส่วนสำคัญของสิทธิและเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมนีได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในเสรีภาพไว้ในมาตรา 2 โดยในวรรคหนึ่งเป็น “เสรีภาพทั่วไปในการกระทำการ” โดยถือว่า “เสรีภาพทั่วไปในการกระทำการ” เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานหลัก (Muttergrundrecht) ซึ่งจากสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิและเสรีภาพเฉพาะเรื่องอื่น ๆ ตามมามากมาย แต่ในมาตรา 3 วรรคที่หนึ่งของ

รัฐธรรมนูญประเทศไทยฉบับนี้ได้บัญญัติถึง “หลักความเสมอภาคทั่วไป” ถือว่าเป็นหลักความเสมอภาคที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป จากหลักความเสมอภาคทั่วไป ยังแบ่งแยกออกเป็นความเสมอภาคเฉพาะเรื่องต่าง ๆ อีกหลายเรื่องด้วยกัน เช่น ความเสมอภาคระหว่างชายหญิง ความเสมอภาคของชาวเยอรมนีในการรับราชการ เป็นต้น⁷² กล่าวได้ว่าสิทธิในเสรีภาพนั้นเป็นการเรียกร้องให้ยึดถือตามสิทธิที่มีการรับรองไว้ แต่สิทธิในความเสมอภาคนั้นเป็นสิทธิที่จะเรียกร้องให้ทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขสังคมให้เกิดความเท่าเทียมกันเท่านั้น

ในทางกฎหมายมหาชนอาจแบ่งแยกย่อยได้อีก โดยเฉพาะเจาะจงที่จะเป็นบ่อเกิดแห่งสิทธิได้ การให้ความยอมรับสิทธิทางกฎหมายมหาชนนั้นเริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 ทั้งนี้นับได้ว่าเป็นชัยชนะของเอกชนที่มีต่อรัฐซึ่งเป็นฝ่ายปกครอง และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิที่เกิดจากกฎหมายมหาชนนี้จึงเกิดการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นให้เป็นที่ต่างหากจากศาลยุติธรรมทั่วไป⁷³ สิทธิและเสรีภาพตามแนวคิดด้านประเภทสิทธิมหาชนมีดังต่อไปนี้⁷⁴

1. สิทธิเกี่ยวกับสถานะของบุคคลในทางปฏิเสธ (Negative Status) ซึ่งได้แก่สิทธิที่จะปกป้องและสิทธิในเสรีภาพที่มีต่อรัฐ ซึ่งสิทธินี้ราษฎรย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐละเว้นที่จะไม่กล่าวร้ายสิทธินี้ สิทธิดังกล่าวนี้ได้แก่สิทธิมนุษยชน เป็นต้น
2. สิทธิเกี่ยวกับสถานะของบุคคลในทางที่จะดำเนินการ (Active Status) เป็นสิทธิที่ราษฎรที่จะมีต่อรัฐ เช่น สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นสิทธิที่ให้ไว้แก่ราษฎรในการที่จะก่อตั้งชีวิตในทางการเมืองของรัฐ เป็นต้น
3. สิทธิที่จะเรียกร้องการปฏิบัติการบางประการจากรัฐ (Positive Status) เป็นสิทธิที่จะเรียกร้องให้รัฐคุ้มครองสิทธิของบุคคล สิทธิที่จะให้คุ้มครองตนจากการกระทำของรัฐต่างประเทศ และสิทธิที่จะเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติการเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับข้าราชการ เช่น สิทธิเรียกร้องให้รัฐจ่ายเงินเดือน เป็นต้น

⁷² หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ (น. 56). เล่มเดิม.

⁷³ จาก ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป แก้ไขปรับปรุงโดย สมยศ เชื้อไทย (น. 175), โดย หยุด แสงอุทัย ฉ. 2556, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

⁷⁴ แหล่งเดิม.

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล

สิทธิส่วนบุคคล (Right to Privacy) เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ จากการที่มนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องรวมกันเป็นสังคม ย่อมเกิดความสัมพันธ์ขึ้นระหว่างสังคมกับสมาชิกของสังคม โดยฐานะของสังคมจะอยู่สูงกว่าสมาชิกของสังคม สังคมจะเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์มาใช้บังคับแก่สมาชิกของสังคมและสมาชิกของสังคมมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์นั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม โดยธรรมชาติของความเป็น “บุคคล” ของสมาชิกของสังคมนั้นย่อมมีกิจกรรมบางอย่างที่โดยธรรมชาติแล้วบุคคลอื่นรวมทั้งสังคมไม่สมควรก้าวล่วงเข้าไปบงการ นั่นคือ ความเป็นส่วนตัว (Privacy) ของบุคคล อันประกอบด้วยเสรีภาพในร่างกาย การดำรงชีวิต ความเป็นส่วนตัว ซึ่งได้รับความคุ้มครองจากกฎหมาย มิให้ผู้อื่นมาล่วงเกินความเป็นส่วนตัว คือ สถานะที่บุคคลจะรอดพ้นจากการสังเกต การรู้เห็น การสืบความลับ การรบกวนต่าง ๆ และมีความสันโดษไม่ติดสัมพันธ์กับสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิความเป็นส่วนตัวได้ให้ความหมายของสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นคำที่มีความหมายกว้างและครอบคลุมในหลายเรื่อง ซึ่งได้มีผู้ให้คำอธิบายไว้หลายความหมายดังต่อไปนี้⁷⁵

Alan Westin ให้ความหมายว่า สิทธิในชีวิตส่วนตัวเป็นเรื่องความสมัครใจของบุคคลที่จะเลือกถอนตนเองจากสังคมส่วนร่วมไม่ว่าโดยการแสดงออกทางด้านร่างกายหรือจิตใจ รวมถึงเรื่องที่ต้องการจะอยู่อย่างสันโดษหรือเฉพาะกลุ่มภายใต้เงื่อนไขว่าจะไม่ถูกรบกวนหรือขัดขวาง

Arthur Miller ได้ให้คำนิยามโดยสรุปสาระสำคัญของสิทธิส่วนบุคคลว่า หมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตน

Blacks Law Dictionary ได้ให้ความหมายของสิทธิในชีวิตส่วนตัวไว้ว่า หมายถึงสิทธิของบุคคลที่จะอยู่โดยลำพังเสรี ปราศจากการรบกวนจากบุคคลภายนอก กล่าวโดยทั่วไปสิทธิในชีวิตส่วนตัวเป็นสิทธิที่ปลอดจากการแทรกแซงจากรัฐในกิจกรรมของแต่ละบุคคล โดยเป็นเสรีภาพขั้นมูลฐานของแต่ละบุคคลที่จะเลือกในการดำเนินชีวิตของตนไม่ว่าในเรื่องครอบครัวหรือเรื่องความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือเป็นเสรีภาพส่วนบุคคลที่จะถอนตนเองจากการที่จะถูกพิจารณาโดยสังคมถ้าเขาเลือกที่จะทำเช่นนั้น

Richard A. Spinello ได้ให้ความหมายของสิทธิความเป็นส่วนตัวว่าหมายถึง⁷⁶ การจำกัดการเข้าถึงตัวปัจเจกชนโดยบุคคลอื่น (The limitation of others access to an individual) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

⁷⁵ จาก การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล (น. 14-15), โดย ชูชีพ ปิณฑะศิริ, 2525, กรุงเทพฯ.

1. การเก็บรักษาความลับ (Secrecy) ซึ่งหมายถึง การจำกัดมิให้บุคคลอื่นทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง (Limiting the dissemination of knowledge about oneself)
2. การปิดบังชื่อหรือไม่เปิดเผยตัว (Anonymity) ซึ่งหมายถึง การป้องกันมิให้คนอื่นทราบว่าตนเองเป็นใคร (Protection from undesired attention)
3. การอยู่ตามลำพัง (Solitude) ซึ่งหมายถึงการที่ไม่มีบุคคลอื่นเข้ามาอยู่ใกล้ชิดในทางกายภาพ (Lack of physical proximity of others)

ความหมายของที่ประชุม ICJ (International Commission of Jurists) ได้ให้ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลในการประชุมเมื่อปี ค.ศ. 1967 ที่กรุงสต็อกโฮล์มสวีเดน ว่าเป็น “สิทธิที่จะอยู่โดยลำพังโดยมีการรบกวนการแทรกแซงในระดับที่น้อยที่สุด ซึ่งมีการขยายความว่า หมายถึง สิทธิของปัจเจกชนที่จะดำเนินชีวิตโดยได้รับการคุ้มครองจากสิ่งเหล่านี้คือ⁷⁶

1. การแทรกแซงในชีวิตความเป็นส่วนตัว ครอบครัว และสถาน
2. การแทรกแซงในทางกายภาพ หรือในทางจิตใจ หรือศีลธรรมและเสรีภาพในทางความคิด
3. การกระทำต่อเกียรติยศและชื่อเสียง
4. การไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนความจริง ซึ่งทำให้เป็นที่เสื่อมเสียในสายตาของสาธารณชน
5. การเปิดเผยข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้องอันเป็นที่น่าอับอายเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัว
6. การใช้ชื่อ หรือเครื่องหมายชี้เฉพาะหรือภาพ โดยไม่มีอำนาจ
7. การสืบความลับ การสอดครุ้สอดเห็น การติดตามเฝ้าดูและการรบกวน
8. การแทรกแซงการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน
9. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นความลับ ซึ่งผู้กระทำได้รับมาอันเนื่องมาจากการประกอบวิชาชีพนั้น
10. การใช้ในทางที่มีขอบซึ่งการติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล

การให้ความหมายสิทธิความเป็นส่วนตัวของ ICJ นี้เป็นการให้ความหมายภายใต้ทฤษฎีการจำกัดการเข้าถึง (Restricted Access Theory) ซึ่งมีหลักการสำคัญว่า ความเป็นอยู่ส่วนตัว คือ

⁷⁶ จาก ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการ โอนข้อมูลระหว่างประเทศ (น. 9), โดย ปฎิวัติ อุ้นเรื่อน, 2547, กรุงเทพฯ.

⁷⁷ จาก การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 19), โดย วีรพงษ์ บึงไกร, 2543, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์แห่งประเทศไทย.

การจำกัดการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งอย่างแน่แท้ (Privacy amounts to restricting access to information about oneself contexts) ในส่วนนี้จะได้แบ่งแยกแนวคิดการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์และประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์ เพื่อแสดงให้เห็นพัฒนาการทางแนวคิดได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.4.1 แนวความคิดและทฤษฎีการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศนิวซีแลนด์ เป็นต้น ประเทศเหล่านี้ไม่มีหลักการทั่วไปในการรับรองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว⁷⁸ อย่างไรก็ตาม สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวถือเป็นสิทธิอย่างหนึ่งในบรรดาสหิทธิขั้นพื้นฐานที่มีกำเนิดมาจากแนวทางปฏิบัติในรัฐธรรมนูญ การให้ความคุ้มครองและให้การเยียวยาความเสียหาย เป็นการปรับใช้บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยละเมิดประกอบกับการให้เหตุผลโดยยึดถือ คำพิพากษาที่เป็นบรรทัดฐานเป็นสำคัญ

หลักการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจากการกระทำอันเป็นละเมิดในระบบคอมมอนลอว์ประกอบไปด้วยหลักสำคัญ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบบุกรุก ความรับผิดชอบบุกรุกมีลักษณะสำคัญ คือ ต้องเป็นการบุกรุกทางกายภาพ ได้แก่ การบุกรุกเข้าไปในที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง และการเข้าไปรบกวนทางกายภาพต่อบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาต กรณีบุคคลภายนอกหรือเพื่อนบ้านบุกรุกเข้ามาในบ้าน การบุกรุกเข้ามาจะทำร้ายหรือเพื่อเข้าพบหรือรบกวนความเป็นอยู่ส่วนตัวก็ตาม การบุกรุกเข้ามานี้ต้องเป็นการกระทำในทางกายภาพต่อบุคคลหรือต่อทรัพย์สินโดยตรง หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปว่า บุคคลภายนอกได้ใช้กล้องส่องทางไกลสอดแนมดูบริเวณบ้าน ดูทรัพย์สิน หรือสอดส่องพฤติกรรมของบุคคล หรือใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เพื่อสอดแนมจากภายนอก ลักษณะนี้ไม่มีการกระทำในทางกายภาพต่อบุคคล การกระทำดังกล่าวย่อมไม่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบนี้ แต่หากมีการลักลอบเข้าไปติดตั้งโทรศัพท์สนับวงจรปิด ไมโครโฟน หรือเครื่องมือเครื่องมือนานาชนิดที่ใช้ในการสอดแนม แม้จะไม่เกิดการทำลายหรือฉกฉวยของหรือทรัพย์สิน กรณีนี้ย่อมเกิดความรับผิดชอบบุกรุกได้

⁷⁸ From *Privacy and the Law* (p. 8), by Mark Lifman and Peter Carter-Ruck, 1970. (อ้างถึงในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยธนาคารไทยพาณิชย์กับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 30), โดย ปิยะพร วงศ์เบ็ญจรงค์, 2552, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).

เพราะมีการกระทำทางกายภาพแม้เพียงเล็กน้อยก็ตาม ด้วยเหตุผลว่าความรับผิดชอบนี้ไม่ได้มีขึ้นมาเพื่อคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวโดยตรง ดังนั้น ความรับผิดชอบในฐานความผิดนี้จึงไม่ประสบความสำเร็จในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในปัจจุบัน เพราะความเจริญทางเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้การสอดแนมการลักลอบบันทึกภาพหรือเสียงหรือการดักฟัง ทำได้ง่ายและมีพัฒนาการไปมาก ขนาดที่ว่าเครื่องมือบางอย่างไม่ต้องอาศัยการยึดติดในทางกายภาพ ก็สามารถใช้ได้ ดังนั้น เมื่อไม่มีการกระทำก็ไม่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบฐานบุกรุกได้เลย

ปัญหาที่เพิ่มขึ้นอีกเนื่องจากเครื่องดักฟังหรือเครื่องมือสอดแนมในปัจจุบันไม่สามารถปรับในฐานความผิดบุกรุกได้เลย และการนำความรับผิดชอบฐานบุกรุกไปปรับใช้กับบุคคลนั้น ต้องปรากฏว่ามีการเข้าไปดูโจงและลักษณะที่เป็นการปะทะกัน เช่น การตรวจค้นสินค้าที่ตัวลูกค้าหากสงสัยว่าลูกค้าได้ขโมยของ ผู้จัดการร้านไม่สามารถทำการค้นได้สิ่งที่จะต้องกระทำคือให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจค้นจึงจะไม่มี ความผิดฐานบุกรุก ท้ายที่สุดพบว่าหากจะนำความรับผิดชอบฐานบุกรุกไปปรับใช้ในการให้การเยียวยาความเสียหายในการละเมิดซึ่งปัจจุบันนี้ ด้วยสถานการณ์ที่ซับซ้อนเนื่องจากข้อจำกัดทางกายภาพที่นับวันการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ความรับผิดชอบฐานบุกรุกทางกายภาพมีน้อยลง ทำให้ความรับผิดชอบฐานบุกรุกไม่เหมาะสมกับการปรับใช้เยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ เป็นลักษณะการทำให้เกิดมลภาวะทางเสียงทางกลิ่นหรือมลภาวะที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน หรือการก่อให้เกิดความเดือดร้อน รำคาญโดยการสอดส่องเห็นหรือรบกวนความเป็นส่วนตัวโดยเพื่อนบ้าน ในกรณีนี้ศาลได้เคยวางบรรทัดฐานไว้ว่า ความรับผิดชอบก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญมิได้แม้ว่าผู้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญอาจต่อสู่ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังถึงที่สุดแต่ก็เหลือความสามารถที่จะระงับได้ก็ยังคงรับผิดชอบกรณีให้เห็นบ่อยครั้ง เช่น การที่บริษัท ห้างร้าน โทรศัพท์ชักชวนให้ซื้อสินค้าและบริการบ่อยครั้งจนเกินความจำเป็น สร้างความอึดอัดใจหรือรำคาญหรือแม้กระทั่งการที่เพื่อนบ้านโทรศัพท์มาที่บ้านเพื่อพูดคุยในเวลากลางดึกโดยที่ไม่ได้มีเหตุด่วนเหตุร้ายหรือมีความจำเป็นใด ๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแล้วยังเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวของบุคคลด้วย

3. หมิ่นประมาท เป็นการแสดงข้อความหรือความหมายใดๆ ต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดให้เขาได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือถูกประเมินคุณค่าให้ต่ำลง หรือ ถูกดูหมิ่นเกลียดชังในสายตาของคนทั่วไป ในการกระทำหมิ่นประมาทเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการเผยแพร่ความเป็นส่วนตัวของบุคคลต่อสาธารณะ เช่น การกล่าวข้อความอันเป็นเท็จ การพูดจาเยาะเย้ย ถากถาง หรือการกระทำที่เป็นสาเหตุทำให้เขาต้องอับอายขายหน้าหรือต้องหลีกหนีจากผู้คน เช่น การกล่าวร้ายว่า

เป็นคนไม่มีความรู้สึกเป็นคนไม่มีศักดิ์ศรี เป็นตัวสำรอง ซึ่งเป็นสาระสำคัญทำให้ชีวิตแต่งงาน ล้มเหลวเนื่องจากคำกล่าวนั้น ในกรณีนี้นอกจากจะเป็นการหมิ่นประมาทแล้ว ยังเป็นการละเมิด ข้อมูลข่าวสารอันเป็นความลับ และละเมิดชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวด้วย ในบางกรณี เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารการเงินขององค์กร Credit Reference หรือเครดิตบูโรอาจเป็นการลดฐานะ ความน่าเชื่อถือทางการเงินของบุคคล หรือเป็นการทำให้บุคคลได้ความไม่ไว้วางใจในฐานะทางการเงิน แต่ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์การให้ข้อมูลข่าวสารอันอาจเป็นการทำให้เขาได้รับความเสียหาย หรืออับอายจากการถูกประเมินฐานะทางการเงินไม่ถือว่าเป็นหมิ่นประมาทเนื่องจากการกล่าวนั้น เป็นการกล่าวข้อความจริง ซึ่งความรับผิดชอบหมิ่นประมาทไม่ได้มีความหมายรวมถึงการเปิดเผย ข้อเท็จจริงส่วนตัว แม้ว่าการเปิดเผยดังกล่าวเป็นการเปิดเผยโดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุผลอันควร และเป็นการที่มุ่งประสงค์ร้ายต่อบุคคลอื่นก็ตาม

4. ความรับผิดชอบต่อความไว้วางใจต่อกัน โดยหลักเมื่อมีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารแก่ อีกคนหนึ่งที่เป็นผู้รับข้อมูล ผู้รับข้อมูลมีหน้าที่ต้องก่อให้เกิดความไว้วางใจในการรักษาข้อมูล โดย ไม่เปิดเผยต่อบุคคลอื่น หากข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นข้อมูลที่เป็นความลับและบุคคลภายนอก เกิดรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นภายในเวลาที่ผู้รับข้อมูลนั้นได้รับรู้เช่นกัน และโดยที่ผู้ที่ยกเล่านั้น ไม่ได้ อนุญาต ถือว่าผู้รับข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดการไม่ไว้วางใจต่อภาระหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งภาระหน้าที่นี้ จะเกิดขึ้นทันทีเมื่อข้อมูลข่าวสารได้ถูกบอกหรือแจ้งให้ทราบและในการกล่าวอ้างนั้นผู้กล่าวอ้าง ต้องแสดงให้เห็นว่าผู้รับข้อมูลข่าวสารมีหน้าที่เนื่องจากมีการรับรู้เรื่องที่เป็นความลับนั้น⁷⁹ ภาระหน้าที่นี้อาจเกิดขึ้นหรืออาจเรียกว่าเป็นหน้าที่ตามศีลธรรม เป็นความผูกพันที่บุคคลพึงปฏิบัติ ต่อกันหรือเป็นหน้าที่ตามสัญญาคือมีการทำเป็นลายลักษณ์อักษร

5. การกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายในกฎหมายลักษณะ ละเมิดการเสียหายความเสียหายในความรับผิดชอบประมาทเป็นมาตรการทั่วไป ในการเสียหายความ เสียหาย องค์ประกอบความรับผิดชอบประมาทนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ได้เกิดจากการจงใจเป็นการ ขาดความระมัดระวัง จริงอยู่ที่การละเมิดความเป็นส่วนตัวส่วนมากเกิดจากความจงใจแต่ในบางกรณี ความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้ผู้กระทำจะไม่ได้ตั้งใจ แต่หากเกิดจากการประมาทเลินเล่อทำให้เกิดการ ละเมิดความเป็นส่วนตัวผู้กระทำก็มีโอกาสที่จะต้องถูกฟ้องในความรับผิดชอบประมาทเลินเล่อ ทำให้เขาได้รับความเสียหายได้

⁷⁹ จาก Personal Information: Privacy and the Law (p. 51), by Raymond Wacks, 1993. (อ้างถึงใน การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยธนาคารไทยพาณิชย์กับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 32). เล่มเดิม).

6. การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในเรื่องการค้นและการยึดทรัพย์สิน การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวที่สำคัญอีกประการหนึ่งถูกตีความให้อยู่ภายใต้ขอบเขตของ The Fourth Amendment จากการตีความของศาลเห็นพ้องตรงกันว่าห้ามมิให้มีการตรวจค้นและยึดทรัพย์สินของประชาชน ความคุ้มครองนี้ได้แก่ ในบ้าน เอกสาร และต่อตัวบุคคลเอง โดยไม่มีเหตุอันควรหรือตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ สิทธิส่วนบุคคลในการค้นและยึดนี้มีความเกี่ยวข้องกับ Due Process of Law หรือวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะกระบวนการการ Due Process of Law คือ กระบวนการคุ้มครองสิทธิของจำเลยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญา การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งในสังคม⁸⁰ ผู้ต้องหาไม่สามารถถูกบังคับให้ตอบคำถามเพื่อเป็นพยานหลักฐานที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และไม่สามารถถูกค้นและยึดสิ่งของเพื่อนำไปเป็นหลักฐานโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร การค้นสื่อลามกในบ้านของจำเลยโดยไม่ได้รับอนุญาตแม้ว่าจะไม่เป็นการบังคับขู่เข็ญในทางกายภาพ แต่ศาลมองว่าการครอบครองและควบคุมสื่อลามกเป็นความผิดอาญา แต่การตรวจค้น ต้องชอบด้วยวิธีการเพื่อการคุ้มครองสิทธิของบุคคลด้วย การค้นและยึดโดยไม่ได้รับอนุญาต จึงเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นการแทรกแซงเสรีภาพในการพูดและเสรีภาพในการอ่าน

กระบวนการ Due Process of Law มีพื้นฐานความคิดมาจากกระบวนการคุ้มครองสิทธิของจำเลย มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ผู้ต้องหาไม่สามารถถูกบังคับให้ตอบคำถามเพื่อเป็นพยานหลักฐานที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และไม่สามารถถูกค้นและยึดสิ่งของเพื่อนำไปเป็นหลักฐาน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ซึ่งหลักการดังกล่าวศาลได้วินิจฉัยไว้ในคดี *Gliswold V. Connecticut* ในกรณีที่เจ้าพนักงานได้ตรวจค้นในห้องนอนของคู่สามีภรรยา เพื่อตรวจค้นเครื่องมือ หรือยาที่ใช้ในการคุมกำเนิด ศาลวินิจฉัยว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลด้วย⁸¹

⁸⁰ จาก ละเมิดอำนาจศาล: โทษที่ขัดต่อกระบวนการ Due Process, โดย นริศ ชำนาญชานันท์, 2539 (มกราคม), *วารสารอัยการ*, 19(215), น. 138-139.

⁸¹ จากคดีนี้ ศาลพิจารณาว่าสิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิที่มีมาก่อน The Bill of Right มีมาก่อนสถาบันทางการเมือง และมีมาก่อนโรงเรียนสอนกฎหมายเสียอีก ชีวิตแต่งงานเป็นการก้าวต่อไปด้วยกันเพื่อความดีขึ้นหรือเลวลง เป็นการคงอยู่ซึ่งความหวัง และเป็นส่วนตัวอย่างมากอันเป็นเรื่องที่ไม่สามารถล่วงเกินได้ การส่งเสริมความสัมพันธ์ในการดำเนินชีวิต ไม่เป็นเรื่องที่เป็นความกันใจในโรงในศาล ไม่ใช่การยึดมั่นในนโยบายทางการเมือง การแต่งงานเป็นความจงรักภักดีของบุคคลสองฝ่าย ไม่ใช่การค้าขายหรือเป็นการวางแผนการอยู่ร่วมกันในสังคม.

หลักว่าด้วยวิธีการที่เหมาะสมนี้ศาลได้นำมาใช้ในกรณีที่มีการนำพยานหลักฐานมา โดยการใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยในการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ เช่น ในคดี Katz V United States การติดเครื่องดักฟังโทรศัพท์ ซึ่งกรณีนี้เครื่องดักฟังไม่ได้ติดอยู่กับเครื่องโทรศัพท์บ้าน หรือภายในบริเวณบ้านอันเป็นที่ส่วนบุคคล การกระทำดังกล่าวนี้นอกจากจะเป็นการไม่ชอบด้วย หลักว่าด้วยวิธีการที่เหมาะสมแล้ว ยังเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอีกด้วย แต่ปัญหาคือ เครื่องดักฟังดังกล่าวติดอยู่กับตู้โทรศัพท์สาธารณะ กรณีนี้จะคาดหวังความเป็นส่วนตัวได้หรือไม่ ซึ่งผู้พิพากษาได้ให้เหตุผลว่าการคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลเป็นสิทธิที่ติดไปกับตัวของบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในที่ส่วนตัวหรืออยู่ในพื้นที่สาธารณะก็ย่อมต้องได้รับความคุ้มครองด้วยเช่นเดียวกัน และภายใต้ The Fourth Amendment ฉบับนี้ยังขยายขอบเขตการคุ้มครอง ไปถึงสิทธิในความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลในบ้าน ดังนั้นการติดเครื่องดักฟังกับตู้โทรศัพท์ สาธารณะจึงเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวและละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

2.4.2 แนวความคิดและทฤษฎีการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในประเทศที่ใช้ระบบ ซีวิตลอร์

สิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวในระบบกฎหมายชีวิตลอร์นั้น ได้แก่ สิทธิในชีวิตร่างกาย เภศสถาน การเดินทาง การติดต่อสื่อสาร เกียรติยศ ชื่อเสียงและความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล ฯลฯ แนวความคิดเรื่องสิทธิในความเป็นส่วนตัวได้รับการพัฒนามาจากทฤษฎีทางกฎหมาย ในศตวรรษ ที่ 19⁸² ซึ่งเป็นทฤษฎีที่อยู่ภายใต้หลักนิติศาสตร์เชิงคุณค่าที่เป็นผลผลิตทางความคิด และมีพื้นฐาน ความคิดของนักปรัชญาชาวเยอรมันแทบทั้งสิ้น โดยเริ่มจากการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็น ส่วนตัวบนพื้นฐานความรับผิดชอบละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และความคุ้มครอง สิทธิในความเป็นส่วนตัวในกฎหมายอาญาว่าด้วยความรับผิดชอบหมิ่นประมาท จากแนวความคิด เกี่ยวกับสิทธิดังกล่าวของเยอรมันมีอิทธิพลและถือได้ว่าเป็นต้นแบบแก่ประเทศชีวิตลอร์อื่น ๆ ใน การให้ความคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลในระดับของข้อมูลส่วนบุคคล

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของประเทศสหพันธรัฐเยอรมันนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการ คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐเยอรมัน (Basic Law) เพื่อใช้เป็นการป้องกันการกระทำของรัฐในการละเมิดสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ในมาตรา 1 และมาตรา 2 บัญญัติให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเป็นหลักการพื้นฐาน คือ

⁸² *Privacy and the Law* (p. 21). Op.cit. (อ้างถึงใน การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยธนาคารไทย พาณิชย์กับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 33). เล่มเดิม).

รัฐต้องเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์⁸³ ที่ปรากฏในกฎหมายพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิของมนุษย์ที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนโดยเสรี⁸⁴ ทั้งสองมาตรานี้ ก่อให้เกิดการรับรองสิทธิในความมีตัวตนของบุคคล ภายใต้สิทธิดังกล่าวปัจเจกชนมีอำนาจในการควบคุม พัฒนาและแสวงหาประโยชน์ในสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของตน และสิทธิในการได้รับความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ จดหมาย หรือวัสดุไปรษณีย์ และการติดต่อสื่อสาร จากการกระทำใดที่เป็นการแทรกแซงใด ๆ

ในปี ค.ศ. 1954 ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐเยอรมันได้วินิจฉัยไว้ว่าสิทธิในความมีตัวตนของบุคคลประกอบไปด้วยสิทธิ 2 ประการ คือ สิทธิในความเป็นส่วนตัวและสิทธิในการใช้ประโยชน์ในชื่อเสียง รูปพรรณหรือเรียกว่าสิทธิในความมีตัวตนของตนเอง โดยสิทธิในส่วนหลังนี้มีความสำคัญเพราะไม่เพียงแต่เป็นสิ่งที่พิสูจน์หรือจำแนกตัวบุคคลได้เท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตนของบุคคลด้วย ดังนั้น ชื่อของบุคคล จึงพึงได้รับความคุ้มครองในฐานะที่ชื่อเป็นวัตถุแห่งสิทธิตามสภาพบุคคลประการหนึ่ง⁸⁵ ซึ่งนอกจากชื่อตัว ชื่อรอง และชื่อสกุลแล้ว กฎหมายให้ความคุ้มครองไปถึงชื่อที่ใช้เรียกขานบุคคลอื่นๆ เช่น นามแฝง ฉายา บรรดาศักดิ์ หรือราชทินนามที่กษัตริย์พระราชทานให้ตามราชประเพณี โบราณ ธรรมเนียมเดียวกันนี้รูปภาพของบุคคล บุคคลย่อมมีสิทธิในรูปภาพในทำนองเดียวกันกับชื่อ บุคคลมีสิทธิที่จะไม่ให้มีผู้ใดจำลองภาพของตนไปทำงานเขียน หรือแสดงละคร หรือถ่ายภาพยนตร์ ซึ่งในความเห็นทางกฎหมายเยอรมันถือว่าการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และนอกจากนี้ยังได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งภายใต้ชื่อหลักการคุ้มครอง “สิทธิอื่นๆ” (Other right) มาตรา 823(1) ในการรับรองสิทธิและความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิในการพัฒนาบุคลิกภาพหรือความมีตัวตนของบุคคลในรูปภาพและสิทธิในการใช้นามของบุคคล รวมถึงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล (Personal data) และข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลทั่วไป บนพื้นฐานของมาตรา 826 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง บุคคลใดจงใจทำให้คนอื่นได้รับความเสียหายในการละเมิดศีลธรรมอันดี ต้องชดใช้ค่าเสียหายจากการกระทำดังกล่าว

⁸³ จาก หลักประกันสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่, โดย บรรเจิด สิงคะเนติ ข, 2541 (สิงหาคม), *วารสารปกครอง*, 17(2), น. 31.

⁸⁴ จาก ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญ, โดย บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ค, 2542 (กันยายน-ธันวาคม), *วารสารรัฐธรรมนูญ*, 1(3), น. 29-30.

⁸⁵ จาก *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล* (น. 28), โดย จิตติ ดิงศภัทย์, 2529, กรุงเทพฯ.

เมื่อพิจารณาถึงหลักการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของประเทศที่ใช้ระบบชีวิตล่อวี่ในภาคพื้นเอเชีย เช่น ประเทศญี่ปุ่น ที่มีการพัฒนาของการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจากปัญหาการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในเรื่องการใช้และการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น ในระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1980 และเป็นปัญหาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจึงเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีเป็นสำคัญ เช่น กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ของหน่วยงานฝ่ายปกครอง (Act for the Protection of Computer Processed Personal Data Held by Administrative Organ, Act No. 95, 16 December 88) และในภาคเอกชนกระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรมระหว่างประเทศของญี่ปุ่นได้กำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ผ่านการประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับเป็นแนวทางแก่องค์กรภาคเอกชนนำไปปฏิบัติ ส่วนในประเทศชีวิตล่อวี่อื่น ๆ เช่น ประเทศอิตาลี การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ภายใต้พื้นฐานของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และยังมีการอ้างอิงถึงการรักษาความลับอีกด้วย⁸⁶

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงต่อมาในปัจจุบันเนื่องด้วยพัฒนาการและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้มีส่วนพัฒนาและเพิ่มมุมมองเกี่ยวกับแนวความคิดของสิทธิความเป็นส่วนตัวให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยแต่เดิมจะเน้นในเรื่องของการเก็บรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคล แต่ปัจจุบันได้พัฒนามาสู่ความสามารถในการควบคุมการเปิดเผยและการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหลัก ซึ่งน่าจะเป็นวิธีการที่สามารถคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนบุคคลได้ดีกว่า ซึ่งทฤษฎีการควบคุม มีหลักการสำคัญว่า “บุคคลจะมีความเป็นอยู่ส่วนตัวได้ต่อเมื่อสามารถควบคุมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตนเองได้” หรือการควบคุมการเผยแพร่และใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตนเองโดยบุคคลอื่น ซึ่งจากพื้นฐานของทฤษฎีสิทธิความเป็นส่วนตัวที่มุ่งเน้นถึงการควบคุมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของบุคคลแต่ละคน จะนำไปสู่การให้คำจำกัดความของสิทธิความเป็นส่วนตัวที่ได้รับการยอมรับทั่วไป

⁸⁶ From “ITALY : Data Protection,” by Valentina Ranno and Elisabetta Racca, 1998, *International Company and Commercial Law Review*, 5(13), pp. 3-4. (อ้างถึงใน การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยธนาคารไทยพาณิชย์กับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 37). เล่มเดิม.

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ในเรื่องนี้จำเป็นต้องกล่าวถึงความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” (Personal Information) ซึ่งมีความหมายกว้าง และยังมีความเห็นที่หลากหลายที่ได้แย้งกันอยู่ว่าจะอะไรบ้างคือข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งกฎหมายของแต่ละประเทศก็ได้มีการบัญญัติให้คำนิยามที่แตกต่างกันไป ซึ่งจะขอยกตัวอย่างนิยามของข้อมูลส่วนบุคคลที่ปรากฏในกฎหมายบางประเทศและนักกฎหมายที่น่าสนใจ ดังนี้

ความหมายตาม EU Directive “ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Information)” หมายถึง “ข้อความใด ๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลธรรมดา (Natural Person) อันระบุตัว (Identified) หรืออาจระบุตัว (Identifiable) บุคคลนั้นได้ ซึ่งบุคคลที่อาจถูกระบุตัวได้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมนี้อาจทำได้ โดยการอ้างอิงจากหมายเลขเฉพาะของบุคคล (Identification Number) หรือจากปัจจัยอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะในทางร่างกาย จิตใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ เอกลักษณะทางวัฒนธรรมและสังคมของบุคคลนั้นเป็นต้น”⁸⁷

ความหมายตามแนวทางของ OECD “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า “ข้อความใด ๆ อันระบุตัวหรืออาจระบุตัวบุคคลได้”⁸⁸

Privacy Act 2000 ของประเทศออสเตรเลียให้ความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลหรือความเห็นไม่ว่าจะจริงหรือเท็จ และไม่ว่าจะบันทึกไว้ในสื่อประเภทใด โดยข้อมูลดังกล่าวเกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลอันปรากฏลักษณะเฉพาะตัวอย่างชัดเจนหรืออาจสืบหาตัวบุคคลได้ (Ascertain) จากข้อมูลหรือความเห็นดังกล่าว⁸⁹

Protection of individuals and other subjects with regard to the processing of personal data Act no. 675 of 31 December 1996 ของประเทศอิตาลีให้ความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล องค์กร สมาคม และ

⁸⁷ Person data shall mean any information relating to an identified or identifiable natural person (data subject); an identifiable person is one who can be identified, directly or indirectly, in particular by reference to an identification number or to one or more factors specific to his physical, physiological, mental, economic, cultural or social identity).

⁸⁸ Personal Data means any information relating to an identified or identifiable individual (data subject).

⁸⁹ Personal Information means information or an opinion (Including information or an opinion forming part of a database), whether true or not, and whether recorded in a material form or not, about an individual whose identity is apparent, or can reasonably be ascertained, from the information or opinion.

สามารถระบุถึงบุคคลหรือหน่วยงานเหล่านั้นได้ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม เช่น การอ้างอิงข้อความอื่นๆ กับหมายเลขบัตรสำคัญประจำตัว⁹⁰

Data Protection Act 1998 ของประเทศอังกฤษได้ให้ความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของบุคคลซึ่งสามารถระบุตัวบุคคลได้จากข้อมูลนั่นเอง หรือจากข้อมูลหรือจากข่าวสารจากการควบคุมของผู้ควบคุมข้อมูลและรวมถึงการ แสดงความคิดเห็น คำบอกเล่าใด ๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลที่บุคคลอื่นหรือบุคคลที่สามได้กล่าวถึงเจ้าของข้อมูล⁹¹

Federal Data Protection Act 2001 ของสหพันธรัฐเยอรมันให้ความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลข่าวสารใด ๆ เกี่ยวกับบุคคล หรือข้อความแวดล้อมใด ๆ ที่บ่งชี้ หรือสามารถชี้เฉพาะถึงตัวบุคคล (บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล) ได้⁹²

Privacy Act 1974 ของสหรัฐอเมริกาได้ให้ความหมายของบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลว่า หมายถึง การบันทึกใด ๆ การจัดเก็บรวบรวมหรือการจัดกลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งเก็บรักษาไว้ โดยหน่วยงานรัฐบาลกลาง โดยรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกรรมทางการเงิน ประวัติการแพทย์ และประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน และข้อมูลนั้นได้ระบุชื่อ หรือหมายเลขประจำตัว สัญลักษณ์ หรือรหัสบ่งชี้อื่น ๆ ซึ่งสามารถแสดงได้ว่าหมายถึงบุคคลใด เช่น ลายนิ้วมือ หรือแผ่นบันทึกเสียง หรือภาพถ่าย

Alan F. Westin อธิบายว่าภายในขอบเขต “ส่วนตัว” สามารถพิจารณาได้ใน 3 ลักษณะ คือ⁹³

⁹⁰ Personal data shall mean any information relating to natural or legal persons, bodies or associations that are or can be identified, even indirectly, by reference to any other information including a personal identification number.

⁹¹ Personal data means data which relate to a living individual who can be identified (a) from those data or (b) from those data and other information which is in the possession of, the data controller, And includes any expression of opinion about the individual and any indication of the intentions of the data controller or any other person in respect of the individual.

⁹² Federal Data Protection Act 2001. Section 3 Further Definitions

(1) “Personal Data” means any information concerning the personal or material circumstances of an identified or identifiable individual (the data subject).

⁹³ จาก *ความเป็นส่วนตัว: ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย* (น. 65), โดย นคร เสรีรักษ์, 2557, กรุงเทพฯ ๑: พี.เพรส.

1. เป็นเรื่องของการอยู่อย่างสันโดษ ซึ่งเป็นการมองในทางกายภาพ คือเป็นการจำกัดการเข้าถึงโดยบุคคลภายนอก

2. เป็นความลับเฉพาะตัวบุคคล คือ ข้อเท็จจริงที่สามารถรู้เห็นได้เฉพาะบุคคลบุคคลภายนอกหรือสาธารณชนไม่สามารถเข้าร่วมรู้เห็นได้

3. การมีอิสระในการปกครองตนเอง คือ บุคคลมีความสามารถในการคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของตน การมีชีวิตที่เป็นอิสระปราศจากการควบคุมโดยรัฐ ถือว่าเป็นสถานะที่บุคคลอื่นหรือแม้กระทั่งรัฐก็ไม่สามารถเข้าไปก้าวก่ายรู้เห็นในการกระทำหรือความสัมพันธ์กับบุคคลในเรื่องส่วนตัวของบุคคลได้

จากการให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้นำเสนอมาข้างต้น จึงอาจสรุปการให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

ประเภทที่หนึ่ง การให้ความหมายข้อมูลส่วนบุคคลในความหมายกว้าง ในกรณีเป็นการบัญญัติตามแนวทางของ EU Directive 95/46/EC ซึ่งได้แก่ ประเทศสมาชิก EU และประเทศที่ไม่ได้เป็น สมาชิกแต่ต้องการมีกฎหมายที่ได้มาตรฐานทัดเทียมกันในระดับสากล เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศสและประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น

ประเภทที่สอง การให้ความหมายข้อมูลส่วนบุคคลในความหมายแคบ ในกรณีนี้มักจะพบในประเทศที่ไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในลักษณะที่เป็นกฎหมายกลาง แต่จะมีการตราบทบัญญัติเฉพาะขึ้นเป็นเรื่อง ๆ ซึ่งได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา

การที่จะถือว่าข้อมูลใดเป็นข้อมูลส่วนบุคคลนั้นตามการให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลอย่างกว้างซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่ได้รับการยอมรับในนานาประเทศว่าจะสามารถคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลได้มากกว่านั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ประการสำคัญ กล่าวคือ

1) ข้อมูลนั้นจะต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล คือ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคลและมีผลเฉพาะตัวไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก ได้แก่

1. คุณสมบัติติดตัวบุคคล ซึ่งอาจเป็นคุณสมบัติที่ติดตัวบุคคลไปตลอดชีวิตหรือลักษณะทางพันธุกรรมของบุคคล เช่น เชื้อชาติ กลุ่มเลือด สีผิว สีตา ลายพิมพ์นิ้วมือ ความพิการของร่างกายที่มีมาแต่กำเนิดอันมีลักษณะติดตัวของบุคคลไปจนตาย หรือเป็นสิ่งเฉพาะตัวของบุคคลที่เป็นคุณสมบัติที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา เช่น น้ำหนัก อายุ ส่วนสูง วุฒิการศึกษา ความสามารถ ตำแหน่งหน้าที่การงาน ประวัติการทำงาน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม ฯลฯ บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้น

2. การประเมินคุณค่าในตัวบุคคล เช่น ทักษะคติ การประเมินความประพฤติ และ ความเห็นเกี่ยวกับการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล เนื่องจากข้อมูลข่าวสารเหล่านี้เป็นสิ่งที่สื่อให้เห็นถึง ความคิด ความสามารถและการแสดงออกถึงความมีตัวตนของบุคคลได้

3. แนวความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามวัยและเวลา เช่น ความสนใจทางการเมือง ความสนใจทางเพศ ความรักหรือความชอบ ความสามารถ

2) ข้อมูลนั้นจะต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่สามารถพิสูจน์ตัวบุคคลได้ กล่าวคือ สิ่งที่บอก ลักษณะที่ทำให้รู้จักบุคคลจากข้อมูลข่าวสารนั้นได้ หรือเรียกได้ว่าเป็นข้อมูลที่บอกถึงความเป็น ตัวตนของบุคคล หรือเป็นข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากบุคคลอื่น ได้แก่

1. เครื่องหมายบ่งชี้ตัวบุคคล เช่น ชื่อ นามสกุล ฉายาหรือนามแฝงหรือเลขรหัส กล่าวคือ หมายเลขประจำตัวประชาชน หมายเลขในใบอนุญาตขับขี่ หมายเลขประกันสังคม หมายเลขบัญชีสมุดฝากธนาคาร หมายเลขบัตรเครดิต หมายเลขโทรศัพท์

2. ลักษณะทางกายภาพของบุคคลภายนอก เช่น ความสูงต่ำ ดำขาว ความสมบูรณ์ หรือความพิการของบุคคลในทางกายภาพ

3. ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่สามารถแสดงได้ว่าเป็นบุคคลหรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น ยศ ตำแหน่งหน้าที่การงาน ซึ่งเป็นสถานะที่สามารถแสดงออกได้ชัดว่าหมายถึงผู้ที่ดำรงตำแหน่ง ดังกล่าวในขณะนั้น เช่น นายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

4. ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการประเมินคุณค่าของบุคคล ทักษะคติต่อบุคคล การประพฤติ ปฏิบัติและการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งข้อมูลข่าวสารเหล่านี้เป็นสิ่งที่สื่อให้เห็นถึงความคิด ของบุคคลสามารถแสดงออกถึงความมีตัวตนของบุคคลได้ทั้งสิ้น เช่น ผลการสอบ การประเมินผลงาน หรือการให้ความเห็นเกี่ยวกับความประพฤติและการกระทำของบุคคลเป็นการแสดงให้เห็นถึง คุณค่า คุณสมบัติที่จะแสดงถึงความเป็นตัวตนของบุคคลได้

แนวคิดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลได้มีการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลออกตาม ความสำคัญหรือความอ่อนไหวของข้อมูล เพื่อให้การกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลส่วนบุคคลแต่ละประเภท ซึ่งมีความแตกต่างกันไป หลายประการ ข้อมูลส่วนบุคคลสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลทั่วไป (Non-sensitive Data) และข้อมูลประเภทที่มีความอ่อนไหว (Sensitive Information) โดยข้อมูลทั้งสองประเภท มีความแตกต่างกันดังนี้⁹⁴

⁹⁴ จาก *ข้อคิดว่าด้วยข้อมูลส่วนบุคคล* (น. 83), โดย ศิริกุล ภูพันธ์, 2548, กรุงเทพฯ.

1. ข้อมูลทั่วไป (Non-sensitive Data) เป็นข้อมูลข่าวสารใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ซึ่งสามารถบ่งชี้เฉพาะตัวบุคคล⁹⁵ ได้แก่ ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ อายุ วุฒิกการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงาน สถานภาพสมรส และลักษณะทางกายภาพของบุคคล ข้อมูลใด ๆ ดังกล่าว สามารถนำมาประมวลกันเป็นข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ลักษณะเฉพาะตัวบุคคลได้ โดยสภาพของข้อมูล เหล่านี้เป็นข้อมูลที่สามารถเปิดเผยต่อสาธารณะได้เป็นเรื่องปกติธรรมดา

ข้อมูลทั่วไปแตกต่างจากข้อมูลที่มีความอ่อนไหวซึ่งเป็นข้อมูลที่มีลักษณะพิเศษกว่า คือ ข้อมูลประเภทที่มีความอ่อนไหวหากมีการเปิดเผยจะกระทบถึงความรู้สึกของประชาชนทั่วไป ในทางลบต่อชื่อเสียงเกียรติคุณ และการเปิดเผยอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลได้ เช่น การเปิดเผย เชื้อชาติบางเชื้อชาติอาจนำมาซึ่งความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลได้ ดังนั้น โดยทั่วไปแล้วกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแทบทุกประเทศจึงเคร่งครัด กับข้อมูล ประเภทนี้มากกว่าข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป โดยกำหนดห้ามมิให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ห้ามใช้และ ห้ามประมวลผลข้อมูลประเภทนี้ไม่ว่ากรณีใด ๆ เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

การให้คำนิยามข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ศึกษาเห็นว่าข้อมูลประเภทที่มีความอ่อนไหวทำให้ เป็นนัยที่แท้จริงของข้อมูลส่วนบุคคลที่กฎหมายมุ่งหมายจะคุ้มครอง แต่อย่างไรก็ดี หากกฎหมาย คุ้มครองเพียงข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวจะทำให้ข้อมูลทั่วไปบางลักษณะที่ควรได้รับความ คุ้มครองตามกฎหมายไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างที่ควรจะเป็น และเมื่อศึกษาจากคำนิยาม “ข้อมูลส่วนบุคคล” และการคุ้มครองของกฎหมายของประเทศต่าง ๆ พบว่าได้กำหนดขอบเขตการ คุ้มครองไว้อย่างกว้างขวางมากกว่าที่จะมีความหมายเฉพาะข้อมูลประเภทที่มีความอ่อนไหวเท่านั้น กล่าวคือ ข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองนั้นมีทั้งข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบุคคลและข้อมูล ส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวด้วย

2. ข้อมูลประเภทที่มีความอ่อนไหว (Sensitive Information) ได้แก่ข้อมูลที่ถือว่าเป็น เรื่องเฉพาะตัวของบุคคล โดยเฉพาะเป็นข้อมูลที่เป็นความลับหรือไม่พึงประสงค์ที่จะให้มีการ เปิดเผย ข้อมูลประเภทนี้ ได้แก่ การนับถือลัทธิความเชื่อทางศาสนา ปรัชญาชีวิต การดำเนินชีวิต ส่วนตัว ลัทธิทางการเมือง เพศสัมพันธ์ ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีทางอาญา เช่น

⁹⁵ From Propose reform of the law relation to information privacy in Hong Kong, by Donna Nicholls, 1994, *European Intellectual Property Review*, pp. 42-43. (อ้างถึงใน การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยธนาคาร ไทยพาณิชย์กับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 17). เล่มเดิม.

คำพิพากษาในคดีอาญา มาตรการในการดำเนินการทางอาญาหรือการกระทำของฝ่ายปกครองที่เป็น การจำกัดเสรีภาพ⁹⁶ เป็นต้น

จากความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้กล่าวมาข้างต้น อาจทำให้เห็นว่าข้อมูล ส่วนบุคคลที่มีอยู่มากมาย แต่ข้อมูลเหล่านั้นก็มีความสำคัญหรือความอ่อนไหวที่แตกต่างกัน การใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลในแต่ละข้อมูลก็ส่งผลกระทบต่อเจ้าของข้อมูลที่แตกต่างกันไปตามแต่ ประเภทของข้อมูล จึงทำให้มีการศึกษาและจัดแบ่งประเภทของข้อมูลให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่ง กล่าวโดยกว้าง ๆ ได้ว่าการแบ่งประเภทของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น หลักการทั่วไปที่ได้รับการยอมรับจะขึ้นอยู่กับการประเมินประเภทของข้อมูลในประเด็นความอ่อนไหว ที่จะส่งผลกระทบต่อเจ้าของข้อมูลหากมีการเปิดเผยหรือล่วงรู้ข้อมูลนั้น โดยสามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 ระดับ⁹⁷ ดังนี้

1. ข้อมูลข่าวสารประเภทที่มีความอ่อนไหวระดับต่ำ (Low Sensitivity)

ข้อมูลที่มีความอ่อนไหวระดับต่ำ ข้อมูลประเภทนี้เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหวเนื่องด้วยข้อมูลเหล่านี้อาจช่วยทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีระดับความ อ่อนไหวสูงขึ้น ดังนั้นข้อมูลเกี่ยวกับนายจ้างคนเก่าช่วยปูทางให้เข้าถึงข้อมูลที่มีความอ่อนไหว ระดับสูงยิ่งขึ้นไป

2. ข้อมูลข่าวสารประเภทที่มีความอ่อนไหวระดับกลาง (Moderate Sensitivity)

ข้อมูลที่มีความอ่อนไหวปานระดับกลาง เป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหวมากในแง่ที่มี โอกาสที่จะก่อให้เกิดความเสียหายเมื่อข้อมูลถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดอยู่ในระดับสูง ข้อมูล ประเภทนี้ครอบคลุมข้อมูลประเภทที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคคล ซึ่งมีความครอบคลุมทุกเรื่อง ของชีวิต ข้อมูลที่มีความอ่อนไหวระดับปานกลางนี้ก็เช่นเดียวกับข้อมูลที่มีความอ่อนไหวระดับสูง คือไม่ควรถูกเก็บรวบรวมโดยสิ้นเชิง

3. ข้อมูลข่าวสารประเภทที่มีความอ่อนไหวระดับสูง (High Sensitivity)

ข้อมูลที่มีความอ่อนไหวระดับสูง ข้อมูลประเภทนี้ได้แก่ ข้อมูลรายละเอียดส่วนตัว ของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประวัติทางการแพทย์ พฤติกรรมทางเพศ หรือข้อเท็จจริงด้านอื่น ๆ

⁹⁶ From The changing face of privacy protection in the European union and the United State, by Fred H. cate, 1999, *Indiana Law Review*, 33, pp. 193-194. (อ้างถึงใน การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยธนาคารไทย พาณิชย์กับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 18). เล่มเดิม.

⁹⁷ From Personal Information, by Raymond Wacks, 1993, *Privacy and the Law*, pp. 229-230. (อ้างถึงใน การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยธนาคารไทยพาณิชย์กับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 19). เล่มเดิม.

ในชีวิตของบุคคลซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าเป็นเรื่อง “ส่วนตัว” หรือ “ลับเฉพาะ” สำหรับข้อมูลประเภทความอ่อนไหวระดับสูงนี้ เหตุผลความจำเป็นที่จะต้องปกปิดข้อมูลก็มีความเหมาะสมมากที่สุด และเป็นข้อมูลที่ไม่ควรมีการเก็บโดยสิ้นเชิง

2.6 ทฤษฎีและหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนเพื่อมิให้รัฐกระทำการแทรกแซงโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่ตราขึ้น โดยองค์กรณีบัญญัติและกฎหมายนั้นมีความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นไปตามหลักนิติรัฐ หากรัฐจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้สิทธิและเสรีภาพโดยไปกระทบกระเทือนต่อปัจเจกชนอื่นหรือไปกระทบต่อประโยชน์ของมหาชนส่วนรวมแล้ว รัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุดยอมให้ฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนได้ ทั้งนี้เป็นไปตามปณิญาสาทว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ข้อ 29.2 “ในการใช้สิทธิและเสรีภาพของตน แต่ละคนจะถูกจำกัดก็แต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นด้วยความมุ่งหมายเฉพาะเพื่อประกันให้มีการยอมรับและเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น และเพื่อตอบสนองความเรียกร้องต้องการอันชอบธรรมของศีลธรรมอันดี ความสงบเรียบร้อย และความผาสุกของทุกคนในสังคมประชาธิปไตย” ดังนั้น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ แต่รัฐจะต้องสร้างหลักประกันให้แก่ปัจเจกชนเพื่อให้ปัจเจกชนมั่นใจว่ารัฐจะไม่กระทำการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนนอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้เท่านั้น

หัวใจสำคัญแห่งการสร้างหลักประกันในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติหลักการใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการให้หลักประกันในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้อย่างสมบูรณ์สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามบทบัญญัติมาตรา 29 ว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม”

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 29 สามารถแยกพิจารณาถึงหลักประกันในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นเงื่อนไขไว้มีพื้นฐานทางทฤษฎีที่ประกอบด้วย หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องมีผลเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพมิได้ และหลักการให้ระบอบบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

2.6.1 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลเป็นการทั่วไป (Allgemeinheit und Einzelfallverbot)

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 วรรคสอง “กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง...” มีสาระสำคัญเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญสหพันธ์เยอรมัน มาตรา 19 วรรคหนึ่ง “ภายใต้รัฐธรรมนูญนี้ สิทธิขั้นพื้นฐานอาจถูกจำกัดได้โดยกฎหมายหรือโดยอาศัยอำนาจตามแห่งกฎหมาย กฎหมายในกรณีนี้จะต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไปและจะใช้บังคับเพื่อกรณีใดกรณีหนึ่งเป็นการเฉพาะมิได้ นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวจะต้องกล่าวอ้างถึงมาตราของสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นด้วย” ที่มีจุดมุ่งหมายเช่นนี้ก็เพื่อคุ้มครองมิให้มีการใช้อำนาจตามอำเภอใจของฝ่ายนิติบัญญัติในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยกฎหมาย⁹⁸ ทั้งนี้ ข้อจำกัดอำนาจนิติบัญญัติประการนี้มีที่มาจากหลักความเสมอภาคอันเป็นหลักรัฐธรรมนูญที่ผูกพันรัฐสภาโดยตรงในการตรากฎหมายโดยบังคับว่า “บุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกันและบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญจะต้องได้รับการปฏิบัติแตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน” ประกอบกับคำกล่าวของรูสโซที่ว่า “กฎหมายอาจกำหนดให้มีเอกสิทธิ์ต่าง ๆ ขึ้น แต่จะต้องไม่ระบุตัวบุคคลผู้ซึ่งจะทรงเอกสิทธิ์เหล่านั้น กฎหมายอาจจะแบ่งแยกพลเมืองออกเป็นชนชั้นต่าง ๆ และนอกจากนั้นแล้วยังอาจกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะให้อยู่ในแต่ละชนชั้น แต่จะต้องไม่กำหนดให้บุคคลนั้นอยู่ในชนชั้นนี้บุคคลนี้อยู่ในชนชั้นโน้น กล่าวโดยสรุปการตรากฎหมายขึ้นใช้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะย่อมไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ” ดังนั้น ที่กล่าวว่า กฎหมายต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 วรรคสอง หรือตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเยอรมันมาตรา 19 วรรคหนึ่งนั้น มีความหมายว่า กฎหมายต้องไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด

⁹⁸ หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ (น. 260). เล่มเดิม.

กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง คงมิได้หมายความว่า กฎหมายต้องเหมือนกันสำหรับทุกคน⁹⁹

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลเป็นการทั่วไปตามรัฐธรรมนูญเยอรมัน มาตรา 19 วรรคหนึ่ง มีความเห็นของนักนิติศาสตร์เยอรมันส่วนใหญ่เห็นว่าให้นำมาใช้เฉพาะกับ “สิทธิในเสรีภาพ” เท่านั้น เพราะสิทธิประเภทนี้ได้กำหนดให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายอันเป็นเงื่อนไขสำคัญ¹⁰⁰ โดยความหมายของสิทธิในเสรีภาพหมายความว่า บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิใช้เสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ย่อมก่อให้เกิดความผูกพันต่อบุคคลอื่น กล่าวคือ บุคคลย่อมมีหน้าที่ที่จะไม่ไปละเมิดการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของบุคคลนั้น¹⁰¹ ซึ่งความเห็นเช่นนี้สอดคล้องต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 29 วรรคสอง

2.6.2 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพมิได้

หลักการนี้ได้รับการบัญญัติไว้ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช มาตรา 29 วรรคหนึ่ง “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้นต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขจะกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้ กล่าวคือฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถที่จะตรากฎหมายขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยให้กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการจำกัดขอบเขตอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นการทั่วไปในการจะตรากฎหมายขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ในเรื่องนี้มีทฤษฎีพื้นฐานของเยอรมันเกี่ยวกับหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้น มีได้ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีคุ้มครองสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพอย่างสัมบูรณ์ และทฤษฎีคุ้มครองสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพอย่างสัมพัทธ์¹⁰²

⁹⁹ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (น. 118). เล่มเดิม.

¹⁰⁰ หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ (น. 260). เล่มเดิม.

¹⁰¹ แหล่งเดิม.

¹⁰² หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ (น. 290-293). เล่มเดิม.

1. ทฤษฎีคุ้มครองสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ ตามทฤษฎีนี้เห็นว่าไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ไม่อาจที่จะทำการละเมิดสาระสำคัญแห่งสิทธิได้ การเห็นเช่นนี้เป็นการคุ้มครองขั้นต่ำสุดต่อแก่นของสิทธิและเสรีภาพอันเป็นหัวใจของสิทธินั้น ๆ ที่รัฐไม่อาจจะก้าวล่วงเข้าไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพนั้นได้ ถือว่าเป็นขอบเขตที่ได้รับการคุ้มครองอย่างสมบูรณ์ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามทฤษฎีนี้ไม่จำเป็นต้องพิจารณาจากการแทรกแซง หรือมิได้ขึ้นอยู่กับ การให้เหตุผลของการแทรกแซงเป็นกรณี ๆ ไป เช่น ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมันเคยวินิจฉัยว่า การแทรกแซงในชีวิตร่างกายอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะกรณีจะเป็นประการใด สิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวถือว่าอยู่ในขอบเขตที่ได้รับการคุ้มครองอย่างสมบูรณ์ การล่วงละเมิดใด ๆ ในสาระสำคัญหรือในแก่นของสิทธิขั้นพื้นฐานนี้ถือว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิที่ได้ให้การคุ้มครองไว้อย่างสมบูรณ์แล้ว

2. ทฤษฎีคุ้มครองสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพอย่างสัมพัทธ์ ตามทฤษฎีนี้เห็นว่าไม่ควรจะมีสิ่งใดที่จะได้รับการคุ้มครองอย่างสมบูรณ์ ในกรณีซึ่งมีเหตุผลหรือความจำเป็นอย่างยิ่งสมควรที่จะอนุญาตให้มีการกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพได้ อันเป็นการนำหลักความได้สัดส่วน หรือหลักห้ามกระทำเกินกว่าเหตุ มาใช้ให้เกิดความสอดคล้องต่อการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเพื่อให้เกิดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้ อันเป็นทิศทางที่ได้รับการสนับสนุนจากศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์เยอรมันด้วย

2.6.3 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องกระทำเท่าที่จำเป็น

หลักนี้ได้รับการบัญญัติไว้ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น...”

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพเท่าที่จำเป็นหรือหลักความได้สัดส่วน หรือหลักมิให้กระทำเกินกว่าเหตุ เป็นหลักที่นำมาใช้ในการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะในเรื่องของหลักความได้สัดส่วนตามหลักกฎหมายเยอรมันนั้น เป็นหลักของกฎหมายมหาชนทั่วไปไม่ได้มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ได้รับการยอมรับให้เป็นหลักกฎหมายทั่วไป และได้รับการยอมรับให้เป็นหลักกฎหมายในกฎหมายระหว่างประเทศอีกด้วย การที่หลักความได้สัดส่วนได้รับการยอมรับให้เป็นหลักในทางกฎหมายที่สำคัญ เพราะรากฐานของหลักความได้สัดส่วนมีพื้นฐานมาจากหลักความยุติธรรมอันเป็นพื้นฐานของกฎหมายทั่วไป ที่คำนึงถึงความยุติธรรมของทุกฝ่ายที่อยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งในส่วนของปัจเจกบุคคลและต่อสังคมโดยรวมประกอบกัน อย่างไรก็ตามในปี ค.ศ. 1968 ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมันได้วินิจฉัยว่า

หลักความได้สัดส่วนมีผลมาจากหลักนิติรัฐ ซึ่งหลักนิติรัฐเป็นหลักที่ได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมัน มาตรา 20 ดังนั้น หลักความได้สัดส่วนจึงมีลำดับชั้นในระดับของรัฐธรรมนูญ เป็นหลักการที่มีความมุ่งหมายประการสำคัญเพื่อจำกัดการใช้อำนาจของรัฐ และเป็นหลักที่ก่อให้เกิดความมั่นคงต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน¹⁰³ จากนั้น L. Hirschberg และ M.Ch. Jakobs ได้ทำการศึกษาเนื้อหาของถ้อยคำในเรื่องแห่งหลักความได้สัดส่วนเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้หลักดังกล่าว มีรายละเอียดดังนี้¹⁰⁴

1. หลักความเหมาะสม

ความเหมาะสม หมายความว่า มาตรการที่รัฐใช้ในการแทรกแซงโดยคำนึงถึงการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่รัฐได้กำหนดไว้ ซึ่งมาตรการนั้นวางอยู่บนสมมุติฐานที่ได้รับการยอมรับหรือแสดงให้เห็นว่า มีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมันได้วินิจฉัยในเรื่องความเหมาะสมว่า ความเหมาะสมเพียงบางส่วนนั้นก็เป็นการเพียงพอไม่จำเป็นต้องมีความเหมาะสมอย่างสมบูรณ์

2. หลักความจำเป็น ในทางตำราและคำพิพากษาศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมัน

ถือกันว่าหลักความจำเป็นนั้นจะต้องได้รับการแทรกแซงที่น้อยที่สุด

การอธิบายในเชิงบอกเล่า มาตรการที่จำเป็น หมายถึง เฉพาะมาตรการหรือวิธีการที่เหมาะสมโดยก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด

การอธิบายในเชิงปฏิเสธ ความจำเป็นของมาตรการใดมาตรการหนึ่งนั้นไม่มีอยู่หากการบรรลุเป้าหมายเดียวกัน หรือผลสำเร็จที่ดีกว่านั้นสามารถจะกระทำได้โดยวิธีการหรือมาตรการอื่นที่แทรกแซงหรือก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่น้อยกว่า

หลักความจำเป็นมีความสำคัญต่อการควบคุมการใช้อำนาจมหาชนที่มีผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน ศาลปกครองชั้นสูงของเบอร์ลิน ได้วินิจฉัยว่าการจับกุมบุคคลซึ่งทำการคิดแผ่นประกาศเล็ก ๆ ตามกำแพงบ้านในเขตพื้นที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของเมือง เพื่อเชิญชวนให้ประชาชนมาร่วมเดินขบวน โดยได้ระบุดานที่ชุมนุมไว้ในแผ่นประกาศโปสเตอร์เล็ก ๆ นั้น ไม่มีความจำเป็นสำหรับการรักษาความสงบของสังคมเพราะการริบแผ่นประกาศดังกล่าวนี้ถือว่าการเพียงพอแล้ว

¹⁰³ แหล่งเดิม.

¹⁰⁴ แหล่งเดิม.

3. หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ

หลักนี้เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์และวิธีการ โดยมีหลักการว่า มาตรการใดมาตรการหนึ่งจะต้องไม่อยู่นอกเหนือขอบเขตของความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการตาม มาตรการกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรืออาจจะกล่าวในเชิงบอกเล่าได้ว่า มาตรการใดมาตรการหนึ่ง จะต้องอยู่ภายในขอบเขตของความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างวิธีการกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบในขอบเขตเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานนั้น อยู่ที่การได้รับผลกระทบซึ่งเกิดจากการแทรกแซงในเสรีภาพของปัจเจกบุคคล จะต้องไม่อยู่นอกเหนือขอบเขตแห่งประโยชน์อันเป็นเป้าหมายสาธารณะที่กำหนดไว้ และประโยชน์ที่ได้รับจาก มาตรการนั้นจะต้องมีน้ำหนักมากกว่าผลเสียที่เกิดจากมาตรการดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ ของเยอรมันวินิจฉัยไว้ว่า มาตรการใดมาตรการหนึ่งจะต้องไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ได้รับผลกระทบ จนเกินกว่าขอบเขตและผลกระทบที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล ดังนั้นหลักความ ได้สัดส่วนจึงเป็นการยืนยันถึงความสมควรหรือความสมเหตุสมผล ซึ่งมีความใกล้เคียงอย่างยิ่ง กับความหมายของหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ

โดยสรุปของหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องกระทำเท่าที่จำเป็น หรือหลักไม่ให้ กระทำเกินกว่าเหตุ หรือหลักความได้สัดส่วน ได้รับการยอมรับว่ามีผลมาจากหลักนิติรัฐที่มุ่งจำกัด การใช้อำนาจของรัฐ และก่อให้เกิดความมั่นคงต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กล่าวคือ มาตรการในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องกระทำเท่าที่จำเป็นนั้น จะต้องเป็นมาตรการที่ได้รับการยอมรับหากมีการแทรกแซง สิทธิและเสรีภาพโดยรัฐแล้วจะต้องสมเหตุสมผลและเกิด ผลกระทบจากการแทรกแซงที่น้อยที่สุด

2.6.4 หลักการระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและ เสรีภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 วรรคสอง “...ทั้งต้อง ระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย...” สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญสหพันธ์เยอรมัน มาตรา 19 วรรคหนึ่ง “...สิทธิขั้นพื้นฐานอาจถูกจำกัดได้โดยกฎหมาย... นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวจะต้องกล่าวอ้างถึงมาตราของสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นด้วย” หลักการ ดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญเยอรมันมีความเป็นมา ดังนี้¹⁰⁵

¹⁰⁵ แหล่งเดิม.

1. ความมุ่งหมายของหลักการระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรา กฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เพื่อเป็นการเตือนให้ฝ่ายนิติบัญญัติมิให้เข้าไปแทรกแซง ในขอบเขตของสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้คุ้มครองไว้แล้วโดยไม่ตั้งใจและโดยปราศจากการไตร่ตรอง หลักนี้จึงเป็นหลักเพื่อให้ฝ่ายนิติบัญญัติใช้การไตร่ตรองอย่างรอบคอบและการตรวจสอบอย่าง ละเอียด หากจะใช้อำนาจในการตรากฎหมายล่วงล้ำเข้าไปในขอบเขตของสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ การกำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่ต้องอ้างถึงบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ที่ให้อำนาจก้าวล่วงเข้าไปกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งรัฐธรรมนูญรับรองไว้ถือกันว่าเป็นข้อจำกัด ในทางรูปแบบโดยฝ่ายนิติบัญญัติต้องแสดงให้ปรากฏ นอกจากความมุ่งหมายเป็นการเตือนมิให้ ฝ่ายนิติบัญญัติเกิดความพลั้งเผลอในการตรากฎหมายแล้ว ยังเป็นการทำให้การใช้และการตีความ กฎหมายมีความชัดเจนขึ้นอีกด้วย โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ว่า การตรากฎหมายขึ้น จำกัดสิทธิและเสรีภาพอาศัยอำนาจตามความในมาตราใดของรัฐธรรมนูญและเป็นเงื่อนไขตามที่ รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้หรือไม่

2. ขอบเขตของหลักการระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย จำกัดสิทธิและเสรีภาพ มีข้อพิจารณา ดังนี้

ประการแรก หลักดังกล่าวไม่นำมาใช้บังคับกับกฎหมายที่ได้บังคับใช้ก่อนรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันประกาศใช้ เนื่องจากหลักนี้มีเงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในแง่รูปแบบ ซึ่งการ ตรากฎหมายก่อนที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้นั้น อาจอยู่ภายใต้เงื่อนไขอื่น ๆ และ ผู้ตรากฎหมายไม่อาจทราบผลผูกพันตามหลักการระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจ ในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้

ประการที่สอง หลักดังกล่าวไม่นำมาใช้บังคับแก่กรณีที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติ มอบหมายให้ฝ่ายนิติบัญญัติไปตรากฎหมายในเรื่องนั้น ๆ เช่น เสรีภาพในการประกอบอาชีพ ตามรัฐธรรมนูญสหพันธ์เยอรมัน มาตรา 12 (1) “ชาวเยอรมันมีสิทธิโดยเสรีในการเลือกอาชีพ สถานที่ทำงาน และสถานที่ในการศึกษาอบรม การควบคุมการประกอบอาชีพอาจกำหนดได้โดย กฎหมายหรืออำนาจแห่งกฎหมาย” บัญญัติให้การออกกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนั้น อาจกำหนดโดยกฎหมายหรืออาศัยอำนาจของกฎหมายได้ เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจสามารถออก กฎหมายได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 12 (1) แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องนำหลักดังกล่าวมาใช้ อย่างไรก็ตาม หลักการระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพ จะนำมาใช้กับสิทธิและเสรีภาพที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายอย่างแท้จริง ทั้งที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข ทั่วไป และที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขพิเศษ

ประการที่สาม ตามคำพิพากษาศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมัน (BVerfGE) วินิจฉัยเกี่ยวกับหลักดังกล่าวว่า มีขอบเขตการใช้ มิใช่ใช้ในทุกๆ กรณี จะไม่นำมาใช้กับกรณีที่กฎหมายนั้นได้จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานอยู่แล้ว การใช้หลักการระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพควรที่จะใช้เฉพาะกับการแทรกแซงในสิทธิขั้นพื้นฐานที่เพิ่มขึ้น มิใช่เป็นเพียงการกล่าวซ้ำของเดิม

3. การจำแนกสิทธิและเสรีภาพกับเงื่อนไขของกฎหมาย

หลักการระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะไม่นำมาใช้กับกฎเกณฑ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานโดยไม่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายอย่างแท้จริง ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจตรากฎหมายได้นั้น เกิดจากข้อผูกพันที่มีต่อฝ่ายนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ หรือเป็นการตรากฎหมายตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานนั้น ๆ ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมันจึงไม่นำหลักการระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพไปใช้กับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการแสดงความคิดเห็นโดยวิธีการต่าง ๆ กรรมสิทธิ์และสิทธิในการรับมรดก เนื่องจากจากสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวนั้นอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายทั่วไปอยู่แล้ว การทำหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติในการติดตามหลักการระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพมีความสำคัญค่อนข้างน้อย เพราะฝ่ายนิติบัญญัติย่อมรู้ดีว่าได้ทำการอยู่ในขอบเขตที่เกี่ยวกันอยู่กับสิทธิขั้นพื้นฐาน

4. รูปแบบในการอ้าง การอ้างบทมาตรารัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ทางปฏิบัติของเยอรมันมีการอ้างบทมาตรารัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในรูปแบบที่แตกต่างกันไป โดย

- 1) บัญญัติอ้างมาตราดังกล่าวในมาตราที่มีการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน
- 2) บัญญัติไว้ตอนท้ายของบทบัญญัติกฎหมายนั้น
- 3) บัญญัติไว้ในคำปรารภที่กฎหมายนั้นทั้งฉบับมีลักษณะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานเท่านั้น

แต่หลักการระบอบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติต้องบัญญัติถึงการจำกัดสิทธิที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สำหรับการกล่าวอ้างไว้ในคำปรารภก็ดี หรือในตอนท้ายของบทบัญญัติกฎหมายก็ดี อาจกระทำได้เฉพาะในบางกรณีเท่านั้น

5. ผลของกฎหมายในการละเมิดหลักการระบอบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การไม่อ้างบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธินั้น มีผลทำให้บทกฎหมายนั้นเป็นโมฆะ ในทางปฏิบัติของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันยังไม่มีกรณีละเมิดต่อหลักดังกล่าว จึงยังไม่มีคำพิพากษาของศาลในเรื่องนี้ แต่ในทางคำราชของเยอรมันยอมรับว่า การไม่อ้างบทมาตราที่ได้จำกัดสิทธิมีผลทำให้กฎหมายฉบับนั้นเป็นโมฆะ โดยให้เหตุผลจากลำดับชั้นของกฎหมายเนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติไม่ทำตามรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ จึงเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

โดยสรุปหลักการระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของเยอรมัน เป็นการเตือนฝ่ายนิติบัญญัติให้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบหากจะใช้อำนาจในการตรากฎหมายล่วงล้ำเข้าไปในขอบเขตแห่งสิทธิขั้นพื้นฐานอันเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดในทางรูปแบบที่ฝ่ายนิติบัญญัติต้องแสดงให้เห็นปรากฏ และได้นำหลักนี้มาใช้แต่เฉพาะกับสิทธิและเสรีภาพที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย ทั้งเงื่อนไขทั่วไปและเงื่อนไขพิเศษโดยไม่นำไปใช้กับกรณีรัฐธรรมนูญได้บัญญัติมอบหมายให้ฝ่ายนิติบัญญัติไปตรากฎหมายในเรื่องนั้น ๆ และไม่นำไปใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลบังคับอยู่ก่อนที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ประกาศใช้

ส่วนกรณีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 วรรคสอง “...ทั้งต้องระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย...” เช่น การตรากฎหมายจำกัดเสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักรของบุคคลจะต้องระบุไว้ในกฎหมายนั้นว่าอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติมาตรา 36 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นการวางข้อจำกัดอำนาจนิติบัญญัติข้อนี้ไว้เพื่อให้ราษฎรสามารถตรวจสอบได้โดยสะดวกว่า ฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของตนโดยเคารพและปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือไม่ การตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของราษฎรโดยไม่ระบอบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้น ย่อมมีผลทำให้กฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2540 มาตรา 29 ใช้บังคับมิได้ อย่างไรก็ตาม อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติกรณีนี้มีให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่เมื่อมีการตรากฎหมายในเรื่องดังกล่าวขึ้นใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว การดำเนินการนั้นก็ต่อระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจตรากฎหมายดังกล่าวด้วย¹⁰⁶

¹⁰⁶ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (น. 133-134). เล่มเดิม.

อาจสรุปได้ว่าการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น นอกจากในทางรูปแบบที่กำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการเลือกผู้ปกครองได้แล้ว ยังมีความหมายของระบอบประชาธิปไตยในทางเนื้อหาด้วยที่จะต้องมีการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะต้องได้รับการบัญญัติไว้ในกฎหมายด้วย แต่การปกครองในระบบประชาธิปไตยก็ไม่ได้หมายความว่าสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะสามารถใช้ได้อย่างเสรีหรือไม่มีการจำกัดโดยกฎหมายแต่อย่างใด รัฐที่มีการปกครองในระบบประชาธิปไตยสามารถที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ แต่ก็โดยเงื่อนไขของกฎหมายเท่านั้น กล่าวคือ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลเป็นการทั่วไปและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพมิได้ นอกจากนี้แล้วการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและไม่ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร อีกทั้งยังต้องมีการระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิทธิที่อยู่ติดตัวมนุษย์มาแต่แรกเกิด ดังนั้นสิทธิส่วนบุคคลนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนนั่นเอง รัฐมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองสิทธิดังกล่าวแก่พลเมืองในรัฐของตน แต่การให้ความคุ้มครองแก่สิทธิส่วนบุคคลนั้นรัฐก็จำเป็นที่จะต้องทราบในส่วนของทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ทางกฎหมายประกอบด้วย ในส่วนนี้ผู้เขียนจึงได้ทำการเขียนอธิบายเพื่อให้ทราบถึงทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการปกครองในระบบประชาธิปไตย สิทธิและเสรีภาพ พร้อมทั้งการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังที่ได้นำเสนอไปข้างต้น ในเนื้อหาบทที่ 2

บทที่ 3

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมาย ระหว่างประเทศ ต่างประเทศ และประเทศไทย

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผลผลิตมาจากแนวคิดของการปกครองระบอบประชาธิปไตย แนวคิดเกี่ยวกับหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตลอดจนทฤษฎีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนดังได้กล่าวถึงแล้วในบทที่ 2 ในบทนี้ผู้เขียนจะนำเสนอกฎหมายที่เกิดจากแนวคิดดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเริ่มจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์การสหประชาชาติที่ประกาศใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลของประเทศในระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) และระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยตามลำดับดังต่อไปนี้

3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ

การให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก นอกจากการบัญญัติเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับภายในประเทศแล้วยังมีกฎหมายระหว่างประเทศที่ได้บัญญัติรับรองในเรื่องที่เกี่ยวกับการให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ด้วย

ในส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศนี้ผู้เขียนได้ทำการแบ่งการอธิบายออกเป็น 2 เรื่องด้วยกัน คือ 1. การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์การสหประชาชาติและ 2. การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์การสหประชาชาติ

สหประชาชาติเป็นองค์การระหว่างประเทศระดับโลก ได้ประกาศใช้กติการะหว่างประเทศที่เรียกว่า กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง¹ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2519 และประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2539 และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540 ซึ่งมีสาระสำคัญกล่าวถึงพันธกรณีของรัฐด้านสิทธิมนุษยชนตามกฎบัตรสหประชาชาติ รวมทั้งหน้าที่ของบุคคลที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและได้รับสิทธิทั้งด้านพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกันและบทบัญญัติ 53 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น 6 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง กำหนดสถานะทางการเมือง รวมทั้งการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนการจัดการโรคภัยไข้เจ็บและทรัพยากรธรรมชาติของตนเองได้อย่างเสรี²

ส่วนที่ 2 กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคีที่รับรองจะเคารพและประกันสิทธิของบุคคล รวมถึงการห้ามการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด สัญชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ถิ่นกำเนิด หรือสภาพอื่นใด โดยจะดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติภายในประเทศ ประกันว่าบุคคลที่ถูกละเมิดจะได้รับการเยียวยาไม่ว่าบุรุษหรือสตรีจะได้รับสิทธิพลเมืองและการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน การลิดรอนสิทธิในสถานการณ์ฉุกเฉินและการห้ามการตีความกติกาในอันที่จะไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพอื่น ๆ³

ส่วนที่ 3 กล่าวถึงสาระของสิทธิในส่วนที่เป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามบุคคลมิให้ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุมตามอำเภอใจ การปฏิบัติต่อผู้ถูกลิดรอนเสรีภาพอย่างมีมนุษยธรรม การห้ามบุคคลถูกจำคุกด้วยเหตุที่ไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาได้ เสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย การห้ามมิให้มีการบังคับใช้กฎหมายอาญาย้อนหลัง

¹ จาก *หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* (น. 15-20), โดย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

² กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง, ข้อ 1.

³ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง, ข้อ 2-5.

สิทธิการได้รับรองเป็นบุคคลตามกฎหมาย การห้ามแทรกแซงความเป็นส่วนตัว การคุ้มครองเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก การห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสงครามหรือก่อให้เกิดความเกลียดชังทางเชื้อชาติ สิทธิที่จะชุมนุมอย่างสันติ การรวมกันเป็นสมาคม สิทธิของชายหญิงที่อยู่ในวัยที่เหมาะสมในการมีครอบครัว การคุ้มครองสิทธิเด็ก และการที่พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ การรับรองว่าบุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน การรับรองสิทธิของชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนา และภาษาภายในรัฐ

ส่วนที่ 4 กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในกติกา รวมถึงพันธกรณีในการเสนอรายงานของรัฐภาคี การยอมรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และขั้นตอนการพิจารณาข้อร้องเรียน

ส่วนที่ 5 ห้ามการตีความไปในทางขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ รวมทั้งการมิให้ตีความในการที่จะลดทอนสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

ส่วนที่ 6 กล่าวถึงการเข้าเป็นภาคี และการแก้ไขเพิ่มเติมกติกา

จะเห็นได้ว่ากติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้ให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวไว้ในส่วนที่ 3 ข้อ 17 การห้ามแทรกแซงความเป็นส่วนตัว โดยกำหนดว่า “บุคคลจะถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถานหรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายมิได้ และจะถูกกลบหลู่เกียรติและชื่อเสียงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมิได้”

หากพิจารณาจากกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแล้วจะเห็นว่าสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ข้อมูลส่วนบุคคลก็เป็นสิทธิความเป็นส่วนตัวประเภทหนึ่ง ดังนั้นข้อมูลส่วนบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะของสิทธิความเป็นส่วนตัวตามมาตรา 17 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองด้วยเช่นกัน

3.1.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากมายหลายประเทศ เมื่อพิจารณาความเป็นมาแล้วจะเห็นได้จากพัฒนาการตั้งแต่องค์การเพื่อความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization for Economic Cooperation and Development) ได้ออก Guidelines governing the protection of privacy and transporter data

flows of personal data ในปี ค.ศ. 1980 ซึ่งเป็นหลักการขั้นพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์ที่หลายประเทศยอมรับ

ต่อมา ค.ศ. 1995 สหภาพยุโรปได้ออกหลักเกณฑ์ที่สำคัญ “Directive 95/46/EC on the protection of Individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data” ทั้งนี้ เพื่อผลักดันให้กฎหมายในกลุ่มประเทศสมาชิกมีความสอดคล้องกันในการให้หลักประกันที่ดีเพียงพอต่อการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของพลเมืองของสหภาพยุโรปและเพื่อให้การส่งผ่านข้อมูลส่วนบุคคลภายในประเทศสมาชิกเป็นไปโดยเสรีปราศจากข้อจำกัดที่เกิดจากความแตกต่างกันของกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ภายในของประเทศต่าง ๆ⁴ โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ใน Directive ภายในปี 1998

Directive 95/49/EC มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางในการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก็เพื่อให้ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปมีแนวทางในการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกัน โดยคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพของบุคคล (Fundamental rights and free of natural persons) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นส่วนตัวของบุคคล (Right to privacy) โดยมีขอบเขตมุ่งใช้กับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดหรือแต่บางส่วน โดยวิธีอัตโนมัติหรือโดยวิธีการอื่นใด โดยที่ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดเก็บข้อมูล แต่ไม่ใช่บังคับกับการประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อย (Public security) ความมั่นคงของรัฐ (State security) การบังคับตามกฎหมายอาญา และการประมวลผลโดยบุคคลธรรมดา ในเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องภายในครอบครัว

ข้อกำหนดของ Directive 95/49/EC ได้กำหนดนิยามศัพท์ที่สำคัญ ดังนี้

“ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal data)” หมายถึง ข้อความที่เกี่ยวกับการระบุตัวบุคคลไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เช่น เลขบัตรประจำตัวประชาชน หรือข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางร่างกาย จิตใจ ฐานะ เอกสิทธิ์ทางวัฒนธรรมและสังคม

“การประมวลผลข้อมูล (Processing)” หมายถึง การดำเนินการหรือชุดการดำเนินการ ซึ่งใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าจะทำขึ้นโดยวิธีการอัตโนมัติหรือไม่ เช่น การเก็บรวบรวม

⁴ จาก *กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล* (เอกสารประกอบการบรรยาย), โดย ไพโรจน์ วายุภาพ. (อ้างถึงใน *ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว (Right to privacy)* (รายงานผลการวิจัย) (น. IV), โดย บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ, 2554, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

⁵ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2546). *The EU Directive 95/46/EC*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2558, จาก www.ecommerce.or.th/ictlaw

การบันทึก การจัดเรียง การเก็บรักษา การแก้ไขเพิ่มเติม การนำกลับมา การหาหรือ การใช้ การเปิดเผย โดยการส่ง การเผยแพร่ หรือวิธีการอื่น ๆ ที่ทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ การจัดเก็บ หรือการรวมข้อมูล การจัดวาง การลบ หรือการทำลายข้อมูล

“ผู้ควบคุมข้อมูล (Controller)” หมายถึง บุคคลธรรมดา นิติบุคคล หน่วยงานของรัฐ องค์กรหรือหน่วยงานอื่นใด ไม่ว่าจะ เป็นหน่วยงานเดียวหรือร่วมกับหน่วยงานอื่น ซึ่งมีหน้าที่ กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

“ผู้ประมวลผลข้อมูล (Processor)” หมายถึง บุคคลธรรมดา นิติบุคคล หน่วยงานของรัฐ องค์กรหรือหน่วยงานอื่นใด ซึ่งประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในนามของผู้ควบคุมข้อมูล

“ความยินยอมของเจ้าของข้อมูล (The data subject’s consent)” หมายถึง การแสดงเจตนาโดยเฉพาะของเจ้าของข้อมูลในการตกลงให้ข้อมูลส่วนบุคคลของตนประมวลผลได้

EU Directive ของกลุ่มสหภาพยุโรปมีการกำหนดขอบเขตของกฎหมายและการบังคับใช้ไว้ในมาตรา 3 โดยใช้บังคับกับการประมวลผลทั้งวิธีการอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติ และวิธีอื่นใด ที่มีใช้วิธีการอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติหากเป็นไปเพื่อการทำระบบ Filing ทั้งนี้ EU Directive จะไม่ใช้บังคับกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่อยู่ภายใต้กิจกรรมของ Community การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของรัฐสมาชิกที่เป็นไปเพื่อการรักษาความมั่นคงและการดำเนินการตามกฎหมายอาญาและการประมวลผลโดยบุคคลธรรมดาที่เป็นไปเพื่อกิจกรรมส่วนตัว

จากคำอธิบายกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่นำเสนอมาข้างต้น จะพบว่าจุดประสงค์ของบทบัญญัตินี้ในท้ายที่สุดแล้วก็เพื่อให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลในระดับของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักความยินยอม (Consent) เป็นสำคัญ แต่ถึงแม้บทบัญญัติดังกล่าวจะมีความแตกต่างกันเพียงใดจากการศึกษาสามารถสรุปสาระสำคัญของบทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ ดังนี้⁶

1) หลักความรับผิดชอบ

กล่าวคือ ผู้จัดเก็บข้อมูล ผู้ครอบครองข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลจะต้องมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามหลักการหรือมาตรการต่าง ๆ ให้ครบถ้วนทุกประการอย่างเคร่งครัด หากมีการฝ่าฝืนหรือละเลยแล้วมีผลให้เกิดความเสียหายแก่ข้อมูลส่วนบุคคล ผู้จัดเก็บข้อมูล ผู้ครอบครองข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูลจะต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญา นอกจากนี้

⁶ จาก มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 50-57), โดย นรินทร์ จุ่มศรี, 2555, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ยังจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเพื่อทำการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง ลบ หรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งเยียวยาความเสียหาย แล้วแต่กรณี

2) หลักการแจ้งวัตถุประสงค์

การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเก็บข้อมูลต้องชัดเจนในช่วงเวลาที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการใช้จะต้องตรงตามจุดมุ่งหมายและถ้ามีการเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายต้องมีการแจ้งทุกครั้งที่เปลี่ยนแปลง

ข้อมูลส่วนบุคคลไม่ควรเปิดเผยหรือนำไปใช้ทั่วไปโดยไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ระบุไว้ นอกเหนือจากการที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูลหรือการได้รับสิทธิตามกฎหมาย

3) หลักความยินยอม

EU Directive ของกลุ่มสหภาพยุโรปมีการบัญญัติไว้ในมาตรา 9 ว่ารัฐสมาชิกต้องกำหนดข้อยกเว้นสำหรับกรณีตาม Chapter IV โดยไม่ใช้บังคับกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำเพื่อวัตถุประสงค์ในการเขียนข่าวเพียงเท่าที่จำเป็นในการรักษาสมดุลระหว่างสิทธิความเป็นส่วนตัวและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออก

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากเจ้าของข้อมูล ผู้ควบคุมข้อมูลต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล และต้องแจ้งแก่เจ้าของข้อมูลว่าข้อมูลได้ถูกเก็บรวบรวม รวมถึงรายละเอียดอื่น ๆ เช่น ลักษณะของผู้ควบคุมข้อมูลและตัวแทนของผู้ควบคุมข้อมูล (The identity of the controller and of his representative) วัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูล เป็นต้น และในกรณีที่ไม่ได้ข้อมูลมาจากเจ้าของข้อมูลผู้ควบคุมข้อมูลต้องแจ้งแก่เจ้าของข้อมูลในเวลาที่ได้นำดำเนินการใด ๆ กับข้อมูลนั้นหรือได้มีการเปิดเผยข้อมูลนั้นต่อบุคคลที่สาม

Directive 95/49/EC กำหนดให้ผู้ประมวลผลจะประมวลผลได้ในกรณีดังต่อไปนี้⁷

1. เจ้าของข้อมูลให้ความยินยอมโดยชัดแจ้ง
2. การประมวลผลเป็นการปฏิบัติตามสัญญาที่เจ้าของข้อมูลเป็นคู่สัญญาหรือเจ้าของข้อมูลร้องขอให้ประมวลผลก่อนมีการเข้าทำสัญญา
3. การประมวลผลเป็นหน้าที่ตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูล
4. การประมวลผลเพื่อคุ้มครองชีวิตของเจ้าของข้อมูล

⁷ จาก ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
กรณีศึกษา: การจัดทำนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy Policy) ของธนาคาร สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 40), โดย ธนัท สุวรรณปริญญา, 2550, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

5. การประมวลผลเป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือการปฏิบัติตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของผู้ควบคุมข้อมูลหรือของบุคคลที่สามที่ได้รับข้อมูลนั้น

6. การประมวลผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งปฏิบัติการ โดยผู้ควบคุมข้อมูล หรือบุคคลที่สามหรือคู่สัญญาที่ได้รับข้อมูลนั้น เว้นแต่การประมวลผลเป็นการขัดกับสิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูล

4) หลักการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัด

ในกรณีที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลชนิดพิเศษหรือข้อมูลที่มีความอ่อนไหว (Special categories of data) ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ศาสนา ความเชื่อในลัทธิ สมาชิกของสมาคมการค้าหรือสหภาพแรงงาน สุขภาพหรือพฤติกรรมทางเพศนั้น ห้ามมิให้มีการประมวลผล เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

1. เจ้าของข้อมูลให้ความยินยอมโดยชัดแจ้ง

2. การประมวลผลโดยมีวัตถุประสงค์เป็นการปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลตามกฎหมายแรงงาน

3. การประมวลผลเพื่อคุ้มครองชีวิตของเจ้าของข้อมูลหรือบุคคลอื่นในกรณีที่เจ้าของข้อมูลไม่สามารถให้ความยินยอมได้

4. การประมวลผลโดยชอบด้วยกฎหมายและรับรองโดยมูลนิธิ องค์กร หรือหน่วยงานที่ไม่มุ่งหวังผลกำไร โดยมีจุดประสงค์ในทางการเมือง ลัทธิ ศาสนาหรือสมาคมการค้าหรือสหภาพแรงงานและการประมวลผลดังกล่าวต้องเกี่ยวข้องกับสมาชิกของหน่วยงานหรือบุคคลที่มีการติดต่อกับหน่วยงานนั้นเป็นการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานและข้อมูลนั้นต้องไม่ถูกเปิดเผยต่อบุคคลที่สามโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

5. การประมวลผลข้อมูลที่เจ้าของข้อมูลทำให้เป็นสาธารณะโดยชัดแจ้ง หรือการประมวลผลเพื่อฟ้องร้อง ดำเนินการ หรือแก้ต่างคดี

6. การประมวลผลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการให้ยา การวินิจฉัยโรค การรักษาพยาบาล หรือการดำเนินงานของสถานพยาบาล หรือของแพทย์ ภายใต้กฎหมายเกี่ยวกับความลับทางวิชาชีพ

7. การประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญา คำตัดสินการกระทำความผิดทางอาญา หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย กระทำได้ภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจและการประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษทางปกครอง หรือคำตัดสินในคดีแพ่ง กระทำได้ภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ

8. การประมวลผลข้อมูลโดยมีวัตถุประสงค์ในการเขียนข่าวศิลปะหรือการประพันธ์เฉพาะในกรณีที่ไม่ขัดแย้งกับสิทธิความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล

5) หลักการจำกัดการใช้ การเปิดเผย และการเก็บรักษา

การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตาม Directive 95/46/EC ได้รับการยกเว้นในกรณีที่ดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ ความมั่นคงของชาติ การป้องกันประเทศ ความปลอดภัยของสาธารณะ การป้องกัน การสืบสวนและสอบสวน การดำเนินคดีอาญา จรรยาบรรณของวิชาชีพ ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงการเงิน งบประมาณและภาษี องค์กรที่มีหน้าที่ดูแลตรวจสอบตามที่กฎหมายกำหนด การคุ้มครองเจ้าของข้อมูล หรือสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

6) หลักความถูกต้อง

ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องมีการจัดเก็บไปตามจุดมุ่งหมายของการนำไปใช้ของข้อมูลเหล่านี้ จะต้องเก็บเท่าที่มีความจำเป็นจะต้องใช้งาน เป็นข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์และทันสมัย นอกจากนี้ การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องเป็นการประมวลผลข้อมูลที่มีคุณภาพ โดยจะต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลต้องถูกประมวลผลอย่างเป็นธรรมและชอบด้วยกฎหมาย
2. ข้อมูลส่วนบุคคลต้องถูกจัดเก็บโดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แน่ชัดและชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้จะต้องไม่มีการประมวลผลข้อมูลที่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์นั้น เว้นแต่การประมวลผลข้อมูลที่มีวัตถุประสงค์ทางด้านประวัติศาสตร์ สถิติหรือวิทยาศาสตร์
3. ข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีความเพียงพอ ไม่มากเกินไปและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บหรือประมวลผลข้อมูลนั้น
4. ข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีความถูกต้อง และเก็บเป็นปัจจุบัน (Kept up to Date) ข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ หรือการประมวลผลต้องลบทิ้งหรือแก้ไขให้ถูกต้อง
5. ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะของเจ้าของข้อมูล (Identification of Data Subject) ต้องไม่ถูกเก็บไว้นานเกินความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ของการเก็บหรือการประมวลผล และประเทศสมาชิกต้องกำหนดมาตรการที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลที่ใช้ทางด้านประวัติศาสตร์ สถิติ หรือวิทยาศาสตร์ที่ต้องเก็บไว้เป็นเวลานาน

7) หลักการรักษาความปลอดภัย

ในปี ค.ศ. 1995 สหภาพยุโรปได้ออกหลักเกณฑ์ที่มีชื่อว่า “Directive 95/46/EC on the Protection of Individuals with regard to the processing of Personal data and on the free movement of such data” เพื่อผลักดันให้กฎหมายในหมู่ประเทศสมาชิกมีความสอดคล้องกันในการให้

หลักประกันที่ดีพอต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของพลเมืองของ EU โดยปราศจากข้อจำกัดที่เกิดจากความแตกต่างกันของกฎหมาย กฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ใน Directive ดังกล่าว และในปี ค.ศ. 2002 สหภาพยุโรปก็ได้ออกหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพิ่มเติมอีก คือ “Directive 2002/58/EC concerning the processing of Personal Data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications)” โดยกำหนดรายละเอียดให้ผู้ให้บริการเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องมีมาตรการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เช่น จัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและความลับของข้อมูลที่ส่งหรือการลบข้อมูลเมื่อหมดความจำเป็น

ทั้งนี้ Directive 95/49/EC กำหนดห้ามบุคคลใดทำการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเว้นแต่ภายใต้คำสั่งของผู้ควบคุมข้อมูล (Instructions from the controller) หรือกฎหมายอนุญาตให้ประมวลผลได้เท่านั้น และผู้ควบคุมข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูลมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

1. ผู้ควบคุมข้อมูลต้องใช้เทคนิคหรือวิธีการที่เหมาะสมในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการทำลาย สูญหาย เปลี่ยนแปลง การเปิดเผยหรือการเข้าถึงโดยปราศจากอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งผ่านข้อมูลนอกเครือข่าย รวมทั้งการประมวลผลข้อมูลที่ผิดกฎหมาย วิธีการคุ้มครองที่เหมาะสมนั้นพิจารณาจากความเสี่ยงที่เกิดจากการประมวลผลและชนิดของข้อมูลที่ต้องการคุ้มครอง

2. ผู้ควบคุมข้อมูลต้องเลือกผู้ประมวลผลข้อมูลที่มีเทคนิคหรือวิธีการรักษาความปลอดภัยที่เพียงพอและเหมาะสม

3. การประมวลผลของผู้ประมวลผลข้อมูลต้องกระทำโดยมีสัญญาผูกพัน ผู้ประมวลผลข้อมูลกับผู้ควบคุมข้อมูลและในสัญญาต้องกำหนดว่าผู้ประมวลผลต้องกระทำภายในคำสั่งของผู้ควบคุมดูแลและผู้ประมวลผลข้อมูลมีหน้าที่ตามข้อ 1

4. สัญญาที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและวิธีการที่ต้องปฏิบัติตาม ข้อ 1 ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์พยานหลักฐาน

8) หลักการเปิดเผย

จะต้องมีการประกาศนโยบายในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบถึงกระบวนการจัดเก็บ รวบรวมนำไปใช้ ฯลฯ นอกจากนี้ จะต้องมีการแสดงให้เห็นถึงความมีอยู่และประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล วัตถุประสงค์ของการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ตลอดจนข้อ สถานที่จัดตั้ง และรายละเอียดของผู้ที่ทำหน้าที่เก็บรักษาข้อมูล ผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลให้เจ้าของข้อมูลทราบ

9) หลักการเข้าตรวจดูข้อมูลของบุคคล

Directive 95/46/EC ได้กำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลในการเข้าถึงข้อมูลของเจ้าของข้อมูล เจ้าของข้อมูลมีสิทธิได้รับการยืนยันจากผู้ควบคุมข้อมูลว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของข้อมูล ได้ถูกประมวลผลหรือไม่ และรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการประมวลผล ประเภทของข้อมูล และผู้รับข้อมูล เจ้าของข้อมูลมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ควบคุมข้อมูล ส่งข้อมูลที่ได้มีการประมวลผลแก่เจ้าของข้อมูลและให้ผู้ควบคุมข้อมูลแจ้งเหตุผลของการประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติแก่เจ้าของข้อมูล ทั้งนี้โดยปราศจากข้อจำกัดเรื่องเวลา (Constraint at reasonable intervals) การประวิงเวลาและค่าใช้จ่ายที่มากเกินไป นอกจากนี้เจ้าของข้อมูลยังมีสิทธิที่จะแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง ลบข้อมูลหรือขัดขวางการประมวลผลที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแนวทางนี้ และผู้ควบคุมข้อมูลต้องแจ้งแก่บุคคลที่สามที่ได้รับข้อมูลถึงการแก้ไขข้อมูล การลบ หรือการขัดขวางการประมวลผลข้อมูลดังกล่าวด้วย

10) หลักการโต้แย้งการปฏิบัติขององค์กร

Directive 95/46/EC ได้กำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลในการคัดค้านการประมวลผลข้อมูลของตน ในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลในการคัดค้าน รวมถึงในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูล ประมวลผลข้อมูลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการตลาด (Purposes of direct marketing) หรือกรณีที่มีการเปิดเผยข้อมูลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการตลาด เจ้าของข้อมูลมีสิทธิได้รับแจ้งก่อนมีการเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลที่สามและมีสิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลนั้น

นอกจากนี้ Directive 95/46/EC ยังกำหนดให้สิทธิบุคคลที่จะไม่ต้องอยู่ภายใต้การตัดสินใจใด ๆ ที่ได้มาจากการประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะประเมินลักษณะส่วนบุคคล เช่น การทำงาน ความน่าเชื่อถือ ความน่าไว้วางใจ การกระทำอื่น ๆ เป็นต้น เว้นแต่การตัดสินใจที่เป็นไปเพื่อเข้าทำ หรือปฏิบัติตามสัญญา หรือเจ้าของข้อมูลร้องขอเพื่อเข้าทำหรือปฏิบัติตามสัญญา

ในกรณีที่มีการล่วงละเมิดเกี่ยวกับสิทธิข้อมูลส่วนบุคคล Directive 95/46/EC ได้วางแนวทางให้สภานิติบัญญัติของแต่ละประเทศควรกำหนดให้มีการเยียวยาโดยใช้สิทธิทางศาล โดยอาจกำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะหรือกฎหมายทั่วไปก็ได้

11) หลักการไม่เลือกปฏิบัติ

การจัดเก็บหรือรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องไม่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ สีผิว พฤติกรรมทางเพศ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนา ปรัชญา ความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิทางการเมือง หรือความเชื่ออื่นใด รวมถึงความเป็นสมาชิกสหภาพการค้า เป็นต้น ข้อมูลที่กล่าวมาเป็นข้อมูลส่วนบุคคลประเภทที่เรียกว่า

“Sensitive Data” (ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีผลกระทบต่อความรู้สึก/ข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ/ข้อมูลละเอียดอ่อน) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักการที่ห้ามมิให้จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลประเภท Sensitive Data

12) หลักข้อจำกัดในการส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคล

หลักการนี้กำหนดห้ามมิให้มีการส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังประเทศซึ่งมิได้มีบทบัญญัติในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระดับที่เท่าเทียมกันในสาระสำคัญ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลหรือจำเป็นเพื่อชำระหนี้ตามความผูกพันที่เป็นผลของสัญญา หรือทำเพื่อประโยชน์ของบุคคลซึ่งไม่สามารถให้ความยินยอมได้

3.1.3 กรอบในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์การร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD: The Organization for Economic Cooperation and Development)

The Organization for Economic Cooperation and Development เป็นเวทีแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างประเทศสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการปัญหาต่าง ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์บนพื้นฐานของการศึกษาวิจัยอย่างรอบคอบและเป็นกลาง เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปร่วมระดับนโยบายในลักษณะที่เป็น Guidelines for Best Practices และการปรับเปลี่ยนนโยบายภายในประเทศสมาชิกให้สอดคล้องกับ Guidelines เหล่านั้นในที่สุด⁸

หลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นหลักเกณฑ์ที่ประเทศส่วนใหญ่ให้การยอมรับคือ Recommendation of the Council Concerning Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder flows of Personal Data โดย OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) ภายใต้อาณัติของ Guidelines ฉบับนี้ได้กลายเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญประเทศส่วนใหญ่ในโลกต่างรับและนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของตน

หลักการภายใต้ Guidelines on the protection of Privacy and Transborder Data Flows of Personal Data ขององค์การเพื่อเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ซึ่งมีหลักการที่สำคัญจำนวน 8 ประการ ดังนี้⁹

⁸ จาก แนวทางการคุ้มครองข้อมูลใน Big Data: ศึกษาประเด็นความเป็นส่วนตัวและความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล (น. 75-76), โดย ปิยะกัศร์ โรจนรัตนวานิชย์, 2556, กรุงเทพฯ.

⁹ ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว (Right to privacy) (รายงานผลการวิจัย) (น. 30). น. III-IV.

1. หลักข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ต้องชอบด้วยกฎหมายและต้องใช้วิธีการที่เป็นธรรมและเหมาะสม โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นต้องให้เจ้าของข้อมูลรู้เห็น รับรู้ หรือได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

2. หลักคุณภาพของข้อมูล ข้อมูลที่เก็บรวบรวมนั้น ต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นว่า “จะนำไปใช้ทำอะไร” และเป็นไปตามอำนาจหน้าที่และวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของหน่วยงานตามที่กฎหมายกำหนดนอกจากนั้นข้อมูลดังกล่าวจะต้องถูกต้อง สมบูรณ์ หรือทำให้เป็นปัจจุบันหรือทันสมัยอยู่เสมอ

3. หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บต้องกำหนดวัตถุประสงค์ว่าข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมนั้น เก็บรวบรวมไปเพื่ออะไร พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาที่เก็บรวบรวมหรือรักษาข้อมูลนั้น ตลอดจนกรณีที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่นว่านั้น ไว้ให้ชัดเจน

4. หลักข้อจำกัดในการนำไปใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น จะต้องไม่มีการเปิดเผยทำให้มีหรือปรากฏในลักษณะอื่นใด ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งในวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

5. หลักการรักษาความมั่นคงปลอดภัยข้อมูลจะต้องมีมาตรการในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลที่เหมาะสม เพื่อป้องกันความเสี่ยงภัยใด ๆ ที่อาจจะทำให้ข้อมูลนั้นสูญหาย เข้าถึง ทำลาย ใช้ ดัดแปลงแก้ไข หรือเปิดเผยโดยมิชอบ

6. หลักการเปิดเผยข้อมูล ควรมีการประกาศนโยบายให้ทราบโดยทั่วกัน หากมีการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาแนวนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ก็ควรเปิดเผยหรือประกาศไว้ให้ชัดเจน รวมทั้งให้ข้อมูลใด ๆ ที่สามารถระบุเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐผู้ให้บริการที่อยู่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

7. หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ให้บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลได้รับแจ้งหรือยืนยันจากหน่วยงานของรัฐที่เก็บรวบรวมหรือจัดเก็บข้อมูลทราบว่า “หน่วยงานของรัฐนั้น ๆ ได้รวบรวมข้อมูลหรือจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวหรือไม่ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม”

8. หลักความรับผิดชอบ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

หลังจากที่มีการตกลงในเวที The Organization for Economic Cooperation and Development แต่ละประเทศก็เริ่มที่จะมีการนำเอาหลักการภายใต้ Guidelines on the protection of Privacy and Transborder Data Flows of Personal Data ขององค์การเพื่อเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD)

ไปบัญญัติเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือสิทธิส่วนบุคคลภายในประเทศนั่นเอง

เมื่อได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนที่เป็นกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว ในส่วนต่อไปผู้เขียนจะทำการอธิบายให้ทราบถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนที่เป็นกฎหมายในต่างประเทศต่อไป

3.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศ

การความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศอาจจำเป็นต้องย้อนไปตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศต่าง ๆ ได้ร่วมกันก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ และได้มีการจัดทำกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญที่ยอมรับถึงสิทธิมนุษยชนขึ้น กฎบัตรนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการยอมรับสิทธิมนุษยชนในระดับโลก อย่างไรก็ตามแม้จะมีบทบัญญัติที่แสดงถึงภารกิจที่สำคัญของสหประชาชาติในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน แต่ก็มีได้บัญญัติถึงสิทธิมนุษยชนไว้ในรายละเอียดและไม่ได้จำแนกประเภทต่าง ๆ ของสิทธิมนุษยชนไว้

ต่อมาได้มีการตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและจัดทำร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ซึ่งที่ประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติได้ลงมติยอมรับเป็นเอกฉันท์เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งรับรองโดยสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) เกิดขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์ที่จะให้มีองค์กรหนึ่งทำหน้าที่ในการปกป้องสิทธิมนุษยชนในระดับระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามปฏิญญาสากลดังกล่าวมิได้ก่อพันธะทางกฎหมายผูกพันรัฐสมาชิก การคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวก็ยังคงขึ้นอยู่กับการออกกฎหมายภายในของรัฐต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว แต่ปฏิญญาสากลนี้นับได้ว่าเป็นแนวทางสำหรับการที่รัฐต่าง ๆ นำไปพิจารณาเพื่อออกกฎหมายของตนต่อไป

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาโดยเนื้อหาของปฏิญญาแล้วถือเป็นเอกสารลายลักษณ์อักษรฉบับแรกที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกรบกวนโดยบัญญัติไว้ในข้อ 12 ว่า

“บุคคลใดจะถูกแทรกแซงตามอำเภอใจในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว ที่อยู่อาศัยหรือการสื่อสาร หรือจะถูกหลอกลวงหรือขู่ข่มขู่และชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกแซงสิทธิหรือการหลอกลวงดังกล่าวนั้น”

ต่อจากนั้นสนธิสัญญาแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The European Convention on Human Rights หรือ ECHR) ซึ่งมีวัตถุประสงค์มุ่งคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในยุโรป สนธิสัญญานี้จัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป โดยให้สิทธิบุคคลใด ๆ ที่ถูกละเมิดสิทธิ

มนุษยชนโดยรัฐสมาชิกสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลนี้ได้ แม้ว่าคำตัดสินจะไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายโดยอัตโนมัติ แต่ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายได้ แนวคิดทางกฎหมายของการจัดตั้งศาลนี้นับเป็นพัฒนาการอีกขั้นหนึ่งเนื่องจากให้สิทธิปัจเจกชนนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ อันเป็นแนวคิดที่แตกต่างจากเดิมซึ่งรัฐเท่านั้นจักเป็นบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ¹⁰

เมื่อพิจารณาสนธิสัญญาแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะพบว่า มาตรา 8 ซึ่งบัญญัติว่า

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเคารพในชีวิตส่วนตัว ชีวิตครอบครัว ที่อยู่อาศัย และการติดต่อสื่อสาร

2. รัฐไม่ควรเข้าไปแทรกแซงสิทธิดังกล่าว เว้นแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมายและความจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย เพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยของสาธารณะหรือความผาสุกทางเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อป้องกันการจลาจล หรืออาชญากรรม เพื่อป้องกันสุขภาพ หรือศีลธรรม หรือเพื่อป้องกันซึ่งเสรีภาพของผู้อื่น

จะเห็นได้ว่าในต่างประเทศให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวอย่างยิ่ง และมีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรของเอกสารในระดับกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งอิทธิพลของสนธิสัญญาดังกล่าวข้างต้นมีผลต่อกฎหมายของประเทศต่าง ๆ และทำให้เกิดพัฒนาการในระบบกฎหมายภายในของหลาย ๆ ประเทศ และกระตุ้นให้มีการเริ่มให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญส่วนบุคคล

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) ได้แก่ ประเทศอังกฤษและประเทศแคนาดา ประเทศในระบบ (Civil Law) ได้แก่ ประเทศอิตาลี ประเทศฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศในระบบคอมมอนลอว์ (Common Law)

สำหรับในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศในระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) ผู้เขียนได้ทำการศึกษาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอังกฤษและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹⁰ จาก มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว: ศึกษากรณีการรบกวนสิทธิในความเป็นส่วนตัวจากการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 33-26), โดย คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2553, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.

3.2.1.1 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษในอดีตไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ ต่อมาเมื่อประเทศมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศมากยิ่งขึ้น ทำให้การจัดเก็บข้อมูล ประมวลผล เรียกใช้ข้อมูล โดยระบบอิเล็กทรอนิกส์สามารถกระทำได้สะดวกรวดเร็ว และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ สามารถกระทำได้จนยากที่จะป้องกันเป็นความลับได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้น ประเทศอังกฤษได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงเริ่มพัฒนากฎหมายและมีความพยายามที่จะให้ความคุ้มครองแก่สิทธิส่วนบุคคลมากขึ้น

ในปี ค.ศ. 1970 รัฐบาลอังกฤษได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นศึกษาว่ามีความจำเป็นที่จะต้องตรากฎหมายขึ้นคุ้มครองการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่นหรือหน่วยงานในภาคเอกชนหรือไม่ ซึ่งผลการศึกษาของคณะกรรมการหลายชุดไม่ปรากฏความจำเป็นที่จะต้องตรากฎหมายดังกล่าว¹¹ ในทางตรงกันข้ามกับประเทศต่าง ๆ ในยุโรปได้มีการบัญญัติกฎหมายให้ความคุ้มครองการเก็บและการใช้ข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community) เดิมหรือสหภาพยุโรป (EU) ในปัจจุบันได้ร่วมกันจัดทำอนุสัญญาฉบับหนึ่งขึ้นมีชื่อว่า “Convention for the Protection of Individual with Regard to Automatic Processing of Personal Data” ซึ่งประเทศอังกฤษก็เป็นสมาชิกและได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาดังกล่าวเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ. 1981 และเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาดังกล่าวประเทศอังกฤษจึงได้ตรากฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลอันเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารขึ้น คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลข่าวสาร ค.ศ. 1984 (Data Protection Act 1984)

เมื่อได้ประกาศใช้ Data Protection Act 1984 แล้ว มีผลทำให้การจัดเก็บสารสนเทศทุกประเภทที่เกี่ยวกับบุคคล (Personal Data) โดยระบบคอมพิวเตอร์จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับนี้ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยข้อมูลข่าวสารนั้นต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับบุคคลธรรมดา ซึ่งสามารถพิสูจน์หรือบ่งชี้ถึงบุคคลหนึ่ง ๆ ได้โดยตัวข้อมูลข่าวสารนั่นเองหรือโดยการตรวจสอบด้วยข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ใช้ข้อมูล (Data User) และเป็นข้อมูลข่าวสารที่ถูกจัดเก็บไว้ในประเทศอังกฤษ¹²

¹¹ จาก มาตรการทางอาญาในการคุ้มครองข้อมูลข่าวสาร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 102), โดย กิตติพันธุ์ เกียรติสุนทร, 2538, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

¹² จาก การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 53-55), โดย วีระพงษ์ บึงไกร, 2543, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ต่อมาประเทศอังกฤษได้ออก Data Protection Act 1998 เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตาม The European Data Protection Directive (95/46/EC) หรือ EU Directive (95/46/EC) โดยมีผลบังคับใช้ในครั้งแรกเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 1998 และได้มีการปรับปรุงจนเป็นฉบับสมบูรณ์ (Fully) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มีนาคม 2000 กฎหมายฉบับนี้มีความละเอียดและสลับซับซ้อนกว่า Data Protection Act 1984 โดยกฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับกับข้อมูลที่ถูกประมวลผลด้วยมือซึ่งถูกจัดเก็บไว้ในแฟ้มข้อมูลและประมวลผลโดยวิธีการอัตโนมัติด้วย รวมทั้งมีการกำหนดเงื่อนไขหรือบรรทัดฐานขั้นต่ำของการประมวลผลข้อมูลที่จะถือว่าเป็นการประมวลผลข้อมูลที่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้ยังกำหนดให้มีข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลที่กระทบต่อความรู้สึก (Sensitive Data) ซึ่งมีผลทำให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่สามารถประมวลผลข้อมูลประเภทนี้ได้ เว้นแต่จะได้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ ทั้งยังได้กำหนดห้ามมิให้ส่งข้อมูลส่วนบุคคลไปยังประเทศที่อยู่นอกสมาชิกของ European Economic Area-EEA อีกด้วย เว้นแต่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

นิยามศัพท์ที่สำคัญใน Data Protection Act 1998 ได้แก่¹³

“Data” (ข้อมูล) หมายถึง ข้อมูลซึ่งถูกประมวลผล (Processed) โดยเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติ เพื่อตอบสนองคำสั่งที่ป้อนเข้าไปเพื่อวัตถุประสงค์นั้นหรือข้อมูลซึ่งถูกบันทึกไว้โดยมีเจตนาที่จะนำไปประมวลผลโดยเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติ (เช่น ข้อมูลที่บันทึกไว้ในกระดาษที่เตรียมไว้เพื่อนำไปประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์ เป็นต้น) หรือข้อมูลซึ่งถูกบันทึกไว้เป็นส่วนหนึ่งของ Relevant filing system (ระบบจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้อง) หรือมีเจตนาที่จะนำไปบันทึกไว้เป็นส่วนหนึ่งของ Relevant filing system หรือข้อมูลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Accessible Record

“Personal Data” (ข้อมูลส่วนบุคคล) หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ซึ่งสามารถบ่งชี้ตัวบุคคลได้จากข้อมูลนั้นเองและข้อมูลอื่น ๆ ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล (Data Controller) หรืออาจอยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลในอนาคต ทั้งนี้ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบุคคลธรรมดาและการแสดงเจตนาของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดานั้นด้วย

¹³ จาก การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 83), โดย จิราวัฒน์ วรวัฒน์ธีรารัง, 2548, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

“Relevant filing system” (ระบบจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน) หมายถึง กลุ่มของข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาซึ่งแม้จะไม่ได้ถูประมวลผลโดยเครื่องมืออัตโนมัติ แต่กลุ่มของข้อมูลนั้นได้มีการจัดวางโครงสร้างโดยอ้างอิงถึงตัวบุคคลหรือเฉพาะอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลหนึ่งได้

“Accessible record” หมายถึง บันทึกสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลที่บ่งบอกถึงสุขภาพทางกายหรือสุขภาพจิตหรือภาวะของบุคคลธรรมดาข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาหรือข้อมูลสาธารณะที่สามารถเข้าถึง

“Sensitive personal data” (ข้อมูลที่กระทบต่อความรู้สึก) หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนาหรือความเชื่ออื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน การเป็นสมาชิกของสมาคมหรือสหภาพแรงงาน สุขภาพทางกายและจิตใจ พฤติกรรมทางเพศ การกระทำผิดหรือการถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดกฎหมาย การดำเนินคดีหรือถูกดำเนินคดี การจำหน่ายคดี หรือการถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลของเจ้าของข้อมูล

“Data Controller” (ผู้ควบคุมดูแลข้อมูล) หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจ (อาจเป็นการตัดสินใจโดยลำพังหรือตัดสินใจร่วมกับบุคคลอื่นก็ได้) ว่าจะดำเนินการประมวลผลข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ใดและในลักษณะใด อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ เช่น ห้างหุ้นส่วนบริษัทจำกัด สมาคม มูลนิธิ ฯลฯ หรืออาจเป็นหน่วยงานของรัฐก็ได้

“Data Processor” (ผู้ประมวลผลข้อมูล) หมายถึง บุคคลที่ประมวลผลข้อมูลในนามของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลนอกเหนือจากลูกจ้างหรือพนักงานของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล

“Processing” (การประมวลผล) หมายถึง การได้รับการบันทึก การครอบครองข้อมูลหรือการดำเนินการปฏิบัติการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเกี่ยวกับข้อมูล ซึ่งรวมถึงการเก็บรวบรวม การตัดแปลง การแก้ไขข้อมูล การกู้ การพิจารณา การใช้ข้อมูล การเปิดเผยข้อมูลโดยการส่งผ่านทางสื่อ การเผยแพร่ การจัดวาง การประกอบ การกีดกันยับยั้ง การลบหรือการทำลายข้อมูล

ขอบเขตการใช้ Data Protection Act 1998 กำหนดไม่ให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานคอมพิวเตอร์หรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าวเปิดเผยข้อมูลอันเกี่ยวกับบุคคลโดยปราศจากอำนาจ ถ้าบุคคลใดฝ่าฝืน โดยเจตนาหรือไม่นำพาถึงผลที่จะเกิดขึ้น ถือว่ากระทำผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้¹⁴

¹⁴ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 150). เล่มเดิม.

นอกจากนั้นยังได้กำหนดสิทธิของบุคคลผู้ถูกระบุในข้อมูลนั้น ๆ เช่น สิทธิที่จะได้ทราบว่าคุณถูกระบุอยู่ในข้อมูลนั้นหรือไม่ สิทธิที่จะเข้าสู่ข้อมูลอันเกี่ยวกับตน สิทธิในการแก้ไขหรือลบล้างข้อมูลที่เกิดผิดพลาด สิทธิที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการเปิดเผยข้อมูล สิทธิในการดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีที่บุคคลธรรมดาผู้นั้นได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติฝ่าฝืน เป็นต้น

การกำหนดหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ 8 ข้อ (หรืออาจเรียกว่า “หลักของการจัดการข้อมูลที่ดี”) โดย Data Protection Act 1998 มาตรา 4 ได้กำหนดว่า หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อ้างอิงในพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ หลักการที่กำหนดไว้ใน Part I Schedule 1 ซึ่งสาระสำคัญ คือ การกำหนดให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลต้องปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว เว้นแต่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะสามารถอ้างสิทธิจากข้อยกเว้นของหลักต่าง ๆ นั้นได้ อันเป็นการบังคับให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลต้องปฏิบัติตามหลักการต่าง ๆ นี้ ไม่ว่าผู้ควบคุมดูแลข้อมูลนั้นจะมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องจัดแจ้งข้อมูลหรือไม่ก็ตามและเป็นการบังคับใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดที่ถูกประมวลผลโดยผู้ควบคุมดูแลข้อมูล หลักการดังกล่าว ได้แก่¹⁵

หลักการที่ 1 (The First principle) คือ ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกประมวลผลอย่างเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะถูกประมวลไม่ได้ เว้นแต่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

หลักการที่ 2 (The Second principle) คือ จะทำการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไว้ได้เพียงเท่าที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ และจะต้องเป็นวัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ทั้งจะต้องไม่มีการประมวลผลที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าว

ในการนี้ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลและ Commissioner ได้รู้ถึงวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บโดยการระบุวัตถุประสงค์ไว้ในเอกสารดังต่อไปนี้

- (1) หนังสือบอกกล่าวที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลแจ้งไปยังเจ้าของข้อมูล หรือ
- (2) ทะเบียนการจดแจ้งข้อมูลของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลที่ให้ไว้ต่อ Commissioner

หลักการที่ 3 (The Third principle) คือ ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องเพียงพอเกี่ยวข้องกับและไม่มากเกินไปกว่าวัตถุประสงค์ของการประมวลผลนั้น

หลักการข้อนี้อาจเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า “หลักความเพียงพอ (Adequacy Principle)” กล่าวคือ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเกินกว่าความจำเป็นตามที่ระบุไว้ใน

¹⁵ จาก มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการประกันชีวิต (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหบัณฑิต) (น. 130), โดย กิตติศักดิ์ จันเส, 2553, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วัตถุประสงค์ของการจัดเก็บมิได้ ดังนั้น เพื่อให้การประมวลผลข้อมูลเป็นไปอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับหลักการข้อนี้ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลส่วนบุคคลควรจะทบทวนแบบฟอร์มการกรอกข้อมูลเพื่อจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่จะทำการจัดเก็บมีเพียงพอ เกี่ยวข้องและไม่เกินกว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่นแบบฟอร์มการสมัครงาน แบบฟอร์มสำหรับรายละเอียดของลูกค้า

หลักการที่ 4 (The Fourth principle) คือการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องทำให้ถูกต้องเที่ยงตรงและทันสมัยอยู่เสมอ

หลักการข้อนี้เป็นหลักการที่กำหนดถึงหน้าที่ของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล กล่าวคือ กำหนดให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลมีหน้าที่โดยตรงในการทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งตนได้ทำการประมวลผลไว้ให้มีความเที่ยงตรงและทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนี้ หน้าที่ดังกล่าวยังเป็นหน้าที่ที่ไม่อาจมอบหมายให้คนอื่นทำแทนได้

หลักการที่ 5 (The Fifth principle) คือ การเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าเพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ จะต้องไม่จัดเก็บไว้นานเกินกว่าความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์นั้น

การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไว้นานเกินกว่าความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูลนั้น ๆ ถือเป็น การปฏิบัติฝ่าฝืนหลักการในข้อนี้ อีกทั้งใน Data Protection Act 1998 เองก็ไม่ได้กำหนดรายละเอียดหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับหลักการนี้ไว้ นอกจากนี้แนวทางการบังคับใช้กฎหมายของ Commissioner ในเรื่องนี้มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นจึงยังไม่ชัดเจนว่าระยะเวลาที่เท่าใดจึงจะถือว่าเป็นระยะเวลาที่เกินความจำเป็น

ดังนั้น การที่จะปฏิบัติตามหลักการนี้ได้จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป โดยผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกประมวลผลทั้งหมดและวัตถุประสงค์ของการประมวลผลนั้นและทำการพิจารณาว่าข้อมูลส่วนบุคคลแต่ละข้อมูลต้องจัดเก็บเอาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นเวลานานเท่าใด โดยอาจกำหนดนโยบายในการเก็บรักษาข้อมูลด้วยการกำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลแต่ละประเภทไว้และหากผู้ควบคุมดูแลข้อมูลต้องการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นระยะเวลานานก็ควรมีเอกสารบ่งบอกถึงเหตุผลของการเก็บข้อมูลนั้น ๆ ไว้ในช่วงระยะเวลานั้นด้วย

นอกจากนี้ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลซึ่งมีข้อผูกพันที่จะต้องทำลายข้อมูลต้องจำไว้ว่ากระบวนการทำลายตัวมันเองจะมีค่าเท่ากับเป็นการประมวลผล ดังนั้นผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องดำเนินการตามหลักการข้ออื่น ๆ ด้วย

อนึ่ง ตามหลักทั่วไปข้อมูลส่วนบุคคลควรถูกทำลายเมื่อไม่มีความต้องการข้อมูลนั้นอีก แต่ในบางกรณีอาจมีการกำหนดให้มีการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้นานกว่าในกรณีปกติได้ โดยการอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้าย (Anti-terrorism Crime and Security Act 2001)

หลักประการที่ 6 (The Sixth Principle) คือ จะต้องทำการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลให้สอดคล้องกับสิทธิของเจ้าของข้อมูลตามที่กำหนดไว้ใน Data Protection Act 1998

Schedule 1 ของ Data Protection Act 1998 วางหลักไว้ว่า หากผู้ประมวลผลข้อมูลกระทำการดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนหลักการคุ้มครองข้อมูลประการที่หก

- (1) ละเมิดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลตามที่กำหนดไว้ใน Section 7
- (2) ไม่ปฏิบัติตามคำร้องขอที่สมเหตุสมผลของเจ้าของข้อมูลที่ยุติการประมวลผลข้อมูลตามที่กำหนดไว้ใน Section 10 หรือไม่ปฏิบัติตามคำร้องนั้นภายใน 21 วันนับแต่วันได้รับคำร้องขอ
- (3) ไม่ปฏิบัติตามคำร้องขอให้ยุติการประมวลผลข้อมูลเพื่อทำการตลาดแบบตรงตามที่กำหนดไว้ใน Section 11
- (4) ปฏิบัติฝ่าฝืน Section 13 โดยไม่ปฏิบัติตามคำร้องขอเกี่ยวกับการตัดสินใจโดยอาศัยการประมวลผลของเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติหรือการไม่แจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบถึงการตัดสินใจตามคำร้องนั้น หรือการไม่ตอบกลับไปยังเจ้าของข้อมูลภายใน 21 วันนับแต่วันที่รับคำร้องนั้น
- (5) ปฏิบัติฝ่าฝืน Section 12 a (สิทธิเฉพาะกาล (Transition Rights)) โดยการไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว (Notice) ของ Commissioner ที่ขอด้วยกฎหมาย

หลักประการที่ 7 (The Seventh Principle) คือ ต้องจัดให้มีมาตรการทางเทคนิคและการจัดการที่เหมาะสมในการป้องกันและจัดการกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อป้องกันการสูญหายหรือการทำลายหรือทำให้เสียหายต่อข้อมูลส่วนบุคคล

หลักการข้อนี้มีรากฐานมาจาก EU Directive (95/46/EC) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลเกิดความระมัดระวังในการประมวลผลข้อมูล และเป็นการกำหนดมาตรการเพื่อให้เจ้าของข้อมูลเกิดความมั่นใจว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนจะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

แม้จะมีรากฐานมาจากที่เดียวกัน แต่ก็มีความแตกต่างบางประการ นั่นคือ EU Directive (95/46/EC) กำหนดให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลต้องกำหนดให้มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยในระดับที่เหมาะสมกับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการประมวลผลและจากลักษณะของข้อมูล

นั่นเอง แต่หลักประการที่ 7 นี้จะเน้นในเรื่องการกำหนดให้มีมาตรการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลที่จะได้รับผลเสียหายจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติในเรื่องการรักษาความปลอดภัย¹⁶

หลักประการที่ 8 (The Eight principle) คือข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องไม่ถูกส่งออกไปยังประเทศหรือดินแดนที่อยู่นอกเขต European Economic Area (EEA) เว้นแต่ประเทศหรือดินแดนนั้นรับรองว่ามีระดับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลเพียงพอสำหรับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

การที่ Data Protection Act 1998 กำหนดห้ามมิให้มีการส่งหรือโอนข้อมูลออกไปยังประเทศที่มีใช้สมาชิกของ European Economic Area (EEA) ก็เพื่อให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของข้อมูล ทั้งนี้เนื่องจากหากประเทศนอกกลุ่ม EEA ไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล หรือมีกฎหมายเช่นนี้แต่ไม่ได้ระดับมาตรฐานเดียวกับ EU Directive (95/46/EC) ก็ไม่ถูกผูกพันให้ต้องมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักการที่กำหนดใน EU Directive (95/46/EC)

แต่เพื่อให้เกิดความคล่องตัวทางการค้า Data Protection Act 1998 จึงได้กำหนดให้หลักประการที่ 8 นี้มีข้อยกเว้นดังนี้¹⁷

1. กรณีที่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล
2. การส่งออกข้อมูลมีความจำเป็น
 - 1) เพื่อดำเนินการตามสัญญาซึ่งเจ้าของข้อมูลเป็นคู่สัญญา หรือ
 - 2) เพื่อการดำเนินการตามความประสงค์ของเจ้าของข้อมูล โดยมีความมุ่งหมายเพื่อเข้าทำสัญญา
3. การส่งออกข้อมูลมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการลงนามหรือสรุปสัญญา ระหว่างผู้ควบคุมดูแลข้อมูลกับบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าของข้อมูลแต่เป็นผู้เข้าทำสัญญา โดยได้รับการร้องขอจากเจ้าของข้อมูลหรือประโยชน์ของเจ้าของข้อมูล
4. การส่งออกข้อมูลมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์สำคัญของสาธารณะ
5. การส่งออกข้อมูล
 - 1) มีความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ของหรือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการทางกฎหมาย

¹⁶ แหล่งเดิม

¹⁷ จาก แนวทางการคุ้มครองข้อมูลใน Big Data: ศึกษาประเด็นความเป็นส่วนตัวและความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล (น. 66-67), โดย ปิยะกัศร์ โรจน์รัตนวานิชย์, 2556, กรุงเทพฯ.

- 2) มีความจำเป็นเพื่อการได้รับความเห็นทางกฎหมาย
- 3) มีความจำเป็นเพื่อการก่อสร้างและสงวนไว้ซึ่งสิทธิตามกฎหมาย
6. การส่งออกข้อมูลมีความจำเป็นเพื่อที่จะคุ้มครองประโยชน์สำคัญต่อชีวิตของเจ้าของข้อมูล
7. การส่งข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลซึ่งปรากฏอยู่ในทะเบียนสาธารณะ
8. การส่งข้อมูลนั้นกระทำโดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ Commissioner ได้ให้ความเห็นชอบแล้วและเงื่อนไขนั้นได้มีการกำหนดเงื่อนไขกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลอย่างเพียงพอแล้ว

9. การส่งออกข้อมูลนั้นได้รับอนุญาตจาก Commissioner ให้กระทำได้ เนื่องจากมีมาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลอย่างเพียงพอแล้ว

สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ตาม Data Protection Act 1998 ได้กำหนดถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูลที่เป็นบุคคลธรรมดาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นหรือผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไว้ดังนี้¹⁸

1. สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล

Data Protection Act 1998 มาตรา 7-9 กำหนดให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะร้องขอให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลให้ข้อเท็จจริงแก่ตนว่า ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลได้ดำเนินการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตนอยู่หรือไม่อย่างไร โดยเจ้าของข้อมูลจะต้องทำคำร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร (ซึ่งรวมถึงการร้องผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย) และอาจต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลกำหนดด้วย ทั้งนี้ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องทำตามคำร้องขอดังกล่าวภายใน 40 วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอจากเจ้าของข้อมูล (กรณีทั่วไป) หากปรากฏว่า ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลได้ดำเนินการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ร้องขอยู่ ผู้ร้องขอในฐานะเจ้าของข้อมูลมีสิทธิจะได้รับคำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลประมวลผลอยู่วัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูล และผู้รับข้อมูลหรือผู้ที่จะได้รับรู้ข้อมูลจากการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

นอกจากนี้ เจ้าของข้อมูลยังมีสิทธิอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลอีก เช่น สิทธิที่จะขอสำเนาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิที่จะรู้ถึงแหล่งที่มาของข้อมูล เป็นต้น หากเจ้าของข้อมูลร้องขอให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลส่งข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่ตนแล้ว แต่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่ดำเนินการให้ เจ้าของข้อมูลอาจร้องขอต่อศาลได้ ซึ่งศาลอาจสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลเปิดเผย

¹⁸ จาก *กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหราชอาณาจักร* (รายงานผลการวิจัย) (น. 102-107), โดย พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี, 2548, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องแก่ศาลเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลได้ (เป็นการเปิดเผยเฉพาะแก่ศาลเท่านั้น) หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเจ้าของข้อมูลเป็นผู้มีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับข้อมูลเหล่านั้น ก็อาจมีคำสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติตามคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล

2. สิทธิในการป้องกันการประมวลผลข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือความทุกข์ Data Protection Act 1998 มาตรา 10 ได้กำหนดไว้ว่าหากเจ้าของข้อมูลเห็นว่าการที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลทำการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตน จะทำให้เกิดความเสียหายหรือความทุกข์และเป็นการไม่สมเหตุสมผล ย่อมมีสิทธิที่จะบอกกล่าวไปยังผู้ควบคุมดูแลข้อมูล เพื่อให้ยุติการประมวลผลข้อมูลดังกล่าวได้ โดยต้องบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร และภายใน 21 วันหลังจากได้รับคำบอกกล่าวแล้ว ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1) แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าของข้อมูลทราบว่าผู้ควบคุมดูแลข้อมูลได้ดำเนินการหรือตั้งใจจะดำเนินการตามคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูล หรือ

2) แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าของข้อมูลทราบว่า จะได้มีการดำเนินการบางส่วนตามคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูลแล้ว (หากมี) และอธิบายถึงเหตุผลของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลเห็นว่าคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูลไม่มีความชอบธรรมเพราะเหตุใด

3. สิทธิในการป้องกันการประมวลผลข้อมูลเพื่อทำการตลาดแบบตรง Data Protection Act 1998 มาตรา 11 (1) ได้กำหนดให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลยุติหรือควั่นไม่ดำเนินการประมวลผลข้อมูลของตนเพื่อประโยชน์ในการทำการตลาดแบบตรงได้ โดย Data Protection Act 1998 ไม่ได้กำหนดข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดการใช้สิทธิไว้แต่อย่างใด

นอกจากนี้ EU Directive (95/46/EC) Article 14 (b) ยังได้กำหนดให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตนซึ่งผู้ควบคุมดูแลข้อมูลคาดว่าจะเป็นการประมวลผลข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ในการทำการตลาดแบบตรงต่อไป หรือคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลให้แก่บุคคลที่สาม หรือการใช้ข้อมูลในนามของบุคคลที่สามเพื่อวัตถุประสงค์ในการทำการตลาดแบบตรง

4. สิทธิเกี่ยวกับการตัดสินใจโดยอาศัยการประมวลผลข้อมูลของเครื่องมือซึ่งทำงานโดยอัตโนมัติ Data Protection Act 1998 มาตรา 12 กำหนดให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลที่จะบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลดำเนินการตัดสินใจใด ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบที่สำคัญแก่ตน โดยอาศัยการประมวลผลของเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

5. สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีที่คุณคนนั้นได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติฝ่าฝืน Data Protection Act 1998 มาตรา 13 กำหนดให้บุคคลธรรมดาที่ได้รับความเสียหาย (Damage) หรือความเสียหายและความทุกข์ (Damage and Distress) จากการที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติฝ่าฝืนบทบัญญัติใน Data Protection Act 1998 มีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหาย หากผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าคนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่ทุกสถานการณ์เพื่อที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว

6. สิทธิในการดำเนินการเพื่อแก้ไข ลบ หรือทำลายข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง Data Protection Act 1998 มาตรา 14 กำหนดไว้ว่าหากเจ้าของข้อมูลเห็นว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่เที่ยงตรง แต่ข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่คุณควบคุมดูแลข้อมูลได้บันทึกไว้อย่างถูกต้องตรงตามที่เจ้าของข้อมูลหรือบุคคลที่สามเปิดเผยให้แก่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลในกรณีนี้ กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลแนบถ้อยคำแสดงถึงข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรงตามที่ศาลเห็นชอบแล้วไว้เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลเดิมได้แทนที่จะมีคำสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูล แก้ไข ลบ หรือทำลายข้อมูล

7. สิทธิในการขอให้ตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติตามกฎหมาย Data Protection Act 1998 มาตรา 42 กำหนดว่า บุคคลใดเห็นว่าตนได้รับผลกระทบโดยตรงจากการประมวลผลข้อมูลของคุณควบคุมดูแลข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้ Commissioner เข้าตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของคุณควบคุมดูแลข้อมูลนั้นว่า ได้มีการปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายหรือไม่ อย่างไร (บุคคลตามมาตรา 42 นี้ รวมถึงนิติบุคคลด้วย)

ข้อยกเว้นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตาม Data Protection Act 1998 กำหนดไว้ 10 กรณีเพื่อเปิดช่องทางให้เข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ ได้แก่¹⁹

1. กรณีเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ
2. กรณีเกี่ยวกับอาชญากรรมและภาษีอากร
3. กรณีเกี่ยวกับงานด้านสุขภาพและสังคม
4. กรณีเกี่ยวกับการออกกฎระเบียบด้านการบริการทางการเงิน
5. กรณีเกี่ยวกับสิทธิพิเศษในการประกอบอาชีพด้านกฎหมายและการพิจารณา

พิพากษาของศาล

6. กรณีเกี่ยวกับบัญชีเงินเดือนและบัญชีรายรับรายจ่าย

¹⁹ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 155). เล่มเดิม.

7. กรณีเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้เพื่อภายในบ้านของคุณหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นอันจำกัด

8. กรณีเป็นข้อมูลที่จัดเก็บในฐานะที่เป็นสมาชิก

9. กรณีเพื่อการเก็บสถิติหรือการค้นคว้า

10. กรณีเกี่ยวกับคะแนนในการทดสอบ

การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะได้รับสำเนาบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของคุณจากผู้เก็บและใช้ข้อมูลนั้น ๆ หากข้อมูลนั้นอยู่ในรูปแบบหรือถ้อยคำที่ไม่อาจเข้าใจได้ จะต้องมีการอธิบายประกอบข้อมูลนั้นมาให้พร้อมกับสำเนาข้อมูลซึ่งการร้องขอดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ดังนี้²⁰

1. คำร้องจะต้องทำเป็นหนังสือและชำระค่าธรรมเนียมในการร้องขอ (หากไม่ระบุไว้เป็นอย่างอื่น) การร้องขอต้องเป็นไปเพื่อที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลส่วนบุคคลของคุณหรือไม่ ถ้ามีจะได้ขอรับสำเนาข้อมูลนั้นด้วยหากผู้เก็บและใช้ข้อมูลได้จดทะเบียนการเก็บและใช้ข้อมูลแยกเป็นกรณี จะต้องทำคำร้องขอและชำระค่าธรรมเนียมแยกกัน

2. ผู้ร้องขอจะต้องแสดงหลักฐานประจำตัวและระบุรายละเอียดถึงข้อมูลที่ตนต้องการตามที่ผู้เก็บและผู้ใช้ข้อมูลได้กำหนดไว้ตามสมควร ถ้าเป็นข้อมูลที่ไม่เปิดเผยแล้วต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่นด้วย จะต้องขออนุญาตจากบุคคลนั้น ๆ เสียก่อน

3. ผู้เก็บและใช้ข้อมูลจะต้องตอบคำร้องขอภายใน 40 วันหลังจากที่ได้รับคำร้องขอและหลักฐานต่าง ๆ ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

4. กรณีที่ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นเรื่องของสุขภาพร่างกายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมีอำนาจที่จะแก้ไขหรือยกเว้นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการเข้าสู่ข้อมูลของบุคคลหนึ่ง ๆ ได้ตามสมควร ดังนั้น หากเป็นกรณีข้อมูลทางการแพทย์และการขอเข้าสู่ข้อมูลนั้นโดยตรงจะเป็นผลร้ายต่อบุคคลผู้ร้องขอ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศย่อมมีอำนาจที่จะออกกฎระเบียบให้การเข้าสู่ข้อมูลในกรณีดังกล่าวเป็นไปโดยทางอ้อม หรือต้องเข้าสู่ข้อมูลนั้นโดยผ่านบุคคลอื่น

การแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลส่วนบุคคล การที่บุคคลหนึ่ง ๆ จะต้องได้รับสิทธิที่จะแก้ไขเพิ่มเติมหรือลบข้อมูลส่วนบุคคลของคุณได้ ดังนั้น จึงได้กำหนดให้บุคคลสามารถร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลส่วนบุคคลของคุณได้เป็น 2 กรณี คือ

²⁰ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการประกันชีวิต (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 132-134). เล่มเดิม.

กรณีที่ 1 เป็นการร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลส่วนบุคคลของตนต่อผู้เก็บและใช้ข้อมูลนั้นโดยตรง

จากหลักการดังกล่าวข้างต้น จึงมีการกำหนดให้ใช้บังคับกับผู้เก็บและใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลใด ๆ และบุคคลผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานคอมพิวเตอร์ซึ่งเก็บและใช้ข้อมูลดังกล่าว ดังนั้น หากบุคคลได้ร้องขอและเข้าสู่ข้อมูลส่วนบุคคลของตนเพื่อตรวจสอบและรับสำเนาข้อมูลแล้วพบว่าข้อมูลที่ได้รับจากหน่วยงานหรือผู้เก็บและใช้ข้อมูลมีความผิดพลาดหรือไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็สามารถร้องขอให้มีการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมหรือลบข้อมูลที่ผิดพลาดหรือบกพร่องนั้น ๆ และหน่วยงานหรือผู้เก็บและใช้ข้อมูลนั้นต้องรีบตรวจสอบและดำเนินการแก้ไขเพื่อให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าวข้างต้น

หากหน่วยงานหรือผู้เก็บและใช้ข้อมูลดังกล่าวเพิกเฉยหรือไม่ดำเนินการใด ๆ บุคคลผู้ร้องขออาจยื่นคำร้องต่อ The Commissioner ว่ามีการละเมิดหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และเจ้าหน้าที่ดังกล่าวก็จะดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนตามที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้หรือหากเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดก็อาจยื่นคำร้องต่อศาลให้มีการดำเนินการเช่นนั้น

กรณีที่ 2 เป็นการร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลส่วนบุคคลของตนต่อศาล

การที่สิทธิของบุคคลซึ่งได้รับการรับรองคุ้มครองตามกฎหมายถูกล่วงละเมิด บุคคลผู้ได้รับความเสียหายย่อมมีสิทธิที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีการบังคับการตามสิทธิของตนได้ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้การรับรองไว้โดยกำหนดเงื่อนไขที่จะสามารถร้องขอต่อศาล ทั้งยังกำหนดให้ศาลมีอำนาจในการที่จะออกคำสั่งในเรื่องนี้ได้

3.2.1.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสารของแคนาดา คือ Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000 (PIPEDA) เกิดจากแรงกดดันหรือได้รับผลกระทบจาก European Union (EU) เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่น ๆ ที่ต้องมีการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เทียบเท่า EU Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000²¹

หลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาและการดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของประเทศแคนาดามีขอบเขตของกฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับแก่องค์กรทั้งหลาย (Organizations) ที่มีการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย

²¹ จาก มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 66), โดย พนิดา พูลสวัสดิ์, 2556, กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เพื่อการประกอบกิจการขององค์กร หรือที่เกี่ยวกับลูกจ้างขององค์กรหรือข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้ในกิจการหรือธุรกิจของสหพันธรัฐ ทั้งนี้ กฎหมายได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้บังคับแก่การเก็บรวบรวมการใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยให้ความสำคัญกับการชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล (The right of privacy of individuals) ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น กับความจำเป็นขององค์กรในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ซึ่งวิญญูชนเห็นว่าเหมาะสมกับสถานการณ์²²

กฎหมายแคนาดากำหนดคำนิยามของข้อมูลส่วนบุคคลว่าหมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวกับบุคคลธรรมดาคนหนึ่งซึ่งสามารถกำหนดตัวบุคคลได้ และรวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของบุคคล (Personal Health Information) ไม่ว่าจะมีชีวิตอยู่หรือถึงแก่ความตายแล้ว ดังต่อไปนี้²³

1. ข้อมูลที่เกี่ยวกับสุขภาพร่างกายหรือจิตใจของบุคคลธรรมดาคนนั้น
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการบริการทางสุขภาพที่บุคคลธรรมดาคนนั้นได้รับ
3. ข้อมูลเกี่ยวกับการบริจาคมะเร็งส่วนใดของร่างกายหรือส่วนประกอบใดของร่างกายของบุคคลธรรมดาคนนั้น หรือข้อมูลที่ได้รับจากการทดสอบหรือตรวจสอบ อวัยวะส่วนใดของร่างกายหรือส่วนประกอบส่วนใดของร่างกายของบุคคลธรรมดาคนนั้น
4. ข้อมูลที่รวบรวมได้ในการให้บริการทางสุขภาพแก่บุคคลธรรมดาคนนั้น
5. ข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องที่รวบรวมได้ในการให้บริการทางสุขภาพแก่บุคคลธรรมดาคนนั้น แต่ไม่รวมถึงชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน (สถานที่ประกอบธุรกิจ) หรือหมายเลขโทรศัพท์ของลูกจ้างในองค์กร

องค์กรหรือบุคคลที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนี้ กล่าวคือ กฎหมายนี้ไม่ใช้บังคับแก่องค์กรหรือบุคคลบางประเภทหรือได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายนี้ ได้แก่²⁴

²² จาก *กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา*, โครงการจัดทำความเห็นทางวิชาการเพื่อจัดทำรายงานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (รายงานผลการวิจัย) (น. 49-70), โดย สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, 2547, กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

²³ แหล่งเดิม.

²⁴ จาก *การศึกษาและพัฒนาแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายใต้ประชาคมอาเซียน* (น. 29-30), โดย อุดม รัฐอมฤต และคณะ, 2557, กรุงเทพฯ.

1. หน่วยงานของรัฐ ที่อยู่ภายใต้บังคับของ Privacy Act 1985
2. บุคคลธรรมดาในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่บุคคลธรรมดาเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยเพื่อวัตถุประสงค์ส่วนตัวและมีใช้เพื่อการอย่างอื่น
3. องค์กรใด ๆ ที่เก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการหนังสือพิมพ์ ศิลปะ หรือวรรณกรรม และมีใช้เพื่อการอย่างอื่น

ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นว่ากฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย คือ กรรมการสิทธิความเป็นส่วนตัว (Privacy Commissioner) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่สำคัญหลายประการ ดังนี้

- 1) การรับคำร้องของบุคคล ในกรณีที่ต้องคุ้มครองฝ่าฝืนบทบัญญัติ หรือในกรณีที่มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและแจ้งให้องค์กรที่ถูกร้องเรียนทำการสอบสวนและพิจารณาคำร้องดังกล่าว
- 2) หากคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความผิดอันสมควรในอันที่จะต้องทำการสอบสวนเรื่องใด ๆ ที่เห็นว่าการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล กรรมการสามารถนำเรื่องดังกล่าวขึ้นมาพิจารณาได้
- 3) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินการสอบสวน กรรมการอาจใช้อำนาจเรียกให้บุคคลใดมาให้คำชี้แจงหรือเรียกให้ส่งหลักฐานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือเรื่องที่มีการร้องเรียนนั้นรับหลักฐานและข้อมูลอื่นใดตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร เข้าไปในสถานที่ขององค์กรใด ๆ ในเวลาที่เหมาะสม และมีอำนาจซักถามบุคคลในสถานที่นั้นได้ตามที่เห็นสมควร ตลอดจนเจรจาเป็นการส่วนตัวกับบุคคลที่อยู่ในสถานที่ดังกล่าว
- 4) คณะกรรมการต้องจัดทำรายงานผลการพิจารณาและแก้ไขปัญหาประกอบด้วย คำวินิจฉัยและคำแนะนำของคณะกรรมการในคดีต่าง ๆ การระงับข้อโต้แย้งที่คู่กรณีได้ตกลงกัน คำร้องที่องค์กรส่งให้แก่คณะกรรมการ คำบอกกล่าวเกี่ยวกับการดำเนินการที่ได้กระทำไปแล้ว หรือที่จะกระทำตามคำแนะนำที่ระบุไว้ในรายงาน หรือเหตุผลที่ไม่ดำเนินการหรือไม่ดำเนินการ และความช่วยเหลือที่ผู้ยื่นคำร้องอาจได้รับตามที่กำหนดในกฎหมาย

ภายใต้กฎหมายนี้กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานกรรมการสิทธิความเป็นส่วนตัวแห่งแคนาดา (Office of the Privacy Commissioner of Canada) เป็นองค์กรที่คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่บุคคลเกี่ยวกับสิทธิในความเป็นส่วนตัวและความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการคุ้มครองข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายฉบับนี้ โดยกฎหมายนี้มีอำนาจควบคุมองค์กรต่าง ๆ (Organization) ซึ่งหมายความรวมถึง สมาคม ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล และสหภาพแรงงาน กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าองค์กรทั้งหลายมีภาระหน้าที่ที่

กำหนดไว้ในเอกสาร 1 แบบท้ายกฎหมาย ซึ่งเป็นแบบปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Model Code for the Protection of Personal Information) ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานแห่งชาติ แคนาดา (National Standard of Canada) ดังนี้

1) หลักการรับผิดชอบ

หน่วยงานหรือองค์กรต้องมีความรับผิดชอบต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตน และต้องแต่งตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนซึ่งรับผิดชอบต่อการปฏิบัติขององค์กรตามหลักปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนดในแบบปฏิบัตินี้

องค์กรต้องกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติเพื่อหลักปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนดในแบบปฏิบัตินี้บังเกิดผล ซึ่งได้แก่ การกำหนดกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การกำหนดกระบวนการรับและตอบคำร้อง (Complaints) หรือข้อซักถาม (Inquiries) ต่าง ๆ การฝึกอบรมพนักงานและแจ้งให้พนักงานที่เกี่ยวข้องทราบเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติในเรื่องนี้ขององค์กร การจัดทำข้อมูลชี้แจงนโยบายและกระบวนการต่าง ๆ ขององค์กร²⁵

2) หลักการแจ้งวัตถุประสงค์

องค์กรต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนหรือในขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ทั้งนี้การแจ้งอาจกระทำด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ตามลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น และมีหน้าที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

1. องค์กรต้องจัดพิมพ์ประกาศหรือเอกสารเพื่อแจ้งให้รับทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการเปิดเผย และหลักการเข้าตรวจสอบข้อมูลของบุคคล

2. องค์กรต้องเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลแต่เพียงข้อมูลที่จำเป็นต่อวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งให้ทราบแล้วเท่านั้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัด

3. ในกรณีที่องค์กรจะนำข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมไว้ไปใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นซึ่งมิได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า องค์กรต้องแจ้งวัตถุประสงค์ใหม่นั้นให้บุคคลนั้นทราบเสียก่อน และจะต้องได้รับความยินยอมก่อนที่จะนำข้อมูลนั้นไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ใหม่นั้น ทั้งนี้ เว้นแต่วัตถุประสงค์ใหม่นั้นเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

²⁵ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา, โครงการจัดทำความเห็นทางวิชาการเพื่อจัดทำรายงานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (รายงานผลการวิจัย) (น. 97). เล่มเดิม.

3) หลักความยินยอม

บุคคลที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับทราบและให้ความยินยอมแก่การเก็บรวบรวม การใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สมควรตามที่กำหนดในกฎหมาย

องค์กรหรือผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในกรณีที่มีการจัดเก็บ การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยเจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะเข้าถึงข้อมูลของตนที่อยู่ในความควบคุมหรือภายใต้การครอบครองขององค์กร ภาคเอกชนตลอดจนมีสิทธิในการเรียกร้องให้ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลของตนให้มีความถูกต้องในกรณีที่เป็น ซึ่งการได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลนั้น เจ้าของข้อมูลอาจแสดงออกซึ่งความยินยอมในรูปแบบที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจา หรือโดยไม่ชัดเจนจากการตีความจากการดำเนินการหรือการไม่ดำเนินการของบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล

องค์กรธุรกิจหรือองค์กรภาคเอกชนสามารถนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้เท่านั้น สำหรับกรณีที่มีการใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากที่ได้ระบุไว้ นั้น จำเป็นที่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูลดังกล่าวเป็นรายกรณีอีกครั้ง ทั้งนี้ บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลจะต้องมั่นใจได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนได้รับการคุ้มครองภายใต้มาตรการปกป้องข้อมูลที่เหมาะสม อาทิ การเก็บรักษาในสถานที่ที่ปลอดภัย การมีระบบรหัสผ่าน หรือการถอดรหัสเพื่อคุ้มครองข้อมูล เป็นต้น²⁶

โดยทั่วไปแล้ว องค์กรมีหน้าที่ที่จะต้องขอความยินยอมสำหรับการใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลนั้นในขณะทำการเก็บรวบรวม แต่อย่างไรก็ตามในบางสถานการณ์อาจมีการขอความยินยอม นำข้อมูลไปใช้หรือเปิดเผยภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ต้องก่อนการนำข้อมูลนั้นไปใช้ โดยการขอความยินยอมนั้นองค์กรต้องจัดให้มีการขอความยินยอมโดยวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อให้บุคคลได้รับแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการที่จะนำข้อมูลนั้นไปใช้ และจะต้องไม่ขอความยินยอมในการดำเนินการมากเกินไปจนความจำเป็นสำหรับการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายและที่ได้แจ้งให้ทราบ

รูปแบบของความยินยอมอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์และประเภทของข้อมูล ทั้งนี้ในการกำหนดรูปแบบของความยินยอมองค์กรต้องคำนึงถึงประเภทของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะ (Sensitive data) โดยหากเป็นข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะ

²⁶ การศึกษาและพัฒนาแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายใต้ประชาคมอาเซียน (น. 29).
เล่มเดิม.

ควรขอความยินยอมอย่างชัดแจ้ง ในกรณีที่มีความเป็นข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะอย่างน้อยก็อาจขอความยินยอมโดยปริยายได้ เช่น บันทึกรทางการแพทย์ และบันทึกรายได้ แต่ข้อมูลที่ไม่ได้ถูกจัดอยู่ในข้อมูลประเภทที่เป็นข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะก็อาจต้องใช้ความระมัดระวังในการแจ้งขอความยินยอมขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อม เช่น ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกนิตยสารซึ่งโดยทั่วไปจะไม่ถือว่าเป็นข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะ แต่หากเป็นชื่อและที่อยู่ของสมาชิกนิตยสารที่มีลักษณะเฉพาะ (Special-Interest magazines) อาจถือว่าเป็นข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะก็ได้ ความยินยอมอาจเป็นความยินยอมอย่างชัดแจ้ง (Express Consent) ความยินยอมโดยปริยาย (Implied Consent) ก็ได้และบุคคลธรรมดาอาจถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้โดยองค์กรต้องแจ้งกระบวนการถอนความยินยอมให้บุคคลนั้นทราบด้วย

4) หลักการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัด

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ข้อมูลที่จำเป็นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ได้แจ้งให้ทราบและต้องเก็บรวบรวม โดยวิธีการที่เป็นธรรมและชอบด้วยกฎหมายขององค์กรจะต้องไม่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยวิธีที่เป็นการเลือกปฏิบัติ (Indiscriminately) และต้องเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัดเพียงเท่าที่จำเป็นต่อวัตถุประสงค์และต้องระบุประเภทของข้อมูลที่เก็บรวบรวมโดยการจัดทำเป็นประกาศ หรือคู่มือเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กร แจ้งแก่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ซึ่งหลักการนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลักการแจ้งวัตถุประสงค์และหลักความยินยอม²⁷

5) หลักการจำกัดการใช้ การเปิดเผย และการเก็บรักษา

องค์กรจะต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของบุคคลธรรมดาคนนั้นหรือเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกเก็บรักษาไว้ในระยะเวลาเพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวเท่านั้น หากมีการใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นใหม่ต้องจัดเอกสารเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ใหม่แจ้งแก่เจ้าของข้อมูล นอกจากนี้ในการจัดทำคู่มือตามหลักข้อ 4 ต้องกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล และควรกำหนดระยะเวลาต่ำสุดและสูงสุดของการเก็บรักษาข้อมูลไว้ด้วย

²⁷ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา, โครงการจัดทำความเห็นทางวิชาการเพื่อจัดทำรายงานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (รายงานผลการวิจัย) (น. 101). เล่มเดิม.

ภายใต้หลักการนี้ข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ต้องตรงกับวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งหรือได้ใช้เสร็จสิ้นแล้วต้องถูกทำลาย ลบทิ้ง หรือทำให้ไม่ปรากฏชื่อของบุคคลนั้น (Anonymous) ทั้งนี้องค์กรจะต้องจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติและกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับการทำลายข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวด้วย²⁸

6) หลักความถูกต้อง

ข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมไว้จะต้องถูกต้อง (Accurate) สมบูรณ์ (Complete) และเป็นปัจจุบัน (Up-to-Date) ตามความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ของการนำข้อมูลนั้นไปใช้ หลักการที่ว่าข้อมูลส่วนบุคคลต้องถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบันต้องคำนึงถึงสัดส่วนของส่วนได้เสียของเจ้าของข้อมูล ทั้งนี้เพื่อที่จะลดความเป็นไปได้ของการนำข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง (Inappropriate Information) ไปใช้

องค์กรจะต้องไม่ปรับปรุงข้อมูลส่วนบุคคลโดยกระทำในลักษณะเป็นงานประจำ (Routinely Update) เว้นแต่กระบวนการเช่นนั้นมีความจำเป็นเพื่อสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น

7) หลักการรักษาความปลอดภัย

ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องได้รับการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมกับข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะการรักษาความปลอดภัยจะต้องให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่อการสูญหายหรือการโจรกรรม ตลอดจนการเข้าตรวจดู การเปิดเผย การทำซ้ำ การใช้ หรือการแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้ไม่ว่าข้อมูลนั้นจะอยู่ในรูปแบบใด ลักษณะของการรักษาความปลอดภัยจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับระดับความเป็นข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะ รูปแบบและปริมาณข้อมูลที่เก็บรวบรวม ข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะมากกว่าควรได้รับการรักษาความปลอดภัยโดยให้การคุ้มครองในระดับที่สูงกว่าข้อมูลธรรมดาหรือข้อมูลข่าวสารทั่วไป

มาตรการในการรักษาความปลอดภัยประกอบไปด้วยมาตรการคุ้มครองในทางกายภาพ (Physical Measure) เช่น การปิดล็อกตู้เอกสาร มาตรการที่เคร่งครัดในการเข้า-ออกสำนักงาน มาตรการการจัดระบบรักษาความปลอดภัยภายในองค์กร มาตรการจำกัดการเข้าตรวจดูข้อมูลตามหลักความจำเป็นที่ต้องรู้ (Need-to-Know Basis) และมาตรการทางเทคโนโลยี เช่น การใช้รหัสผ่าน (Passwords) และการเข้ารหัส (Encryption) เพื่อป้องกันมิให้ผู้ไม่ได้รับอนุญาตสามารถเข้าตรวจดูข้อมูลนั้นได้ รวมถึงการฝึกอบรมและดำเนินการให้พนักงานลูกจ้างของตนตระหนักถึงความสำคัญ

²⁸ แหล่งเดิม.

ของการรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคล และการจำกัดหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง

8) หลักการเปิดเผย

องค์กรต้องจัดทำนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กรในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล กล่าวคือ การจัดการวิธีการเข้าถึงข้อมูลหรือจัดข้อมูลที่ต้องเผยแพร่แก่ประชาชนในสถานที่และวิธีการที่เหมาะสม บุคคลทั่วไปจะต้องสามารถได้รับข้อมูลนั้นได้โดยไม่ลำบากและข้อมูลดังกล่าวจะต้องเปิดเผยในลักษณะที่สามารถเข้าใจได้โดยทั่วไป โดยข้อมูลที่เปิดเผยหรือเผยแพร่อย่างน้อยต้องประกอบไปด้วยรายการดังต่อไปนี้²⁹

1. ชื่อ ตำแหน่งและที่อยู่ของบุคคลที่รับผิดชอบนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กรหรือผู้รับคำร้องหรือข้อซักถามต่าง ๆ
2. วิธีการเข้าตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองขององค์กร
3. รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูล ประเภทของข้อมูล ตลอดจนรายละเอียดเกี่ยวกับการนำข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไปใช้
4. สำเนาเอกสารแผ่นปลิว หรือข้อมูลอื่นใดเกี่ยวกับนโยบาย มาตรฐาน และประมวลจริยธรรม (Codes) ขององค์กร
5. ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดหาให้แก่องค์กรที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานสาขาหรือบริษัทในเครือ

9) หลักการเข้าตรวจสอบข้อมูลของบุคคล (Individual Access)

เมื่อมีการร้องขอ บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลจะต้องได้รับการรายงานหรือเข้าตรวจสอบเกี่ยวกับการมีอยู่ (Existence) การใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตน นอกจากนี้ บุคคลสามารถโต้แย้งหากพบว่าข้อมูลดังกล่าวไม่ถูกต้องหรือสมบูรณ์ และมีสิทธิเรียกร้องให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลนั้นได้ตามความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ในบางสถานการณ์อาจไม่สามารถที่จะให้บุคคลเข้าตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมด แต่ข้อยกเว้นการเข้าตรวจสอบนั้นควรมีลักษณะจำกัดในกรณีที่องค์กรได้ปฏิเสธการเข้าขอตรวจสอบ องค์กรต้องแจ้งเหตุผลของการปฏิเสธนั้น การปฏิเสธอาจได้แก่กรณีที่การเข้าตรวจสอบข้อมูลต้องมีการเสียค่าใช้จ่ายในการจัดหาข้อมูลดังกล่าวสูงมากหรือในกรณีที่ข้อมูลนั้นมีข้อมูลที่เกี่ยวกับบุคคลอื่นรวมอยู่ด้วย กรณีของข้อมูลซึ่งไม่สามารถเปิดเผยได้ด้วยเหตุผลทางกฎหมาย ด้านความปลอดภัย หรือทางการค้า

²⁹ การศึกษาและพัฒนาแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายใต้ประชาคมอาเซียน (น. 31).
เล่มเดิม.

เมื่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของตน องค์กรต้องแจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบว่าองค์กรมีข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้นอยู่ในความครอบครองหรือไม่ ซึ่งแจ้งถึงแหล่งที่มาของข้อมูลนั้น ในกรณีที่มีการขอเข้าถึงข้อมูลทางการแพทย์ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะ องค์กรอาจเลือกที่จะเปิดเผยโดยผ่านแพทย์ก็ได้

ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่สามารถเปิดเผยได้ องค์กรอาจต้องจัดทำบัญชีรายละเอียดเกี่ยวกับการนำข้อมูลไปเปิดเผย ลักษณะของการนำข้อมูลไปใช้และจัดทำบัญชีรายชื่อของบุคคลภายนอกที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวได้ ในการจัดทำบัญชีรายชื่อของบุคคลภายนอกดังกล่าวควรพยายามกำหนดประเภทของบุคคลภายนอกที่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ให้ชัดเจนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ในการพิจารณาการเปิดเผยข้อมูลตามคำขอของผู้ร้อง องค์กรต้องตอบคำร้องขอภายในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยที่ผู้ร้องขอไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ข้อมูลที่ได้จัดให้มีการเข้าถึงได้ต้องจัดให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงและสามารถเข้าใจได้โดยทั่วไป ในกรณีที่องค์กรนั้นใช้อักษรย่อหรือรหัสในการบันทึกข้อมูลก็ต้องแนบคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำดังกล่าว

เมื่อบุคคลเห็นว่าข้อมูลข่าวสารของตนที่อยู่ในความครอบครองขององค์กรนั้น ๆ ไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์และบุคคลได้โต้แย้งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลง องค์กรจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลดังกล่าวตามที่ร้องขอ ซึ่งอาจกระทำโดยการแก้ไข การตัดออก หรือการเพิ่มเติมข้อมูล แล้วแต่กรณี และหากข้อมูลดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขให้เป็นที่พอใจตามคำโต้แย้ง ให้องค์กรบันทึกเรื่องที่ไม่ดำเนินการแก้ไขนั้นไว้

10) หลักการโต้แย้งการปฏิบัติขององค์กร

บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลสามารถทำคำโต้แย้งเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับตน โดยการทำคำโต้แย้งไปยังบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรได้

ในการทำคำร้องขอหรือคำโต้แย้ง องค์กรต้องจัดให้มีกระบวนการที่เหมาะสมในการรับคำร้อง ข้อโต้แย้ง หรือข้อซักถามเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กรเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวต้องทำได้ไม่ยุ่งยากและไม่ซับซ้อน โดยองค์กรจะต้องแจ้งหรืออธิบายให้บุคคลทราบเกี่ยวกับกระบวนการร้องเรียน การรับคำร้อง และการตอบข้อซักถาม และต้องทำการสอบสวนเกี่ยวกับคำร้องทั้งหลาย และในกรณีที่คำร้องนั้นมี

เหตุอันสมควร องค์กรจะต้องมีการดำเนินการที่เหมาะสม รวมทั้งการแก้ไขเพิ่มเติม หรือมีมาตรการที่เหมาะสมเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กรที่จำเป็น³⁰

3.2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศระบบซีวิลลอว์ (Civil Law)

สำหรับในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) ผู้เขียนได้ทำการศึกษาศึกษาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอิตาลี การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศฝรั่งเศสและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศญี่ปุ่น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.2.1 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอิตาลี

ประเทศอิตาลีมีรัฐบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือที่เรียกว่า Protection of Individuals and Other Subjects with Regard to the Processing of Personal Data Act no.675 of 31.12.1996 กฎหมายฉบับนี้ให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 120 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา³¹

รัฐบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือที่เรียกว่า Protection of Individuals and Other Subjects with Regard to the Processing of Personal Data Act no.675 of 31.12.1996 เป็นกฎหมายที่มีเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตาม EU Directive (95/46EC)

รัฐบัญญัติฉบับนี้ได้มีการบัญญัติคำนิยามศัพท์ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายเฉพาะและมีความแตกต่างไปจากคำนิยามศัพท์ทั่วไป โดยได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 1 ว่าด้วยบทนิยามและความหมายของคำศัพท์ (Purposes and Definitions) โดยกำหนดว่ารัฐบัญญัติฉบับนี้มีขึ้นเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าการประมวลผลของข้อมูลส่วนบุคคลที่จะดำเนินการต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานและศักดิ์ศรีของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวและอัตลักษณ์ส่วนบุคคล อันจะก่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิของบุคคลตามกฎหมาย

³⁰ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา, โครงการจัดทำความเห็นทางวิชาการเพื่อจัดทำรายงานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (รายงานผลการวิจัย) (น. 108). เล่มเดิม.

³¹ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 77). เล่มเดิม.

ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้ความหมายของคำนิยามศัพท์ที่มีความหมายดังต่อไปนี้

“คลังข้อมูล (Data Bank)” หมายความว่า ชุดข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งอาจจัดเก็บเป็นหน่วยเดียวหรือหลายหน่วย ไม่ว่าจะจัดเก็บอยู่ ณ สถานที่แห่งเดียวหรือหลายแห่ง โดยมีการจัดหมวดหมู่เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เพื่อประโยชน์ต่อการประมวลผล

“การประมวลผลข้อมูล (Processing)” หมายความว่า การดำเนินการใด ๆ ไม่ว่าจะกระทำโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอัตโนมัติหรือไม่ก็ตาม อันเกี่ยวกับการรวบรวมการบันทึกการจัดหมวดหมู่ การจัดเก็บ การให้รายละเอียดข้อมูล การเปลี่ยนแปลงแก้ไข การเลือกสรร การเรียกข้อมูลจากระบบ การเปรียบเทียบ การใช้ประโยชน์ การเชื่อมโยง การระงับใช้ชั่วคราว การเปิดเผยโดยเฉพาะเจาะจง การเปิดเผยโดยทั่วไป การลบข้อมูล และการทำลายข้อมูล

“ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data)” หมายความว่า ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล องค์กร สมาคม และสามารถระบุถึงบุคคลหรือหน่วยงานเหล่านั้นได้โดยตรงหรือโดยอ้อม เช่น การอ้างอิงข้อความอื่น ๆ กับหมายเลขบัตรสำคัญประจำตัว

“ผู้ควบคุมข้อมูล (Controller)” หมายความว่า บุคคลธรรมดา นิติบุคคล หน่วยงานของรัฐ องค์กร สมาคม หรือหน่วยงานอื่นใด ซึ่งมีหน้าที่ในการตัดสินใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และวิธีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

“ผู้ประมวลผลข้อมูล (Processor)” หมายความว่า บุคคลธรรมดา นิติบุคคล หน่วยงานของรัฐ องค์กร สมาคม หรือหน่วยงานอื่นใด ซึ่งมีหน้าที่ในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในนามของผู้ควบคุมข้อมูล

“เจ้าของข้อมูล (Data Subject)” หมายถึง บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล องค์กรหรือสมาคมซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

“การเปิดเผยโดยเฉพาะเจาะจง (Communication)” หมายถึงการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคคลอื่นซึ่งระบุตัวไว้และไม่ได้เป็นเจ้าของข้อมูลไม่ว่าในรูปแบบใดก็ตาม รวมถึงการกระทำอื่นใดที่ทำให้บุคคลอื่นได้รับหรือสามารถค้นหาข้อมูลนั้นได้ด้วย

“การเปิดเผยโดยทั่วไป (Dissemination)” หมายถึงการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่บุคคลอื่น ซึ่งไม่ได้ระบุตัวไว้ไม่ว่าในรูปแบบใดก็ตามรวมถึงการกระทำอื่นใดที่ทำให้บุคคลอื่นได้รับหรือสามารถค้นหาข้อมูลนั้นได้ด้วย

“ข้อมูลซึ่งไม่เปิดเผยชื่อ (Anonymous Data)” หมายถึงข้อมูลใด ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลดิบหรือข้อมูลที่มีการประมวลผลแล้วซึ่งไม่สามารถระบุบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลได้

“การระงับใช้ชั่วคราว (Blocking)” หมายถึงการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล โดยพักการประมวลผลไว้ชั่วคราว

“คณะกรรมการ (Garate)” หมายถึง หน่วยงานผู้ควบคุมดูแลซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายนี้ ในด้านการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูล กฎหมายฉบับนี้ทำให้สิทธิไว้หลายประการ โดยสามารถจำแนกเป็นหลักเกณฑ์ใหญ่ ๆ ดังนี้³²

1) หลักความรับผิดชอบ

รัฐบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือที่เรียกว่า Protection of Individuals and Other Subjects with Regard to the Processing of Personal Data Act no.675 of 31.12.1996 กำหนดให้ มีกลุ่มบุคคลขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เรียกว่า คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Guarantee for the Protection of Personal Data)³³ คณะกรรมการประกอบด้วย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 คน โดยการคัดเลือกจาก Chamber of Deputies จำนวน 2 คน และจากการลงคะแนนเลือกของวุฒิสภาอีกจำนวน 2 คน ทั้งนี้กฎหมายกำหนดให้กรรมการผู้ได้รับเลือกทั้ง 4 คน ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ โดยประธานกรรมการ มีสิทธิออกเสียงชี้ขาดในกรณีที่มีการออกเสียงของกรรมการมีคะแนนเสียงเท่ากัน นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการมีความเป็นอิสระ เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ ในด้านนิติศาสตร์หรือด้านคอมพิวเตอร์

คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Guarantee for the Protection of Personal Data) ทำหน้าที่กำกับดูแลและคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตามที่ กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ คณะกรรมการดังกล่าวสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยอิสระ

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Guarantee for the Protection of Personal Data) ตามรัฐบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือ Protection of Individuals and Other Subjects with Regard to the Processing of Personal Data Act no.675 of 31.12.1996 เป็นไปตาม มาตรา 31³⁴ โดยแบ่งออกเป็นอำนาจหน้าที่ทั่วไป และอำนาจหน้าที่ต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ดังนี้³⁵

³² การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยธนาคารไทยพาณิชย์กับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 79-80). เล่มเดิม.

³³ Protection of Individuals and Other Subjects with Regard to the Processing of Personal Data Act no.675 of 31.12.1996, Article 30.

³⁴ Protection of Individuals and Other Subjects with Regard to the Processing of Personal Data Act no.675 of 31.12.1996, Article 31.

³⁵ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการประกันชีวิต (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 136). เล่มเดิม.

1. อำนาจหน้าที่ทั่วไป ได้แก่ จัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ในการรับจดทะเบียนการประกอบการประมวลผลข้อมูล รับรายงานและคำร้องต่าง ๆ ให้คำแนะนำและให้ข้อมูลต่อสาธารณะ ออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ออกคำสั่งห้ามประมวลผลส่วนบุคคล ควบคุมและตรวจสอบการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เรียกบุคคลมาให้ข้อมูลหรือเอกสาร สอบสวนบุคคล

2. อำนาจหน้าที่ต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ได้แก่ ให้คำปรึกษานายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีในการใช้อำนาจหรือมาตรการทางปกครองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายนี้ให้คำแนะนำ คณะรัฐมนตรีในการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จัดทำรายงานเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีปีละ 1 ครั้ง

2) หลักการแจ้งวัตถุประสงค์

กฎหมายกำหนดสิทธิให้เจ้าของข้อมูลและบุคคลใดก็ตามที่ได้รับการร้องขอให้เป็นผู้ให้ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับรายการตามที่กฎหมายกำหนด ไม่ว่าโดยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร เช่น วัตถุประสงค์และรูปแบบการประมวลผล การให้ข้อมูลนั้นเป็นหน้าที่หรือความสมัครใจและผลที่จะได้รับในกรณีที่ไม่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลตามที่ร้องขอ บุคคล ประเภทของบุคคล หรือบริเวณที่อาจได้รับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้น สิทธิของเจ้าของข้อมูล ชื่อ ภูมิลำเนา สถานที่ทำการงานของผู้ควบคุมข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูล เป็นต้น และในกรณีที่มิได้มีการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากเจ้าของข้อมูลเองโดยตรง จะต้องแจ้งข้อความดังกล่าวให้แก่เจ้าของข้อมูลทราบทันทีที่ได้มีการบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลนั้นหรือก่อนที่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นครั้งแรก

3) หลักความยินยอม

การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยภาคเอกชนหรือภาครัฐที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร ให้ถือว่าได้กระทำโดยชอบด้วยกฎหมายหากได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลโดยสมัครใจและเป็นลายลักษณ์อักษร และเจ้าของข้อมูลได้รับแจ้งข้อมูลที่จำเป็นตามที่กฎหมายกำหนดในขณะที่มีการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้นแล้ว ซึ่งเจ้าของข้อมูลจะให้ความยินยอมต่อกระบวนการทั้งหมดหรือเฉพาะบางส่วนของประมวลผลข้อมูลก็ได้

แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูล แต่ก็ได้กำหนดข้อยกเว้นสำหรับบางกรณีที่ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลไว้ด้วย เช่น ข้อมูลที่ต้องมีการรวบรวมและจัดเก็บตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายอื่น การประมวลผลข้อมูลอันเกิดจากความผูกพันตามสัญญา กระบวนการประมวลผลข้อมูลของภาครัฐที่เปิดเผยต่อสาธารณะ การประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ สถิติ การประมวลผลข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งไม่กระทบต่อหลักการในการรักษาความลับทางธุรกิจหรือ

อุตสาหกรรม การประมวลผลข้อมูลที่เป็นต่อการคุ้มครองชีวิตของเจ้าของข้อมูลหรือบุคคลอื่น และเจ้าของข้อมูลไม่สามารถให้ความยินยอมได้เนื่องจากความพิการทางกายหรือเป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือน การประมวลผลข้อมูลที่เป็นต่อการสืบสวนและสอบสวน³⁶

กรณีเจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการประมวลผลข้อมูล กฎหมายกำหนดให้บุคคลใดก็ตามที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการประมวลผลข้อมูลต้องชดเชยค่าเสียหายตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และยังกำหนดโทษทางอาญาเท่าที่จำเป็น และโทษปรับทางปกครอง ทั้งนี้ เพื่อให้กฎหมายมีความยืดหยุ่นและไม่เคร่งครัดมากเกินไป ซึ่งจากการศึกษากฎหมายต่างประเทศที่มีการบัญญัติโทษปรับทางปกครองพบว่า การกระทำความผิดที่เป็นพื้นฐานอันนำมาสู่การลงโทษปรับทางปกครองนั้นมักเป็นการกระทำที่ไม่ได้กระทบต่อความสงบเรียบร้อย แต่กระทบต่อความเป็นระเบียบของสังคมโดยมีฐานที่มาจาก การฝ่าฝืนคำสั่งทางปกครอง ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการลงโทษปรับได้เองและลดขั้นตอนกระบวนการพิจารณาของศาลอันทำให้คดีมีความรวดเร็วมากขึ้น

การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล โดยภาคเอกชนหรือภาครัฐ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร ให้ถือว่าได้กระทำโดยชอบด้วยกฎหมายหากได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งของเจ้าของข้อมูลโดยสมัครใจและเป็นลายลักษณ์อักษร และเจ้าของข้อมูลได้รับแจ้งข้อมูลที่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดในขณะที่มีการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้นแล้ว ซึ่งเจ้าของข้อมูลจะให้ความยินยอมต่อกระบวนการทั้งหมด หรือเฉพาะบางส่วนของ การประมวลผลข้อมูลก็ได้

แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้ การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูล แต่การให้ความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือที่เรียกว่า Protection of Individuals and Other Subjects with Regard to the Processing of Personal Data Act no.675 of 31.12.1996 นี้มีข้อยกเว้นที่ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล 8 ประการ คือ

1. การประมวลผลข้อมูลซึ่งข้อมูลนั้นมีการเก็บรวบรวมและเก็บรักษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือข้อบัญญัติท้องถิ่น
2. การประมวลผลข้อมูลซึ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติการชำระหนี้อันเป็นผลมาจากการที่เจ้าของข้อมูลเป็นคู่สัญญา

³⁶ จาก *มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: ศึกษาเฉพาะกรณีการแยกแยะประเภทข้อมูลส่วนบุคคล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 1109), โดย สกล อดิสรประเสริฐ, 2553, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

3. การประมวลผลข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลที่นำมาจากทะเบียนสาธารณะ บัญชี เอกสาร หรือบันทึกต่าง ๆ ซึ่งสามารถเปิดเผยต่อสาธารณะได้

4. การประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หรือทางสถิติ และการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมของความประพฤติและวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

5. การประมวลผลข้อมูลที่ทำภายในขอบเขตของวิชาชีพหนังสือพิมพ์

6. การประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจซึ่งไม่กระทบต่อหลักเกณฑ์ในการรักษาความลับทางธุรกิจและอุตสาหกรรม

7. การประมวลผลข้อมูลที่ทำเป็นต่อการคุ้มครองชีวิตหรือร่างกายของเจ้าของข้อมูล หรือบุคคลอื่น และเจ้าของข้อมูลไม่สามารถให้ความยินยอมได้เนื่องจากความพิการทางกายหรือเป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือน

8. การประมวลผลข้อมูลที่ทำเป็นต่อการสืบสวนและสอบสวน

4) หลักการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัด

การสิ้นสุดการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล การประมวลผลข้อมูลสิ้นสุดลงเมื่อผู้ประมวลผลข้อมูลหยุดการประมวลผลข้อมูลไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม และผู้ควบคุมข้อมูลได้แจ้งให้คณะกรรมการทราบล่วงหน้าแล้ว ซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลสามารถดำเนินการได้ ดังต่อไปนี้

1. ทำลายข้อมูลที่มีการประมวลผลแล้วนั้น

2. โอนข้อมูลนั้นให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลรายอื่นที่มีวัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูลในขณะที่มีการรวบรวมข้อมูลทำนองเดียวกัน

3. จัดเก็บข้อมูลนั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ส่วนตัวโดยไม่เปิดเผยข้อมูลนั้นไม่ว่าโดยทั่วไปหรือเฉพาะเจาะจง

4. จัดเก็บ หรือ โอนข้อมูลให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลรายอื่นเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสถิติ

อย่างไรก็ตาม การโอนข้อมูลให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลรายอื่นที่มีได้มีวัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูลในขณะที่มีการรวบรวมข้อมูลทำนองเดียวกัน หรือฝ่าฝืนบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เป็นโมฆะ และต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย

การชดเชยค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการประมวลผลข้อมูล: กฎหมายกำหนดให้บุคคลใดก็ตามที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการประมวลผลข้อมูลต้องชดเชยค่าเสียหายตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

5) หลักการจำกัดการใช้ การเปิดเผย และการเก็บรักษา

จะต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น และข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกเก็บรักษาไว้ในระยะเวลาเพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวเท่านั้น ข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ต้องตรงกับวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งหรือได้ใช้เสร็จสิ้นแล้วต้องถูกทำลาย ลบทิ้ง หรือทำให้ไม่ปรากฏชื่อของบุคคลนั้น (Anonymous)

การสิ้นสุดการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล การประมวลผลข้อมูลสิ้นสุดลงเมื่อผู้ประมวลผลข้อมูลหยุดการประมวลผลข้อมูลไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม และผู้ควบคุมข้อมูลได้แจ้งให้คณะกรรมการทราบล่วงหน้าแล้ว ซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลสามารถดำเนินการได้ ดังต่อไปนี้

1. ทำลายข้อมูลที่มีการประมวลผลแล้วนั้น
2. โอนข้อมูลนั้นให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลรายอื่นที่มีวัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูลในขณะที่มีการรวบรวมข้อมูลทำนองเดียวกัน
3. จัดเก็บข้อมูลนั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ส่วนตัวโดยไม่เปิดเผยข้อมูลนั้นไม่ว่าโดยทั่วไปหรือเฉพาะเจาะจง
4. จัดเก็บ หรือโอนข้อมูลให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลรายอื่นเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสถิติ

6) หลักความถูกต้อง

รูปแบบของการรวบรวมและคุณภาพของข้อมูลส่วนบุคคล: กฎหมายกำหนดให้ข้อมูลส่วนบุคคลที่จะมีการประมวลผลนั้นจะต้องมีการประมวลผลโดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นธรรม มีการรวบรวมและบันทึกตามวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้โดยชัดแจ้งหรือที่กำหนดขึ้นเป็นพิเศษและชอบด้วยกฎหมาย ข้อมูลนั้นจะต้องมีความถูกต้องและได้มีการปรับแก้ให้ถูกต้องอยู่เสมอ และที่สำคัญคือ จะต้องดำเนินการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเพียงเท่าที่เหมาะสมและไม่เกินกรอบวัตถุประสงค์ของการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลนั้น นอกจากนี้จะต้องมีการกำหนดระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวไว้ด้วย

7) หลักการรักษาความปลอดภัย

การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอิตาลีกำหนดไว้ คือ ผู้ควบคุมข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูลจะต้องดำเนินการจัดเก็บและควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการประมวลผล โดยคำนึงถึงวัฒนธรรมทางเทคโนโลยีและลักษณะเฉพาะในการประมวลผลข้อมูลนั้น ๆ รวมถึงมาตรการความปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการทำลายข้อมูลหรือทำให้ข้อมูลเสียหาย การเข้าถึงข้อมูลโดยปราศจาก

อำนาจ หรือการนำมาสู่การประมวลผลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นในขณะที่มีการรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ กฎหมายยังบังคับให้มีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับใช้เป็นมาตรฐานความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลโดยจะต้องกำหนดให้มีขึ้นภายใน 180 วันนับจากวันที่พระราชบัญญัตินี้มีใช้บังคับ และจะต้องปรับปรุงมาตรฐานความปลอดภัยดังกล่าวให้มีความทันสมัยตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างน้อยทุก ๆ 2 ปี³⁷

8) หลักการเปิดเผย

กฎหมายกำหนดหลักการเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไว้ว่า บุคคลหรือหน่วยงานภาคเอกชนหรือภาครัฐที่แสวงหากำไรเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าโดยทั่วไปหรือโดยเฉพาะเจาะจงได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูล

อย่างไรก็ตาม ก็ได้กำหนดข้อยกเว้นของการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าโดยทั่วไปหรือโดยเฉพาะเจาะจงไว้หลายประการ ดังนี้

1. เป็นการเปิดเผยข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้น
2. เป็นข้อมูลที่นำมาจากเอกสารมหาชน การลงทะเบียน เอกสารหรือบันทึกใด ๆ ซึ่งมีอยู่ทั่วไป โดยไม่ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
3. เป็นการเปิดเผยตามบทบัญญัติกฎหมาย
4. เป็นการเปิดเผยภายในขอบเขตวิชาชีพหนังสือพิมพ์ โดยไม่ฝ่าฝืนบทบัญญัติว่าเสรีภาพสิ่งพิมพ์ หรือมีผลกระทบต่อการใช้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวหรือประโยชน์สาธารณะ
5. ฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยธุรกิจและอุตสาหกรรม
6. เป็นการจำเป็นหรือเพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของเจ้าของข้อมูลหรือบุคคลอื่น ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลไม่สามารถให้ความยินยอมได้ อันเนื่องมาจากเป็นบุคคลไร้ความสามารถ การพิการ หรือจิตฟั่นเฟือน
7. เป็นการจำเป็นเพื่อการสืบสวน สอบสวน หรือฟ้องร้องคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
8. เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการรวบรวมข้อมูลภายในกลุ่มธนาคารด้วยกันตามกฎหมายว่าด้วยการเงินการธนาคารหรือระหว่างกลุ่มบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

³⁷ Protection of Individuals and Other Subjects with Regard to the Processing of Personal Data Act no.675 of 31.12.1996 Article 15. (อ้างถึงใน *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการประกันชีวิต* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 138). เล่มเดิม).

นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดข้อยกเว้นอีกประการหนึ่งเฉพาะกรณีการเปิดเผยข้อมูล โดยเฉพาะเจาะจง คือ ผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลสามารถเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่บุคคลที่ดำเนินการประมวลผลข้อมูลนั้นภายใต้บังคับบัญชาของผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลโดยตรงได้³⁸

9) หลักการเข้าตรวจดูข้อมูลของบุคคล

การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เจ้าของข้อมูลมีสิทธิ ดังต่อไปนี้

1. มีสิทธิที่จะได้รับแจ้งเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและมีสิทธิที่จะเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

2. มีสิทธิที่ได้รับแจ้งเกี่ยวกับชื่อ ภูมิลำเนา สถานที่ทำงานของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูลและการเปิดเผยข้อมูลไม่ว่าโดยทั่วไปหรือโดยเฉพาะเจาะจง

นอกจากนี้ ยังมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูล หรือให้ผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลดำเนินการโดยไม่ชักช้าในกรณีต่อไปนี้

(1) ยืนยันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตน และวัตถุประสงค์ในการประมวลผลข้อมูลนั้น

(2) ลบ ระงับการใช้ชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่ไม่เปิดเผยตัวบุคคล ผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ในกรณีที่มีการประมวลผลโดยมิชอบหรือฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายหรือกรณีที่มีการจัดเก็บข้อมูลไว้เกินความจำเป็น

(3) ตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องอยู่เสมอ

(4) แจ้งการดำเนินการตาม (2) และ (3) ไปยังบุคคลที่ได้มีการเปิดเผยข้อมูลให้ทราบ เว้นแต่การดำเนินการนั้นจะกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลโดยตรง

10) หลักการโต้แย้งการปฏิบัติขององค์กร

เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้านเมื่อเห็นว่าข้อมูลของตนไม่ถูกต้อง ทั้งนี้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการ ได้ด้วยหรือโต้แย้งคัดค้านการประมวลผลข้อมูลทั้งหมดหรือบางส่วนแม้ว่าจะดำเนินการประมวลผลข้อมูลนั้น โดยชอบด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิดังกล่าวของเจ้าของข้อมูลก็มีข้อจำกัดในบางกรณี เช่น กรณีที่มีการประมวลผล ข้อมูลเกี่ยวกับการเงิน หรือการชำระหนี้สำหรับหน่วยงานของรัฐซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร

³⁸ Protection of Individuals and Other Subjects with Regard to the Processing of Personal Data Act no.675 of 31.12.1996 Article 19. (อ้างถึงใน *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการประกันชีวิต* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 139). เล่มเดิม).

การกำกับดูแลบริษัทหลักทรัพย์และเครดิตฟองซิเออร์ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายอื่นที่บัญญัติขึ้นเป็นพิเศษ การสืบสวนสอบสวน เป็นต้น

3.2.2.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับสิทธิในการมีชีวิตส่วนตัวและสิทธิในการที่จะได้รับความเคารพในชีวิตส่วนตัวและชีวิตครอบครัวของประชาชน การให้ความสำคัญกับสิทธิความเป็นส่วนตัวของประเทศฝรั่งเศสนี้ได้รับอิทธิพลมาจากอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานยุโรป³⁹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 8 ของอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานยุโรป³⁹ ที่ให้ความสำคัญคุ้มครองในข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้ถูกละเมิดได้ แม้ว่าจะเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือของฝ่ายปกครองก็ตามที่ โดยระบุว่า หากฝ่ายปกครองหรือหน่วยงานของรัฐจะเข้าไปแทรกแซงในการใช้สิทธิดังกล่าว การแทรกแซงต้องได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐบัญญัติ และการแทรกแซงจะต้องเป็นมาตรการที่จำเป็นต่อความความปลอดภัยของประเทศ (sécurité nationale) ต่อความมั่นคง (sûreté publique) ต่อความปลอดภัยทางเศรษฐกิจของประเทศ (bien-être économique du pays) ต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและการป้องกันอาชญากรรม (defense de l'ordre et prevention des infractions pénales) ต่อการคุ้มครองสุขภาพและศีลธรรม (protection de la santé ou de la morale) และต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น (protection des droits et libertés d'autrui)⁴⁰

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศฝรั่งเศส ได้แก่ รัฐบัญญัติที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1978 ว่าด้วยข้อมูลสารสนเทศ เพิ่มข้อมูลและเสรีภาพ (Loi relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertés หรือ The Act on Data Processing Data Files and Individual Liberties)⁴¹ โดยรัฐบัญญัติที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1978 ว่าด้วยข้อมูลสารสนเทศ เพิ่มข้อมูลและเสรีภาพ ได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล ว่าหมายถึงข้อมูลทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดาที่ระบุตัวบุคคลนั้นหรือสามารถระบุตัวบุคคลได้ไม่ว่า

³⁹ pub-law.net. (2547). *คดีการดักฟังโทรศัพท์และสิทธิในการมีชีวิตส่วนตัว* โดยนางสาวพิมพ์คำว จันทรวงศ์. สืบค้น 31 ตุลาคม 2558, จาก <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=560>

⁴⁰ แหล่งเดิม

⁴¹ *กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา*, โครงการจัดทำความเห็นทางวิชาการเพื่อจัดทำรายงานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (รายงานผลการวิจัย) (น. 27-36). เล่มเดิม.

โดยทางตรงหรือทางอ้อมโดยการอ้างอิงถึงเลขประจำตัวหรือลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลนั้น⁴²

สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ ได้อธิบายกฎหมายฉบับนี้ว่าประกอบไปด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ⁴³ ดังนี้

ประการที่ 1 กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้มีองค์กรรับผิดชอบ เรียกว่า คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารและเสรีภาพแห่งชาติ (National Commission for Data Processing and Licensing หรือ Commission nationale de l'informatique et des libertés : CNIL) เป็นองค์กรอิสระซึ่งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนและรับรองการประมวลผลข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ คณะกรรมาธิการมีอำนาจหน้าที่ในการแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายนี้ ในสิทธิและหน้าที่ของบุคคล รวมถึงการตรวจสอบดูแลผู้ประกอบการทางธุรกิจในการดำเนินการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้คณะกรรมาธิการต้องมีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลข่าวสารในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ และจัดทำรายงานประจำปีเพื่อเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและต่อรัฐสภา

คณะกรรมการว่าด้วยข้อมูลข่าวสารและเสรีภาพแห่งชาติ (La commission nationale de l'informatique et des libertés หรือ CNIL) เป็นกรรมการอิสระไม่อยู่ใต้อำนาจขององค์กรใด โดยองค์กรนี้ประกอบไปด้วยกรรมการ 17 คนมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี โดยมีกรรมการ 2 คนมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการ 2 คนมาจากสมาชิกวุฒิสภา กรรมการ 2 คนมาจากสภาเศรษฐกิจและสังคม กรรมการ 2 คนมาจากศาลปกครองสูงสุด กรรมการ 2 คนมาจากศาลฎีกา กรรมการ 2 คนมาจากศาลการคลังและภาษี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน มาจากการแต่งตั้งโดยกฤษฎีกาจากการเสนอของประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรและกรรมการอีก 3 คน มาจากการแต่งตั้งโดยกฤษฎีกาของที่ประชุมคณะรัฐมนตรี⁴⁴

⁴² ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to privacy) (รายงานผลการวิจัย) (น. 35). เล่มเดิม.

⁴³ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา, โครงการจัดทำความเห็นทางวิชาการเพื่อจัดทำรายงานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (รายงานผลการวิจัย).

⁴⁴ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2548). *รวมบทความกฎหมายมหาชน*, จาก www.pub-law.net เล่ม 4. (น. 324).

ประการที่ 2 กฎหมายนี้กำหนดให้มีหลักประกันในการคุ้มครอง (Preventive guarantees) เพื่อรับรองว่าระบบการประมวลผลข้อมูลข่าวสารได้ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด

ประการที่ 3 กฎหมายนี้ได้ให้สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและสิทธิในการโต้แย้งหรือเรียกร้องให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลส่วนบุคคล

บทบัญญัตินี้อยู่บนพื้นฐานว่าระบบการประมวลผลข้อมูลข่าวสารจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคล (Human identity) สิทธิความเป็นส่วนตัว (Privacy) เสรีภาพส่วนบุคคลหรือสาธารณะ (Individual or Public liberties)⁴⁵ และบุคคลมีสิทธิที่จะรับทราบและโต้แย้งข้อมูลต่าง ๆ และเหตุผลที่ใช้ในระบบประมวลผลข้อมูลข่าวสารแบบอัตโนมัติที่มีผลเป็นการโต้แย้งบุคคลนั้น

กฎหมายได้กำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การบันทึกและการเก็บรักษาข้อมูลที่ระบุชื่อ โดยกฎหมายนี้ใช้บังคับทั้งในระบบการประมวลผลแบบอัตโนมัติและวิธีการประมวลผลด้วยวิธีธรรมดา ตลอดจนควบคุมเนื้อหาของข้อมูลในระบบ การใช้ประโยชน์ข้อมูล การแก้ไขเปลี่ยนแปลง การลบ การเพิ่มข้อมูล การโอนหรือการทำลายข้อมูลดังกล่าว ทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐ

รัฐบัญญัติที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1978 ว่าด้วยข้อมูลสารสนเทศ แฟ้มข้อมูล และเสรีภาพ มีกรอบของการใช้รัฐบัญญัติฉบับดังกล่าวโดยได้มีการกำหนดไว้ในมาตรา 4 ที่กำหนดว่า รัฐบัญญัติฉบับนี้จะไม่อาจใช้บังคับได้หากว่าเป็นข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของรัฐและเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ เช่น ความมั่นคงแห่งรัฐ การป้องกันประเทศ หรือความปลอดภัยของประชาชน การป้องกัน การค้นหา การพบหรือการติดตามการกระทำ ความผิดอาญา การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศในกรณีต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องมีการตราเป็นกฎหมายหรือกฎระเบียบของรัฐมนตรีที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแก่การนั้นเป็นการเฉพาะ⁴⁶

นอกจากนี้ กฎหมายได้กำหนดบทนิยามของคำว่า “ระบบข้อมูลสารสนเทศแบบอัตโนมัติที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ระบุชื่อ” ไว้ว่า หมายถึง การดำเนินการในทุกขั้นตอนโดยระบบอัตโนมัติที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การบันทึก การจัดทำ การแก้ไข การเก็บรักษาและการทำลายข้อมูลที่ระบุชื่อ ตลอดจนการดำเนินการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ซึ่งแฟ้มข้อมูลหรือ

⁴⁵ CNIL. สืบค้น 31 ตุลาคม 2558, จาก <http://www.cnil.fr/index.php?id=4>

⁴⁶ Loi n° 78-17 du 6 janvier 1978 relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertés Article 26-27 (อ้างถึงใน ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to privacy) (รายงานผลการวิจัย) (น. 35). เล่มเดิม).

ฐานข้อมูล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมต่อเครือข่ายหรือการส่งถึงกัน การตรวจดูหรือการเปิดเผยข้อมูลที่ระบุชื่อ ทั้งนี้กฎหมายนี้มีขอบเขตครอบคลุมระบบข้อมูลข่าวสารทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน อย่างไรก็ตามกฎหมายได้กำหนดมาตรการในการควบคุมสำหรับข้อมูลในภาครัฐและภาคเอกชนไว้แตกต่างกัน

ระบบข้อมูลข่าวสารในภาครัฐ ได้แก่ ระบบข้อมูลข่าวสารที่ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของรัฐ องค์กรมหาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนที่จัดทำบริการสาธารณะ⁴⁷ ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นที่นอกเหนือไปจากข้อมูลข่าวสารที่ใช้ในองค์กรเหล่านี้ถือว่าเป็นระบบข้อมูลข่าวสารในภาคเอกชน

บทบัญญัติของประเทศฝรั่งเศสก็เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในเรื่องของการจำกัดการเก็บข้อมูลประเภทที่เป็นข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะ (Sensitive Data) เช่น ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงชาติกำเนิด หรือความคิดเห็นทางการเมือง ทางปรัชญา หรือทางศาสนา หรือการเป็นสมาชิกสหพันธ์ อย่างไรก็ตามในข้อยกเว้นในข้อจำกัดนี้ เช่น กรณีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด การถูกลงโทษ หรือการถูกกักกัน จะถูกจัดเก็บได้เฉพาะศาลและฝ่ายปกครองที่มีอำนาจ ตลอดจนนิติบุคคลที่จัดทำบริการสาธารณะในกรณีที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการว่าด้วยข้อมูลข่าวสารและเสรีภาพแห่งชาติ (La commission nationale de l'informatique et des libertés หรือ CNIL) เท่านั้น หรือองค์กรบางแห่ง ได้แก่ องค์กรทางศาสนาหรือกลุ่มกิจกรรมทางศาสนา ปรัชญา การเมือง หรือสหพันธ์ สามารถเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกของตนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้นอกจากนี้ หน่วยงานอื่นอาจดำเนินการดังกล่าวได้ด้วยเหตุผลเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้โดยตราเป็นรัฐกฤษฎีกาที่ผ่านความเห็นชอบของสภาที่ปรึกษาแห่งรัฐ ตามคำเสนอหรือความเห็นชอบของคณะกรรมการว่าด้วยข้อมูลข่าวสารและเสรีภาพแห่งชาติ⁴⁸

กฎหมายนี้กำหนดให้องค์กรผู้จัดทำระบบข้อมูลข่าวสารต้องมีหน้าที่ ดังนี้

1) การจัดทำระบบการประมวลข้อมูลข่าวสารโดยวิธีอัตโนมัติในภาครัฐ

การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ซึ่งเป็นไปตามกฎระเบียบที่ออกตามความเห็นของ CNIL โดยกฎระเบียบที่ออกเพื่อการจัดระบบข้อมูลข่าวสารต้องปรากฏรายละเอียดต่อไปนี้

⁴⁷ แหล่งเดิม.

⁴⁸ นันทวัฒน์ บรรณานันท์. (2553). รวมบทความกฎหมายมหาชน. จาก www.pub-law.net. เล่ม 9 (น. 486).

1. ชื่อและวัตถุประสงค์ของการจัดทำข้อมูลข่าวสาร
2. หน่วยงานหรือบุคคลใดที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลที่ระบุชื่อสามารถใช้สิทธิเข้าตรวจสอบข้อมูลตามที่กำหนดในกฎหมาย
3. ประเภทของข้อมูลที่ระบุชื่อที่บันทึกได้ ตลอดจนผู้ที่สามารถเข้าถึงหรือสามารถได้รับข้อมูลนั้น หรือประเภทของผู้ที่ได้รับข้อมูลนั้นที่สามารถตรวจสอบข้อมูลนั้นได้
- 2) การจัดทำระบบการประมวลผลข้อมูลข่าวสารโดยวิธีอัตโนมัติภาคเอกชน
องค์กรเอกชนจะต้องยื่นคำขอต่อคณะกรรมการข้อมูลสารสนเทศและเสรีภาพแห่งชาติล่วงหน้าก่อนการดำเนินการ ทั้งนี้คำขอดังกล่าวถือเป็นข้อผูกพันขององค์กรว่า การจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนด และจะต้องได้รับอนุญาตจาก CNIL ก่อนจึงจะดำเนินการได้ ในการทำคำขอจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารต่อ CNIL ต้องปรากฏรายการ ดังนี้⁴⁹
 1. ผู้ดำเนินการหรือผู้ควบคุมแฟ้มข้อมูลข่าวสารบุคคล (File controller) หรือบุคคลที่มีอำนาจตัดสินใจจัดทำระบบข้อมูลหรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าวในประเทศฝรั่งเศส ในกรณีที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ในต่างประเทศ
 2. ลักษณะ วัตถุประสงค์ และชื่อของระบบข้อมูล
 3. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสาร
 4. หน่วยงานภายในที่บุคคลสามารถเข้าถึงสิทธิเข้าตรวจสอบข้อมูล ตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การใช้สิทธิดังกล่าว
 5. ประเภทของบุคคลที่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่บันทึกได้โดยตรง ทั้งนี้ตามอำนาจหน้าที่ของบุคคลนั้น หรือตามความจำเป็นของหน่วยงานภายใน
 6. การดำเนินงานเกี่ยวกับข้อมูลที่ระบุชื่อ ที่มาของข้อมูล ระยะเวลาของการเก็บรักษา มาตรการในการรักษาความปลอดภัย ตลอดจนผู้ได้รับข้อมูลนั้น หรือประเภทของผู้ได้รับข้อมูลนั้นที่จะสามารถตรวจสอบข้อมูลนั้นได้
 7. การส่งข้อมูลถึงกัน การเชื่อมโยงเครือข่าย หรือการเชื่อมโยงข้อมูลในรูปแบบอื่นใด ตลอดจนการโอนข้อมูลแก่บุคคลภายนอก

⁴⁹ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา, โครงการจัดทำความเห็นทางวิชาการเพื่อจัดทำรายงานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (รายงานผลการวิจัย).

8. ข้อกำหนดเพื่อรับรองความปลอดภัยของระบบข้อมูลและข้อมูลที่จัดเก็บและการรับรองความลับต่าง ๆ ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

9. ข้อตกลงว่าระบบข้อมูลดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการส่งข้อมูลที่ระบุชื่อระหว่างดินแดนของประเทศฝรั่งเศสและต่างประเทศหรือไม่ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะกระทำในรูปแบบใด

อย่างไรก็ตาม คำขอเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐ การป้องกันประเทศ และความปลอดภัยสาธารณะ อาจไม่มีรายการบางรายการดังที่กำหนดไว้ข้างต้นก็ได้

สำหรับการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานรัฐหรือองค์กรเอกชนในกิจการบางประเภท ซึ่งมีได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเสรีภาพหรือชีวิตส่วนตัว ให้ CNIL จัดทำหลักเกณฑ์อย่างง่าย โดยเทียบเคียงจากรายการต่าง ๆ ตามที่กำหนดข้างต้น และประกาศหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้สาธารณชนทั่วไปได้ทราบเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสาร และการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารต้องขออนุญาต CNIL ก่อนตามหลักทั่วไปที่กำหนดไว้ เว้นแต่คณะกรรมการจะมีคำสั่งเป็นพิเศษ เมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้วผู้ยื่นคำขอจึงสามารถจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารได้ การนำแนวทางอย่างง่ายไปใช้สามารถเกิดขึ้นในกิจการ เช่น การเก็บข้อมูลที่ระบุชื่อในระบบภาษี หรือข้อมูลระบุชื่อของห้องสมุด⁵⁰ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แนวทางสำหรับกระบวนการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารอย่างง่ายประกอบด้วยรายการ ดังนี้

1. การจัดทำระบบการประมวลผลข้อมูลข่าวสารกระทำเพียงเท่าที่วัตถุประสงค์ที่กำหนดเท่านั้น และเจ้าของข้อมูลต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้โดยง่าย

2. ระบบการประมวลผลข้อมูลข่าวสารต้องใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สามารถตรวจสอบข้อมูลข่าวสารได้โดยง่าย

3. การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารทำได้เท่าที่จำเป็นแก่วัตถุประสงค์และเพียงเท่าที่จำเป็นแก่การใช้เท่านั้น

4. ต้องมีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยและมาตรการในการรักษาความลับของข้อมูลข่าวสาร

กฎหมายได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลธรรมดาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ระบุชื่อไว้หลายประการ ได้แก่⁵¹

⁵⁰ CNIL. สืบค้นจาก <http://www.cnil.fr/index.php?id=4>

⁵¹ ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (*Right to privacy*) (รายงานผลการวิจัย) (น. 34). เล่มเดิม.

1. สิทธิในการสอบถามหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนที่จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศแบบอัตโนมัติ ตามรายชื่อที่ CNIL ได้จัดทำและประกาศต่อสาธารณชนว่าระบบข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวมีข้อมูลส่วนบุคคลของตนหรือไม่ และสิทธิในการเข้าตรวจสอบข้อมูลนั้นได้ในกรณีที่มีข้อมูลข่าวสารของตนปรากฏอยู่

2. สิทธิในการได้รับการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตน ทั้งนี้ ข้อมูลที่เปิดเผยนั้นจะต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและต้องมีเนื้อความเป็นอย่างเดียวกับข้อมูลที่บันทึกไว้

3. สิทธิในการได้รับสำเนาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตน

4. สิทธิในการขอให้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมทำให้ชัดเจนขึ้น ปรับปรุงให้ทันสมัยหรือลบทิ้ง ซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนที่ไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ คลุมเครือ ถ้าสมมุติ หรือการเก็บรวบรวม การใช้ การเปิดเผย หรือการเก็บรักษาข้อมูลนั้นเป็นการต้องห้าม

นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่เฉพาะที่สำคัญ เช่น การให้ความเห็นชอบต่อการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับชาติกำเนิด หรือความคิดเห็นทางการเมือง ทางปรัชญา หรือทางศาสนา หรือการเป็นสมาชิกของสหพันธ์ต่าง ๆ และในการใช้อำนาจหน้าที่ในการควบคุม คณะกรรมการมีอำนาจจัดทำหลักเกณฑ์เพื่อรับรองความปลอดภัยของระบบข้อมูล กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยในสถานการณ์พิเศษ ซึ่งอาจมีขอบเขตไปถึงการทำลายเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล กำกับดูแลมิให้มาตรการต่าง ๆ ที่ดำเนินการเพื่อการใช้สิทธิเข้าตรวจสอบข้อมูลและการแก้ไขข้อมูล ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อเสรีภาพในการใช้สิทธิดังกล่าว จัดทำรายชื่อระบบข้อมูลข่าวสารและประกาศให้สาธารณชนรับทราบโดยระบบข้อมูลแต่ละระบบต้องประกอบด้วยกฎหมายหรือกฎระเบียบที่กำหนดให้จัดทำระบบข้อมูลชื่อของระบบข้อมูลและวัตถุประสงค์ หน่วยงานภายในที่บุคคลสามารถใช้สิทธิเข้าตรวจสอบข้อมูล และประเภทของข้อมูล หรือประเภทของบุคคลที่สามารถเข้าตรวจสอบข้อมูลนั้นได้

การอนุญาตให้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคล (Consent)

การอนุญาตให้มีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลตามรัฐบัญญัติที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1978 ว่าด้วยข้อมูลสารสนเทศ แฟ้มข้อมูลและเสรีภาพ นอกจากการได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการว่าด้วยข้อมูลข่าวสารและเสรีภาพแห่งชาติ (La commission nationale de l'informatique et des libertés หรือ CNIL) หรือเป็นข้อยกเว้นที่เกี่ยวกับประโยชน์ของรัฐและเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะตามมาตรา 26-27 แล้ว ยังจะต้องได้รับการอนุญาตให้มีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลจากเจ้าของข้อมูลด้วย⁵²

⁵² Loi n° 78-17 du 6 janvier 1978 relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertés, Article 33.

โทษสำหรับการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคล

สำหรับโทษสำหรับการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลนั้นรัฐบัญญัติที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1978 ว่าด้วยข้อมูลสารสนเทศเพิ่มข้อมูลและเสรีภาพ ไม่ได้มีการกำหนดโทษไว้แต่อย่างใด แต่โทษสำหรับการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลถูกกำหนดไว้ในกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้สำหรับการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลได้ กล่าวคือ

ประมวลกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและประมวลกฎหมายว่าด้วยการไปรษณีย์และการโทรคมนาคม ที่กำหนดว่า ผู้ที่ฝ่าฝืนประมวลกฎหมายว่าด้วยการไปรษณีย์และการโทรคมนาคมของฝรั่งเศสจะต้องถูกปรับเป็นเงิน 750 ยูโรต่อข้อความ และอาจได้รับโทษทางอาญา จำคุกสูงสุดไม่เกิน 5 ปี และปรับสูงสุด 300,000 ยูโร หากได้เลขหมายโทรศัพท์มาด้วยวิธีการไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁵³

ประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 1382 ที่กำหนดว่า บุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลนั้นเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแต่การนั้น กล่าวคือมีการกระทำความผิดของบุคคลหนึ่งต่อบุคคลอื่นและการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ผู้ที่เป็นต้นเหตุแห่งการกระทำก็ต้องรับผิดชอบต่อผลของความเสียหายที่เกิดขึ้นนั่นเอง⁵⁴

การก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวของบุคคลตามมาตรา 1382 นี้มักจะเป็นการกระทำความผิดโดยจงใจอันมาจากการเลือกที่จะกระทำการนั้นโดยสมัครใจของผู้กระทำ แต่ก็อาจมีกรณีเป็นการกระทำโดยละเว้นได้เช่นกัน เช่น กรณีบรรณาธิการนิตยสารฉบับหนึ่งที่ปล่อยให้มีการตีพิมพ์บทความซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวของบุคคลหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่ตนควรที่จะคัดค้านการตีพิมพ์บทความดังกล่าวบรรณาธิการนั้นจึงต้องรับผิดชอบร่วมกับบริษัทนิตยสารในการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแต่การนั้น เป็นต้น⁵⁵

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดบทลงโทษสำหรับการล่วงละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลไว้ด้วยกันหลายมาตรา ในส่วนนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาพบว่ามีความเกี่ยวเนื่องกัน 3 กรณีด้วยกัน กล่าวคือ 1. ความผิดในการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความลับในชีวิตส่วนตัว

⁵³ mycomputerlaw.in.th. (2554). *ข้อความขยะ...อะไรคือมาตรการ “เลือกกรับ” และ “เลือกไม่รับ”?*. สืบค้น 31 ตุลาคม 2558, จาก <http://mycomputerlaw.in.th/2011/07/spam-sms-opt-in-opt-out/>

⁵⁴ *ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to privacy)* (รายงานผลการวิจัย) (น. 30). เล่มเดิม.

⁵⁵ Civ. 2, 9 juillet 1980, Bull. II, n° 179; Paris, 1ère Ch. A, 19 juin 1989, F. c/ L., D. 1989, I.R., 240. (อ้างถึงใน *ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to privacy)* (รายงานผลการวิจัย) (น. 30). เล่มเดิม).

ของบุคคลอื่นโดยเจตนา 2. ความผิดในการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความลับในการประกอบวิชาชีพ และ 3. ความผิดในการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความลับในจดหมายของบุคคลอื่น โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้⁵⁶

1. ความผิดในการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความลับในชีวิตส่วนตัวของบุคคลอื่น โดยเจตนา ถูกกำหนดอยู่ในมาตรา 226-1 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดว่า การก่อให้เกิดความเสียหายต่อความลับหรือเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของบุคคลอื่น โดยการดักฟัง บันทึกลงหรือส่งต่อคำพูดที่บุคคลได้กล่าวขึ้นในลักษณะเป็นการส่วนตัวหรือเป็นความลับ โดยมีได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้เครื่องมืออย่างใด หรือโดยการถ่าย การบันทึกหรือการส่งต่อภาพของบุคคลในสถานที่ส่วนบุคคล โดยมีได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้เครื่องมืออย่างใด ต้องรับโทษจำคุกหนึ่งปีและปรับเป็นเงินจำนวน 45,000 ยูโร

2. ความผิดในการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความลับในการประกอบวิชาชีพ ถูกกำหนดอยู่ในมาตรา 226-1 แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดว่า การเปิดเผยข้อมูลที่มีลักษณะเป็นความลับโดยบุคคลหนึ่งซึ่งได้รับข้อมูลนั้นโดยสภาพของเรื่องหรือโดยตำแหน่งหน้าที่หรืออันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่เป็นการชั่วคราว ต้องรับโทษจำคุกหนึ่งปีและปรับเป็นเงินจำนวน 15,000 ยูโร

3. ความผิดในการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความลับในจดหมายของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นฐานความผิดที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นผ่านจดหมายและคุ้มครองความลับในชีวิตส่วนตัวของบุคคลที่ปรากฏอยู่ในจดหมายนั้นถูกกำหนดอยู่ใน มาตรา 226-15 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดว่า การเปิด ทำลาย ทำให้ล่าช้า หรือส่งกลับโดยเจตนาทุจริต ซึ่งจดหมายที่มีถึงบุคคลภายนอกไม่ว่าจะได้มาถึงจุดหมายปลายทางแล้วหรือไม่ก็ตาม หรือการอ่านข้อความภายในจดหมายโดยการฉ้อฉล ต้องรับโทษจำคุกหนึ่งปี และปรับเป็นเงิน 45,000 ยูโร

⁵⁶ ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to privacy) (รายงานผลการวิจัย) (น. 32). เล่มเดิม.

3.2.2.3 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่มีความก้าวหน้าในเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนเป็นอย่างมาก จึงมีแนวคิดในการจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในปี ค.ศ. 1999 โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวอาศัยหลักการพื้นฐาน 5 ประการ คือ⁵⁷

1. จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บข้อมูลให้ชัดเจนและจัดระบบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ประกาศไว้
2. การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายและใช้วิธีการที่เหมาะสม
3. การเก็บรักษาและการปรับปรุงข้อมูลให้แน่นอนถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ
4. จัดระบบรักษาความปลอดภัยให้กับข้อมูลที่จัดเก็บ
5. จัดระบบการจัดเก็บและใช้ข้อมูลภายใต้หลักความโปร่งใส

นอกจากนี้ร่างกฎหมายดังกล่าวยังมุ่งกำหนดให้หน่วยงานเอกชนมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลที่ตนเก็บไว้แก่เจ้าของข้อมูลนั้น และแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบว่าหน่วยงานเอกชนนั้น ๆ จัดเก็บข้อมูลไว้เพื่อวัตถุประสงค์ใด และกฎหมายยังห้ามไม่ให้หน่วยงานเอกชนที่จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลโอนข้อมูลแก่บุคคลภายนอกหรือยินยอมให้บุคคลภายนอกมารวมใช้ข้อมูลนั้นด้วย

ต่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003 หรือ Act on Protection of Personal Information 2003 ขึ้นมาบังคับใช้ใน ประเทศญี่ปุ่น กฎหมายฉบับนี้มุ่งคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชนและหน่วยงานอิสระของรัฐ โดยมุ่งจะวางหลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการเอื้ออำนวยให้การประกอบการค้า และธุรกิจในยุคข้อมูลข่าวสารเป็นไปได้ และยังวางหลักกว้าง ๆ ในกฎหมายว่า การดำเนินการใด ๆ ต่อข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องกระทำด้วยความเคารพต่อสิทธิในบุคคลภาพของเอกชนแต่ละคน และจะต้องใช้วิธีที่ชอบและแน่นอนถูกต้อง⁵⁸

⁵⁷ จาก กฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในประเทศญี่ปุ่น, โดย กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2547, ธันวาคม), วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 34(4), น. 525.

⁵⁸ Act on Protection of Personal Information 2003, Article 1. (อ้างถึงใน ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา: การจัดทำนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (privacy policy) ของธนาคาร สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 49), เล่มเดิม).

ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายนี้ โดยกำหนดแนวนโยบายพื้นฐานเพื่อส่งเสริมมาตรการการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามความมุ่งหมายของกฎหมายนี้ และรัฐมนตรีที่รับผิดชอบมีอำนาจหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติแก่เอกชน และกำหนดให้รัฐบาลกลางมีหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือองค์กรปกครองท้องถิ่น และให้องค์กรปกครองท้องถิ่นวางมาตรการที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการในเขตท้องที่ของตน และมีหน้าที่คอยเป็นสื่อกลาง โกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งหรือบรรเทาอุปสรรคในการปฏิบัติตามกฎหมายนี้ด้วย

กฎหมายได้วางข้อยกเว้นไม่ใช่บังคับแก่บุคคล 5 ประเภท ได้แก่⁵⁹

1. สื่อสารมวลชน หากการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับกิจการของสื่อสารมวลชน ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดค่านิยมความหมายของสื่อมวลชนไว้ด้วยว่า หมายถึง การไขข่าวเกี่ยวกับข้อเท็จจริงไปยังบุคคลที่ไม่เฉพาะเจาะจงจำนวนมาก รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นที่อาศัยข้อเท็จจริงเหล่านั้น
2. นักเขียน ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานเขียนของตน
3. มหาวิทยาลัยหรือสถาบันที่มุ่งศึกษาวิจัยทางวิชาการ และบุคลากรขององค์การเหล่านั้นเฉพาะกิจการที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัย
4. องค์กรศาสนา ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางศาสนา
5. องค์กรทางการเมือง ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

แต่ทั้งนี้บุคคลที่เข้าข่ายได้รับยกเว้นจะต้องวางมาตรการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและป้องกันการนำไปเปิดเผยโดยไม่สมควรด้วย

สำหรับการจัดเก็บข้อมูลนั้นพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003 หรือ Act on Protection of Personal Information 2003 ได้กำหนดเป็นหลักการเบื้องต้นว่า ผู้ประกอบการเอกชนที่จัดระบบข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องระมัดระวังประสงค์ในการจัดระบบข้อมูลส่วนบุคคลในความควบคุมดูแลของตนให้ชัดเจน และจะต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ไปใช้นอกเหนือจากการใช้ตามปกติภายในขอบเขตวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ นอกจากนี้ผู้ประกอบการต้องไม่จัดเก็บหรือรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างอื่น ผู้ประกอบการนั้นจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบหรือประกาศโฆษณาต่อสาธารณชนด้วย⁶⁰

⁵⁹ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 197). เล่มเดิม.

⁶⁰ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในประเทศญี่ปุ่น (น. 530). เล่มเดิม.

การที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003 หรือ Act on Protection of Personal Information 2003 ไม่ได้มีการกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลเป็นรายบุคคล นี้ถือได้ว่าเป็นลักษณะที่มีความพิเศษกว่ากฎหมายของประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะกฎหมายในแถบประเทศยุโรป เพราะว่าประเทศในแถบยุโรปนั้นลักษณะของกฎหมายจะกำหนดให้ต้องแจ้งแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทุกคน แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003 หรือ Act on Protection of Personal Information 2003 กำหนดการแจ้งไว้โดยให้แจ้งเจ้าของข้อมูลทราบนับตั้งแต่เมื่อเริ่มจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลหรือโดยโฆษณาต่อสาธารณชนก็ได้ โดยต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ การใช้ข้อมูลร่วมกับบุคคลอื่น เพื่อให้เจ้าของข้อมูลมีโอกาสปฏิเสธหรือคัดค้านได้ ทั้งนี้ จะต้องแจ้งหรือกำหนดวิธีบอกกล่าวปฏิเสธหรือโต้แย้งมายังผู้ประกอบการให้เป็นไปโดยสะดวก โดยหลักการดังกล่าวถูกกำหนดไว้ในมาตรา 18(1) และ มาตรา 24 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003 หรือ Act on Protection of Personal Information 2003⁶¹

หลักความยินยอม (Consent)

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับความยินยอมหรือมีการแจ้งเจ้าของข้อมูล (Data Subject) ก่อนหรือในขณะที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในกรณีที่ไม่สามารถขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลได้ ผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในเวลาใด ๆ ที่สามารถทำได้ และการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้แต่ละครั้งต้องมีการแจ้งต่อเจ้าของข้อมูลทุกครั้งและต้องใช้เท่าที่จำกัดเฉพาะตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้เท่านั้น

หลักทั่วไปในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลคือการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล คือ การคุ้มครองไม่ให้เปิดเผยหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังบุคคลภายนอก โดยเจ้าของข้อมูลมิได้รับรู้หรือยินยอมไว้ล่วงหน้า เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นที่กฎหมายกำหนด ข้อยกเว้นดังกล่าวมีหลายประการ เช่น เมื่อมีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือเป็นการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจโดยชอบ ที่สำคัญข้อยกเว้นดังกล่าวนี้รวมถึง กรณีเปิดเผยแก่คู่สัญญาผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ให้บริการเครือข่ายแก่ผู้ประกอบการ หรือผู้รับสัญญาช่วงจากคู่สัญญา และผู้ประกอบการเข้าร่วมหรือผู้ประกอบการอื่นซึ่งมีสิทธิใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น เช่น ในกรณีมีการ โอนหรือควบกิจการเข้าด้วยกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะในกรณีเหล่านี้กฎหมายไม่ถือว่าเป็นการเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลภายนอก⁶²

⁶¹ Act on Protection of Personal Information 2003, Article 18(1) and Article 24.

⁶² กฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในประเทศญี่ปุ่น (น. 532). เล่มเดิม.

หลักการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัด

ในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในหลายประเทศส่วนใหญ่ต้องมีการบอกกล่าวหรือแจ้งต่อองค์กรที่มีอำนาจกำกับดูแล หรือในบางกรณีหมายถึงการแจ้งต่อนายทะเบียนที่มีอำนาจของรัฐ ซึ่งผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินการได้ และผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ข้อบังคับที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำหนด หากมีการฝ่าฝืนอาจถูกถอดถอนใบอนุญาตชั่วคราวหรือเป็นการถาวรแล้วแต่กรณี

หลักการจำกัดการใช้ การเปิดเผยและการเก็บรักษา

ผู้ประกอบการยังมีหน้าที่ในการจัดให้มีระเบียบและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและแจ้งให้เจ้าของข้อมูลหรือประกาศต่อสาธารณะชนและในกรณีที่มีการเก็บรวบรวมหรือการจัดเก็บเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติตามสัญญาหรือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำข้อมูลข่าวสารหรือเอกสารในรูปแบบข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ประกอบการจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลรู้ล่วงหน้าด้วย อย่างไรก็ตามกฎหมายได้วางข้อยกเว้นไว้ว่า ผู้ประกอบการไม่ต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบหากการแจ้งหรือการโฆษณาต่อสาธารณะชนนั้นจะเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการต้องเสียประโยชน์อันพึงได้โดยชอบ⁶³

การรักษาความปลอดภัย

หลักการรักษาความปลอดภัยนี้ถูกกำหนดอยู่ใน Act on Protection of Personal Information 2003 Article 20⁶⁴ ที่กำหนดให้ผู้ประกอบการมีหน้าที่วางมาตรการต่าง ๆ เพื่อรักษาความปลอดภัยแก่ข้อมูลส่วนบุคคลและระบบฐานข้อมูลในความควบคุมดูแลของตนไม่ให้เกิดสูญหาย หรือมีผู้นำเอาไปเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยผู้ประกอบการมีหน้าที่วางมาตรการต่าง ๆ เพื่อรักษาความปลอดภัยแก่ข้อมูลส่วนบุคคลและระบบฐานข้อมูลในความควบคุมดูแลของตนไม่ให้เกิดความสูญหาย หรือมีผู้นำเอาไปเปิดเผยโดยมิชอบนอกจากนี้ ยังต้องกำกับดูแลลูกจ้างของตนในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลให้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอย่างถูกต้อง และสามารถรักษาความปลอดภัยแก่ข้อมูลและระบบฐานข้อมูลได้ นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ว่าจ้างต้องมีหน้าที่รับผิดชอบทำนองเดียวกัน คือ แม้ว่าจ้างให้ผู้รับจ้างไปดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ว่าจ้างก็ต้องวางมาตรการรักษาความปลอดภัยไม่ให้ข้อมูลสูญหาย หรือมีผู้นำไปเปิดเผยในทางไม่สมควร

⁶³ แหล่งเดิม.

⁶⁴ Act on Protection of Personal Information 2003 Article 20. (อ้างถึงใน ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา: การจัดทำนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (privacy policy) ของธนาคาร สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 49). เล่มเดิม).

โดยนัยนี้กฎหมายได้ขยายขอบเขตความรับผิดชอบทางสัญญาและทางละเมิดของผู้ประกอบการให้กว้างขึ้นด้วย

การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

โดยหลักแล้วการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะมีหลักที่สำคัญก็คือ การเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้บุคคลภายนอกได้ล่วงรู้โดยที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลไม่ได้รับรู้หรือยินยอมไว้ล่วงหน้าแต่อย่างใด โดยเรื่องดังกล่าวมีการกำหนดไว้ในมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003 หรือ Act on Protection of Personal Information 2003

แม้ว่าโดยหลักของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะห้ามไม่ให้มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลก่อนที่จะได้รับอนุญาตหรือได้มีการอนุญาตไว้ล่วงหน้าแล้วก็ตาม แต่ข้อห้ามดังกล่าวก็ไม่ใช่ข้อห้ามที่เด็ดขาด มีการยกเว้นไว้ในมาตรา 23(1) ของพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน กล่าวคือ⁶⁵

1. กรณีที่การจัดการข้อมูลส่วนบุคคลอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย
2. กรณีที่การจัดการข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการป้องกันชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลที่จำเป็นในขณะนั้นและเป็นเรื่องยากที่จะได้รับความยินยอมจากบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น
3. กรณีของการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลจำเป็นต่อการป้องกันเกี่ยวกับโรคติดต่อที่มีผลต่ออนามัยของประชาชนและหากต้องรอคำอนุญาตของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้าง
4. กรณีการให้ความยินยอมของบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะก่อให้เกิดอุปสรรคของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

หากเข้าข้อยกเว้นอย่างใดอย่างหนึ่งใน 4 ข้อที่ถูกกำหนดอยู่ในมาตรา 23(1) ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003 หรือ Act on Protection of Personal Information 2003 จะใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลก็จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องรับผิดชอบ⁶⁶

หลักการเข้าตรวจดูข้อมูลของบุคคล

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของตน สิทธิในการเรียกร้องให้ตรวจสอบและแก้ไขเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตนให้ถูกต้องและทันสมัย

⁶⁵ Act on Protection of Personal Information 2003, Article 23(1).

⁶⁶ Act on Protection of Personal Information 2003, Article 23(1).

สิทธิที่จะรู้ว่าใครบ้างที่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตน สิทธิในการรับรู้ถึงกระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ ในการใช้ การประมวลผล เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับตน⁶⁷

บทลงโทษของผู้ที่ทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003

บทลงโทษของผู้ที่ทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003

ถูกกำหนดอยู่ในหมวดที่ 6 ว่าด้วย Penal Provisions มาตรา 56 ถึงมาตรา 59 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 เป็นการลงโทษแก่นิติบุคคลผู้ที่เป็นผู้ดูแลข้อมูลส่วนบุคคลแล้วมีการนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลไปจำหน่ายหรือเปิดเผยให้กับบุคคลภายนอกทราบ เช่น หมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น หากมีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003 หรือ Act on Protection of Personal Information 2003 มาตรา 56 กำหนดให้มีโทษจำคุกผู้ที่มีอำนาจกำกับดูแลนิติบุคคลนั้น ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินกว่า 300,000 เยน⁶⁸

กรณีที่ 2 เป็นการลงโทษแก่การไม่ทำรายงานหรือทำรายงานข้อมูลส่วนบุคคลเท็จ หากมีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003 หรือ Act on Protection of Personal Information 2003 มาตรา 57 กำหนดให้มีโทษสำหรับการไม่ทำรายงานหรือทำรายงานข้อมูลส่วนบุคคลเท็จ คือ ปรับไม่เกินกว่า 300,000 เยน⁶⁹

กรณีที่ 3 เป็นการลงโทษกิจการที่ตกอยู่ภายใต้ข้อใดข้อหนึ่งของรายการต่อไปนี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินกว่า 100,000 เยน ตามมาตรา 59⁷⁰

1. กิจการที่ไม่ได้ทำรายงานที่จำเป็นตามวรรค 1 ของมาตรา 40 หรือที่ได้ทำรายงานเท็จ
2. กิจการฝ่าฝืนบทบัญญัติของมาตรา 45 กล่าวคือ เป็นกิจการที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

⁶⁷ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 201). เล่มเดิม.

⁶⁸ Act on Protection of Personal Information 2003, Article 56.

⁶⁹ Act on Protection of Personal Information 2003, Article 57.

⁷⁰ Act on Protection of Personal Information 2003, Article 59.

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศ

สาระสำคัญ	สหภาพ ยุโรป	ประเทศ อังกฤษ	ประเทศ แคนาดา	ประเทศ อิตาลี	ประเทศ ฝรั่งเศส	ประเทศ ญี่ปุ่น
1. หลักความรับผิดชอบ (Accountability)	√	-	√	√	-	√
2. หลักการแจ้งวัตถุประสงค์ (Identifying Purposes)	√	√	√	√	√	√
3. หลักความยินยอม (Consent)	√	-	√	√	√	√
4. หลักการเก็บรวบรวมข้อมูล อย่างจำกัด (Limiting Collection)	√	√	√	√	√	√
5. หลักการจำกัดการใช้ การเปิดเผย และการเก็บรักษา	√	√	√	√	-	√
6. หลักความถูกต้อง (Accuracy)	√	√	√	√	√	√
7. หลักการรักษาความปลอดภัย (Safeguards)	√	√	√	√	√	√
8. หลักการเปิดเผย (Openness)	√	-	√	√	-	√
9. หลักการเข้าตรวจสอบข้อมูลของ บุคคล (Individual Access)	√	√	√	√	√	√
10. หลักการโต้แย้งการปฏิบัติ ขององค์กร (Challenging Compliance)	√	√	√	√	-	√
11. หลักการไม่เลือกปฏิบัติ	√	-	-	-	-	-
12. หลักข้อจำกัดในการส่งหรือ โอนข้อมูลส่วนบุคคล	√	√	-	-	-	-

3.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายทั้งในระดับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 3 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังมิได้มีการกล่าวถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นการเฉพาะ มีเพียงการกล่าวถึงสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวเท่านั้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ได้บัญญัติในภาพรวมไว้อย่างกว้างในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยมีการบัญญัติไว้ในมาตรา 44 ว่าสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศหรือชื่อเสียงและความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง เท่านั้น โดยยังหาได้มีบทบัญญัติที่เป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแต่อย่างใด

3.3.1.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้พัฒนาการให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลไว้เพิ่มเติมจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แต่ก็ยังหาได้มีการกำหนดให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นการเฉพาะ ดังเช่นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แต่อย่างใดไม่ ซึ่งแต่เดิมมีการบัญญัติเพียงว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศหรือชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง” แต่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในวรรคที่สองของมาตรา 34 ดังนี้ “การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน”

ความในวรรคสองของมาตรา 34 ที่บัญญัติเพิ่มเติมขึ้นมานั้น มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล โดยคณะทำงานคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญชี้แจงว่าถ้าไม่มีการบัญญัติไว้จะมีการกล่าวอ้างได้ง่าย ๆ ว่า “เพื่อประโยชน์สาธารณะ” ตัวอย่างเช่น

กรณีที่สื่อถ่ายภาพเปลือยของดาราส่งถ่ายไว้ดูเองไม่ได้เผยแพร่มาตีพิมพ์ นอกจากนี้ ความในวรรคสองนี้ มิได้หมายความเฉพาะการกระทำของสื่อมวลชนเท่านั้น แต่รวมถึงการกระทำอื่น ๆ ด้วย เช่น ใบปลิว โจมตีบุคคล การปล่อยข่าวลือต่าง ๆ⁷¹

การบัญญัติข้อความเพิ่มเติมใหม่นี้ถือได้ว่าเป็นหลักประกันสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว ประเภทหนึ่งที่มีความชัดเจนแน่นอนนั่นเอง นอกจากมาตรา 34 แล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังมีการบัญญัติการให้ความคุ้มครองในสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้ในมาตรา 39⁷² เรื่องของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น แต่ห้ามบุคคลไม่ให้มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่จะไปกระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น

คณะกรรมการสิทธิการยกร่างรัฐธรรมนูญชี้แจงว่าความในมาตรา 39 มีเจตนารมณ์ ในการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยจะหมายความว่า การห้ามทำการพิมพ์ การห้าม เสนอข่าวทางหนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์หรือโดยทางอื่น โดย คำพิพากษาของศาลจะกระทำได้ตามกฎหมายเฉพาะเพื่อการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่นเท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามปณิญา สากลว่าด้วยสิทธิพลเมือง ข้อ 17 กำหนดว่า บุคคลจะถูกแทรกแซงความเป็นอยู่ส่วนตัวในครอบครัว เคหสถาน ฯลฯ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้⁷³

⁷¹ จาก เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (น. 99), โดย มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ, 2542, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

⁷² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 39 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือ ความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน.

⁷³ เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (น. 106). เล่มเดิม.

3.3.1.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ถือเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับแรกที่ได้กำหนดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ โดยได้มีการจัดทำเป็นหมวดเฉพาะในหมวดที่ 3 ส่วนที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล และบทบัญญัติอื่น ๆ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ประกันการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในมาตรา 35⁷⁴ ของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว โดยมีการกำหนดให้สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง การกระทำที่เป็นการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ ยกเว้นหากเป็นกรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะจึงจะสามารถกระทำได้

นอกจากนี้ยังได้มีการบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับเจ้าของข้อมูลอีกด้วยในวรรคที่สามของมาตราเดียวกันที่บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(2) การประกันสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล

ตามปกติแล้วประชาชนทั่วไปย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น แต่สิทธิดังกล่าวก็หาได้กว้างขวางไร้ขอบเขตแต่อย่างใด การที่ประชาชนทั่วไปจะอ้างบทบัญญัติดังกล่าวเพื่อเข้าไปรบกวนข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นเป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

⁷⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ.

พุทธศักราช 2550 ห้ามไม่ได้กระทำตามบทบัญญัติของมาตรา 56⁷⁵ ตอนที่บัญญัติว่า “เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล”

แต่การประกันสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวที่ห้ามไม่ให้มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นก็หาได้เป็นข้อห้ามที่เด็ดขาดแต่อย่างใด ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะสามารถเปิดเผยได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจของบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น

(3) การกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ดำเนินการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายในเรื่องกฎหมายว่าด้วยข้อมูลส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 56 ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 303 ว่าด้วยบทเฉพาะกาลได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ดำเนินการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดรายละเอียดเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน รวมทั้งกฎหมายว่าด้วยข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 56

3.3.2 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

แม้ว่าในประเทศไทยจะไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีเพียงพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เท่านั้น ดังนั้นกฎหมายที่ว่าด้วยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลจึงได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 หมวด 3

3.3.2.1 หลักการและเหตุผลของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีหลักการสำคัญประการหนึ่งในการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ดังที่ปรากฏในหลักการและเหตุผลของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ ว่า “ในระบอบประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีโอกาสดูวงกว้างในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความจริงอันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้นสมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูล

⁷⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 56 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ.

ข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่ หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มั่นคงและจะยังผลให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตน อย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนประการหนึ่งกับสมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อม อีกประการหนึ่ง”

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดความหมายของข้อมูล ข่าวสารส่วนบุคคลไว้ว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมายรหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคน หรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย⁷⁶

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้วางหลักเกณฑ์ไว้โดยเฉพาะ เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ของบุคคล เพราะปกติคนเราจะเป็นส่วนตัวในการดำรงชีวิตระดับหนึ่งที่ไม่ต้องการให้ผู้อื่น นำไปเปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่สบายใจหรือรำคาญใจ รวมทั้งเป็นเรื่องศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ที่พึงได้รับความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวด้วย โดยหลักการหน่วยงานของรัฐ จะนำไปเปิดเผยโดยที่เจ้าของข้อมูลไม่ยินยอมนั้นไม่ได้ ส่วนความยินยอมสามารถจัดทำไว้ล่วงหน้า หรือจะมาเป็นครั้งคราวที่จะเปิดเผยก็ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ มีข้อยกเว้น ให้หน่วยงานของรัฐสามารถเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยไม่ต้องขอความยินยอมได้ในบาง กรณีตามที่กฎหมายกำหนด

3.3.2.2 สิทธิของเจ้าของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

1. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร กรณีที่บุคคลใด บุคคลหนึ่งมีเหตุอันควรสงสัย หรือตรวจสอบพบว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนที่หน่วยงาน ของรัฐรวบรวมเก็บไว้มีข้อความส่วนใดที่ไม่ถูกต้องอยู่ด้วย พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. 2540 นี้ ได้ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะขอตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับ ตนได้ เพราะกฎหมายมีเจตนารมณ์เพื่อมิให้หน่วยงานของรัฐ จัดเก็บและนำข้อมูลข่าวสาร ที่ผิดพลาดไปใช้ให้บังเกิดผลร้ายแก่บุคคล นอกจากนี้ บุคคลยังมีสิทธิสำเนาข้อมูลข่าวสารนั้นได้ด้วย ถ้าข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นความลับหน่วยงานของรัฐอาจปฏิเสธไม่ให้ตรวจสอบได้ ทั้งนี้หน่วยงานของ

⁷⁶ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540, มาตรา 4.

รัฐต้องตรวจสอบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้ให้ตรงกับความเป็นจริงอยู่เสมอและพยายามเก็บข้อมูลจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง

2. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตน ถ้าบุคคลใดพบว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนส่วนใดไม่ถูกต้อง ผู้นั้นมีสิทธิทำคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐแก้ไขข้อมูลข่าวสาร นั้น ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาและแจ้งผลให้ผู้ยื่นทราบโดยไม่ชักช้า

3. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตน ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ยอมปฏิบัติตามคำขอแก้ไขผู้มีคำขออาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ซึ่งถ้ากรรมการวินิจฉัย ๗ ได้ วินิจฉัยเช่นใดหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติตาม

4. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนแนบไว้กับข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์คำสั่งของหน่วยงานของรัฐหรือไม่ หรือผลการพิจารณาอุทธรณ์จะเป็นเช่นใด เจ้าของผู้มีสิทธิขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอของตนแนบไว้กับข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้ ทั้งนี้ การให้หมายเหตุไว้เป็นวิธีการสุดท้ายกรณีที่ผู้ขอแก้ไขไม่สามารถพิสูจน์ความถูกต้องได้ชัดเจนและหน่วยงานยืนยันว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองนั้นถูกต้องสมบูรณ์แล้ว เพื่อจะเตือนให้ผู้จะนำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้นมาใช้ได้ตระหนักและใช้ดุลพินิจโดยระมัดระวังว่าที่ถูกต้องเป็นเช่นใด สำหรับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของข้อมูล จะทำได้ต่อเมื่อเข้าข้อยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 24 เท่านั้น เช่น การเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตนเพื่อนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่การใช้ข้อมูลตามปกติเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยต่อหोजดหมายเหตุแห่งชาติ เพื่อป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคลและต่อศาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ/หน่วยงานของรัฐรวมทั้งบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายในการขอข้อเท็จจริง เป็นต้น

3.3.2.3 หน้าที่ของหน่วยงานของรัฐในการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ดังนี้

1. ต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงเท่าที่เกี่ยวข้องและจำเป็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าวเมื่อหมดความจำเป็น

2. พยายามเก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่จะกระทบถึงประโยชน์ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น โดยในการจัดเก็บจากเจ้าของข้อมูล หน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้ผู้นั้นทราบถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลมาใช้ ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ และต้องแจ้งให้ทราบด้วยว่าการขอข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นการบังคับหรือไม่ เพื่อที่เจ้าของข้อมูลจะได้ทราบถึงผลกระทบจากการให้ข้อมูลข่าวสารและขอบเขตที่จะนำข้อมูลข่าวสารนั้นไปใช้ รวมทั้งให้เจ้าของข้อมูลมีอิสระที่จะตัดสินใจว่าควรให้ข้อมูลข่าวสารหรือไม่

3. จัดให้มีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาและตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องอยู่เสมอเกี่ยวกับสิ่งดังต่อไปนี้

- (1) ประเภทของบุคคลที่มีการเก็บข้อมูลไว้
- (2) ประเภทของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
- (3) ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ
- (4) วิธีการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของเจ้าของข้อมูล
- (5) วิธีการขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล
- (6) แหล่งที่มาของข้อมูล

4) ตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ

5) จัดระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามความเหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้การนำไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล

3.3.2.4 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งถือหลักว่า “ปกปิดเป็นหลัก เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น” นั้น อาจแยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะตัวของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง

บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือ หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องให้บุคคลนั้น หรือผู้กระทำการแทนบุคคลนั้นได้ตรวจสอบหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น

กรณีที่ 2 เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (บุคคลที่สาม) มีเงื่อนไข ดังนี้

เงื่อนไขแรกหากว่าหน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ได้รับไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้

เงื่อนไขที่สองหากเจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใด อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้ใด ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งให้ผู้นั้นเสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องให้เวลาอันสมควรที่ผู้นั้นอาจเสนอคำคัดค้านได้ ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง โดยหลักแล้วหน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของข้อมูลที่ได้รับไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้ แต่อย่างไรก็ตาม การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูลก่อนมีข้อยกเว้นในกรณีดังต่อไปนี้

1. เป็นการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตน เพื่อการนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น
 2. เป็นการใช้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น
 3. เป็นการเปิดเผยต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผน หรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น
 4. เป็นการให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยโดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลใด
 5. เป็นการเปิดเผยต่อหอดูดาวแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เพื่อการตรวจสอบคุณค่าในการเก็บรักษา
 6. เป็นการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดี ไม่ว่าเป็นคดีประเภทใดก็ตาม
 7. เป็นการให้ซึ่งจำเป็นเพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล
 8. เป็นการเปิดเผยต่อศาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว
 9. กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
- กรณีต่าง ๆ ที่กฎหมายบัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ล้วนแต่เป็นกรณีที่มีความสำคัญ เช่น เป็นการรักษาประโยชน์สาธารณะ หรือเป็นการรักษาสุขภาพหรือชีวิตของบุคคล ฯลฯ และแม้ว่ากฎหมายจะอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลดังกล่าวได้ แต่การ

เปิดเผยดังกล่าวก็ต้องคำนึงถึงการคุ้มครองประโยชน์ส่วนบุคคลด้วย กล่าวคือ จะต้องทำให้มีผลกระทบกระเทือน อันเกิดจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวแก่บุคคลให้น้อยที่สุด สรุปลักษณะสำคัญของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 3.2 หลักการสำคัญของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ที่	หลัก	พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
1	<p>หลักความรับผิดชอบ (Accountability)</p> <p>หน่วยงานหรือองค์กรต้องมีความรับผิดชอบต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตน และต้องแต่งตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนซึ่งรับผิดชอบต่อการปฏิบัติขององค์กรตามหลักปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนดในแบบปฏิบัตินี้</p> <p>การกำหนดกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การกำหนดกระบวนการรับและตอบคำร้อง หรือข้อซักถาม</p>	<p>มาตรา 23 ได้รับการบัญญัติรับรองหลักความรับผิดชอบต่อไว้โดยได้กำหนดแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐในการจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลว่าหน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงพอที่เกี่ยวกับการดำเนินงานตามหน้าที่และเพียงพอที่จำเป็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และดำเนินงานแล้วเสร็จหรือหมดความจำเป็นแล้วต้องยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าว</p> <p>นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐยังต้องมีการประกาศกำหนดประเภทของบุคคลที่มีการเก็บข้อมูลประเภทของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ วิธีการขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารของเจ้าของข้อมูล วิธีการขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล และ แหล่งที่มาของข้อมูล โดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษา</p>

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ที่	หลัก	พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
2	<p>หลักการแจ้งวัตถุประสงค์ (Identifying Purposes)</p> <p>องค์กรต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนหรือในขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น</p>	<p>มาตรา 23 วรรคสอง ได้รับการบัญญัติรับรองหลักการแจ้งวัตถุประสงค์โดยการกำหนดว่าในกรณีที่หน่วยงานของรัฐจะดำเนินการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล หน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบล่วงหน้าหรือพร้อมกับการขอข้อมูล โดยหน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลมาใช้ ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ และกรณีที่ขอข้อมูลนั้นเป็นกรณีที่อาจให้ข้อมูลได้โดยความสมัครใจหรือเป็นกรณีมีกฎหมายบังคับ</p>
3	<p>หลักความยินยอม (Consent)</p> <p>บุคคลที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับทราบและให้ความยินยอมแก่การเก็บรวบรวมการใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สมควรตามที่กำหนดในกฎหมายรูปแบบของความยินยอมอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์และประเภทของข้อมูล</p>	<p>มาตรา 23 ได้บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล โดยกำหนดให้พยายามเก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่กระทบถึงประโยชน์ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น</p> <p>และมาตรา 23 วรรคสาม ยังได้บัญญัติว่าหน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบในกรณีมีการจัดส่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปยังที่ใดซึ่งจะเป็นผลให้บุคคลทั่วไปทราบข้อมูลข่าวสารนั้นได้ เว้นแต่เป็นไปตามลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ</p> <p>นอกจากนี้ มาตรา 24 ยังได้บัญญัติว่าหน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยตามที่กฎหมายบัญญัติไว้</p>

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ที่	หลัก	พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
4	<p>หลักการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัด การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ข้อมูลที่จำเป็นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ได้แจ้งให้ทราบและต้องเก็บรวบรวมโดยวิธีการที่เป็นธรรม และชอบด้วยกฎหมายขององค์กรจะต้องไม่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยวิธีที่เป็นการเลือกปฏิบัติ</p>	<p>มาตรา 23 วรรคหนึ่ง (1) บัญญัติว่าหน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงเท่าที่เพียงพอ และจำเป็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าวเมื่อหมดความจำเป็น</p>
5	<p>หลักการจำกัดการใช้ การเปิดเผย และการเก็บรักษา</p> <p>องค์กรจะต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ หรือเปิดเผย เพื่อวัตถุประสงค์ อย่างอื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของบุคคลธรรมดาคนนั้นหรือเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกเก็บรักษาไว้ในระยะเวลาเพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวเท่านั้น</p>	<p>มาตรา 24 บัญญัติว่า หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่นโดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมิได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยดังต่อไปนี้</p> <p>(1) เป็นการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตน เพื่อการนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น</p> <p>(2) เป็นการ ใช้ข้อมูลตามปกติภายใน วัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น</p> <p>(3) เป็นการเปิดเผยต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผน หรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น</p>

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ที่	หลัก	พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
		<p>(4) เป็นการให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย โดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลใด</p> <p>(5) เป็นการเปิดเผยต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เพื่อการตรวจคุณค่าในการเก็บรักษา</p> <p>(6) เป็นการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดี ไม่ว่าเป็นคดีประเภทใดก็ตาม</p> <p>(7) เป็นการให้ซึ่งจำเป็นเพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล</p> <p>(8) เป็นการเปิดเผยต่อศาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว</p> <p>(9) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา</p>

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ที่	หลัก	พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
6	<p>หลักความถูกต้อง (Accuracy)</p> <p>ข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมไว้จะต้องถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบันตามความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ของการนำข้อมูลนั้นไปใช้ หลักการที่ว่าข้อมูลส่วนบุคคลต้องถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบันต้องคำนึงถึงสัดส่วนของส่วนได้เสียของเจ้าของข้อมูล ทั้งนี้เพื่อที่จะลดความเป็นไปได้ของการนำข้อมูลที่ไม่ถูกต้องไปใช้</p>	<p>มาตรา 23 วรรคหนึ่ง (3) บัญญัติว่าหน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา และตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องอยู่เสมอเกี่ยวกับสิ่งดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ประเภทของบุคคลที่มีการเก็บข้อมูลไว้ (2) ประเภทของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (3) ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ (4) วิธีการขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารของเจ้าของข้อมูล (5) วิธีการขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล (6) แหล่งที่มาของข้อมูล <p>และมาตรา 23 วรรคหนึ่ง (4) บัญญัติว่าหน่วยงานของรัฐต้องตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ</p>
7	<p>หลักการรักษาความปลอดภัย (Safeguards)</p> <p>ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องได้รับการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมกับข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะการรักษาความปลอดภัยจะต้องให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่อการสูญหายหรือการโจรกรรม ตลอดจนการเข้าตรวจดู การเปิดเผย การทำซ้ำ การใช้ หรือการแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่ได้รับอนุญาต</p>	<p>มาตรา 23 วรรคหนึ่ง (5) บัญญัติว่าหน่วยงานของรัฐต้องจัดระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ตามความเหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้มีการนำไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล</p>

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ที่	หลัก	พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
8	<p>หลักการเปิดเผย (Openness)</p> <p>องค์กรต้องจัดทำนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กรในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล กล่าวคือ การจัดการวิธีการเข้าถึงข้อมูลหรือจัดข้อมูลที่ต้องเผยแพร่แก่ประชาชนในสถานที่และวิธีการที่เหมาะสม บุคคลทั่วไปจะต้องสามารถได้รับข้อมูลนั้นได้โดยไม่ลำบากและข้อมูลดังกล่าวจะต้องเปิดเผยในลักษณะที่สามารถเข้าใจได้โดยทั่วไป</p>	<p>มาตรา 25 บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในการจะารู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือ หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องให้บุคคลนั้นหรือผู้กระทำการแทนบุคคลนั้นได้ตรวจดูหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น</p>
9	<p>หลักการเข้าตรวจดูข้อมูลของบุคคล (Individual Access)</p> <p>เมื่อมีการร้องขอ บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลจะต้องได้รับการรายงานหรือเข้าตรวจดูเกี่ยวกับการมีอยู่การใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตน นอกจากนี้ บุคคลสามารถโต้แย้งหากพบว่าข้อมูลดังกล่าวไม่ถูกต้องหรือสมบูรณ์ และมีสิทธิเรียกร้องให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลนั้นได้ตามความเหมาะสม</p>	<p>มาตรา 25 บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในการจะรู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือ หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องให้บุคคลนั้นหรือผู้กระทำการแทนบุคคลนั้นได้ตรวจดูหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น</p> <p>และในวรรคสามบัญญัติว่า ถ้าบุคคลใดเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่ป็นจริง ให้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนนั้นได้ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาคำขอดังกล่าว และแจ้งให้บุคคลนั้นทราบโดยไม่ชักช้า</p>

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ที่	หลัก	พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
10	<p>หลักการโต้แย้งการปฏิบัติขององค์กร บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลสามารถ ทำคำโต้แย้งเกี่ยวกับการดำเนินการ เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับตน โดยการทำคำโต้แย้งไปยังบุคคลที่ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รับผิดชอบการ ปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรได้</p> <p>โดยองค์กรจะต้องแจ้งหรืออธิบาย ให้บุคคลทราบเกี่ยวกับกระบวนการ ร้องเรียน การรับคำร้อง และการตอบ ข้อซักถาม และต้องทำการสอบสวน เกี่ยวกับคำร้องทั้งหลาย และในกรณีที่ คำร้องนั้นมีเหตุอันสมควร องค์กร จะต้องมีการดำเนินการที่เหมาะสม รวมทั้งการแก้ไขเพิ่มเติม หรือมี มาตรการที่เหมาะสมเกี่ยวกับนโยบาย และแนวทางปฏิบัติขององค์กรที่ จำเป็น</p>	<p>มาตรา 33 บัญญัติว่า ในกรณีที่หน่วยงานของ รัฐปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่มิคำขอไม่ว่า จะเป็นกรณีมาตรา 11 หรือมาตรา 25 ถ้าผู้มีคำขอไม่ เชื่อว่าเป็นความจริงและร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ตามมาตรา 13 ให้คณะกรรมการมีอำนาจเข้า ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของราชการที่ เกี่ยวข้องกับได้ และแจ้งผลการตรวจสอบให้ผู้ร้องเรียน ทราบ</p> <p>หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้อง ยินยอมให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการ มอบหมายเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความ ครอบครองของตนได้ ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลข่าวสารที่ เปิดเผยได้หรือไม่ก็ตาม</p>

3.3.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง
ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ในส่วนนี้ผู้เขียนจะทำการอธิบายให้ทราบถึง
รายละเอียดของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน โดยมี
รายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.3.1 หลักการและเหตุผลของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

โดยที่การทำธุรกรรมในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการในการติดต่อสื่อสารที่อาศัยการพัฒนาการเทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวมีความแตกต่างจากวิธีการทำธุรกรรมซึ่งมีกฎหมายรองรับอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก อันส่งผลให้ต้องมีการรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ การรับรองวิธีการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือ และมีผลในทางกฎหมายเช่นเดียวกับการทำธุรกรรมโดยวิธีการทั่วไปที่เคยปฏิบัติอยู่เดิมควรกำหนดให้มีคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ทำหน้าที่วางนโยบายกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ติดตามดูแลการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งมีหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาการทางเทคโนโลยีเพื่อติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพตลอดเวลาให้มีมาตรฐานน่าเชื่อถือ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นการส่งเสริมการใช้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ด้วยการมีกฎหมายรองรับในลักษณะที่เป็นเอกรูป และสอดคล้องกับมาตรฐานที่นานาประเทศยอมรับ

3.3.3.2 ขอบเขตการใช้บังคับพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

ขอบเขตการใช้บังคับพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เป็นไปตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว กล่าวคือ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่ธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์⁷⁷ ได้แก่ คำขอการอนุญาต การจดทะเบียน คำสั่งทางปกครอง การชำระเงิน การประกาศหรือการดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายกับหน่วยงานของรัฐหรือโดยหน่วยงานของรัฐ ถ้าได้กระทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ให้นำพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับและให้ถือว่า มีผลโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกับการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายในเรื่องนั้นกำหนด⁷⁸

⁷⁷ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544, มาตรา 3.

⁷⁸ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544, มาตรา 35.

ข้อยกเว้นของการนำเอาพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 คือธุรกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดมิให้นำพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนมาใช้ บังคับและกฎหมายหรือกฎใดที่กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

3.3.3.3 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 นั้น ปรากฏตามประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553 เพื่อให้การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานของรัฐมีความมั่นคงปลอดภัย ความน่าเชื่อถือ และมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จึงได้กำหนดแนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ พ.ศ. 2549 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีการรวบรวม จัดเก็บ ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ทำให้สามารถระบุตัวบุคคล ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมให้หน่วยงานของรัฐจัดทำแนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล”

ดังนั้น คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จึงออก “ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553” เพื่อให้หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วยการจัดทำแนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ

ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่ถูกตราขึ้นมาโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ที่กำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะที่เป็นผู้ใช้บริการโทรคมนาคม โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้รวบรวม จัดเก็บ ใช้ เผยแพร่ หรือดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ใช้บริการต้องมีการจัดทำนโยบายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ขอบเขตของการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องเป็นการกระทำอย่างจำกัด โดยต้องกำหนดให้มีขอบเขตสำหรับการจัดเก็บข้อมูลอย่างจำกัด และการจัดเก็บข้อมูลนั้นต้องใช้วิธีการที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นธรรม อีกทั้งยังต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบหรือได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลด้วย โดยข้อมูลที่จัดเก็บนั้น ต้องเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพของ กล่าวคือ ต้องเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความถูกต้องและต้องรวบรวมจัดเก็บให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้จัดเก็บข้อมูลดังกล่าวด้วย

2) วัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล

การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลนั้นต้องมีการระบุวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลด้วย โดยต้องมีการบันทึกวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในขณะที่มีการรวบรวมในปัจจุบันและหากมีการนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้มีการรวบรวมไว้ไปใช้ในภายหลังก็จำเป็นที่จะต้องมีการบันทึกให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ด้วย

3) ข้อจำกัดของการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้

สำหรับข้อจำกัดในการนำข้อมูลส่วนบุคคล ไปใช้นั้นประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553 กำหนดห้ามมิให้มีการเปิดเผย หรือแสดง หรือทำให้ปรากฏในลักษณะอื่นใดซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูล เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือเป็นกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้กระทำได้

4) การรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล

การรักษาความมั่นคงปลอดภัยให้มีมาตรการในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันการสูญหาย การเข้าถึง ทำลาย ใช้ แปรลง แก้ไขหรือเปิดเผยข้อมูลโดยมิชอบ โดยให้หน่วยงานของรัฐซึ่งรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลผ่านทางเว็บไซต์ จัดให้มีวิธีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสำหรับข้อมูลส่วนบุคคลที่รวบรวมและจัดเก็บไว้ให้เหมาะสมกับการรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลดังกล่าวโดยมิชอบ รวมถึงการป้องกันการกระทำใดที่จะมีผลทำให้ข้อมูลไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ซึ่งหน่วยงานของรัฐพึงดำเนินการ ดังนี้

1. สร้างเสริมความสำนึกในการรับผิดชอบด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่บุคลากร พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานด้วยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้ จัดสัมมนา หรือฝึกอบรมในเรื่องดังกล่าวให้แก่บุคลากรในองค์กรเป็นประจำ

2. กำหนดสิทธิและข้อจำกัดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของบุคลากร พนักงาน หรือลูกจ้างของตนในแต่ละลำดับชั้นให้ชัดเจน และให้มีการบันทึกรวมทั้งการทำสำรองข้อมูลของการเข้าถึงหรือการเข้าใช้งานข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในระยะเวลาที่เหมาะสมหรือตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

3. ตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงด้านความมั่นคงปลอดภัยของเว็บไซต์หรือของระบบสารสนเทศทั้งหมดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4. กำหนดให้มีการใช้มาตรการที่เหมาะสมและเป็นการเฉพาะสำหรับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งหรือเป็นข้อมูลที่อาจกระทบต่อความรู้สึก ความเชื่อ ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชนซึ่งเป็นผู้ใช้บริการของหน่วยงานของรัฐ หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหาย หรือมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลอย่างชัดเจน เช่น หมายเลขบัตรเดบิต หรือบัตรเครดิต หมายเลขประจำตัวประชาชน หรือหมายเลขประจำตัวบุคคล เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ ความคิดเห็นทางการเมือง สุขภาพ พฤติกรรมทางเพศ เป็นต้น

5. ควรจัดให้มีมาตรการที่รอบคอบในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสำหรับข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลซึ่งอายุไม่เกินสิบแปดปีโดยใช้วิธีการ โดยเฉพาะและเหมาะสม

5) การมีส่วนร่วมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

การมีส่วนร่วมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกาศฉบับนี้กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแจ้งถึงความมีอยู่ หรือรายละเอียดของข้อมูลส่วนบุคคลแก่เจ้าของข้อมูลเมื่อได้รับคำร้องขอภายในระยะเวลาอันสมควรตามวิธีการในรูปแบบ รวมถึงค่าใช้จ่ายตามสมควร และห้ามไม่ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิเสธ ที่จะให้คำชี้แจงหรือให้ข้อมูลแก่เจ้าของข้อมูล ผู้สืบสิทธิ์ ทายาท ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้พิทักษ์ตามกฎหมาย โดยให้ผู้ควบคุมข้อมูลจัดทำบันทึกคำคัดค้าน การจัดเก็บ ความถูกต้อง หรือการกระทำใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลของเจ้าของข้อมูลไว้เป็นหลักฐานด้วย

6) การแสดงระบุมความเชื่อมโยงให้ข้อมูลส่วนบุคคลกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น

การเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานของรัฐและเว็บไซต์ดังกล่าวที่มีการเชื่อมโยงให้ข้อมูลแก่หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ให้หน่วยงานของรัฐแสดงไว้อย่างชัดเจนถึงชื่อผู้เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ หรือชื่อผู้มีสิทธิในข้อมูลที่ได้มีการเก็บรวบรวม (Data Subject) และชื่อเป็นผู้มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวทั้งหมด รวมถึงประเภทของข้อมูลที่จะใช้ร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ตลอดจนชื่อผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ผู้ใช้บริการทราบ ให้หน่วยงาน

ของรัฐแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบและให้ความยินยอมล่วงหน้าก่อนทำการเปลี่ยนแปลงการเชื่อมโยงข้อมูลตามวรรคแรกกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น

7) การรวมข้อมูลจากที่มาหลาย ๆ แห่ง

ให้หน่วยงานของรัฐที่ซึ่งได้รับข้อมูลมาจากผู้ใช้บริการเว็บไซต์ และจะนำไปรวมเข้ากับข้อมูลของบุคคลดังกล่าวที่ได้รับจากที่มาแห่งอื่น ระบุไว้ในนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลถึงเจตนารมณ์การรวมข้อมูลดังกล่าวด้วย เช่น เว็บไซต์ได้รับข้อมูลที่เป็นชื่อและที่อยู่ของการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์จากผู้ใช้บริการ โดยการกรอกข้อมูลตามแบบสอบถามผ่านทางเว็บไซต์ และจะนำข้อมูลดังกล่าวไปรวมเข้ากับข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของผู้ใช้บริการที่ได้รับจากที่มาแห่งอื่น

สำหรับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ โดยในประกาศฯ ต้องมีสาระสำคัญอย่างน้อยประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1) นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การจัดทำนโยบายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการแจ้งให้ผู้ใช้บริการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐกับหน่วยงานได้ทราบว่า หน่วยงานมีแนวทางในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลอย่างไร เพื่อให้ผู้ใช้บริการทราบและสามารถตัดสินใจได้ว่าสมควรให้ข้อมูลส่วนบุคคลของตนหรือไม่ เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553

ในส่วนของนโยบายฯ จะต้องมีหัวข้อหลักที่เป็นสาระสำคัญอย่างน้อย 8 ข้อ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลอย่างจำกัด
 2. คุณภาพของข้อมูลส่วนบุคคล
 3. การระบุวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม
 4. ข้อจำกัดในการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้
 5. การรักษาความมั่นคงปลอดภัย
 6. การเปิดเผยเกี่ยวกับการดำเนินการแนวปฏิบัติและนโยบายที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล
 7. การมีส่วนร่วมของเจ้าของข้อมูล
 8. ความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งทำหน้าที่ควบคุมข้อมูล
- 2) แนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การจัดทำแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการประกาศให้บุคคลากรในหน่วยงานปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ แนวปฏิบัติต้องแสดงถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการเพื่อให้

บุคลากรซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการฯ จะต้องมีความเข้าใจหลักที่เป็นสาระสำคัญใน แนวปฏิบัติอย่างน้อย 9 ข้อ ดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้น
2. การเก็บรวบรวม จัดประเภท และการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล
3. การแสดงระบุมความเชื่อมโยงให้ข้อมูลส่วนบุคคลกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น
4. การรวมข้อมูลจากที่มาหลาย ๆ แห่ง
5. การให้บุคคลอื่นใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
6. การรวบรวม จัดเก็บ ใช้และการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้บริการ
7. การเข้าถึง การแก้ไขให้ถูกต้อง และการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน
8. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล
9. การติดต่อกับเว็บไซต์

กรอบในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่นิยมของสากลประเทศและประเทศไทย ใช้นามอ้างอิงเป็นแนวทางในการดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในรูปของข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับการคุ้มครองที่เหมาะสมในทุกขั้นตอนตั้งแต่ การเก็บ รวบรวม การเก็บรักษา และการเปิดเผย คือ กรอบในการคุ้มครองข้อมูลขององค์การร่วมมือและ พัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD : The Organization for Economic Cooperation and Development) ในเรื่อง Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder Data Flows of Personal Data มีหลักการพื้นฐาน 8 ประการ⁷⁹ ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3.3 กรอบในการคุ้มครองข้อมูลของ OECD

ที่	กรอบ OECD	สาระสำคัญ
1	หลักข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล	ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ต้องชอบด้วย กฎหมายและต้องใช้วิธีการที่เป็นธรรมและ เหมาะสม โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นต้อง ให้เจ้าของข้อมูลรู้เห็นรับรู้หรือได้รับความ ยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

⁷⁹ คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (ม.ป.ป.). การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Privacy). สืบค้น 24 มีนาคม 2559, จาก <http://www.etcommission.go.th/files/article/article-dp.pdf>

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ที่	กรอบ OECD	สาระสำคัญ
2	หลักคุณภาพของข้อมูล	ข้อมูลที่เก็บรวบรวมนั้น ต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นว่า “จะนำไปใช้ทำอะไร” และเป็นไปตามอำนาจหน้าที่และวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของหน่วยงานตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ข้อมูลดังกล่าวจะต้องถูกต้อง สมบูรณ์หรือทำให้เป็นปัจจุบันหรือทันสมัยอยู่เสมอ
3	หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ	ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ว่าข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมนั้นเก็บรวบรวมไปเพื่ออะไร พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาที่เก็บรวบรวมหรือรักษาข้อมูลนั้น ตลอดจนกรณีที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเช่นว่านั้นไว้ให้ชัดเจน
4	หลักข้อจำกัดในการนำไปใช้	ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น จะต้องไม่มีการเปิดเผยทำให้มีหรือปรากฏในลักษณะอื่นใดซึ่งไม่ได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งในวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลหรือ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
5	หลักการรักษาความมั่นคงปลอดภัยข้อมูล	จะต้องมีมาตรการในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลที่เหมาะสม เพื่อป้องกันความเสี่ยงภัยใด ๆ ที่อาจจะทำให้ข้อมูลนั้นสูญหายเข้าถึง ทำลายใช้ตัดแปลงแก้ไข หรือเปิดเผยโดยมิชอบ

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ที่	กรอบ OECD	สาระสำคัญ
6	หลักการเปิดเผยข้อมูล	ควรมีการประกาศนโยบายให้ทราบโดยทั่วกัน หากมีการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาแนวนโยบาย หรือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลก็ ควรเปิดเผยหรือประกาศไว้ให้ชัดเจน รวมทั้งให้ ข้อมูลใด ๆ ที่สามารถระบุเกี่ยวกับหน่วยงาน ของรัฐผู้ให้บริการที่อยู่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลด้วย
7	หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล	ให้บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลได้รับแจ้งหรือ ยืนยันจากหน่วยงานของรัฐที่เก็บรวบรวมหรือ จัดเก็บข้อมูลทราบว่า “หน่วยงานของรัฐนั้น ๆ ได้รวบรวมข้อมูลหรือจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ดังกล่าวหรือไม่ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม”
8	หลักความรับผิดชอบ	ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตาม นโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล

3.3.4 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

เมื่อสังคมมีการพัฒนามากขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันมากขึ้น ปัจจุบัน สังคมมนุษย์มีการนำเอาคอมพิวเตอร์เข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำงาน จึงมีการจัดทำกฎหมายขึ้นมา เพื่อเข้าควบคุมและดูแลการความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ จึงได้มีการจัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ขึ้นมา ซึ่งพระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมาย อีกฉบับหนึ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ในส่วนนี้ผู้เขียนจะทำการอธิบายให้ทราบถึงรายละเอียดของพระราชบัญญัตินี้ฉบับดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.4.1 หลักการและเหตุผลของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 เนื่องจากปัจจุบันระบบคอมพิวเตอร์ได้เป็นส่วนสำคัญของการประกอบกิจการและการดำรงชีวิตของมนุษย์ หากมีผู้กระทำความผิดประการใด ๆ ให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้หรือทำให้การทำงานผิดพลาดไปจากคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือใช้วิธีการใด ๆ เข้าล่วงรู้ข้อมูล แก้ไข หรือทำลายข้อมูลของบุคคลอื่นในระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ หรือใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จหรือมีลักษณะอันลามกอนาจาร ย่อมก่อให้เกิดความเสียหาย กระทบกระทบต่อเนื่องเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของประชาชน สมควรกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าว

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดกับบุคคลที่ใช้คอมพิวเตอร์กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการทำให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่ทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือระบบได้ทำตามคำสั่งผิดพลาดไป อีกทั้งการใช้วิธีการอื่นใด ๆ ที่เป็นการเข้าระบบคอมพิวเตอร์ แก้ไข หรือทำลายข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่น รวมถึงเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จหรือเป็นข้อมูลที่มีลักษณะลามกอนาจาร อันส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อสังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคงของรัฐและความสงบสุขหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ ไม่ว่าตัวผู้กระทำความผิดจะอยู่นอกราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือเป็นคนต่างชาติ ถ้าผู้เสียหายมีการร้องขอให้ลงโทษ ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษภายในราชอาณาจักรไทย

3.3.4.2 ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2550 ดังนั้นจึงมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 2550 เป็นต้นไป โดยให้ความหมายคำว่า “ข้อมูลคอมพิวเตอร์” หมายความว่า ข้อมูล ข้อความ คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใด บรรดาที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้และให้หมายความรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

“ข้อมูลคอมพิวเตอร์” หมายถึงข้อมูลทุกอย่างที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ รวมทั้งชุดคำสั่งด้วยหากอยู่ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ นอกจากนั้นยังให้หมายความรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

โดยที่คำว่า “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ได้ให้ความหมายคำว่า “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” ไว้ว่า “ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสาร” ดังนั้น ความหมายจึงกว้างรวมออกไปถึงโทรเลข โทรพิมพ์ โทรสาร อย่างไรก็ตามองค์ประกอบความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงองค์ประกอบความผิด “ข้อมูลคอมพิวเตอร์” กับ “ระบบคอมพิวเตอร์” เข้าด้วยกัน ดังนั้นกรณีของโทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสารหากเป็นความผิดที่ต้องเชื่อมโยงกับระบบคอมพิวเตอร์ เช่นการดักจับไว้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบตามมาตรา 8 นั้นจะต้องเป็นกรณีที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ดังนั้นการดักจับโทรเลข โทรพิมพ์หรือโทรสารที่ไม่ได้ส่งในระบบคอมพิวเตอร์ย่อมไม่เป็นความผิดตามมาตราดังกล่าว เป็นต้น

“ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งแสดงถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง ปลายทาง เส้นทาง เวลา วันที่ ปริมาณ ระยะเวลา ชนิดของบริการ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์นั้น หมายถึงข้อมูลที่แสดงรายการให้เห็นถึงการติดต่อสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งจะแสดงถึงแหล่งกำเนิด เช่น IP address ของเครื่อง ชื่อที่อยู่ของผู้ใช้บริการที่มีการลงทะเบียน ข้อมูลของผู้ให้บริการ (Service Provider) ลักษณะของการให้บริการว่าผ่านระบบใดหรือเครือข่ายใด วันเวลาของการส่งข้อมูล และข้อมูลทุกประเภทที่เกิดจากการสื่อสาร (Communication) ผ่าน “ระบบคอมพิวเตอร์”

3.3.4.3 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้⁸⁰ (โปรดดูตารางที่ 4 ประกอบ)

1) การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ (มาตรา 5)

“การเข้าถึง” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Access” หมายถึง การเข้าถึงทั้งในระดับกายภาพ เช่น กรณีที่มีการกำหนดรหัสผ่านเพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และผู้กระทำความผิดดำเนินการด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งเพื่อให้ได้รหัสนั้นมาและสามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์นั้นได้โดยนั่งอยู่หน้าเครื่องคอมพิวเตอร์นั่นเอง และหมายความรวมถึงการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์หรือเข้าถึง

⁸⁰ พรเพชร วิชิตชลชัย. (ม.ป.ป.). คำอธิบาย พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. สืบค้นจาก <http://www.chandra.ac.th>

ข้อมูลคอมพิวเตอร์ แม้ตัวบุคคลที่เข้าถึงจะอยู่ห่างโดยระยะทางกับเครื่องคอมพิวเตอร์ แต่สามารถเจาะเข้าไปในระบบคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ตนต้องการได้

นอกจากนี้ยังหมายถึงการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ ดังนั้นจึงอาจหมายถึง การเข้าถึงฮาร์ดแวร์ หรือส่วนประกอบต่าง ๆ ของคอมพิวเตอร์ ข้อมูลที่ถูกบันทึกเก็บไว้ในระบบเพื่อใช้ในการส่งหรือโอนถึงอีกบุคคลหนึ่ง เช่น ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ส่วนวิธีการเข้าถึงนั้นรวมทุกวิธีการไม่ว่าจะเข้าถึงโดยผ่านทางเครือข่ายสาธารณะ เช่น อินเทอร์เน็ตอันเป็นการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายหลาย ๆ เครือข่ายเข้าด้วยกัน และยังหมายถึงการเข้าถึงโดยผ่านระบบเครือข่ายเดียวกันด้วยก็ได้ เช่น ระบบ LAN (Local Area Network) อันเป็นเครือข่ายที่เชื่อมต่อคอมพิวเตอร์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ๆ เข้าด้วยกัน นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึงการเข้าถึงโดยการติดต่อสื่อสารแบบไร้สาย (Wireless Communication) อีกด้วย

“การเข้าถึง” ซึ่งถือว่าเป็นความผิดฐานนี้ จะต้องเป็นการเข้าถึงโดยปราศจากสิทธิโดยชอบธรรม (Without Right) ด้วย ซึ่งหมายความว่าหากผู้ทำการเข้าถึงนั้นเป็นบุคคลที่มีสิทธิเข้าถึงไม่ว่าด้วยถือสิทธิตามกฎหมายหรือได้รับอนุญาตจากเจ้าของระบบ ย่อมไม่เป็นความผิด ตัวอย่างเช่น การเข้าถึงเพื่อดูแลระบบของผู้ดูแลเว็บ (Webmaster) อย่่างไรก็ตาม หากผู้ได้รับอนุญาตให้ทำการเข้าถึงนั้นได้เข้าถึงระบบหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เกินกว่าที่ตนได้รับอนุญาต ในกรณีนี้บุคคลดังกล่าวก็ย่อมต้องรับผิดเช่นเดียวกัน

2) การเปิดเผยมาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่ผู้อื่นจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะโดยมิชอบ (มาตรา 6)

ระบบคอมพิวเตอร์นั้นมีมาตรการการเข้าถึง เช่นมีการลงทะเบียน username และ password หรือมีวิธีการอื่นใดที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะ การที่จะเป็นความผิดตามมาตรานี้ต้องเป็นเรื่องที่ผู้กระทำล่วงรู้มาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่ผู้อื่นจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะ และนำมาตรการนั้นเปิดเผยแก่ผู้หนึ่งผู้ใด โดยการเปิดเผยนั้นอยู่ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น

3) การเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ (มาตรา 7)

ผู้ใดเข้าถึงซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตนโดยมิชอบถือว่าเป็นความผิด โดยเจตนาารมณ์ของการบัญญัติความผิดฐานเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ ซึ่งหมายถึงข้อมูลนั้นเป็นการเก็บหรือส่งด้วยวิธีการทางคอมพิวเตอร์หรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นจึงไม่น่าจะหมายความรวมถึงข้อมูลที่บรรจุไว้ใน

แผ่นซีดี หรือแผ่นดิสเกตต์ อย่างไรก็ตามเมื่อใดที่มีการนำซีดีหรือแผ่นดิสเกตต์นั้นเล่นผ่านระบบคอมพิวเตอร์ก็จะอยู่ในความหมายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ทันที

4) การคัดกรับข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ (มาตรา 8)

ผู้ใดกระทำความผิดโดยมิชอบด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อคัดกรับไว้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์ และข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นมีได้มีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อให้บุคคลทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ ถือว่าเป็นการคัดกรับข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ

การคัดกรับข้อมูลในมาตรานี้หมายถึง การคัดกรับโดยวิธีการทางเทคนิค (Technical Means) เพื่อลักลอบดักฟัง (Listen) ตรวจสอบ (Monitoring) หรือติดตามเนื้อหาสาระของข่าวสาร (surveillance) ที่สื่อสารถึงกันระหว่างบุคคล หรือเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งเนื้อหาของข้อมูลโดยตรงหรือโดยการเข้าถึงและใช้ระบบคอมพิวเตอร์ หรือการทำให้ได้มาซึ่งเนื้อหาของข้อมูลโดยทางอ้อมด้วยการแอบบันทึกข้อมูลสื่อสารถึงกันด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่คำนึงว่าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้บันทึกข้อมูลดังกล่าวจะต้องเชื่อมต่อเข้ากับสายสัญญาณสำหรับส่งผ่านข้อมูลหรือไม่เพราะบางกรณีอาจใช้อุปกรณ์เช่นว่านั้นเพื่อบันทึกการสื่อสารข้อมูลที่ได้ส่งผ่านด้วยวิธีการแบบไร้สายก็ได้ เช่น การติดต่อผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ การติดต่อโดยใช้เทคโนโลยีไร้สายประเภท wireless LAN เป็นต้น ซึ่งนอกจากการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อบันทึกข้อมูลที่มีการส่งผ่านกันแล้วยังรวมถึงกรณีการใช้ซอฟต์แวร์หรือรหัสผ่านต่าง ๆ เพื่อทำการแอบบันทึกข้อมูลที่ส่งผ่านถึงกันด้วย

การกระทำความผิดตามมาตรานี้ผู้กระทำได้กระทำได้ไป “โดยมิชอบ” ด้วย ซึ่งหมายถึงการไม่มีอำนาจกระทำ ดังนั้น ถ้าผู้กระทำมีอำนาจที่จะกระทำได้ไม่ว่าโดยกฎหมายหรือโดยการอนุญาตของเจ้าของสิทธิ ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิด

การคัดกรับข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นนี้จะต้องเป็นข้อมูลที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์ ดังนั้นจึงไม่หมายความรวมถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่จัดเก็บในรูปแบบซีดีหรือดิสเกตต์

การพิจารณาว่าข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้มีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อให้บุคคลทั่วไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่าลักษณะการส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวนี้ผู้ส่งต้องการให้เป็นเรื่องเฉพาะตนไม่ได้ต้องการให้เปิดเผยข้อมูลนั้นแก่ผู้ใดหรือไม่

การพิจารณาว่าข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดมีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะจึงต้องพิจารณาจากการมีการเข้ารหัสการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวเพียงใด ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องที่จะพิจารณาจากเนื้อหาของข้อมูลว่าเป็นความลับหรือไม่ เช่น เนื้อหาของข้อมูลอาจเป็นเรื่องความลับทางการค้า แต่หากผู้ส่งใช้วิธีการส่งที่ไม่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลนั้น ผู้ที่คัดกรับย่อมไม่มีความผิด

5) การทำให้เสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ (มาตรา 9)

ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ ถือว่าเป็นการกระทำความผิดเป็นการรบกวนข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ

ความผิดตามมาตรา 9 มุ่งจะคุ้มครองความถูกต้องของข้อมูล (Integrity) ความถูกต้องแท้จริง (Authentication) และเสถียรภาพหรือความพร้อมในการใช้งานหรือการใช้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่บันทึกเก็บไว้บนสื่อคอมพิวเตอร์ได้อย่างเป็นปกติจึงเป็นการกำหนดขึ้นเพื่อให้ข้อมูลคอมพิวเตอร์และ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับสิ่งของที่สามารรถจับต้องได้ (Corporeal Object)

ตัวอย่างของการกระทำความผิดตามมาตรา 9 ได้แก่ การป้อน โปรแกรมที่มีไวรัสทำลายข้อมูลหรือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือการป้อน Trojan Horse เข้าไปในระบบเพื่อขโมยรหัสผ่านของผู้ใช้คอมพิวเตอร์สำหรับเพื่อเข้าไปลบ เปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนข้อมูล เป็นต้น

การกระทำความผิดตามมาตรา 9 นี้มีองค์ประกอบความผิดที่สำคัญคือ “โดยมิชอบ” ดังนั้น หากเป็นการกระทำของบุคคลผู้มีสิทธิโดยชอบก็จะไม่เป็นความผิด เช่น การเปลี่ยนแปลงข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ (Traffic Data) เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารแบบไม่ระบุชื่อ ตัวอย่างเช่น การสื่อสารผ่านระบบ Anonymous Remailer System หรือการเปลี่ยนแปลงข้อมูลเพื่อการรักษาความลับและความปลอดภัยของการสื่อสาร อาทิ การเข้ารหัสข้อมูล (Encryption) เป็นต้น

6) ตกแต่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นภาพของบุคคล (มาตรา 16)

ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และภาพนั้นเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติมหรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด ทั้งนี้ โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ถือเป็นการกระทำความผิด

ผู้กระทำได้มีการกระทำความผิดเป็นการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น หมายถึงการแสดงผลข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกเป็นภาพของบุคคล และภาพนั้นอาจเกิดจากการสร้างขึ้นใหม่ หรือเป็นภาพที่มีอยู่แต่ได้มีการตัดต่อ เติมหรือดัดแปลง ซึ่งเป็นการทำด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด เข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ และระบบคอมพิวเตอร์นั้นเป็นระบบที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ ถ้าเป็นระบบคอมพิวเตอร์ของตนเองก็ไม่เป็นความผิด

ตารางที่ 3.4 หลักการสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

ที่	หลัก	พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550
1	<p>หลักความยินยอม (Consent)</p> <p>บุคคลที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับทราบและให้ความยินยอมแก่การเก็บรวบรวมการใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สมควรตามที่กำหนดในกฎหมาย</p> <p>รูปแบบของความยินยอมอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์และประเภทของข้อมูล</p>	<p>การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 จะต้องเป็นการกระทำโดยปราศจากสิทธิโดยชอบธรรม ซึ่งหมายความว่าหากผู้ทำการกระทำความผิด เช่น การเข้าถึงโดยเป็นบุคคลที่มีสิทธิเข้าถึงไม่ว่าด้วยถือสิทธิตามกฎหมายหรือได้รับอนุญาตจากเจ้าของระบบ ตัวอย่างเช่น การเข้าถึงเพื่อดูแลระบบของผู้ดูแลเว็บ (Webmaster) ย่อมไม่มีความผิด</p> <p>อย่างไรก็ตาม หากผู้ได้รับอนุญาตให้ทำการเข้าถึงนั้นได้เข้าถึงระบบหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เกินกว่าที่ได้รับอนุญาต ในกรณีนี้บุคคลดังกล่าวก็ย่อมต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกัน</p> <p>หรือกรณีกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อดักจับไว้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์ และข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นมิได้มีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อให้บุคคลทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ หากผู้กระทำความผิดนั้นมิได้ไม่ว่าโดยกฎหมายหรือโดยการอนุญาตของเจ้าของสิทธิ ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิด</p>

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ที่	หลัก	พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550
2	<p>หลักการจำกัดการใช้ การเปิดเผย และการเก็บรักษา</p> <p>องค์กรจะต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นนอกจากวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของบุคคลธรรมดาคนนั้นหรือเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกเก็บรักษาไว้ในระยะเวลาเพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวเท่านั้น</p>	<p>ผู้กระทำความผิดรู้มาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่ผู้อื่นจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะและนำมาตรการนั้นเปิดเผยแก่ผู้หนึ่งผู้ใด โดยการเปิดเผยนั้นอยู่ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น หรือเข้าถึงซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตนโดยมิชอบถือว่าเป็นความผิด</p>
3	<p>หลักความถูกต้อง (Accuracy)</p> <p>ข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมไว้จะต้องถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน ตามความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ของการนำข้อมูลนั้นไปใช้ หลักการที่ว่าข้อมูลส่วนบุคคลต้องถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบันต้องคำนึงถึงสัดส่วนของส่วนได้เสียของเจ้าของข้อมูล ทั้งนี้เพื่อที่จะลดความเป็นไปได้ของการนำข้อมูลที่ไม่ถูกต้องไปใช้</p>	<p>ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบถือว่าเป็นการกระทำความผิดอันเป็นการรบกวนข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ ความผิดตามมาตรา 9 มุ่งจะคุ้มครองความถูกต้องของข้อมูล (Integrity) ความถูกต้องแท้จริง (Authentication) และเสถียรภาพหรือความพร้อมในการใช้งานหรือการใช้ข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่บันทึกเก็บไว้บนสื่อคอมพิวเตอร์ได้อย่างเป็นปกติ</p>

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ที่	หลัก	พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550
4	<p>หลักการรักษาความปลอดภัย (Safeguards)</p> <p>ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องได้รับการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมกับข้อมูลส่วนบุคคลโดยเฉพาะการรักษาความปลอดภัยจะต้องให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่อการสูญหายหรือการโจรกรรม ตลอดจนการเข้าตรวจสอบ การเปิดเผย การทำซ้ำ การใช้ หรือการแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่ได้รับอนุญาต</p>	<p>ระบบคอมพิวเตอร์นั้นมีมาตรการการเข้าถึง เช่น มีการลงทะเบียน username และ password หรือมีวิธีการอื่นใดที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะ การที่ล่วงรู้มาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่ผู้อื่นจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะและนำมามาตรการนั้นเปิดเผยแก่ผู้หนึ่งผู้ใด โดยการเปิดเผยนั้นอยู่ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นถือเป็นความผิด</p>

3.3.5 ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.⁸¹

ตามที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ต่อคณะรัฐมนตรี โดยที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีหลักการเพื่อให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งระบบสื่อสาร ทำให้การเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลสามารถทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว อันอาจนำมาซึ่งความเดือดร้อน รำคาญ หรือความเสียหายในกรณีที่มีการนำไปแสวงหาประโยชน์หรือเปิดเผยโดยไม่ได้รับความยินยอมหรือแจ้งล่วงหน้า ซึ่งแม้ว่าจะได้มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบางเรื่อง แต่ก็ยังไม่มีหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหลักการทั่วไป โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2558 และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับ

⁸¹ เว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (ม.ป.ป.). ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. สืบค้น 24 มีนาคม 2559, จาก <http://www.etcommission.go.th>

ข้อสังเกตของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ไปประกอบการพิจารณาด้วย แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติต่อไป โดยคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 11) ได้พิจารณาตรวจร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

โครงสร้างของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ประกอบด้วย

1. บททั่วไป (มาตรา 1 - มาตรา 6)

หมวด 1 คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 7 – มาตรา 16)

หมวด 2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 1 บททั่วไป (มาตรา 17 – มาตรา 18)

ส่วนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 19 – มาตรา 23)

ส่วนที่ 3 การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 24 – มาตรา 25)

หมวด 3 สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 26 – มาตรา 30)

หมวด 4 ข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูล (มาตรา 31 – มาตรา 34)

หมวด 5 การร้องเรียน (มาตรา 35 – มาตรา 41)

หมวด 6 ความรับผิดชอบทางแพ่ง (มาตรา 42)

หมวด 7 บทกำหนดโทษ (มาตรา 43 – มาตรา 49)

บทเฉพาะกาล (มาตรา 50 – มาตรา 53)

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. เป็นกฎหมายกลางในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป (มีขอบเขตการใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐด้วย)

2. หากมีกฎหมายว่าด้วยการใดบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะใด กิจการใด หรือหน่วยงานใดไว้โดยเฉพาะแล้วให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น (มาตรา 3) เว้นแต่

3. บทบัญญัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้อง จะต้องนำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับเป็นการเพิ่มเติมไม่ว่า จะซ้ำกับกฎหมายนั้นหรือไม่ก็ตาม

4. บทบัญญัติในเรื่องการร้องเรียน บทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญออกคำสั่งเพื่อคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้อง ให้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้ เฉพาะในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยกรณินั้น ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการร้องเรียน

5. สำหรับข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มาตรา 31 ได้กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้ทำประกาศกำหนดข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิบัติ

มาตรา 42 กรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการใด ๆ อันทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า (1) ความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย (2) เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และ (3) เป็นการปฏิบัติตามถ้วนตามข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลประกาศกำหนดตามมาตรา 31

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ ต่างประเทศ และประเทศไทยพบว่า สหประชาชาติซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศได้ประกาศใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง เพื่อให้ความคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัว ส่วนสหภาพยุโรปได้ออกหลักเกณฑ์ที่สำคัญ “Directive 95/46/EC on the protection of Individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data” เพื่อผลักดันให้กฎหมายในหมู่ประเทศสมาชิกมีความสอดคล้องกันในการให้หลักประกันที่ดีพอต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของพลเมืองของ EU โดยปราศจากข้อจำกัดที่เกิดจากความแตกต่างกันของกฎหมายกฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรมโดยให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ใน Directive ภายในปี 1998 และต่อมาในปี ค.ศ. 2002, EU ได้ออกหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพิ่มเติมคือ “Directive 2002/58/EC concerning the processing of personal data and protection of privacy in the electronic communication sector (Directive on privacy and electronic communication)” โดยกำหนดรายละเอียดให้ผู้ให้บริการเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องมีมาตรการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เช่น จัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและความลับของข้อมูลที่ส่ง หรือการลบข้อมูลจราจรเมื่อหมดความจำเป็น

ในขณะที่ประเทศในระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) ได้แก่ ประเทศอังกฤษได้ตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลอันเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลข่าวสาร ค.ศ. 1984 (Data Protection Act 1984) มีผลทำให้การจัดเก็บสารสนเทศทุกประเภทที่เกี่ยวกับบุคคลโดยระบบคอมพิวเตอร์จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดต่อมาได้ตรา Data Protection Act 1998 เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตาม The European Data Protection Directive (95/46/EC) หรือ EU Directive (95/46/EC) โดยมีผลบังคับใช้ในครั้งแรกเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 1998 และได้มีการปรับปรุงจนเป็นฉบับสมบูรณ์ (Fully) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มีนาคม 2000 และประเทศแคนาดาได้ตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสาร คือ Personal

Information Protection and Electronic Documents Act 2000 เกิดจากแรงกดดันหรือได้รับผลกระทบจาก European Union (EU) เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่น ๆ ที่ต้องมีการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เทียบเท่า EU Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000 (PIPEDA)

ส่วนประเทศในระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) ได้แก่ ประเทศอิตาลีได้ตรารัฐบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือที่เรียกว่า Protection of Individuals and Other Subjects with Regard to the Processing of Personal Data Act no.675 of 31.12.1996 เป็นกฎหมายที่มีเพื่ออนุวัติการให้ เป็นไปตาม EU Directive (95/46EC) ประเทศฝรั่งเศสได้ตรารัฐบัญญัติที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1978 ว่าด้วยระบบประมวลข่าวสารและเสรีภาพ (Loi relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertés หรือ The Act on Data Processing Data Files and Individual Liberties) ปัจจุบันได้มีการยกร่างรัฐบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลธรรมดาในด้านการจัดทำระบบข้อมูลที่มีลักษณะส่วนตัว และมีการแก้ไขรัฐบัญญัติที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1978 โดยการออก Projet de caractère personnel et loi 78-17 du janvier 1978 ประเทศญี่ปุ่นได้ตรากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในฐานะเป็นกฎหมายทั่วไป พร้อมกับกฎหมายเฉพาะ 4 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการครอบครองดูแลของหน่วยงานฝ่ายปกครอง กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการครอบครองดูแลขององค์กรอิสระและองค์กรมหาชนอื่น ๆ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และกฎหมายว่าด้วยการเตรียมการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในความครอบครองดูแลของหน่วยงานฝ่ายปกครอง เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 และต่อมาได้ตรากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นหลักทั่วไป และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในความควบคุมดูแลของหน่วยงานรัฐ และหน่วยงานปกครองท้องถิ่น รวมตลอดถึงหน่วยงานและองค์กรอิสระอื่น ๆ มีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 2003

สำหรับประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีเพียงพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เท่านั้น ดังนั้น กฎหมายที่ว่าด้วยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลจึงได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยมีหลักการสำคัญประการหนึ่งในการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ดังที่ปรากฏในหลักการและเหตุผลของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ ว่า “ในระบอบประชาธิปไตย ให้ประชาชนมีโอกาสดำเนินการในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดย

ถูกต้องกับความจริงอันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้นสมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มั่นคงและจะยังผลให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนประการหนึ่งกับสมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อม อีกประการหนึ่ง”

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล และแนวทางแก้ไข

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของระหว่างประเทศ ประเทศในระบบคอมมอนลอว์ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ และประเทศแคนาดา ในระบบซีวิลลอว์ ได้แก่ ประเทศอิตาลี ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย พบว่า ในต่างประเทศ มีการตรากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นการเฉพาะ มีเพียงประเทศไทย เท่านั้นที่ยังไม่มีการตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ แต่การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยมีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติ 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ในบทนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีกฎหมาย ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ ปัญหาเกี่ยวกับวิธีให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล และปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีมาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามสมมุติฐานของการศึกษาในบทที่ 1

4.1 ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล เป็นการเฉพาะ

การพัฒนาทางสังคมและเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร การรับ ส่งข้อมูลต่าง ๆ ได้มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ การส่งข้อมูลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์รูปแบบต่าง ๆ พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และเป็นที่ยอมรับหลาย ในสังคมเนื่องจากความสะดวกและรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร อย่างไรก็ตามการติดต่อสื่อสาร ผ่านรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ก็ก่อให้เกิดปัญหาในการละเมิดต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวของ เจ้าของข้อมูลเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อมีการนำข้อมูลเผยแพร่ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะทำให้ บุคคลภายนอกเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลได้ และไม่สามารถควบคุมตรวจสอบหรือ จำกัดการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้ อันเป็นการละเมิดต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล

ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญและสร้างความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวสามารถกระทำได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว โดยในบางกรณีอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และความเสียหายในทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง ซึ่งแม้ว่าในระบบกฎหมายของประเทศไทยจะมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบางเรื่อง แต่ทว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายเหล่านั้นก็ยังไม่ครอบคลุม มาตรการ กลไก ในการควบคุม กำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหลักเกณฑ์ทั่วไป หรือไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นการเฉพาะ

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะทำการอธิบายให้ทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวกับการไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ การที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของกำหนดวิธีการ และเงื่อนไขของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ ทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลในวงกว้างและยากต่อการเยียวยาแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วอย่างมาก แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลอยู่บ้าง แต่กฎหมายเหล่านั้นไม่ได้มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ จึงยังไม่ครอบคลุมการให้ความคุ้มครองกรณีดังกล่าวอย่างเพียงพอ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถบรรลุผลในการให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างครบถ้วนในหลาย ๆ ประการ ทำให้เกิดปัญหาหรือช่องว่างทางกฎหมายส่งผลให้ข้อมูลส่วนบุคคลถูกนำไปใช้ในการแสวงหาผลประโยชน์ที่มีขอบข่ายกฎหมาย ในอันที่จะทำให้สิทธิความเป็นส่วนตัวของประชาชนโดยรวมถูกละเมิดอย่างร้ายแรง ซึ่งเกิดจากการกระทำของรัฐ รวมไปถึงเกิดจากการกระทำของเอกชนด้วย ปัญหาดังกล่าวส่งผลในวงกว้างมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิตของประชาชนในสังคมโดยรวม ต่อความเชื่อถือและความไว้วางใจต่อการรักษาความเป็นส่วนตัวของประชาชนเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลว่าจะไม่รั่วไหลไปสู่บุคคลภายนอกที่ไม่สมควรได้โดยง่าย จนเกินไป หรืออย่างน้อยที่สุด การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ควรกระทำโดยปราศจากหลักเกณฑ์ เงื่อนไขที่มีมาตรฐานเพียงพอตามที่นานาอารยประเทศได้มีมาตรการทางกฎหมายให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ เพราะฉะนั้น ปัญหาการไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะควรได้รับการศึกษาเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในประเด็นทางกฎหมายมหาชนว่า กฎหมายที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล

บุคคลต้องกำหนดเป็นกฎหมายในระดับใดจึงสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกรณีและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวในด้านข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้นก็ตาม แต่ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติมีเพียงพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ให้บัญญัติถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ แต่กฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์ในการตราขึ้นใช้บังคับ เพื่อให้ความสำคัญกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเห็นว่าควรกำหนดให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาล โดยประชาชนมากยิ่งขึ้น จึงสมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและจะยังผลให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้อีกประการหนึ่งด้วย ประกอบกับสมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกัน ดังจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มุ่งคุ้มครองข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งได้แก่ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐและหน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง นั่นคือกฎหมายดังกล่าวไม่ได้ให้ความคุ้มครองครอบคลุมไปถึงการให้รัฐมีหน้าที่ป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของหน่วยงานของรัฐ และไม่มีมาตรการแก้ไขเยียวยาหรือจัดการกรณีที่เกิดความเสียหายเกิดขึ้นแก่ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ปัญหาดังกล่าวนี้อาจทำให้ประชาชนไม่ได้รับความคุ้มครองในสิทธิความเป็นส่วนตัวและข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่ควร

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายนี้ที่เป็นช่องทางให้ผู้ประกอบธุรกิจนำไปใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ด้วยการนำข้อมูลของส่วนบุคคลของลูกค้าหรือสมาชิกของร้านค้าหรือธุรกิจนั้น มาใช้เป็นข้อมูลในการหาลูกค้าในธุรกิจผิดกฎหมายบางประเภท เช่น การค้าเงิน แม้ว่าจะจะเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมายแต่ก็ยังเปิดดำเนินการอยู่ได้ โดยข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกนำมาใช้ส่วนมากจะถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการทำการตลาดของธุรกิจผิดกฎหมาย

นี่ถือเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นถึงภัยคุกคามประชาชน โดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายเหล่านี้เป็นเครื่องมือ

ในทางทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพจะเห็นได้ว่า โดยทั่วไปแล้ว มนุษย์ย่อมมีอิสระในการดำรงชีวิต และมีสิทธิโดยธรรมชาติในชีวิต เนื้อตัวร่างกาย และทรัพย์สินของตนเอง ที่จะกระทำอย่างใด ๆ ในอาณาบริเวณแห่งสิทธิเสรีภาพที่เป็นของตนเองก็ได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของสังคม สิทธิดังกล่าวยังขยายความรวมไปถึงการมีอิสระที่มนุษย์สามารถอยู่ตามลำพังและคิดกัน ไม่ให้บุคคลอื่นเข้ามาในพื้นที่ส่วนตัวของตนเองได้ ทำนองเดียวกันกับการที่มนุษย์ย่อมมีสิทธิป้องกันไม่ให้ผู้อื่นบุกรุกเข้ามาในพื้นที่พักอาศัยของตนเอง สิทธิดังกล่าวคือ สิทธิในความเป็นส่วนตัว ซึ่งเป็นสิทธิที่สนับสนุนการพัฒนาตนเองของมนุษย์ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีอิสระ และเป็นเครื่องยืนยันถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ภายใต้อาณาเขตที่มนุษย์คนหนึ่งต้องสามารถมีพื้นที่ส่วนตัวบุคคลเฉพาะตนเอง โดยบุคคลอื่นไม่อาจล่วงล้ำเข้าไปในพื้นที่ส่วนบุคคลดังกล่าว และยังไม่สามารถรับรู้เข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ในพื้นที่ส่วนบุคคลดังกล่าวด้วย นั่นคือ ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับปัจเจกบุคคลต้องได้รับความคุ้มครองด้วยเช่นกัน เพื่อเป็นเกราะป้องกันสิทธิความเป็นส่วนตัวให้มั่นคงยิ่งขึ้น และเพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีเกียรติภูมิและทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขตามความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งรัฐมีความจำเป็นต้องคุ้มครองประโยชน์ของสังคม โดยส่วนร่วม โดยการล่วงล้ำหรือแทรกแซงเข้าไปในพื้นที่ความเป็นส่วนตัวของปัจเจกบุคคลบ้างตามกรณี เพราะฉะนั้น การล่วงล้ำหรือแทรกแซงดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากปัจเจกบุคคลเจ้าของความเป็นส่วนตัวนั้นหรืออย่างน้อยที่สุด รัฐได้รับมอบอำนาจโดยกฎหมายที่มาจากผู้แทนของปวงชนให้เข้าไปจำกัดสิทธิความเป็นส่วนตัวหรือเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนได้

นอกจากนั้น สิทธิความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังมีความหมายมากไปกว่าการคุ้มครองประชาชนจากการกระทำของรัฐ ซึ่งในทางทฤษฎีเรียกว่า สิทธิในทางลบ กล่าวคือ สิทธิในการปฏิเสธหรือการห้ามรัฐเข้าไปจำกัดสิทธิความเป็นส่วนตัวของประชาชนเกินสมควร หากสิทธิดังกล่าวยังหมายความว่าไปถึงการกำหนดให้รัฐมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิของประชาชนไม่ให้ถูกละเมิด ไม่ว่าจะการละเมิดนั้นจะเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลใด แม้ไม่ใช่รัฐก็ตาม นั่นคือ สิทธิในทางบวก ซึ่งรัฐมีหน้าที่ต้องส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประชาชนมีสิทธิความเป็นส่วนตัวอย่างเหมาะสม และรัฐมีหน้าที่คุ้มครองป้องกันไม่ให้สังคมตกอยู่ในสภาพที่วุ่นวาย โดยมีการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวกันอย่างกว้างขวางและรุนแรง อันส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยส่วนร่วม

ดังจะเห็นได้จากพัฒนาการการให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของประเทศไทย ตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 47 บัญญัติให้สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง และการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชนอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 34 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 35 ก็บัญญัติไว้ทำนองเดียวกัน โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังได้เพิ่มเติมไปอีกให้บุคคลมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์ที่มีขอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีเจตนารมณ์มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวและคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในมิติของการป้องกันความเสียหายแห่งสิทธิที่เกิดขึ้นจากการกระทำของรัฐ และในมิติของการให้รัฐมีหน้าที่กำหนดมาตรการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่สิทธิดังกล่าวทั้งจากการกระทำของรัฐเองและจากบุคคลอื่นด้วยเช่นกัน

นอกจากนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 56 บัญญัติให้บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่ง มาตรา 303 (1) บัญญัติให้ในวาระเริ่มแรก ให้คณะรัฐมนตรีที่เข้าบริหารราชการแผ่นดินหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้ ดำเนินการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายในเรื่องกฎหมายว่าด้วยข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 56 ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภา ซึ่งขณะนี้กฎหมายดังกล่าวยังไม่มีการตราออกมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด ทำให้สิทธิความเป็นส่วนตัวและข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอ และก่อให้เกิดปัญหาต่อการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องต่าง ๆ ตามมาอีกหลายประการ

ปัจจุบันได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ซึ่งอยู่ใน การพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 1135/2558 มีหลักการสำคัญดังนี้

1. หมวดทั่วไป เป็นหมวดที่ว่าด้วยการให้ความหมายคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับร่าง พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. การเริ่มมีผลบังคับและรัฐมนตรีที่มีหน้าที่ รักษาการของร่างพระราชบัญญัตินี้

2. หมวดที่ 1 เป็นหมวดที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นหมวดที่กำหนดเกี่ยวกับองค์ประกอบ การเข้าสู่การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากการดำรงตำแหน่ง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.

3. หมวดที่ 2 เป็นหมวดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นหมวดที่ ว่าด้วยการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล การอนุญาตให้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคล และหน้าที่ของผู้ควบคุม ข้อมูลส่วนบุคคล

4. หมวดที่ 3 เป็นเรื่องของสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ในหมวดนี้จะกำหนดว่า เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิอย่างไรเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง

5. หมวดที่ 4 เป็นเรื่องของข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นการกำหนด วิธีการในการขออนุญาต การให้อนุญาตเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่น

6. หมวดที่ 5 ว่าด้วยการร้องเรียน เป็นการกำหนดวิธีการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วน บุคคลของเจ้าของข้อมูลที่ถูกละเมิดโดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือลูกจ้างของผู้ควบคุมข้อมูล ส่วนบุคคล

7. หมวดที่ 6 ว่าด้วยความรับผิดชอบแฝง เป็นการกำหนดความรับผิดชอบในทางแฝงของ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หากมีการละเมิดต่อข้อมูล ส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

8. หมวดที่ 7 เป็นเรื่องของการกำหนดโทษทางอาญาของควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหาก มีการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

แต่ในความเห็นของผู้เขียน ผู้เขียนมีความเห็นว่าหลักการดังกล่าวไม่สามารถที่จะ นำมาใช้บังคับเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. โดยมากจะเป็นการกล่าวถึงการให้ ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงข้อมูลส่วนบุคคลก็ไม่ได้มีเฉพาะแต่ในการครอบครองของผู้ควบคุมข้อมูล

ส่วนบุคคลแต่เพียงผู้เดียว ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลยังอยู่ในความครอบครองของเอกชนอื่น ๆ อีกด้วย

ในส่วนนี้ผู้เขียนจึงได้ตั้งข้อสังเกตร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ที่เกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ 2 ประการ คือ

ข้อสังเกตประการที่ 1 เรื่องการให้ความยินยอมในการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 7 วรรคสองของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ที่กำหนดว่า การขอความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือหรือทำผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่โดยสภาพไม่อาจขอความยินยอมดังกล่าวได้ การจำกัดวิธีการเกี่ยวกับการให้ความยินยอมตามมาตราดังกล่าวไม่สามารถที่จะแสดงออกให้เห็นได้อย่างชัดเจนได้ว่าผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้อนุญาตให้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลจริง เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอาจแสดงเจตนาออกโดยผิดพลาดก็ได้ เช่น หนังสือให้อนุญาตเป็นหนังสือที่รวมเข้ากับเอกสารอื่น ๆ โดยเป็นข้อใดข้อหนึ่งของข้อความในการใช้บริการอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ เป็นต้น

ส่วนข้อสังเกตประการที่ 2 นั้นเป็นเรื่องของการกำหนดความรับผิดชอบและการกำหนดโทษทางอาญาตามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. จะเป็นการลงโทษเฉพาะแต่ผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ที่ความเกี่ยวข้องกับผู้ควบคุมข้อมูลเท่านั้น แต่หากว่าเป็นการกระทำของเอกชนที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ที่ความเกี่ยวข้องกับผู้ควบคุมข้อมูล บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก็ไม่อาจอาศัยอำนาจของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. มาใช้คุ้มครองสิทธิของตนเองได้

ในส่วนต่อไปผู้เขียนจะทำการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ

4.1.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาการไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ

แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเห็นว่า สิทธิในความเป็นส่วนตัวเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้การรับรองและคุ้มครองไว้อย่างมั่นคง การจำกัดสิทธิในความเป็นส่วนตัวโดยหลักแล้วไม่อาจกระทำได้ เว้นแต่กระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ตามนัยแห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ การกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขในเรื่องสิทธิในความเป็นส่วนตัวที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น

ความหมายของบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเคยให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง กฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นตามกระบวนการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กฎหมายนั้นมีศักดิ์และฐานะเทียบเท่ากฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา โดยที่กฎหมายเหล่านั้นตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ จึงเป็นกฎหมายลำดับรองลงมาจากรัฐธรรมนูญ แต่จะต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ¹ เพราะฉะนั้น การตรากฎหมายขึ้นมาเป็นการเฉพาะเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลต้องตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในระดับพระราชบัญญัติเท่านั้น

เมื่อพิจารณากฎหมายของต่างประเทศแล้วจะเห็นได้ว่า ในระดับกฎหมายระหว่างประเทศ เรื่องของข้อมูลส่วนบุคคลก็ได้รับการตระหนักและรับรู้ถึงความสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องดังกล่าว องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ โออีซีดี (Organisation for Economic Co-operation and Development–OECD) ได้จัดทำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและการไหลเวียนของข้อมูลส่วนบุคคลข้ามเขตแดน (Guidelines on the protection of privacy and transborder flows of personal data) ในปี ค.ศ. 1980 และแก้ไขในปี ค.ศ. 2013 ต่อมาในปี ค.ศ. 1981 คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป (Council of the European Union) ได้เปิดให้มีการลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลและการประมวลผลโดยอัตโนมัติ (Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data) และในปี ค.ศ. 1982 สหภาพยุโรป (European Union) โดยสภาแห่งยุโรป (European Parliament) ได้มีข้อมติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของบุคคลจากการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูล (Resolution on the Protection of the Rights of the Individual in the face of technological Development in Data Processing) ค.ศ. 1990 สหประชาชาติ ได้มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกจัดเก็บในระบบคอมพิวเตอร์ (Guidelines concerning computerized personal data files) ค.ศ. 1995 สหภาพยุโรปได้ออกกฎที่ 95/46 ค.ศ. 1974 (Directive 95/46/EC ค.ศ. 1974)

นอกจากนี้ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกยังได้มีการจัดทำกฎหมายที่มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ เช่น ในปี ค.ศ. 1974 สหรัฐอเมริกาได้ตราบัญญัติว่าด้วยความความเป็นส่วนตัว (Privacy Act 1974) ในปี ค.ศ. 1993 สวิตเซอร์แลนด์ได้ตรากฎหมายระดับสหพันธรัฐที่เรียกว่า กฎหมายสหพันธรัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Federal Law on Data

¹ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2544 ลงวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2544.

Protection 1993) ในปี ค.ศ. 1995 โปรตุเกสได้ตรากฎหมายชื่อว่าพระราชบัญญัติเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Act on the Protection of Personal Data 1995) ในปี ค.ศ. 1996 อิตาลีได้ตรากฎหมายชื่อว่าคุ้มครองบุคคลและเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Protection of individuals and other subjects with regard to the processing of personal data 1996) ในปี ค.ศ. 1997 เยอรมันได้ตรากฎหมายชื่อว่าคุ้มครองข้อมูลจากกิจการ โทรคมนาคม (Teleservices Data Protection Act 1997) และในปี ค.ศ. 1998 อังกฤษได้ตรากฎหมายชื่อว่าคุ้มครองข้อมูล (Data Protection Act 1998) จะเห็นได้ว่า ประเทศต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายขึ้นมาเป็นการเฉพาะเพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และกฎหมายทั้งหลายดังกล่าวมีเนื้อหาสาระที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนจึงต้องเป็นกฎหมาย ที่ตราขึ้นมาโดยรัฐสภา ทั้งนี้ ก็เพื่อกำหนดรายละเอียดในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่เหมาะสม

ดังนั้น เมื่อประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวในด้านที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครองกรณีดังกล่าวเป็นการเฉพาะ โดยต้องเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติเท่านั้น เนื่องจากเป็นกรณีที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ โดยควรมีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. และกฎหมายดังกล่าวควรประกอบด้วยหลักการพื้นฐานที่สำคัญในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ควรกำหนดให้การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมาย โดยต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นตามกรอบของวัตถุประสงค์หรือเพื่อประโยชน์ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม นอกจากนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่จากเจ้าของข้อมูลโดยตรง และในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ข้อมูลที่จะเก็บรวบรวม ประเภทของบุคคลหรือหน่วยงานที่ข้อมูลดังกล่าว อาจถูกเปิดเผย เป็นต้น

2. ขอบเขตหรือวัตถุประสงค์ในการใช้และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล จะสามารถทำได้เมื่อเป็นการใช้หรือเปิดเผยตามวัตถุประสงค์หรือเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม และต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

นอกจากนี้ ควรมีมาตรการในการโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังบุคคลภายนอก โดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

3. สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเปิดเผยการได้มาของข้อมูลส่วนบุคคลที่เจ้าของข้อมูลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ขอให้ทำลาย ระบุใช้ชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลไม่ระบุชื่อ ตลอดจนสิทธิในการร้องเรียนในกรณีที่มีสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลถูกระทบกระเทือน เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลจากการนำข้อมูลส่วนบุคคล ไปใช้เปิดเผย หรือเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยมิได้รับความยินยอมและก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

4. มาตรการ หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การกำหนด มาตรการ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล อาทิเช่น การจัดทำรายการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล รายละเอียดของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ระยะเวลาการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล เงื่อนไขเกี่ยวกับบุคคลและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล

5. มาตรการในการเยียวยาความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยควรนำหลักความรับผิดชอบมาใช้ในกรณีที่มีการดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้กระทำการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ว่าจะเป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้ ควรถูกกำหนดให้มีมาตรการในการลงโทษต่อผู้กระทำการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูล

4.2 ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับวิธีการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล

โดยปกติตามหลักกฎหมายทั่วไปแล้วการให้ความยินยอมไม่เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดมูลเหตุแห่งการฟ้องคดีแต่อย่างใด สำหรับการให้ความยินยอมในการอนุญาตให้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลก็เช่นกันที่สมควรจะกำหนดให้มีรูปแบบของการให้ความยินยอมที่ชัดเจน

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะทำการอธิบายให้ทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวกับวิธีการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล

การให้ความยินยอมในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะหากว่าไม่มีการกำหนดวิธีการให้ความยินยอมไว้เป็นการเฉพาะแล้วเมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยอ้างว่าได้รับอนุญาตจากบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว ต่อมาภายหลังผู้ที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวอ้างว่าไม่ได้มีการให้อนุญาต หรือให้ความยินยอมในการเปิดเผยหรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวก็จะเป็นปัญหาในการกล่าวอ้างเรื่องของความยินยอมในการเปิดเผยหรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคลได้

แม้ว่าประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 บังคับไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลไว้แล้วในมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวที่กำหนดว่า หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมิได้ แต่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ก็ได้กำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับการให้ความยินยอมหรือการอนุญาตให้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในตอนท้ายของมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เช่นกันที่กำหนดว่า หากเป็นการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในบางกรณีไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล กล่าวคือ

ข้อยกเว้นของการได้รับความยินยอมเป็นหนังสือของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีดังต่อไปนี้

1. ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตนเพื่อนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น
2. เป็นการใช้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น
3. ต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้วยการวางแผน หรือการสถิติ หรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น
4. เป็นการให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย โดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลใด

5. ต่อหออจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามมาตรา 26 วรรคหนึ่ง เพื่อการตรวจดูคุณค่าในการเก็บรักษา

6. ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดี ไม่ว่าจะคดีประเภทใดก็ตาม

7. เป็นการให้ซึ่งจำเป็น เพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพ ของบุคคล

8. ต่อศาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตาม กฎหมายที่จะขอซื้อเท็จจริงดังกล่าว

9. กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

แต่อย่างไรก็ตามหลักการให้ความยินยอมเป็นหนังสือของผู้ที่เป็นเจ้าของข้อมูล ส่วนบุคคลตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ก็หาได้สามารถ ที่จะคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนได้อย่างแท้จริง เพราะการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการให้ความยินยอมเป็นหนังสือของผู้ที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ก็จำกัดไว้เฉพาะแต่ข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ใน ความครอบครองของราชการเท่านั้น โดยข้อจำกัดดังกล่าวในเรื่องการให้ความยินยอมเป็น หนังสือของผู้ที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนี้ ถูกกำหนดในวรรคหนึ่งของมาตรา 24 แห่ง พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 นั่นเอง ที่กำหนดว่า หน่วยงานของรัฐจะ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือ ผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมิได้

แต่หากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกจัดเก็บหรืออยู่ในความครองของเอกชนก็ไม่สามารถ ที่จะอ้างอิงอำนาจของบทบัญญัติของมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้แต่อย่างใด ตัวอย่างที่เกิดขึ้นจากการนำข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ไปเผยแพร่จนทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปจากเจตนาที่แท้จริงของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย คือ การนำเอาภาพของดารานักแสดงและบุคคลที่มีชื่อเสียงไปแสดง เพื่อแอบอ้างว่าดารานักแสดงและบุคคลที่มีชื่อเสียงเหล่านั้นได้ร่วมกันทำธุรกิจกับบริษัท ยูฟีน สตอร์ จำกัด เช่น นายสุกฤษฎี วิเศษแก้ว หรือ “บี้ เดอะสตาร์” นายธีระชาติ ธีระวิทยากุล หรือ อู๊ด เป็นต่อ นักแสดงตลกชื่อดัง หรือ นายสุพจน์ กลิ่นสุวรรณ ผู้ประกาศข่าวและพิธีกรรายการ โทรทัศน์ ได้เข้าร่วมกันทำธุรกิจกับบริษัท ยูฟีน สตอร์ จำกัด เป็นต้น

จากกรณีที่เกิดขึ้นกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล กรณีที่เป็นปัญหาของบริษัท ยูฟีน สโตร์ จำกัด ที่มีการเผยแพร่ภาพถ่ายร่วมกับดารานักแสดงและบุคคลที่มีชื่อเสียงนั้นเพื่อชักจูงให้ประชาชนทั่วไปไปทราบว่าดารานักแสดงและบุคคลที่มีชื่อเสียงเหล่านั้นก็ร่วมกันทำธุรกิจกับบริษัท ยูฟีน สโตร์ จำกัด จนมีการเข้าแจ้งความดำเนินคดีกับบริษัท ยูฟีน สโตร์ จำกัด เกิดเป็นปัญหาการตีความว่าดารานักแสดงและบุคคลที่มีชื่อเสียงเหล่านั้นให้ความยินยอมกับบริษัท ยูฟีน สโตร์ จำกัด ในการเปิดเผยภาพถ่ายของดารานักแสดงและบุคคลที่มีชื่อเสียงในฐานะเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ เพราะดารานักแสดง และบุคคลที่มีชื่อเสียงเหล่านั้น เช่น นายสุกฤษฎี วิเศษแก้ว หรือ “บี้ เดอะสตาร์” นายธีระชาติ ธีระวิทยากุล หรือ อู๊ด เป็นต่อนักแสดงตลกชื่อดัง หรือ นายสุพจน์ กลิ่นสุวรรณ ผู้ประกาศข่าวและพิธีกรรายการโทรทัศน์ ย่อมทราบดีว่าหากมีการถ่ายรูปคู่กับตนเองในฐานะที่เป็นดารานักแสดงหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงย่อมต้องใช้ในการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเพื่อนำไปวาดอ้าง แก่บุคคลที่ 3 ว่าตนเองมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว กลุ่มบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นดารานักแสดงหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงย่อมทราบดีว่าจะต้องมีการแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว การกระทำได้กล่าวอาจถือได้ว่าเป็นการให้ความยินยอมโดยปริยายในการอนุญาตหรือยินยอมให้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก็เป็นได้ แต่เมื่อบริษัท ยูฟีน สโตร์ จำกัด ถูกดำเนินคดีในฐานะสื่อโฆษณาดารานักแสดงและบุคคลที่มีชื่อเสียงเหล่านั้นกลับออกมาปฏิเสธถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวกับบริษัท ยูฟีน สโตร์ จำกัด

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิทธิมนุษยชนของประชาชนประการหนึ่ง ที่ควรได้รับการคุ้มครอง ดังนั้น จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ มาตรการ และวิธีการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว ตามที่ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญคุ้มครองตามหลักความยินยอม โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้เปิดเผย หรือกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตนได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียก่อน โดยหลักการดังกล่าวจะทำให้การเก็บรวบรวม ใช้เปิดเผย หรือกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่กระทำโดยบุคคลอื่น ๆ ที่มีเจ้าของข้อมูลไม่สามารถกระทำได้ตามอำเภอใจ และทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับทราบถึงการกระทำการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของตน ทำให้มั่นใจว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนจะไม่ถูกบุคคลภายนอกนำไปใช้โดยปราศจากความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ นอกจากหลักความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว ควรกำหนดให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเปิดเผยการได้มาของข้อมูลส่วนบุคคลที่เจ้าของข้อมูลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ด้วย

ทั้งนี้ เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมอีกทั้งยังเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลจากการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ เปิดเผย หรือเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยไม่ได้รับความยินยอมและก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

4.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหากับวิธีการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล

ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิทธิมนุษยชนของประชาชนประการหนึ่งที่ควรได้รับการคุ้มครอง ดังนั้น จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ มาตรการ และวิธีการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวตามที่ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญคุ้มครองตามหลักความยินยอม โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผย หรือกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตน ได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียก่อน โดยหลักการดังกล่าวจะทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผย หรือกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่กระทำโดยบุคคลอื่น ๆ ที่มีใช้เจ้าของข้อมูลไม่สามารถกระทำได้ตามอำเภอใจ และทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับทราบถึงการกระทำการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องข้อมูลส่วนบุคคลของตน ทำให้มั่นใจว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนจะไม่ถูกบุคคลภายนอกนำไปใช้โดยปราศจากความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ นอกจากนี้หลักความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว ควรกำหนดให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเปิดเผยการได้มาของข้อมูลส่วนบุคคลที่เจ้าของข้อมูลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมอีกทั้งยังเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลจากการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ เปิดเผย หรือเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยไม่ได้รับความยินยอมและก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหากับวิธีการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลนั้น ผู้เขียนได้ทำการศึกษากฎหมายที่ให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลในต่างประเทศพบว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสาธารณรัฐอิตาลี คือ Protection of individuals and other subjects with regard to the processing of personal data Act no. 675 of 31.12.1996 กำหนดให้การใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลใดต้องได้รับการยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล²ดังกล่าวเสียก่อน อีกทั้งหากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐ มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ก็กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

² มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: ศึกษาเฉพาะกรณีการแยกแยะประเภทข้อมูลส่วนบุคคล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 110). เล่มเดิม.

ที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอม เป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าหากนำเอากฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของสาธารณรัฐอิตาลี คือ Protection of individuals and other subjects with regard to the processing of personal data Act no. 675 of 31.12.1996 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับวิธีการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลก็จะเป็นการปกป้องหรือป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นและสามารถ แก้ไขปัญหาในการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลได้อย่างแท้จริง

ในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. จึงควรที่จะมีการบัญญัติ ในเรื่องของการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล มีข้อความดังต่อไปนี้

“ในการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลต่อบุคคลอื่น ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องให้ความยินยอมโดยชัดแจ้งต่อบุคคลที่จะนำเอาข้อมูลส่วนบุคคล ไปใช้หรือไปเปิดเผยต่อบุคคลอื่น

ความยินยอมโดยชัดแจ้งตามวรรคหนึ่งนั้นจะทำเป็นเอกสาร หนังสือ หรือ การบันทึกภาพก็ได้ แต่ต้องมีการสื่อความว่าบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลให้ความยินยอม ให้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลนั้น”

4.3 ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับมาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ปัจจุบันมีปัญหาคาร่ล่งละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก เป็นการก่อให้เกิด ความเดือดร้อนรำคาญและสร้างความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในทางชื่อเสียง เกียรติยศ และความเป็นอยู่ส่วนตัว ตลอดจนผลกระทบในทางเศรษฐกิจทั้งของเจ้าของข้อมูล ส่วนบุคคลและระบบเศรษฐกิจในภาพรวมอย่างกว้างขวาง แต่ทว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้ บังคับอยู่ในปัจจุบันยังขาดมาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ ถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะทำการอธิบายให้ทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวกับมาตรการในการเยียวยา ความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1 ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยไม่มีกฎหมายกำหนดวิธีการและเงื่อนไขของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ ประกอบกับบริบทของสังคมในปัจจุบันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการกระทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลในวงกว้างและยากต่อการเยียวยา หากว่ามีการจับตัวผู้กระทำการละเมิดมาลงโทษได้ เช่น จำเลยที่ 1 ได้ข่มขืนกระทำชำเราหญิงสาวปริญญาโทและเผยแพร่ภาพเคลื่อนไหวที่ได้กระทำการล่วงละเมิดหญิงสาวปริญญาโทคนดังกล่าว ตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในคดีหมายเลขดำ อ.4407/2552 โดยในคดีนี้ ศาลชั้นต้นพิพากษาเมื่อวันที่ 29 มี.ค. 2556 ว่าจำเลยที่ 1 มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาตรา 309 วรรคแรก มาตรา 310 วรรคแรก มาตรา 326 มาตรา 371 และ พ.ร.บ.อาวุธรื้อๆ การกระทำของจำเลยที่ 1 เป็นความผิดหลายกรรมให้ลงโทษทุกกรรม ให้จำคุกจำเลยที่ 1 รวมทั้งสิ้น 85 ปี 6 เดือน อย่างไรก็ตาม ตามกฎหมายแล้วคงจำคุกจำเลยที่ 1 ไว้ทั้งสิ้น 50 ปี ปรับ 2,000 บาท ส่วนค่าปรับในชั้นศาลอุทธรณ์นั้นพิพากษาแก้เป็นปรับ 1,050 บาท³

จะเห็นได้ว่าแม้ว่าจำเลยจะได้รับการลงโทษเป็นระยะเวลา 50 ปี แล้วก็ตาม แต่ก็เป็นระยะเวลาที่ลงโทษต่อตัวของผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้รับการเยียวยาแต่อย่างใด แม้ว่าจะมีโทษปรับจำนวน 1,050 บาทก็ตาม แต่เงินจำนวน 1,050 บาท

นั้น ผู้เสียหายก็หาได้รับการชดเชยแต่อย่างใดไม่ การที่ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยต้องไปฟ้องคดีละเมิดเรียกค่าเสียหายต่างหากในคดีแพ่ง ดังนั้น การไม่มีกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะย่อมทำให้การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายจากการถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลกระทำได้ยากอย่างยิ่ง

4.3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหเกี่ยวกับมาตรการลงโทษแก่ผู้ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้เขียนเห็นว่าเพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกละเมิดได้รับการเยียวยาความเสียหายควรกำหนดให้มีมาตรการในการเยียวยาความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลที่ได้รับคามเสียหายหรือถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งในด้านความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นจำนวนเงินได้และความเสียหายทางจิตใจ โดยนำหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาใช้ในกรณีที่มีการดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ทั้งนี้กฎหมายในปัจจุบันของประเทศไทยมีบทลงโทษที่ดำเนินไปสำหรับการลงโทษบุคคลผู้ทำการล่วงละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น

³ ผู้จัดการ. สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th>

สำหรับการลงโทษบุคคลผู้ที่ทำการล่วงละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นนั้น ผู้เขียนได้ทำการศึกษาสำหรับการลงโทษบุคคลผู้ที่ทำการล่วงละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นของต่างประเทศพบว่าโทษสำหรับการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศฝรั่งเศสนั้น รัฐบัญญัติที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1978 ว่าด้วยข้อมูลสารสนเทศ เพิ่มข้อมูลและเสรีภาพไม่ได้มีการกำหนดโทษไว้แต่อย่างใด แต่โทษสำหรับการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลถูกกำหนดไว้ในกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้สำหรับการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลได้ กล่าวคือ

ประมวลกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและประมวลกฎหมายว่าด้วยการไปรษณีย์และการโทรคมนาคม ที่กำหนดว่า ผู้ที่ฝ่าฝืนประมวลกฎหมายว่าด้วยการไปรษณีย์และการโทรคมนาคมของฝรั่งเศสจะต้องถูกปรับเป็นเงิน 750 ยูโรต่อข้อความ และอาจได้รับโทษทางอาญา จำคุกสูงสุดไม่เกิน 5 ปี และปรับสูงสุด 300,000 ยูโร หากได้เลขหมายโทรศัพท์มาด้วยวิธีการไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁴

ประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 1382 ที่กำหนดว่าบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นจะต้องรับผิดชอบบุคคลนั้นเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแต่การนั้น กล่าวคือ มีการกระทำความผิดของบุคคลหนึ่งต่อบุคคลอื่นและการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ผู้ที่เป็นต้นเหตุแห่งการกระทำก็ต้องรับผิดชอบต่อผลของความเสียหายที่เกิดขึ้นนั่นเอง⁵

การก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวของบุคคลตามมาตรา 1382 นี้มักจะเป็นการกระทำความผิดโดยจงใจอันมาจากการเลือกที่จะกระทำการนั้นโดยสมัครใจของผู้กระทำ แต่ก็อาจมีกรณีเป็นการกระทำโดยละเว้นได้เช่นกัน เช่น กรณีบรรณาธิการนิตยสารฉบับหนึ่งที่ปล่อยให้มีการตีพิมพ์บทความซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวของบุคคลหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่ตนควรที่จะคัดค้านการตีพิมพ์บทความดังกล่าวบรรณาธิการนั้น จึงต้องรับผิดชอบร่วมกับบริษัทนิตยสารในการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแต่การนั้น เป็นต้น⁶

⁴ mycomputerlaw.in.th. (2554). ข้อความขยะ...อะไรคือมาตรการ “เลือกรับ” และ “เลือกไม่รับ”?. สืบค้นจาก <http://mycomputerlaw.in.th/2011/07/spam-sms-opt-in-opt-out/>

⁵ ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (*Right to privacy*) (รายงานผลการวิจัย) (น. 30). เล่มเดิม.

⁶ Civ. 2, 9 juillet 1980, Bull. II, n° 179; Paris, 1ère Ch. A, 19 juin 1989, F. c/ L., D. 1989, I.R., 240. (อ้างถึงใน ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (*Right to privacy*) (รายงานผลการวิจัย) (น. 30). เล่มเดิม).

ประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้กำหนดบทลงโทษสำหรับการล่วงละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลไว้ด้วยกันหลายมาตรา ในส่วนนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์กัน 3 กรณีด้วยกัน กล่าวคือ 1. ความผิดในการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความลับในชีวิตส่วนตัวของบุคคลอื่นโดยเจตนา 2. ความผิดในการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความลับในการประกอบวิชาชีพ และ 3. ความผิดในการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความลับในจดหมายของบุคคลอื่น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้⁷

1. ความผิดในการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความลับในชีวิตส่วนตัวของบุคคลอื่นโดยเจตนา ถูกกำหนดอยู่ในมาตรา 226-1 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดว่าการก่อให้เกิดความเสียหายต่อความลับหรือเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของบุคคลอื่น โดยการดักฟังบันทึกหรือส่งต่อคำพูดที่บุคคลได้กล่าวขึ้นในลักษณะเป็นการส่วนตัวหรือเป็นความลับโดยมิได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้เครื่องมืออย่างใด หรือโดยการถ่าย การบันทึก หรือการส่งต่อภาพของบุคคลในสถานที่ส่วนบุคคลโดยมิได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้เครื่องมืออย่างใด ต้องรับโทษจำคุกหนึ่งปีและปรับเป็นเงินจำนวน 45,000 ยูโร

2. ความผิดในการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความลับในการประกอบวิชาชีพ ถูกกำหนดอยู่ในมาตรา 226-1 แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดว่า การเปิดเผยข้อมูลที่มีลักษณะเป็นความลับโดยบุคคลหนึ่งซึ่งได้รับข้อมูลนั้นโดยสภาพของเรื่องหรือโดยตำแหน่งหน้าที่ หรืออันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่เป็นการชั่วคราว ต้องรับโทษจำคุกหนึ่งปีและปรับเป็นเงินจำนวน 15,000 ยูโร

3. ความผิดในการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความลับในจดหมายของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นฐานความผิดที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นผ่านจดหมายและคุ้มครองความลับในชีวิตส่วนตัวของบุคคลที่ปรากฏอยู่ในจดหมายนั้นถูกกำหนดอยู่ในมาตรา 226-15 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดว่า การเปิด ทำลาย ทำให้ล่าช้าหรือส่งกลับโดยเจตนาทุจริต ซึ่งจดหมายที่มีถึงบุคคลภายนอกไม่ว่าจะได้มาถึงจุดหมายปลายทางแล้วหรือไม่ก็ตาม หรือการอ่านข้อความภายในจดหมายโดยการฉ้อฉล ต้องรับโทษจำคุกหนึ่งปีและปรับเป็นเงิน 45,000 ยูโร

ส่วนการลงโทษบุคคลผู้ที่ทำการล่วงละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นของประเทศญี่ปุ่นถูกกำหนดอยู่ในหมวดที่ 6 ว่าด้วย Penal Provisions มาตรา 56 ถึงมาตรา 59 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

⁷ ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to privacy) (รายงานผลการวิจัย) (น. 32). เล่มเดิม.

กรณีที่ 1 เป็นการลงโทษแก่นิติบุคคลผู้ที่เป็นผู้ดูแลข้อมูลส่วนบุคคลแล้วมีการนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลไปจำหน่ายหรือเปิดเผยให้กับบุคคลภายนอกทราบ เช่น หมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น หากมีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003 หรือ Act on Protection of Personal Information 2003 มาตรา 56 กำหนดให้มีโทษจำคุกผู้ที่มีอำนาจกำกับดูแลนิติบุคคลนั้น ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินกว่า 300,000 เยน⁸

กรณีที่ 2 เป็นการลงโทษแก่การไม่ทำรายงานหรือทำรายงานข้อมูลส่วนบุคคลเท็จ หากมีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003 หรือ Act on Protection of Personal Information 2003 มาตรา 57 กำหนดให้มีโทษสำหรับการไม่ทำรายงานหรือทำรายงานข้อมูลส่วนบุคคลเท็จ คือ ปรับไม่เกินกว่า 300,000 เยน⁹

กรณีที่ 3 เป็นการลงโทษกิจการที่ตกอยู่ภายใต้ข้อใดข้อหนึ่งของรายการต่อไปนี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินกว่า 100,000 เยน ตามมาตรา 59¹⁰

1. กิจการที่ไม่ได้ทำรายงานที่จำเป็นตามวรรค 1 ของมาตรา 40 หรือที่ได้ทำรายงานเท็จ
2. กิจการฝ่าฝืนบทบัญญัติของมาตรา 45 กล่าวคือ เป็นกิจการที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

สำหรับประเทศอิตาลีมีกฎหมายกำหนดให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิให้ผู้ประมวลผลข้อมูลดำเนินการลบ ระงับการใช้ชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่ไม่เปิดเผยตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ในกรณีที่มีการประมวลผลโดยมิชอบหรือฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายหรือกรณีที่มีการจัดเก็บข้อมูลไว้เกินความจำเป็น และมีมาตรการในการชดใช้ค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการประมวลผลข้อมูล โดยกฎหมายกำหนดให้บุคคลใดก็ตามที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการประมวลผลข้อมูลต้องชดใช้ค่าเสียหายตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ส่วนประเทศอังกฤษมีกฎหมายที่กำหนดสิทธิในการป้องกันการประมวลผลข้อมูล ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย หากเจ้าของข้อมูลเห็นว่าการที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลทำการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตนจะทำให้เกิดความเสียหายหรือความทุกข์และเป็นการไม่สมเหตุสมผล ย่อมมีสิทธิที่จะบอกกล่าวไปยังผู้ควบคุมดูแลข้อมูล เพื่อให้ยุติการประมวลผลข้อมูลดังกล่าวได้ (Data Protection Act 1998 มาตรา 10) และกำหนดให้บุคคลธรรมดาที่ได้รับความเสียหาย

⁸ Act on Protection of Personal Information 2003, Article 56.

⁹ Act on Protection of Personal Information 2003, Article 57.

¹⁰ Act on Protection of Personal Information 2003, Article 59.

หรือความเสียหายและความทุกข์ จากการที่ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติฝ่าฝืนบทบัญญัติใน Data Protection Act 1998 มีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหาย หากผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่ทุกสถานการณ์เพื่อที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว (Data Protection Act 1998 มาตรา 13)

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าหากมีการนำเอาหลักการลงโทษการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศฝรั่งเศสและของประเทศญี่ปุ่นมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ก็จะเป็นการสอดคล้องกับหลักการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยผู้เขียนมีความเห็นว่าควรมีการบัญญัติเป็นบทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ดังต่อไปนี้

มาตรา... “ผู้ใดก่อให้เกิดความเสียหายต่อความลับหรือเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของบุคคลอื่น โดยการดักฟัง บันทึกรหัสหรือส่งต่อคำพูดที่บุคคลได้กล่าวขึ้นในลักษณะเป็นการส่วนตัวหรือเป็นความลับ โดยมิได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้เครื่องมืออย่างใดหรือโดยการถ่าย การบันทึกหรือการส่งต่อภาพของบุคคลในสถานที่ส่วนบุคคล โดยมิได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้เครื่องมืออย่างใด ต้องรับโทษจำคุกหนึ่งปีและปรับเป็นเงินจำนวน 1,500,000 บาท¹¹”

มาตรา... “ผู้ใดเปิดเผยข้อมูลที่มีลักษณะเป็นความลับ โดยบุคคลหนึ่งซึ่งได้รับข้อมูลนั้น โดยสภาพของเรื่องหรือโดยตำแหน่งหน้าที่หรืออันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่เป็นการชั่วคราว ต้องรับโทษจำคุกหนึ่งปีและปรับเป็นเงินจำนวน 500,000 บาท¹²”

มาตรา... “ผู้ใดเปิด ทำลาย ทำให้ล่าช้า หรือส่งกลับโดยเจตนาทุจริต ซึ่งจดหมายที่มีถึงบุคคลภายนอกไม่ว่าจะได้มาถึงจุดหมายปลายทางแล้วหรือไม่ก็ตาม หรือการอ่านข้อความภายในจดหมายโดยการฉ้อฉล ต้องรับโทษจำคุกหนึ่งปีและปรับเป็นเงิน 1,500,000 บาท¹³”

มาตรา... “นิติบุคคลผู้ที่เป็นผู้ดูแลข้อมูลส่วนบุคคลแล้วมีการนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลไปจำหน่ายหรือเปิดเผยให้กับบุคคลภายนอกทราบบ เช่น หมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น ผู้ที่มีอำนาจกำกับดูแลนิติบุคคลนั้น ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินกว่า 100,000 บาท¹⁴”

¹¹ คิดคำนวณตามค่าเงินดอลลาร์ สหรัฐ ในอัตรา 35 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ สหรัฐ.

¹² คิดคำนวณตามค่าเงินดอลลาร์ สหรัฐ ในอัตรา 35 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ สหรัฐ.

¹³ คิดคำนวณตามค่าเงินดอลลาร์ สหรัฐ ในอัตรา 35 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ สหรัฐ.

¹⁴ คิดคำนวณตามค่าเงินดอลลาร์ สหรัฐ ในอัตรา 35 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ สหรัฐ.

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ และเพื่อศึกษาปัญหาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นในประเทศไทยพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีสมมติฐานของการศึกษาว่า มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ ปัญหาเกี่ยวกับวิธีให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล และปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีมาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า

สิทธิส่วนบุคคลในประเด็นเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลได้รับการตระหนักและรับรู้ถึงความสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว โดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ โออีซีดี (Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD) ได้จัดทำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว และการไหลเวียนของข้อมูลส่วนบุคคลข้ามเขตแดน (Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data) ในปี ค.ศ. 1980 และแก้ไขในปี ค.ศ. 2013 ต่อมาในปี ค.ศ. 1981 คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป (Council of the European Union) ได้เปิดให้มีการลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลและการประมวลผลโดยอัตโนมัติ (Convention for the Protection of Individuals With Regard to Automatic Processing of Personal Data) และในปี ค.ศ. 1982 สหภาพยุโรป (European Union) โดยสภาแห่งยุโรป (European Parliament) ได้มีข้อมติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของบุคคลจากการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูล (Resolution on the Protection of the Rights of the Individual in the face of technological Development in Data Processing) ค.ศ. 1990 สหประชาชาติได้มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ที่ถูกจัดเก็บในระบบคอมพิวเตอร์ (Guidelines concerning computerized personal data files) ค.ศ. 1995 สหภาพยุโรปได้ออกกฎที่ 95/46 ค.ศ. 1974 (Directive 95/46/EC ค.ศ. 1974)

ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้มีการจัดทำกฎหมายที่มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ เช่น ในปี ค.ศ. 1974 สหรัฐอเมริกาได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยความเป็นส่วนตัว (Privacy Act 1974) ในปี ค.ศ. 1993 สวิตเซอร์แลนด์ได้ตรากฎหมายระดับสหพันธรัฐที่เรียกว่ากฎหมายสหพันธรัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Federal Law on Data Protection 1993) ในปี ค.ศ. 1995 โปรตุเกสได้ตราพระราชบัญญัติเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Act on the Protection of Personal Data 1995) ในปี ค.ศ. 1996 อิตาลีได้ตรากฎหมายชื่อว่าการคุ้มครองบุคคลและเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Protection of Individuals and Other Subjects With Regard to the Processing of Personal Data 1996) ในปี ค.ศ. 1997 เยอรมันได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลจากกิจการโทรคมนาคม (Teleservices Data Protection Act 1997) และในปี ค.ศ. 1998 อังกฤษได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล (Data Protection Act 1998) จะเห็นได้ว่า ประเทศต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายขึ้นมาเป็นการเฉพาะเพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทยเริ่มมีการให้ความคุ้มครองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เรื่อยมา กล่าวคือ มีการจัดทำพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2550 ได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญในฐานะกฎหมายสูงสุดขึ้นและได้มีการบัญญัติเรื่องของการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนตัวไว้เป็นฉบับแรก คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 35 มาตรา 56 และมาตรา 303(1) นอกจากนี้ยังได้จัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ขึ้น นอกจากกฎหมายในรูปแบบของพระราชบัญญัติแล้วยังมีกฎหมายที่ถูกตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติอีกด้วย กล่าวคือ ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553 ประกาศเทศบาลตำบลหนองหลวง เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

ปัญหาทางกฎหมาย ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในประเด็นเรื่องข้อมูลส่วนบุคคล แต่ประชาชนชาวไทยยังคงถูกล่วงละเมิดในข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองเป็นจำนวนมากและยังไม่ได้รับการคุ้มครองเยียวยาอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาทางกฎหมายที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลควรที่จะมีกฎหมายกำหนดวิธีการและเงื่อนไขของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการกระทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลในวงกว้างและยากต่อการเยียวยาหากว่ามีการจับตัวผู้กระทำการละเมิดมาลงโทษได้ จึงควรที่จะมีกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะนั่นเอง

2. ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการให้ความยินยอมให้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล การให้ความยินยอมในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะหากว่าไม่มีข้อกำหนดวิธีการให้ความยินยอมไว้เป็นการเฉพาะแล้ว เมื่อมีการลักลอบหรือกระทำละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก็อาจที่จะเสียหายได้ กฎหมายของประเทศไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการให้ความยินยอมในการเปิดเผยข้อมูลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างเพียงพอ ทำให้สิทธิส่วนบุคคลของประชาชนไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเพียงพอ

3. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจุบันมีปัญหาการล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญและสร้างความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในทางชื่อเสียง เกียรติยศ และความเป็นอยู่ส่วนตัว ตลอดจนผลกระทบในทางเศรษฐกิจทั้งของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและระบบเศรษฐกิจในภาพรวมอย่างกว้างขวาง แต่ทว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังขาดมาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

5.2 ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยได้เริ่มตระหนักและให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยได้เริ่มจัดให้มีกฎหมายต่าง ๆ ที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน แต่ก็ยังคงเกิดปัญหาที่เป็นการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ ประเทศไทยควรจัดทำกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติเพื่อป้องกันการล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ดังเช่น สหภาพยุโรปที่ได้ออกกฎ 95/46 ค.ศ. 1974 (Directive 95/46/EC 1974) อิตาลีได้ตรากฎหมายชื่อว่าการคุ้มครองบุคคลและเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับการจัดเก็บ

และประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Protection of Individuals and Other Subjects With Regard to the Processing of Personal Data 1996) อังกฤษ ได้ตรากฎหมายชื่อว่าการคุ้มครองข้อมูล (Data Protection Act 1998) โดยผู้เขียนมีความเห็นว่าควรมีการจัดทำพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ขึ้นมาบังคับใช้ในประเทศไทย

5.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลนั้น อิตาลีได้ตรากฎหมายชื่อว่าการคุ้มครองบุคคลและเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Protection of Individuals and Other Subjects With Regard to the Processing of Personal Data 1996) ได้กำหนดให้การนำข้อมูลมาใช้ต้องมีเอกสารให้ความยินยอมที่ชัดเจนจากเจ้าของข้อมูลเสียก่อน หากมีการนำเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในอิตาลีมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลก็จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ โดยตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะและในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ควรที่จะมีการบัญญัติในเรื่องของการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล มีข้อความดังต่อไปนี้

“ในการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลต่อบุคคลอื่น ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องให้ความยินยอมโดยชัดแจ้งต่อบุคคลที่จะนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือไปเปิดเผยต่อบุคคลอื่น

ความยินยอมโดยชัดแจ้งตามวรรคหนึ่งนั้นจำเป็นต้องเป็นเอกสาร หนังสือ หรือการบันทึกภาพก็ได้ แต่ต้องมีการสื่อความว่าบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลนั้น”

5.2.3 ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับมาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ตามข้อ 3. ควรกำหนดให้มีมาตรการในการเยียวยาความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลที่ได้รับคามเสียหายหรือถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลดังนี้

มาตรา... “ผู้ใดก่อให้เกิดความเสียหายต่อความลับหรือเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของบุคคลอื่น โดยการดักฟัง บันทึกหรือส่งต่อคำพูดที่บุคคลได้กล่าวขึ้นในลักษณะเป็นการส่วนตัวหรือเป็นความลับโดยมิได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้เครื่องมืออย่างใด หรือโดยการถ่าย การบันทึกหรือการส่งต่อภาพของบุคคลในสถานที่ส่วนบุคคล โดยมิได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้เครื่องมืออย่างใด ต้องรับโทษจำคุกหนึ่งปีและปรับเป็นเงินจำนวน 1,500,000 บาท¹”

¹ คิดคำนวณตามค่าเงินดอลลาร์ สหรัฐ ในอัตรา 35 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ สหรัฐ.

มาตรา.... “ผู้ใดเปิดเผยข้อมูลที่มีลักษณะเป็นความลับโดยบุคคลหนึ่งซึ่งได้รับข้อมูลนั้นโดยสภาพของเรื่องหรือโดยตำแหน่งหน้าที่หรืออันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่เป็นการชั่วคราว ต้องรับโทษจำคุกหนึ่งปีและปรับเป็นเงินจำนวน 500,000 บาท²”

มาตรา.... “ผู้ใดเปิด ทำลาย ทำให้ล่าช้า หรือส่งกลับโดยเจตนาทุจริต ซึ่งจดหมายที่มีถึงบุคคลภายนอกไม่ว่าจะได้มาถึงจุดหมายปลายทางแล้วหรือไม่ก็ตาม หรือการอ่านข้อความภายในจดหมายโดยการฉ้อฉล ต้องรับโทษจำคุกหนึ่งปีและปรับเป็นเงิน 1,500,000 บาท³”

มาตรา.... “นิติบุคคลผู้ที่เป็นผู้ดูแลข้อมูลบุคคลแล้วมีการนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลไปจำหน่ายหรือเปิดเผยให้กับบุคคลภายนอกทราบ เช่น หมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น ผู้ที่มีอำนาจกำกับดูแลนิติบุคคลนั้น ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินกว่า 100,000 บาท⁴”

² คิดคำนวณตามค่าเงินดอลลาร์ สหรัฐ ในอัตรา 35 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ สหรัฐ.

³ คิดคำนวณตามค่าเงินดอลลาร์ สหรัฐ ในอัตรา 35 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ สหรัฐ.

⁴ คิดคำนวณตามค่าเงินดอลลาร์ สหรัฐ ในอัตรา 35 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ สหรัฐ.

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

- กมลชัย รัตนสกาวงศ์. (2537). *พื้นฐานความรู้ทั่วไปหลักกฎหมายปกครองเยอรมัน*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- กมลชัย รัตนสกาวงศ์. (2537). *หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- กิตติพันธุ์ เกียรติสุนทร. (2538). *มาตรการทางอาญาในการคุ้มครองข้อมูลข่าวสาร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติศักดิ์ จันเส. (2553). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการประกันชีวิต* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2548). *รวมบทความกฎหมายมหาชน*, จาก www.pub-law.net เล่ม 4.
- คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (ม.ป.ป.). *การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Privacy)*. สืบค้นจาก <http://www.etcommission.go.th/files/article/article-dp.pdf>
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน. (ม.ป.ป.). *หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2553). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว: ศึกษากรณีการรบกวนสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจากการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- คณิน บุญสุวรรณ. (2547). *คู่มือการใช้สิทธิของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- จรัญ โฆษณานันท์. (2545). *สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- จักษ์ พันธุ์เพชร. (2551). *รัฐประศาสนศาสตร์: ว่าด้วยกฎหมายปกครอง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: Punch Group.
- จิตติ ดิงสภักดิ์. (2529). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล*. กรุงเทพฯ.
- จิรารัตน์ วรวัฒน์ธารง. (2548). *การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2541). *หลักนิติธรรม (Rule of Law), รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 90 ปี ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์*.

- ชูชีพ ปิณฑะศิริ. (2525). *การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล*. กรุงเทพฯ.
- ทวีเกียรติ คุริยะประพันธ์. (2547). *ปัญหาและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.
- ชนัท สุวรรณปริญญา. (2550). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา: การจัดทำนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (privacy policy) ของธนาคาร สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นคร เสรีรักษ์. (2557). *ความเป็นส่วนตัว: ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: พี.เพรส.
- นรินทร์ จุ่มศรี. (2555). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2553). *รวมบทความกฎหมายมหาชน*. จาก www.pub-law.net. เล่ม 9.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (ม.ป.ป.). *การให้สิทธิประชาชนฟ้องศาลรัฐธรรมนูญ กรณีการละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญ* (ตอนที่ 1) (รายงานผลการวิจัย). สืบค้นจาก, www.pub-law.net.
- นายแพทย์อนันต์ อริยะชัยพาณิชย์. (2557) “หลักนิติธรรม” เรื่อง มุมมองหลักนิติธรรมในสังคมไทย (หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ 2) (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- นิสารัตน์ ท้าวโสม. (2555). *ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของคนต่างด้าวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ. (2554). *ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to privacy)* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2541, สิงหาคม). *หลักประกันสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่, วารสารปกครอง, 17(2)*.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2547). *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). *กฎหมายมหาชนเล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2542). *รัฐธรรมนูญน่ารู้*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2535). *คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ: รัฐธรรมนูญเยอรมัน*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2553). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (ม.ป.ป.). *หลักการใช้อำนาจขององค์กรที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ปฎิวัติ อุ่นเรือน. (2547). *ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการโอนข้อมูลระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2548, สิงหาคม). การยึดทรัพย์ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นมาตรการทางแพ่งและย้อนหลังได้จริงหรือไม่, *รพีสาร*.
- ปัญญา อุดชาชน. (2558). สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองอเมริกันภายใต้หลักประชาธิปไตย, *รวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ 13 “ศาลรัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมืองภายใต้หลักนิติธรรม.”*
- ปิยะพร วงศ์เบ็ญสัจจ์. (2552). *การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยธนาคารพาณิชย์กับมาตรการทางกฎหมาย ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปิยะภัสร์ โรจนรัตน์วานิชย์. (2556). *แนวทางการคุ้มครองข้อมูลใน Big Data: ศึกษาประเด็นความเป็นส่วนตัวและความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล*. กรุงเทพฯ.
- ผจญ คงเมือง. (2550). *หลักกฎหมายมหาชน*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ผู้จัดการ. สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th>
- พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. (2548). *กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหราชอาณาจักร* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- พรชัย เลื่อนฉวี. (2555). *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (ม.ป.ป.). *คำอธิบาย พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550*. สืบค้นจาก <http://www.chandra.ac.th>
- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544.

- พิชัย พีชมงคล. (ม.ป.ป.). *การปฏิรูปทางการเมืองกับรัฐธรรมนูญใหม่ (ตอนที่ 2)*. สืบค้นจาก, www.dlo.co.th
- พิศิษฐ์ ชวลาธวัช. (2547). *กฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน*. กรุงเทพฯ: โกสินทร์.
- ภัทระ ลิ้มปรีศระ. (2557, กันยายน - ธันวาคม). *หลักนิติธรรมสากลกับวิชาชีพทนายความ, วารสารกระบวนการยุติธรรม*.
- ภาควิชานิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. (2556). *หลักนิติธรรมสากลกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (รายงานผลการวิจัย)*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โกคิน พลกุล. (2539). *หลักกฎหมายมหาชน (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- มติชน. สืบค้นจาก www.matichon.co.th
- มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ. (2542). *เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.
- วีรพงษ์ บึงไกร. (2543). *การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์แห่งประเทศไทย
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2543). *เงื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน: “มาตรการ” ในการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย, วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 30(2)*.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2543, มิถุนายน). *เงื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน: “ในการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2555, มกราคม – กุมภาพันธ์). *หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม, จุลนิติ*.
- วรพจน์ วิสรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- วรพจน์ วิสรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (ศึกษารูปแบบการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ไว้ได้อย่างเหมาะสม)* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วรพจน์ วิสรุตพิชญ์. (2540). *ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชน รวบรวมความบางเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายปกครองและกฎหมายรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- วรพจน์ วิสรุตพิชญ์. (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

- วิทวัส ออรัตนชัย. (2556). ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิษณุ เครืองาม. (2530). กฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- วิษณุ เครืองาม. (2530). คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- วิษณุ เครืองาม. (2531). เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชน. กรุงเทพฯ.
- วีระ โลจายะ. (2531). เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชน. กรุงเทพฯ.
- วีระพงษ์ บึงไกร. (2543). การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (ม.ป.ป.). ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. สืบค้นจาก <http://www.etcommission.go.th>
- ศรัณยา กลิ่นสุคนธ์. (2554). ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาค: ศึกษาเฉพาะกรณีสิทธิในความเสมอภาคของผู้พิการในการศึกษาและทำงาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศิริกุล ภูพันธ์. (2548). ข้อความคิดว่าด้วยข้อมูลส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ.
- สกล อติสรประเสริฐ. (2553). มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: ศึกษาเฉพาะกรณีการแยกแยะประเภทข้อมูลส่วนบุคคล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์ และกล้า สมุทวณิช. (2546). การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยศาลรัฐธรรมนูญ (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมยศ เชื้อไทย. (2535). คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมยศ เชื้อไทย. (2548). คำอธิบายกฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2547). กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา, โครงการจัดทำความเห็นทางวิชาการเพื่อจัดทำรายงานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สาโรช โชติพันธุ์. (2549). รวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ 6: การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สำนักข่าว ไอ.เอ็น.เอ็น. จำกัด. สืบค้นจาก <http://www.innnews.co.th>
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2546). *The EU Directive 95/46/EC*. สืบค้นจาก www.ecommerce.or.th/ictlaw
- ศูนย์ มโนมัยอุดม. (2555). *ระบบกฎหมายอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หยุด แสงอุทัย. (2511). *คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2511) เรียงมาตรา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- หยุด แสงอุทัย. (2518). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หยุด แสงอุทัย. (2520). *ความอธิบายรัฐธรรมนูญทั่วไป*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หยุด แสงอุทัย. (2538). *หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- หยุด แสงอุทัย. (2545). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- หยุด แสงอุทัย. (2556). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป* แก้ไขปรับปรุงโดยสมยศ เชื้อไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อังกูร วัฒนรุ่ง. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก <http://www.bpp.go.th>
- อุดม รัฐอมฤต, นพนิติ สุริยะะ, และบรรเจิด สิงคะเนติ. (2542). *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- อุดม รัฐอมฤต และคณะ. (2557). *การศึกษาและพัฒนาแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายใต้ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ.
- mycomputerlaw.in.th. (2554). *ข้อความขยะ...อะไรคือมาตรการ “เลือกรับ” และ “เลือกไม่รับ”?*. สืบค้นจาก <http://mycomputerlaw.in.th/2011/07/spam-sms-opt-in-opt-out/>
- pub-law.net. (2547). *คดีการดักฟังโทรศัพท์และสิทธิในการมีชีวิตส่วนตัว โดยนางสาวพิมพ์ดาว จันทร์ขันธ์*. สืบค้นจาก <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=560>

ด
ร
ค
ณ
น
ว
ก

ภาคผนวก

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

เหตุผล

เนื่องจากปัจจุบันมีการล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นจำนวนมากจนสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล อันเป็นการล่วงละเมิดดังกล่าว สามารถทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว รวมทั้งก่อให้เกิด ความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวมที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างแพร่หลาย แม้ว่าจะได้มีกฎหมาย คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบางเรื่อง แต่ก็ยังไม่มีหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการ ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหลักการทั่วไป สมควรกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในกรณีที่มีกฎหมายว่าด้วยการใดบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะใด กิจการใด หรือหน่วยงานใดไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้น เว้นแต่

(๑) บทบัญญัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้อง ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้เป็นการเพิ่มเติม ไม่ว่าจะซ้ำกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้นหรือไม่ก็ตาม

(๒) บทบัญญัติเกี่ยวกับการร้องเรียน บทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญออกคำสั่งเพื่อคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้อง ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(ก) ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการร้องเรียน

(ข) ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามกฎหมายดังกล่าวออกคำสั่งเพื่อคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล แต่ไม่เพียงพอเท่ากับอำนาจของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัตินี้และเจ้าหน้าที่ผู้มี

อำนาจตามกฎหมายดังกล่าวร้องขอต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้เสียหายยื่นคำร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่

(๑) บุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนตนของบุคคลนั้น เท่านั้น โดยมีให้ผู้อื่นใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นต่อผู้อื่น

(๒) บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้ เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการ ประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

(๓) สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา รวมถึงคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยสภาดังกล่าว ซึ่งเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในการพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ ของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้วแต่กรณี

(๔) การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ในกระบวนการพิจารณาคดี การบังคับคดี และการวางทรัพย์ รวมทั้งการดำเนินงานตามกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา

(๕) การดำเนินกิจการทางศาสนาขององค์กรทางศาสนา

(๖) การดำเนินการกับข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตและสมาชิกตามกฎหมายว่าด้วยการ ประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

การยกเว้นไม่ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนมาใช้ บังคับแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะใด กิจการใด หรือหน่วยงานใดทำนองเดียวกับผู้ควบคุม ข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่นใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัว บุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงการระบุเฉพาะชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน หรือ ที่อยู่ทางธุรกิจ และข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ

“ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

“เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล” ให้ความหมายรวมถึง

(๑) ผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์

(๒) ผู้อนุบาลที่มีอำนาจกระทำการแทนคนไร้ความสามารถ หรือ

(๓) ผู้พิทักษ์ที่มีอำนาจกระทำการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ

“บุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการ ตามพระราชบัญญัตินี้

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัย ไซเบอร์แห่งชาติ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๗ ให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย

(๑) ประธานกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านสังคมศาสตร์ ด้านกฎหมาย ด้านสุขภาพ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(๒) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวนเจ็ดคน ได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และผู้แทนสมาคมธนาคารไทย

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนห้าคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านสังคมศาสตร์ ด้านกฎหมาย ด้านสุขภาพ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เลขาธิการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเป็นผู้ช่วยเลขานุการได้ไม่เกินสองคน

หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งการสรรหากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อดำรงตำแหน่งแทนผู้ที่พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระตามมาตรา ๑๐ ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๘ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (๓) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๔) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๙ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่าประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๙ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ
- (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างนั้นดำรงตำแหน่งได้เท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระที่เหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่แต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จนกว่าจะมีการแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคสอง และในกรณีที่ประธานกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้กรรมการที่เหลือเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานกรรมการเป็นการชั่วคราว

มาตรา ๑๑ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

การประชุมของคณะกรรมการอาจกระทำได้โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นได้ตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๒ กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องที่ที่ประชุมพิจารณา ให้แจ้งการมีส่วนได้เสียของตนให้คณะกรรมการทราบล่วงหน้าก่อนการประชุม และห้ามมิให้ผู้นั้นเข้าร่วมประชุมพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการส่งเสริม และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเสนอแผนยุทธศาสตร์และมาตรการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติตามนโยบายและแผนระดับชาติดังกล่าว

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน ดำเนินกิจกรรมตามแผนยุทธศาสตร์ตาม (๑) รวมทั้งจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๓) กำหนดมาตรการหรือแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) ออกประกาศหรือระเบียบเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๕) ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ส่งหรือโอนไปยังต่างประเทศ

(๖) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการตราหรือปรับปรุงกฎหมายหรือกฎที่ใช้บังคับอยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(๗) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีในการตราพระราชกฤษฎีกาหรือออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้

(๘) ให้คำแนะนำและคำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๙) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดทักษะการเรียนรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่ประชาชน

(๑๐) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(๑๑) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

มาตรา ๑๔ ให้กรรมการได้รับเบี้ยประชุมและประโยชน์ตอบแทนอื่นตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

อนุกรรมการและกรรมการผู้เชี่ยวชาญที่คณะกรรมการแต่งตั้ง ให้ได้รับเบี้ยประชุมและประโยชน์ตอบแทนอื่นตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๕ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้
การประชุมคณะอนุกรรมการ ให้นำความในมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ให้สำนักงานมีหน้าที่ปฏิบัติงานวิชาการและงานธุรการให้แก่ คณะกรรมการ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ และคณะอนุกรรมการ รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และหน่วยงานอื่นของรัฐ เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
- (๒) ให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
- (๓) กำหนดหลักสูตรและฝึกรวมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ลูกจ้าง ผู้รับจ้าง หรือประชาชนทั่วไป
- (๔) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
- (๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน

หมวด ๒

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑๗ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น เว้นแต่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้

การขอความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือหรือทำโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่โดยสภาพไม่อาจขอความยินยอมด้วยวิธีการดังกล่าวได้

ในการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลไปด้วย และการขอความยินยอมนั้นต้องไม่เป็นการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทั้งนี้ คณะกรรมการจะให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามแบบและข้อความที่คณะกรรมการประกาศกำหนดก็ได้

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะถอนความยินยอมเสียเมื่อใดก็ได้ เว้นแต่มีข้อจำกัดสิทธิในการถอนความยินยอมโดยกฎหมายหรือสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ในกรณีที่การถอนความยินยอมส่งผลกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องใด ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบถึงผลกระทบจากการถอนความยินยอมนั้น

มาตรา ๑๘ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ก่อนหรือในขณะที่เก็บรวบรวม การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างไปจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่

(๑) ได้แจ้งวัตถุประสงค์ใหม่นั้นให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบและได้รับความยินยอมก่อนเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยแล้ว

(๒) บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้

ส่วนที่ ๒

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๑๙ การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ให้เก็บรวบรวมได้เท่าที่จำเป็น ภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๒๐ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบก่อนหรือในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม

(๒) ข้อมูลส่วนบุคคลที่จะมีการเก็บรวบรวม

(๓) ประเภทของบุคคลหรือหน่วยงานที่ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมอาจจะถูกเปิดเผย

(๔) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล สถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อ

(๕) สิทธิของเจ้าของข้อมูลตามมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๘

กรณีมีเหตุที่ไม่อาจแจ้งรายละเอียดตามวรรคหนึ่งให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามกำหนดเวลาในวรรคหนึ่ง ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแจ้งรายละเอียดตามวรรคหนึ่งแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๒๑ ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(๑) เพื่อประโยชน์ที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยหรือสถิติและได้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อการนั้นไว้เป็นความลับ

(๒) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล

(๓) เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะด้วยความยินยอมโดยตรงหรือโดยปริยาย
ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(๔) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย

(๕) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๒ ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล
จากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่จากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง เว้นแต่

(๑) ได้แจ้งถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่นให้แก่เจ้าของข้อมูล
ส่วนบุคคลทราบก่อนหรือในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ชักช้า

(๒) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้และเปิดเผยที่ได้รับการยกเว้น
ตามมาตรา ๒๔

(๓) เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ

มาตรา ๒๓ ห้ามมิให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์
ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ
ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ หรือข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบความรู้สึกของประชาชนตามที่
คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(๑) ได้รับยกเว้นตามมาตรา ๒๑ (๒) หรือ (๔)

(๒) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ส่วนที่ ๓

การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๒๔ ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมได้
โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมตามมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๓ หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่
เก็บรวบรวมได้ตามมาตรา ๒๒ (๓) แล้วแต่กรณี

บุคคลหรือนิติบุคคลที่ได้รับข้อมูลส่วนบุคคลมาจากการเปิดเผยตามวรรคหนึ่ง
จะต้องไม่ใช่หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้
กับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในการขอรับข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลใช้และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับยกเว้น
ไม่ต้องขอความยินยอมตามวรรคหนึ่ง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องบันทึกการใช้และการเปิดเผยนั้น
ไว้ในรายการตามมาตรา ๓๐

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคล
ไปยังต่างประเทศต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามที่
คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๓ (๕) เว้นแต่

- (๑) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย
- (๒) ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
- (๓) เป็นการปฏิบัติตามสัญญาที่ทำระหว่างเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
- (๔) เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งไม่สามารถให้ความยินยอมในขณะนั้นได้
- (๕) เป็นการโอนไปยังผู้ซึ่งได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา ๓๒ หรือมาตรา ๓๔
- (๖) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๓

สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๒๖ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือขอให้เปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวที่ตนไม่ได้ให้ความยินยอม

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามคำขอตามวรรคหนึ่ง จะปฏิเสธคำขอได้ เฉพาะในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นการขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือปฏิบัติตามคำสั่งศาล
- (๒) มีผลต่อการสืบสวนสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย
- (๓) การเปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลนั้นอาจจะเป็นอันตรายต่อสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลอื่น

(๔) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิเสธคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลบันทึกการปฏิเสธคำขอดังกล่าวพร้อมด้วยเหตุผลไว้ในรายการตามมาตรา ๓๐

เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีคำขอตามวรรคหนึ่งและเป็นกรณีที่ไม้อาจปฏิเสธคำขอได้ตามวรรคสอง ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการตามคำขอภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับคำขอ ทั้งนี้ คณะกรรมการจะประกาศกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการตามคำขอให้เร็วขึ้น หรือขยายระยะเวลาดังกล่าวหรือกำหนดหลักเกณฑ์อื่นตามความเหมาะสมก็ได้

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัตินี้ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการลบหรือ ทำลาย ระงับการใช้ชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่ไม่สามารถรู้ตัวบุคคล ที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้

กรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล มีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญเพื่อสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการได้

คณะกรรมการอาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ในการลบหรือทำลาย ระเบียบการใช้ชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่ไม่สามารถรู้ตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๒๘ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องดำเนินการให้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นถูกต้องเป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด

ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการตามวรรคหนึ่ง หากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ดำเนินการตามคำร้องขอ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องบันทึกคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและเหตุผลที่ไม่ดำเนินการตามวรรคหนึ่งไว้ในรายการตามมาตรา ๓๐

มาตรา ๒๙ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ

(๒) ในกรณีที่ต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องดำเนินการเพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ

(๓) ทำลายข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการเก็บรักษา หรือไม่เกี่ยวข้องหรือเกินความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หรือที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ถอนความยินยอม เว้นแต่เก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการพิสูจน์หรือการตรวจสอบ ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๒๗ วรรคสาม มาใช้บังคับกับการทำลายข้อมูลส่วนบุคคลโดยอนุโลม

(๔) แจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ชักช้า ถ้าเป็นกรณีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเกินจำนวนบุคคลที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ให้แจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและแนวทางการเยียวยาแก่คณะกรรมการโดยไม่ชักช้าด้วย ทั้งนี้ การแจ้งดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๓๐ ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลบันทึกทำรายการดังต่อไปนี้ เพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถตรวจสอบได้

- (๑) ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการเก็บรวบรวม
- (๒) วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลแต่ละประเภท
- (๓) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
- (๔) ระยะเวลาการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล
- (๕) สิทธิและวิธีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งเงื่อนไขเกี่ยวกับบุคคลที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลและเงื่อนไขในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลนั้น
- (๖) การใช้และการเปิดเผยตามมาตรา ๒๔ วรรคสาม
- (๗) การปฏิเสธคำขอตามมาตรา ๒๖ วรรคสาม และมาตรา ๒๘ วรรคสอง

หมวด ๔

ข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๓๑ ให้คณะกรรมการประกาศกำหนดข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นแนวทางให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิบัติ

มาตรา ๓๒ ให้มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับใบรับรองจากสำนักงานมีสิทธิใช้หรือแสดงเครื่องหมายดังกล่าว

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ประสงค์จะมีสิทธิใช้หรือแสดงเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ให้ยื่นคำขอรับใบรับรองต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานประกาศกำหนด

ในการพิจารณาคำขอตามวรรคสอง ให้สำนักงานประเมินผลการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปตามข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๓๑ ให้สำนักงานออกใบรับรองแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

ลักษณะและรายละเอียดของเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน การใช้หรือการแสดงเครื่องหมาย วิธีการประเมินผล การตรวจติดตามผล อัตราค่าธรรมเนียมการประเมินผลหรือการตรวจติดตามผล และการเพิกถอนใบรับรองให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในกรณีที่สำนักงานเพิกถอนใบรับรองของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลใด ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลนั้นคืนใบรับรองให้แก่สำนักงานภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับการเพิกถอน

คณะกรรมการจะประกาศกำหนดให้หน่วยงานอื่นของรัฐหรือหน่วยงานของเอกชนทั้งในประเทศหรือต่างประเทศเป็นผู้ประเมินผลและตรวจติดตามผลการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อขอรับใบรับรองจากสำนักงานตามวรรคสามด้วยก็ได้

ห้ามมิให้ผู้ใดใช้หรือแสดงเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเว้นแต่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับใบรับรองจากสำนักงาน

มาตรา ๓๓ มาตรฐานของผู้ประเมินผลและตรวจติดตามผล การตรวจสอบมาตรฐานและอัตราค่าธรรมเนียมการตรวจสอบมาตรฐานสำหรับหน่วยงานของเอกชน รวมทั้งการเพิกถอนรายชื่อจากประกาศตามมาตรา ๓๒ วรรคหก ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๓๔ คณะกรรมการจะประกาศยอมรับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศก็ได้ หากปรากฏว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวมีข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๓๑

หมวด ๕
การร้องเรียน

มาตรา ๓๕ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญขึ้นคณะหนึ่งหรือหลายคณะก็ได้ตามความเชี่ยวชาญในแต่ละเรื่องหรือตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการดำเนินงานอื่นของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๓๖ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาเรื่องร้องเรียนตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ตรวจสอบการกระทำใด ๆ ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(๓) โกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

(๔) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ

มาตรา ๓๗ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงหรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

การยื่น การไม่รับเรื่อง การยุติเรื่อง และวิธีพิจารณาคำร้องเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๓๘ ในกรณีที่ผู้ร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ ไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๗ วรรคสอง หรือเป็นเรื่องร้องเรียนที่ระเบียบนั้นได้กำหนดไม่ได้รับไว้พิจารณา ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา

เมื่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๓๖ (๑) หรือตรวจสอบการกระทำใด ๆ ตามมาตรา ๓๖ (๒) แล้วรับฟังได้ว่า เรื่องร้องเรียนหรือการกระทำนั้นไม่มีมูล ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีคำสั่งยุติเรื่อง

ในกรณีที่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณาหรือตรวจสอบตามวรรคสองแล้วรับฟังได้ว่า เรื่องร้องเรียนหรือการกระทำนั้นเป็นกรณีที่มีได้เป็นความผิดอาญาซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ และคู่กรณีประสงค์จะให้ไกล่เกลี่ย ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญดำเนินการไกล่เกลี่ย แต่หากเรื่องร้องเรียนหรือการกระทำนั้นเป็นกรณีที่ไม่อาจไกล่เกลี่ยได้ หรือเป็นกรณีที่ไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจออกคำสั่ง ดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิบัติหรือดำเนินการแก้ไขการกระทำของตนให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด

(๒) สั่งห้ามผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลกระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือให้กระทำการใดเพื่อระงับความเสียหายนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด

ในกรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ยอมดำเนินการตามคำสั่งตามวรรคสาม (๑) หรือ (๒) ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ในกรณีที่ต้องมีการยึด อาัยต์ หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อบังคับตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้มีอำนาจสั่งยึด อาัยต์ หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อการนั้น

การจัดทำคำสั่งตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสาม (๑) หรือ (๒) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

คำสั่งของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ให้ประธานกรรมการผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ลงนามแทน

มาตรา ๓๙ คำสั่งไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาตามมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง หรือยุติเรื่องตามมาตรา ๓๘ วรรคสอง หรือคำสั่งตามมาตรา ๓๘ วรรคสาม (๑) หรือ (๒) ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๔๐ ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจสั่งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดส่งเอกสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่มีผู้ร้องเรียน หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งจะเรียกให้บุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริงด้วยก็ได้

มาตรา ๔๑ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือแจ้งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ใดมาให้ข้อมูลหรือส่งเอกสารหรือหลักฐานใด ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการหรือการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริง แล้วรายงานต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ใดได้กระทำความผิดหรือทำให้เกิดความเสียหายเพราะฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงหรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

ในการดำเนินการตาม (๒) หากมีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ใดเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริง และยึดหรืออายัดเอกสารและหลักฐาน รวมถึงสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือสงสัยว่ามีไว้หรือใช้เพื่อกระทำความผิด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา นี้ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

หมวด ๖
ความรับผิดทางแพ่ง

มาตรา ๔๒ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล อันทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะการดำเนินการนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาท เลินเล่อของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะพิสูจน์ได้ว่า

(๑) ความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดจากการกระทำหรือละเว้น การกระทำของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั่นเอง

(๒) เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมาย

(๓) เป็นการปฏิบัติครบถ้วนตามข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๓๑

ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ให้หมายความรวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เจ้าของ ข้อมูลส่วนบุคคลได้ใช้จ่ายไปตามความจำเป็นในการป้องกันความเสียหายที่กำลังจะเกิดขึ้นหรือระงับ ความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วด้วย

หมวด ๗
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๓ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ มาตรา ๒๖ วรรคสี่ มาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๒ วรรคห้า หรือไม่ขอความยินยอมตามแบบหรือข้อความที่ คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๗ วรรคสาม หรือไม่แจ้งผลกระทบจากการถอน ความยินยอมตามมาตรา ๑๗ วรรคห้า ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๔๔ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๔ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มาตรา ๒๕ หรือมาตรา ๒๙ หรือขอความยินยอมโดยการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ หรือ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๒ วรรคเจ็ด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท

การกระทำตามความในวรรคหนึ่ง หากเป็นการกระทำเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่น ได้รับประโยชน์อันมิควรได้ หรือเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๕ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การกระทำตามความในวรรคหนึ่ง หากเป็นการกระทำเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์อันมิควรได้ หรือให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การฝ่าฝืนตามมาตรา ๒๔ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือมาตรา ๒๕ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การฝ่าฝืนตามวรรคสาม หากเป็นการกระทำเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์อันมิควรได้ หรือให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๖ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญหรือไม่มาชี้แจงข้อเท็จจริงตามมาตรา ๔๐ หรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔๑ วรรคสาม ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๔๗ ผู้ใดต่อสู้หรือขัดขวางพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๘ ผู้ใดล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าผู้นั้นนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความในวรรคหนึ่ง มีให้นำมาใช้บังคับแก่การเปิดเผยในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) การเปิดเผยตามหน้าที่
- (๒) การเปิดเผยเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือการพิจารณาคดี
- (๓) การเปิดเผยแก่หน่วยงานของรัฐในประเทศหรือต่างประเทศที่มีอำนาจหน้าที่

ตามกฎหมาย

- (๔) การเปิดเผยที่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือเฉพาะครั้งจากเจ้าของข้อมูล

ส่วนบุคคล

- (๕) การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีต่าง ๆ ที่เปิดเผย

ต่อสาธารณะ

มาตรา ๔๙ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบได้ และคณะกรรมการอาจมอบอำนาจให้คณะอนุกรรมการใช้อำนาจดังกล่าวด้วยก็ได้

เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕๐ ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการตามมาตรา ๗ (๒) และกรรมการตามวรรคสองเพื่อปฏิบัติหน้าที่เท่าที่จำเป็นไปพลางก่อนแต่ไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้กรรมการดังกล่าวเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานกรรมการเป็นการชั่วคราว

ให้สำนักงานดำเนินการให้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการตามมาตรา ๗ (๑) และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๗ (๓) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๕๑ ในวาระเริ่มแรกที่ยังไม่มีเลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีเลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่ยังไม่มีผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๕๔ ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และเลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๕๒ ในวาระเริ่มแรกที่ยังไม่มีสำนักงานตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีสำนักงานตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕๓ ผู้ใดเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวง หรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่การปฏิบัติตามมาตรา ๒๙ (๑) ให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าวภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ประกอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ที่ นร ๐๕๐๓/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๘ อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับข้อสังเกตของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไปประกอบการพิจารณาด้วย แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติต่อไป

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้เสนอให้คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) พิจารณา โดยมีผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี) ผู้แทนกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สำนักงานปลัดกระทรวง) ผู้แทนสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และผู้แทนสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียด และเนื่องจากร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อ การดำเนินกิจการของภาครัฐและภาคเอกชน ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจึงได้มีการรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ด้วย และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นสมควรจัดทำบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติ ดังต่อไปนี้

๑. หลักการของร่างพระราชบัญญัติที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเสนอ

๑.๑ บททั่วไป

(๑) ร่างพระราชบัญญัติที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเสนอ ได้กำหนดให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปตามร่างพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายหรือ กฎเกณฑ์อื่นเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเรื่องใดเรื่องหนึ่งไว้เป็นการเฉพาะและมีหลักประกันความเป็นธรรมและมาตรฐานไม่ต่ำกว่าที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ก็ให้เป็นไปตามกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ดังกล่าว (ร่างมาตรา ๓) และอาจตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อยกเว้นให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะหรือกิจการใดเพื่อไม่ให้นำพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือ แต่บางส่วนมาใช้บังคับก็ได้ (ร่างมาตรา ๔)

(๒) กำหนดนิยาม “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม และนิยาม “ผู้ควบคุมข้อมูล

ส่วนบุคคล” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งรวมถึงการเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๕)

๑.๒ หมวด ๑ คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย ประธาน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กรรมการโดยตำแหน่งจำนวนสี่คน ได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ปลัดกระทรวงมหาดไทย และเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกินสี่คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านสังคมศาสตร์ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านนิติศาสตร์ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ให้เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ (ร่างมาตรา ๗)

ทั้งนี้ คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ ให้คำแนะนำและคำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ออกกฎหมายลำดับรอง ให้เครื่องหมายรองรับข้อปฏิบัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พิจารณาคำร้องทุกข์ต่าง ๆ รวมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการคณะทำงาน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการตามที่มอบหมาย (ร่างมาตรา ๑๓)

๑.๓ หมวด ๒ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(๑) การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

กำหนดให้การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นการเก็บรวบรวมภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และจะต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นตามกรอบของวัตถุประสงค์หรือเพื่อประโยชน์ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม (ร่างมาตรา ๒๑) นอกจากนี้ ยังห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่จากเจ้าของข้อมูลโดยตรง (ร่างมาตรา ๒๔) และห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความอ่อนไหว เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ ความคิดเห็นทางการเมือง หรือข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบความรู้สึกของผู้อื่นหรือประชาชนตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด เป็นต้น โดยปราศจากความยินยอม (ร่างมาตรา ๒๕) และในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ข้อมูลที่จะเก็บรวบรวม ประเภทของบุคคลหรือหน่วยงานที่ข้อมูลดังกล่าวอาจถูกเปิดเผย ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และสิทธิของเจ้าของข้อมูล (ร่างมาตรา ๒๒) โดยยกเว้นไว้สำหรับกรณีเป็นการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ที่เกี่ยวกับการวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์ในการสืบสวน สอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย หรือการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล ข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด หรือตามคำสั่งศาล และกรณีอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๒๓)

(๒) การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

กำหนดให้สามารถทำได้เมื่อเป็นการใช้หรือเปิดเผยตามวัตถุประสงค์หรือเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม และต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลที่ได้รับก่อนหรือในขณะนั้น เว้นแต่จะเป็นข้อมูลที่ได้รับยกเว้นตามร่างมาตรา ๒๓ (ร่างมาตรา ๒๖ วรรคแรก) และเมื่อมีการใช้หรือเปิดเผยแล้วจะต้องทำบันทึกหมายเหตุการใช้และเปิดเผย พร้อมทั้งแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบในภายหลังด้วย (ร่างมาตรา ๒๖ วรรคสอง) นอกจากนี้ ยังห้ามส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังประเทศซึ่งมีสาระสำคัญในหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ต่ำกว่าพระราชบัญญัตินี้ โดยมีข้อยกเว้นในบางกรณี (ร่างมาตรา ๒๗)

(๓) สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(๓.๑) เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องตนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เว้นเสียแต่จะเป็นกรณีขัดหรือแย้งกับกฎหมายหรือคำสั่งศาล กระทบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร กระทบต่อเศรษฐกิจและการพาณิชย์ของประเทศ มีผลต่อการสืบสวน สอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย หรือการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หรือเป็นไปเพื่อคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น (ร่างมาตรา ๒๘) และกรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัตินี้ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอให้ทำลาย ระงับใช้ชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลไม่ระบุชื่อ ซึ่งหากว่าไม่มีการดำเนินการก็อาจร้องต่อคณะกรรมการต่อไปได้ (ร่างมาตรา ๒๙)

(๓.๒) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องดำเนินการให้ข้อมูลส่วนบุคคลถูกต้อง ทันสมัย สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (ร่างมาตรา ๓๐)

(๓.๓) กำหนดหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล โดยต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม ต้องป้องกันไม่ให้ผู้ที่ได้รับข้อมูลส่วนบุคคลใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจ ต้องทำลายข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อพ้นระยะเวลาการเก็บรักษา หรือไม่เกี่ยวข้องหรือเกินวัตถุประสงค์ หรือที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้เพิกถอนความยินยอม และต้องแจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและแผนการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ชักช้า ซึ่งหากการละเมิดข้อมูลดังกล่าวมีจำนวนเกินกว่าหนึ่งหมื่นราย จะต้องรายงานผลลัพธ์ของมาตรการเยียวยาแก่เจ้าของข้อมูลและคณะกรรมการด้วย (ร่างมาตรา ๓๑)

(๓.๔) กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องจัดทำรายการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการเก็บรวบรวม วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล แต่ละประเภท รายละเอียดของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ระยะเวลาการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล เงื่อนไขเกี่ยวกับบุคคลที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล และเงื่อนไขในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลนั้น และการกำหนดสิทธิและวิธีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือคณะกรรมการสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (ร่างมาตรา ๓๒)

๑.๔ หมวด ๓ ข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลสามารถจัดทำข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อกำหนดวิธีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล (ร่างมาตรา ๓๓) และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำข้อปฏิบัติดังกล่าว คณะกรรมการอาจจัดทำ

และเผยแพร่แนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ (ร่างมาตรา ๓๔) นอกจากนี้ คณะกรรมการยังอาจออกเครื่องหมายรับรองข้อปฏิบัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลว่าข้อปฏิบัติดังกล่าวมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าแนวปฏิบัติของคณะกรรมการ (ร่างมาตรา ๓๕)

๑.๕ หมวด ๔ การร้องเรียน

ในกรณีที่สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลถูกระทบหรืออาจถูกระทบกระเทือน อาจยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการเพื่อสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการหรือห้ามดำเนินการใด ๆ (ร่างมาตรา ๓๗) นอกจากนี้ คณะกรรมการอาจสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการพิสูจน์การดำเนินการในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (ร่างมาตรา ๓๖ วรรคแรก) ซึ่งหากปรากฏว่าการดำเนินการนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลอื่น และไม่อาจป้องกันความเสียหายที่จะเกิดจากการดำเนินการนั้นได้ตามกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ก็ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามการดำเนินการนั้น และจะสั่งให้หน่วยงานหรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลกระทำการใด ๆ ภายใต้เงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้หากเห็นสมควร (ร่างมาตรา ๓๖ วรรคสอง) หากดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ทำลายข้อมูลส่วนบุคคลโดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย (ร่างมาตรา ๓๖ วรรคสาม) และในกรณีที่จำเป็นเร่งด่วนให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล (ร่างมาตรา ๓๖ วรรคสี่)

๑.๖ หมวด ๕ ความรับผิดทางแพ่ง

นำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้ในกรณีที่มีการดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ว่าจะเป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ก็ตาม เว้นเสียแต่ว่าผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะพิสูจน์ได้ว่าการดำเนินการนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย เป็นการกระทำตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ เป็นการกระทำหรือละเว้นการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลนั้นเอง หรือได้ดำเนินการครบถ้วนตามข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนจัดทำขึ้นแล้ว (ร่างมาตรา ๔๒)

๑.๗ บทกำหนดโทษ

(๑) กำหนดโทษปรับและปรับรายวันแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการจากการร้องเรียนหรือมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่เจ้าของข้อมูลตามมาตรา ๓๖ หรือคำสั่งให้ดำเนินการใด ๆ ตามมาตรา ๓๗ (ร่างมาตรา ๔๓)

(๒) กำหนดโทษแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา ๔๔) และกำหนดให้ต้องรับโทษหนักขึ้น หากการกระทำนั้นเป็นไปเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือเพื่อให้ผู้อื่นเสียหาย (ร่างมาตรา ๔๔)

(๓) กำหนดโทษแก่ผู้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ซึ่งล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใดและนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอมหรือไม่ได้รับยกเว้น (ร่างมาตรา ๔๕)

(๔) กำหนดโทษแก่ผู้ขอแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลอันทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญ (ร่างมาตรา ๔๖)

๑.๘ บทเฉพาะกาล

(๑) กำหนดบทเฉพาะกาลให้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายในเก้าสิบวัน (ร่างมาตรา ๔๗) ให้เลขาธิการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ ปฏิบัติหน้าที่กรรมการและเลขานุการไปพลางก่อนในระหว่างที่ยังไม่มีเลขาธิการ (ร่างมาตรา ๔๘) และให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการไปพลางก่อน ในระหว่างที่ยังไม่มีการจัดตั้งสำนักงาน (ร่างมาตรา ๔๙)

(๒) ในส่วนของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองก่อนที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่จำเป็นต้องทำการแจ้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลให้ทราบถึงการเก็บรวบรวม ไม่ต้องห้ามในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่น และไม่ต้องห้ามเก็บข้อมูลที่อ่อนไหว และกำหนดให้ต้องดำเนินการจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลส่วนบุคคลภายในเก้าสิบวัน (ร่างมาตรา ๕๐)

๒. ข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เห็นด้วยในหลักการของความจำเป็นที่จะต้องมีโครงสร้างพื้นฐานทางกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล โดยมีข้อสังเกตและข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ดังนี้

(๑) การแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นควรมีความชัดเจนว่าคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นกับคณะกรรมการเฉพาะเรื่องที่จะตั้งขึ้นภายใต้ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ทั้งในเชิงโครงสร้าง องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ และขอบเขตการทำงาน

(๒) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีความสำคัญทั้งในมิติของประชาชนทั่วไปและการประกอบธุรกิจทางด้าน IT ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการบริหารจัดการข้อมูล เช่น Cloud Computing การมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัล

(๓) เห็นด้วยกับการจัดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแห่งชาติ แต่การดำเนินงานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ควรจะเป็นการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทางด้าน “การคุ้มครองผู้บริโภค” หรือหน่วยงานทางด้านข้อมูลข่าวสารมากกว่าเป็นการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ ดังตัวอย่างเช่นประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีการจัดตั้ง The Specific Personal Information Protection Commission ในปี ๒๕๕๗ และมี The Consumer Affairs Agency เป็นหน่วยปฏิบัติงาน ในขณะที่หน่วยงานที่ดูแลด้าน Cyber Security คือ National Information Security Center (NISC) หรือในกรณีของประเทศสิงคโปร์ หน่วยงานที่ดูแลด้าน Cyber Security (Infocomm Development Authority) และหน่วยงานที่ดูแลด้านการคุ้มครองส่วนบุคคล (The Personal Data Protection Commission) ก็เป็นคนละหน่วยงานกัน

๒.๒ สำนักงาน ก.พ.ร.

เห็นชอบในหลักการของร่างกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศทั้ง ๘ ฉบับ โดยมีข้อสังเกตว่าควรกำหนดให้มีความเชื่อมโยงของนโยบายด้านเศรษฐกิจดิจิทัลระหว่างคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะกรรมการเฉพาะด้านตามร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. กับคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีขึ้นตามร่างกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศทั้ง ๘ ฉบับ ที่เสนอในครั้งนี้

๒.๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เห็นชอบในหลักการร่างกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศ จำนวน ๘ ฉบับ โดยมีข้อสังเกตว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายคล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อสร้างความมั่นคงและความน่าเชื่อถือในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานด้านการป้องกัน ปรามปราม และสร้างความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของประเทศ มีเอกภาพสามารถดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดความคุ้มค่า รวมทั้งลดภาระงบประมาณของประเทศ เห็นควรให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารพิจารณาปรับปรุงร่างกฎหมายดังกล่าวให้อยู่ภายใต้ร่างพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน

๒.๔ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

มีข้อสังเกตว่าเห็นสมควรรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องเสียก่อนเพื่อให้ได้ข้อยุติที่รอบคอบรัดกุมและสามารถบูรณาการในการจัดทำภารกิจขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลให้ได้ผลตามนโยบายรัฐบาล

นอกจากหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นแล้ว กระทรวงการคลัง กระทรวงคมนาคม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงาน ก.พ. สำนักงานงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ต่างก็เห็นชอบด้วยกับหลักการของกฎหมายฉบับนี้ด้วยเช่นกัน

๓. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. โดยรับข้อสังเกตของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาด้วย สรุปผลการพิจารณาได้ดังนี้

๓.๑ บททั่วไป

(๑) ความเป็นกฎหมายกลาง ได้แก้ไขให้หากมีกฎหมายว่าด้วยการใดบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะใด ก็กิจการใด หรือหน่วยงานใดไว้โดยเฉพาะแล้ว ก็ให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น เว้นแต่

(๑.๑) บทบัญญัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้อง จะต้องนำพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับเป็นการเพิ่มเติมไม่ว่าจะซ้ำกับกฎหมายนั้นหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อให้พระราชบัญญัตินี้ที่มีหลักการขอความยินยอม และหลักการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยที่เป็นมาตรฐานสากลเป็นกฎหมายกลางอย่างแท้จริง รวมทั้งได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ ในขณะที่ไม่ขัดต่อหลักกฎหมายอาญาของประเทศไทย

ที่บทกำหนดโทษต้องระบุให้นำมาใช้บังคับอย่างชัดเจน และในกรณีที่กระทำผิดต่อกฎหมายสองฉบับขึ้นไป ตามหลักกฎหมายอาญาแล้วถือว่าเป็นการกระทำความผิดแต่ผิดกฎหมายหลายบท ให้ใช้บทหนักบังคับแก่ความผิดนั้น จึงทำให้ไม่เป็นปัญหาในทางกฎหมายแต่อย่างใดอันแตกต่างจากร่างเดิม

(๑.๒) บทบัญญัติในเรื่องของการร้องเรียน บทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญออกคำสั่งเพื่อคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้อง ให้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้ เฉพาะในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการร้องเรียน ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความเสียหายสามารถร้องเรียนตามพระราชบัญญัตินี้ได้ และในกรณีที่กฎหมายเฉพาะมีบทบัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีพิจารณาเรื่องร้องเรียนไม่เพียงพอเท่ากับอำนาจของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัตินี้ เจ้าหน้าที่ดังกล่าวสามารถร้องขอต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอาจยื่นคำร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัตินี้ได้ อันเป็นมาตรการทางปกครองที่จะแก้ไขเยียวยาความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างรวดเร็วซึ่งสร้างความเป็นธรรมมากขึ้น (ร่างมาตรา ๓)

(๒) ได้กำหนดกรณียกเว้นไม่นำร่างพระราชบัญญัตินี้ไปบังคับใช้โดยระบุถึงผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะใด กิจกรรมใด หรือหน่วยงานใดที่จะได้รับยกเว้นให้ชัดเจน ซึ่งได้แก่

(๒.๑) บุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนตนของบุคคลนั้น โดยมีให้ผู้อื่นใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่อผู้อื่น

(๒.๒) บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะ

(๒.๓) สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา รวมทั้งคณะกรรมการการซึ่งเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในการพิจารณาตามอำนาจหน้าที่

(๒.๔) การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาคดี การบังคับคดี และการวางทรัพย์ รวมทั้งการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

(๒.๕) การดำเนินกิจการทางศาสนาขององค์กรทางศาสนา

(๒.๖) การดำเนินการกับข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตและสมาชิกตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

นอกจากนี้ ยังสามารถกำหนดยกเว้นไม่นำพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือบางส่วนมาใช้กับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะใด กิจกรรมใด หรือหน่วยงานใดทำนองเดียวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่นใดได้ โดยทำการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา เช่น กรณีนิติบุคคลเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป็นประวัติของพนักงานของตน โดยมีได้ใช้เพื่อการค้าและมีได้ให้ผู้อื่นใช้หรือเปิดเผยต่อผู้อื่น ซึ่งในกฎหมายต่างประเทศบางประเทศ เช่น แคนาดา จะกำหนดยกเว้นไว้ แต่คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่ายังมีอีกหลายประเทศก็มีได้ยกเว้นไว้ ดังนั้น หากเห็นสมควรยกเว้นก็ควรตราเป็นพระราชกฤษฎีกาจะเหมาะสมกว่า (ร่างมาตรา ๔)

(๓) ได้ทำการแก้ไขในส่วนของบทนิยาม ดังนี้

(๓.๑) นิยาม “ข้อมูลส่วนบุคคล” ได้กำหนดยกเว้นไม่ให้รวมไปถึงการระบุเฉพาะชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน หรือที่อยู่ทางธุรกิจ และไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม โดยเฉพาะ

(๓.๒) นิยาม “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” ให้ความหมายว่า บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น APEC Privacy Framework หรือแนวทางปฏิบัติของ OECD ด้านการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว โดยหากเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วก็ถือว่าเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามบทนิยาม ทั้งนี้ ตามบทนิยามนี้มีความหมายเฉพาะถึงผู้มีอำนาจตัดสินใจในทางนโยบายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น ไม่รวมไปถึงผู้ที่ไม่มีความอำนาจตัดสินใจในทางนโยบายเพียงแต่ดำเนินการตามคำสั่งหรือข้อตกลงของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ลูกจ้าง ผู้ที่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ควบคุมส่วนบุคคล (เช่น หน่วยงานที่ได้รับการมอบหมายงานต่อ (Outsourcing)) หรือตกลงรับข้อมูลมาประมวลผลโดยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่อไปให้บุคคลอื่น (เช่น ผู้ให้บริการ Cloud Computing) เป็นต้น อนึ่ง ตามกรอบแนวทางของ APEC จะระบุเป็นข้อยกเว้นไว้อย่างชัดเจนในบทนิยาม แต่คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า ไม่มีความจำเป็นต้องระบุไว้ก็สามารถตีความเช่นนั้นได้ เพราะผู้ทำตามคำสั่งหรือข้อตกลงไม่มีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจ

(๓.๓) นิยาม “เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล” ได้แก้ไขให้นอกจากหมายความว่า รวมไปถึงผู้ที่มีอำนาจกระทำการแทนบุคคลหรือบุคคลที่มีความบกพร่องในการแสดงเจตนา เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถดำเนินการตามสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือร้องเรียนตามพระราชบัญญัตินี้แทนเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้

(๓.๔) นิยาม “บุคคล” ได้แก้ไขให้หมายความถึงแต่เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น เนื่องจากนิติบุคคลไม่มีความเป็นส่วนตัวและย่อมไม่มีข้อมูลส่วนบุคคลของนิติบุคคล

๓.๒ หมวด ๑ คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ได้ทำการแก้ไขชื่อคณะกรรมการจากคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แห่งชาติ เป็นคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และแก้ไของค์ประกอบโดยประธานกรรมการ อาจเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครอง ผู้บริโภค ด้านสังคมศาสตร์ ด้านกฎหมาย หรือด้านสุขภาพ เพิ่มเติมจากสาขาที่กำหนดไว้เดิม สำหรับ กรรมการโดยตำแหน่งได้เพิ่มจำนวนจากสี่คนเป็นเจ็ดคน โดยตัดเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และปลัดกระทรวงมหาดไทย และเพิ่มเติมเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และผู้แทนสมาคมธนาคารไทย และได้เพิ่มเติมผู้แทนจากภาคสังคมและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลเข้ามา นอกจากนี้ ได้เพิ่มเติม จำนวนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นห้าคน โดยเพิ่มเติมให้อาจแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญในด้านสุขภาพได้

สำหรับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้ตัดอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคำร้องทุกข์ รวมทั้งวินิจฉัยข้อพิพาท ออก และไปกำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญแทน (ร่างมาตรา ๑๓)

๓.๓ หมวด ๒ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(๑) เพิ่มเติมหลักการทั่วไปว่าผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น (ร่างมาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง) และการขอความยินยอมดังกล่าวจะต้องทำเป็นหนังสือหรือทำโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่โดยสภาพจะไม่สามารถดำเนินการได้ (ร่างมาตรา ๑๗ วรรคสอง) ทั้งนี้ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้ เว้นแต่จะถูกจำกัดไว้โดยกฎหมายหรือสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (ร่างมาตรา ๑๗ วรรคสาม) และในกรณีที่มีการถอนความยินยอม ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบถึงผลกระทบจากการถอนความยินยอมด้วย (ร่างมาตรา ๑๗ วรรคห้า)

(๒) การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

ได้ปรับปรุงข้อยกเว้นที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมได้สำหรับกรณีการวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนของหน่วยงานของรัฐเป็นให้ยกเว้นสำหรับประโยชน์เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยหรือสถิติและได้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นหน่วยงานของรัฐ แต่จะต้องเก็บข้อมูลนั้นไว้เป็นการลับ นอกจากนี้ ได้ตัดข้อยกเว้นสำหรับการสืบสวนสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายหรือการพิพากษาพิพากษาคดีของศาล เนื่องจากได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้อยู่แล้วในร่างมาตรา ๔ ปรับปรุงข้อยกเว้นสำหรับกรณีเป็นการเปิดเผยต่อสาธารณะโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะด้วยความยินยอมโดยตรงหรือโดยปริยายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และอาจกำหนดเพิ่มเติมกรณียกเว้นอื่น โดยออกเป็นกฎกระทรวงได้

อนึ่ง กรณียกเว้นเป็นการเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงนั้น อาจยกเว้นให้แก่กรณีดังต่อไปนี้ ซึ่งได้มาจากการจัดรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรืออาจได้รับผลกระทบ แต่คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่ายังไม่สมควรเพิ่มไว้เป็นอนุมาตราในพระราชบัญญัติอย่างชัดเจน เพราะหากเป็นปัญหาเฉพาะรายก็ไม่ใช้หลักสากลหรือหากใช้ข้อความที่ไม่ครอบคลุมก็ยังสามารถแก้ไขกฎกระทรวงได้โดยง่าย

(๒.๑) การเก็บรวบรวมเพื่อวัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการหนี้ ซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องชำระแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ไม่เช่นนั้นแล้ว ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอาจไม่มีข้อมูลเพื่อดำเนินคดีกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อบังคับตามสิทธิเรียกร้องที่ตนมี

(๒.๒) การได้รับข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อการรับโอนหนี้ระหว่างผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นกรณีแนวทางปฏิบัติในการขายหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสถาบันการเงิน ที่จะต้องมีการเปิดเผยข้อมูลของลูกค้านี้เพื่อประเมินความเสี่ยงในการรับซื้อหนี้ดังกล่าว

(๒.๓) การได้รับข้อมูลส่วนบุคคลของนายความเพื่อดำเนินคดีให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลชำระหนี้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

(๒.๔) กรณีที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เพื่อประกอบการพิจารณาให้รางวัลเกียรติยศหรือประกาศเกียรติคุณ การได้รับข้อมูลความเสียหายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแก้ไขเยียวยาความเสียหายนั้น หรือการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประกันภัยเพื่อประโยชน์ในการพิจารณารับประกันภัยหรือพิจารณาจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือชดใช้เงินหรือประโยชน์อื่นใดตามกรรมธรรม์ประกันภัยของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

(๓) การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

(๓.๑) ได้เพิ่มเติมข้อยกเว้นสำหรับการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลให้กับกรณีที่เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะตามมาตรา ๒๒ (๓) เนื่องจากเมื่อข้อมูลดังกล่าวมีความเป็นสาธารณะแล้วย่อมไม่มีความเป็นส่วนบุคคลอีกต่อไปและไม่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของพระราชบัญญัตินี้ ยกตัวอย่างเช่น สถานะของบุคคลตามที่ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้น (ร่างมาตรา ๒๔)

(๓.๒) การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ ได้แก่ ใช้ให้ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด เพื่อที่จะไม่ต้องระบุชื่อประเทศซึ่งมีสาระสำคัญในหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ต่ำกว่าพระราชบัญญัตินี้เพื่อมิให้อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ และได้เพิ่มเติมข้อยกเว้นสำหรับกรณีเป็นการปฏิบัติตามสัญญาที่ทำระหว่างเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และได้ตัดข้อยกเว้นในการโอนข้อมูลส่วนบุคคลตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศหรือพันธกิจระหว่างประเทศออก นอกจากนี้ ได้กำหนดข้อยกเว้นกรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเอาไว้เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น

(๔) สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(๔.๑) ได้เพิ่มเติมให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนไม่ได้ให้ความยินยอมได้ (ร่างมาตรา ๒๖ วรรคแรก) และกำหนดเพิ่มเติมให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องดำเนินการตามคำขอในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ (ร่างมาตรา ๒๖ วรรคสี่)

(๔.๒) ได้ปรับปรุงข้อยกเว้นในการขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยตัดกรณีกระทบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือเศรษฐกิจและการพาณิชย์ของประเทศ ออก เนื่องจากมีขอบเขตที่กว้างเกินไป และได้เพิ่มเติมข้อยกเว้นกรณีการเปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลนั้น อาจเป็นอันตรายต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น การได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาที่มีผู้ชี้เบาะแสให้แก่พนักงานสอบสวน ซึ่งหากมีการเปิดเผยตัวบุคคลที่ให้ข้อมูลแล้วบุคคลดังกล่าวอาจได้รับอันตรายจากผู้กระทำความผิดได้ เป็นต้น (ร่างมาตรา ๒๖ วรรคสอง)

(๔.๓) ได้กำหนดให้กรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิเสธการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลหรือการเปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนไม่ได้ให้ความยินยอมได้ จะต้องทำการบันทึกการปฏิเสธคำขอพร้อมเหตุผลไว้ด้วย (ร่างมาตรา ๒๖ วรรคสาม)

(๔.๔) ได้เพิ่มเติมให้กรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัตินี้ นอกจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอให้ทำลาย ระบุแก้ไขชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่ไม่สามารถรู้ตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้แล้ว ยังขอให้ดำเนินการลบข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวได้อีกด้วย (ร่างมาตรา ๒๗) และได้กำหนดให้คณะกรรมการอาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ในการลบหรือทำลาย ระบุแก้ไขชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่ไม่สามารถรู้ตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลได้ (ร่างมาตรา ๒๗ วรรคสาม) เนื่องจากในการดำเนินการดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานบางประการ เช่น ในการลบข้อมูลส่วนบุคคลในระบบอิเล็กทรอนิกส์จำเป็นที่จะต้องลบโดยไม่สามารถที่จะกู้คืนได้ เป็นต้น

(๔.๕) ได้กำหนดข้อยกเว้นกรณีที่คุณควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องทำลายข้อมูลส่วนบุคคลหากเป็นการเก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการพิสูจน์หรือการตรวจสอบ ทั้งนี้ ในกรณีที่ปฏิเสธการทำลายนั้นจะต้องทำการบันทึกการปฏิเสธพร้อมเหตุด้วย (ร่างมาตรา ๒๙ (๓))

(๔.๖) ได้แก้ไขให้คุณควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องทำการแจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและแนวทางการเยียวยาแก่คณะกรรมการโดยไม่ชักช้า หากมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเกินจำนวนบุคคลที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยการแจ้งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (ร่างมาตรา ๒๙ (๔))

๓.๔ หมวด ๓ ข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(๑) ได้ปรับปรุงให้คณะกรรมการเป็นผู้ทำการประกาศกำหนดข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป็นแนวทางให้คุณควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิบัติ (ร่างมาตรา ๓๑)

(๒) ได้เพิ่มเติมเรื่องเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปตามข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่คณะกรรมการประกาศกำหนดและได้รับใบรับรองมีสิทธิใช้หรือแสดงเครื่องหมายดังกล่าว (ร่างมาตรา ๓๒)

(๓) กำหนดให้คณะกรรมการอาจประกาศยอมรับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศก็ได้ หากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวมีข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (ร่างมาตรา ๓๔)

๓.๕ หมวด ๔ การร้องเรียน

ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่พิจารณาเรื่องร้องเรียน ตรวจสอบการกระทำใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งปฏิบัติการอื่นตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด (ร่างมาตรา ๓๖) ทั้งนี้ เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งกฎกระทรวงหรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๓๗) และกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้คุณควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิบัติหรือดำเนินการแก้ไขการกระทำของตนให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด และสั่งห้ามผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลกระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือให้กระทำการใดเพื่อระงับความเสียหายนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด (ร่างมาตรา ๓๘)

๓.๖ หมวด ๕ ความรับผิดชอบ

ได้แก้ไขข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลโดยจากข้อยกเว้นกรณีของการปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ เป็น การปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (ร่างมาตรา ๔๒) และได้แก้ไขความหมายของค่าสินไหมทดแทน โดยให้รวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ใช้จ่ายไปตามความจำเป็นในการป้องกันความเสียหายที่กำลังจะเกิดขึ้นหรือระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วด้วย จากที่แต่เดิมเป็นค่าใช้จ่ายของคณะกรรมการและหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากผู้ที่ทำการป้องกันความเสียหายไม่ให้เกิดขึ้นคือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั่นเอง (ร่างมาตรา ๔๒ วรรคสอง)

๓.๗ หมวด ๖ บทกำหนดโทษ

ได้ทำการปรับปรุงบทกำหนดโทษให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติที่ได้แก้ไขใหม่ และได้ทำการเพิ่มเติมให้ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้สามารถเปรียบเทียบปรับได้ โดยคณะกรรมการ และคณะกรรมการอาจมอบอำนาจให้คณะอนุกรรมการใช้อำนาจในการเปรียบเทียบปรับด้วยก็ได้ เพื่อแก้ไขมิให้เกิดปัญหาคดีความขึ้นสู่ศาลจำนวนมาก และร่างนี้ได้กำหนดอัตราโทษปรับเปรียบเทียบกับอัตราโทษจำคุกไว้สูงอยู่แล้วคือ โทษจำคุกหนึ่งปีต่อโทษปรับสองล้านบาทอันเป็นอัตราตามหลักการของร่างเดิม การเพิ่มบทเปรียบเทียบจึงเป็นมาตรการที่ผู้กระทำผิดยังเกรงกลัวอยู่ในขณะที่ทำให้มาตรการทางอาญามีความรวดเร็วขึ้น (ร่างมาตรา ๔๙)

๓.๘ บทเฉพาะกาล

(๑) ได้ทำการเพิ่มเติมให้ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่งเท่านั้นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่จำเป็นไปพลางก่อน (ร่างมาตรา ๕๐) นอกจากนี้เนื่องจากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะได้รับการจัดตั้งขึ้นตามร่างพระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ซึ่งหากร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังไม่มีการประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้วก็จะทำให้ยังไม่มีผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามมาตรานี้ จึงได้กำหนดให้กรณีดังกล่าวก็ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๕๔ ปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการเป็นการชั่วคราวก่อน (ร่างมาตรา ๕๑ วรรคสอง)

(๒) กรณีผู้ควบคุมส่วนบุคคลก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยหลักแล้วยังคงต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติและกฎหมายลำดับรองที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นเสียแต่ในเรื่องของการจัดให้มีระบบรักษาความปลอดภัยตามมาตรา ๒๙ (๑) จะต้องปฏิบัติตามภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เนื่องจากในส่วนของข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้เก็บรวบรวมมาก่อนแล้วหน้าวันที่พระราชบัญญัตินี้จะใช้บังคับก็ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เนื่องจากกฎหมายไม่มีผลย้อนหลังจึงไม่จำเป็นต้องระบุง่วนไว้

๔. ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

ร่างพระราชบัญญัตินี้มีเนื้อหาเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักสากลเป็นการทั่วไปซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิทธิมนุษยชนของประชาชนอย่างหนึ่ง โดยมีหลักการสำคัญในการคุ้มครอง คือ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียก่อน ซึ่งหลักการดังกล่าวจะทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยผู้อื่นที่ไม่ใช่เจ้าของข้อมูลไม่สามารถทำได้ตามอำเภอใจและทำให้ประชาชนได้ทราบถึงการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนโดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งทำให้มั่นใจว่าข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวจะไม่ถูกนำไปใช้ในทางที่ไม่พึงประสงค์ต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล อันจะเป็นผลดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในปัจจุบันที่มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมากโดยมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผยในทางที่ไม่ถูกต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้ร่างพระราชบัญญัตินี้ยังให้สิทธิแก่ประชาชนในการร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญกรณีที่มีการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ถูกต้อง ร่างพระราชบัญญัตินี้จึงเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในข้อมูลส่วนบุคคลและยังสร้างช่องทางและกำหนดมาตรการเยียวยา

ให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกละเมิดในการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้ กฎหมายนี้ยังเป็นไปตามหลักสากลก่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่นานาประเทศที่จะติดต่อกับประชาชนในประเทศในยุคของเทคโนโลยีดิจิทัลที่ไร้พรมแดนที่มีการติดต่อทางเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างรวดเร็วและยังสร้างความเชื่อมั่นต่อการส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลมายังประเทศไทย อันส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมอีกด้วย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กรกฎาคม ๒๕๕๘

DPUC

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวธาริณี มณีรอด

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2548 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2550 ประกาศนียบัตรบัณฑิตกฎหมายมหาชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 7 สำนักคดี 4

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ